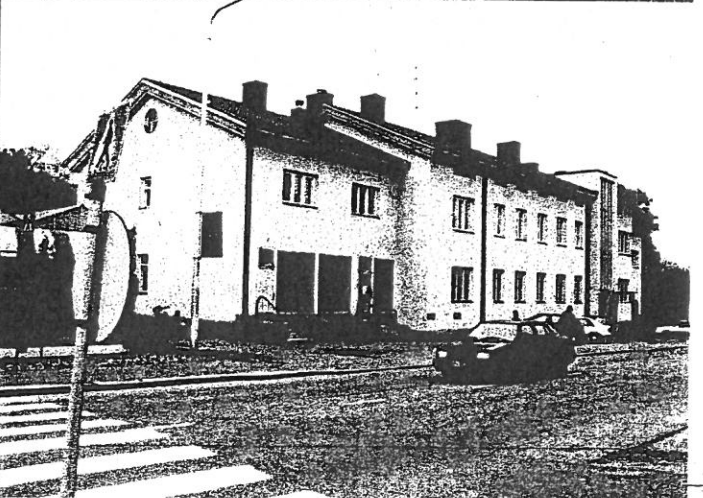
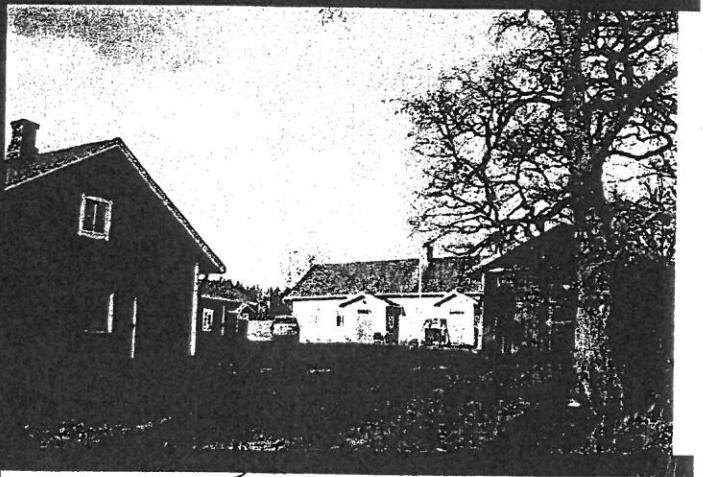

Vammala

Keskustan osayleiskaava-alueen
kulttuuriympäristöinventointi 2004

FM Jari Heiskanen
Pirkanmaan maakuntamuseo

Vammala

**Keskustan osayleiskaava-alueen kulttuuriympäristöinventointi
2004**

**Pirkanmaan maakuntamuseo
FM Jari Heiskanen**

**Kansi Tuija Luokola
Kannen kuvat Jari Heiskanen
Raportin kartat Maanmittauslaitos/PiSa lupa 75/4033/1999 ja Vammalan kaupunki**

SISÄLLYS

JOHDANTO	1
KALLIALAN LÄNSIOSAN VANHA ASUTUS, alueinventointi	4
1. Kivistö	6
2. Myllymaa	9
3. Vammalan Haro	12
4. Vammalan Isokäki	16
5. Vammalan Lammi	19
6. Vammalan Mottinen	22
LOUSAJAN KYLÄ, alueinventointi, arvoalue nro 1	27
7. Kanta-Vieras	30
8. Vammalan Härmä	33
9. Vammalan Perso	39
VARILA, alueinventointi	43
10. Iisa	47
11. Kilpinokka	52
12. Raholan päiväkoti (Seppä)	55
13. Uoti	58
MARTTILA	
14. Vanha sairaala	65
KESKUSTAN PIENTALOALUE, arvoalue nro 2	69
PUISTOKADUN ETELÄPÄÄ, arvoalue nro 3	74
SYLVÄÄN PIENTALOALUE, arvoalue nro 4	78
NUUPALAN KYLÄ, alueinventointi	82
ASEMAN SEUTU, arvoalue nro 5	88
RAIVION VANHA ASUTUS, arvoalue nro 6	90
15. Haapakoski	96
16. Haapamäki (5:40)	99
17. Haapamäki	102
18. Huoltoasema	106
19. Innilä	109
20. Jaatsi	113
21. Karjalaisen ruukkutehdas	119
22. Kino Tyrvää	122

23. Kumitehdas	125
24. Liekoranta/Öljylä	131
25. Muistolan kansakoulu	137
26. Raivion työväentalo	141
27. Ratapihan asuinrakennuksia	144
28. Ratapihan rakennuksia	147
29. Rautatieaseman rakennukset	150
30. Teukku	157
31. Vaneritehdas	161

OJANSUU (KS. VARILA)

32. Vammalan kaupungintalo	165
----------------------------	-----

PAPPILA, alueinventointi

171

33. Muistolan päiväkoti	176
34. Ulvio	179
35. Uosson terveystalo	183

ROISMALA

37. Kylä-Maijala	187
38. Nuutila	190

Keskustan osayleiskaava-alueen kulttuuriympäristöinventointi 2004

kylä	nro	Kiinteistön nimi	rekisterinro	arvoluokka
Kalliala				
		Aluelomake: Kallialan länsiosa		
	1	Kivistö	912-401-2-15	2
	2	Myllymaa (ent. Laurila)	912-401-2-19	3
	3	Vammalan Haro	912-401-14-30	2
	4	Vammalan Isokäki	912-401-1-39	2
	5	Vammalan Lammi	912-401-6-70	2
	6	Vammalan Mottinen	912-401-12-11	1
Lousaja				
		Aluelomake: Lousajan kylä Arvoalue nro 1, Kyläalue		
	7	Kanta-Vieras	912-402-4-56	2
	8	Vammalan Härmä	912-402-2-55	1
	9	Vammalan Perso	912-402-1-47	1
Varila				
		Aluelomake, Varilan ja Ojansuun kylä		
	10	Iisa	912-491-2-236	1
	11	Kilpinokka	912-491-2-32	2
	12	Raholan päiväkotikoti (Seppä)	912-12-2-1	2
	13	Uoti	912-491-1-159	1
Marttila				
		Arvoalue nro 2, Keskustan pientaloalue Arvoalue nro 3, Puistokadun eteläpää Arvoalue nro 4, Sylvään pientaloalue		
	14	Vanha sairaala	912-7-1-12	1
Nuupala				
		Aluelomake: Nuupalan kylä		
		Arvoalue nro 5, Aseman seutu Arvoalue nro 6, Raivion vanha asutus Arvoalue nro 7, Näлкälänmäki		

15	Haapakoski	912-404-5-6	2
16	Haapamäki	912-404-5-40	3
17	Haapamäki	912-404-1-15	2
18	Huoltoasema	912-8-4-1	2
19	Innilä	912-404-3-38	2
20	Jaatsi	912-8-4-5	1
21	Karjalaisen ruukkutehdas	912-404-3-45	2
22	Kino Tyrvää	912-8-4-4	2
23	Kumitehdas	912-6-23-9	1
24	Liekoranta/Öljylä	912-404-2-48	2
25	Muistolan kansakoulu	912-404-3-1	1
26	Raivion työväentalo	912-404-2-44	1
27	Ratapihan asuinrakennus	912-404-3-46	1
28	Ratapihan rakennuksia	912-404-2-3	1
29	Rautatieaseman rakennukset	912-404-1-44	1
30	Teukku	912-404-4-26	1
31	Vaneritehdas	912-8-1-5	2

Ojansuu

kts. Varila

32	Vammalan kaupungintalo	912-7-8-1	1
----	------------------------	-----------	---

Pappila

Aluelomake: Pappila

Arvoalue nro 8, Varikonkatu 20,22 ja 24

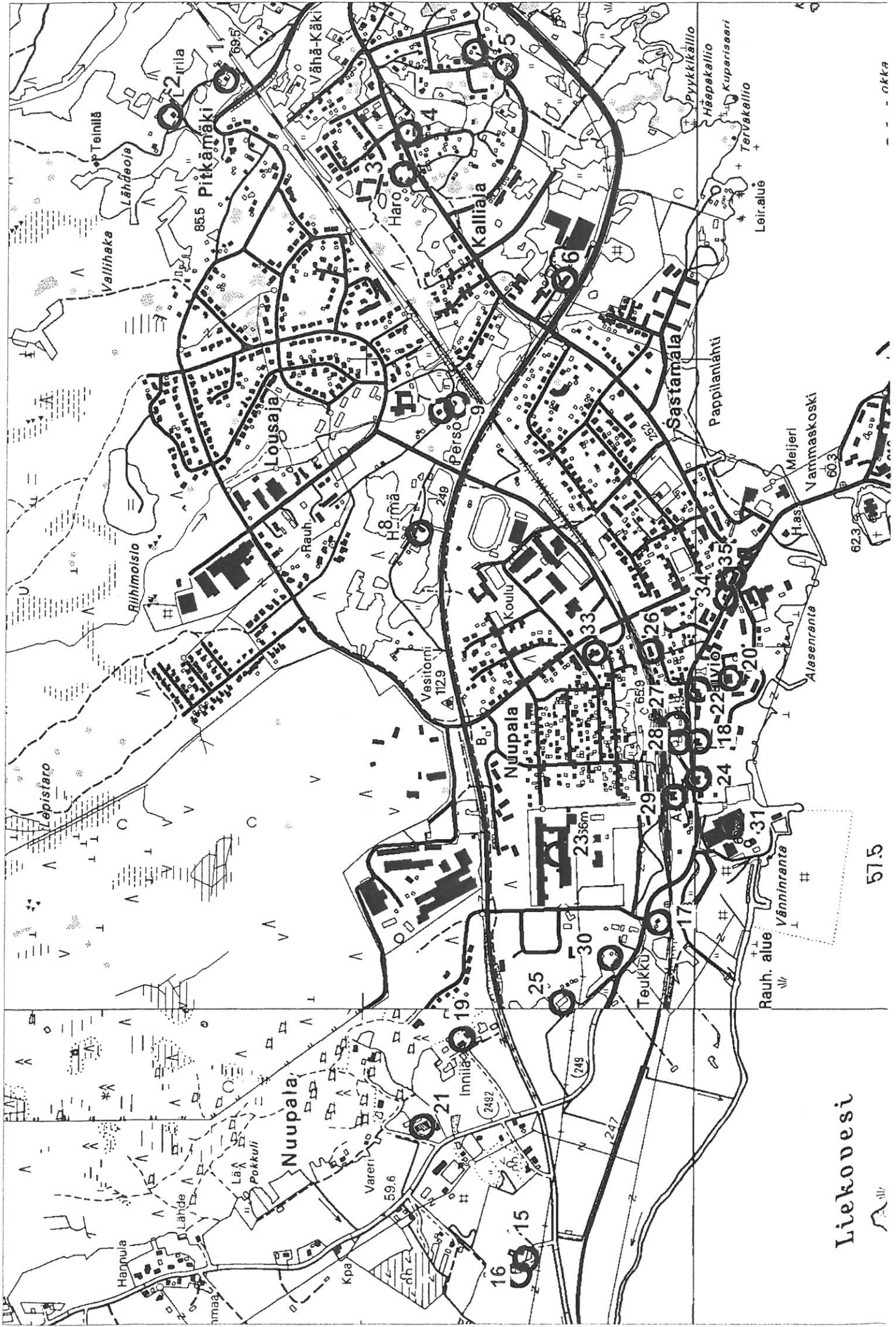
33	Muistolan päiväkot	912-6-16-4	2
34	Ulvio	912-8-10-1	2
35	Uosson terveystalo	912-8-10-2	2

Roismala

37	Kylä-Maijala	912-482-2-174	3
38	Nuutila	912-482-1-157	1

○ - Inventoitu kohde

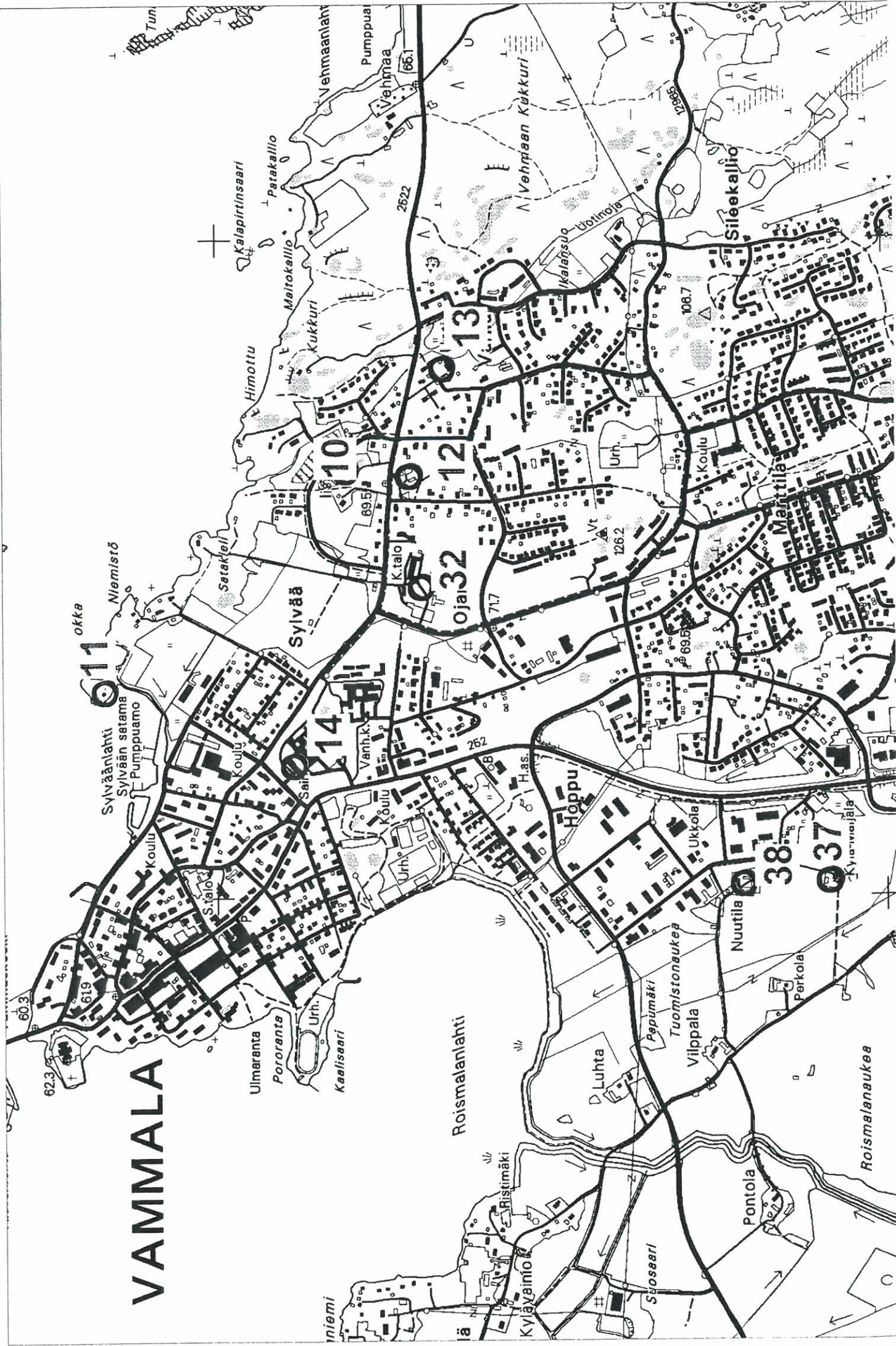
Liekovesi

57.5

○ - Inventoitu kohde

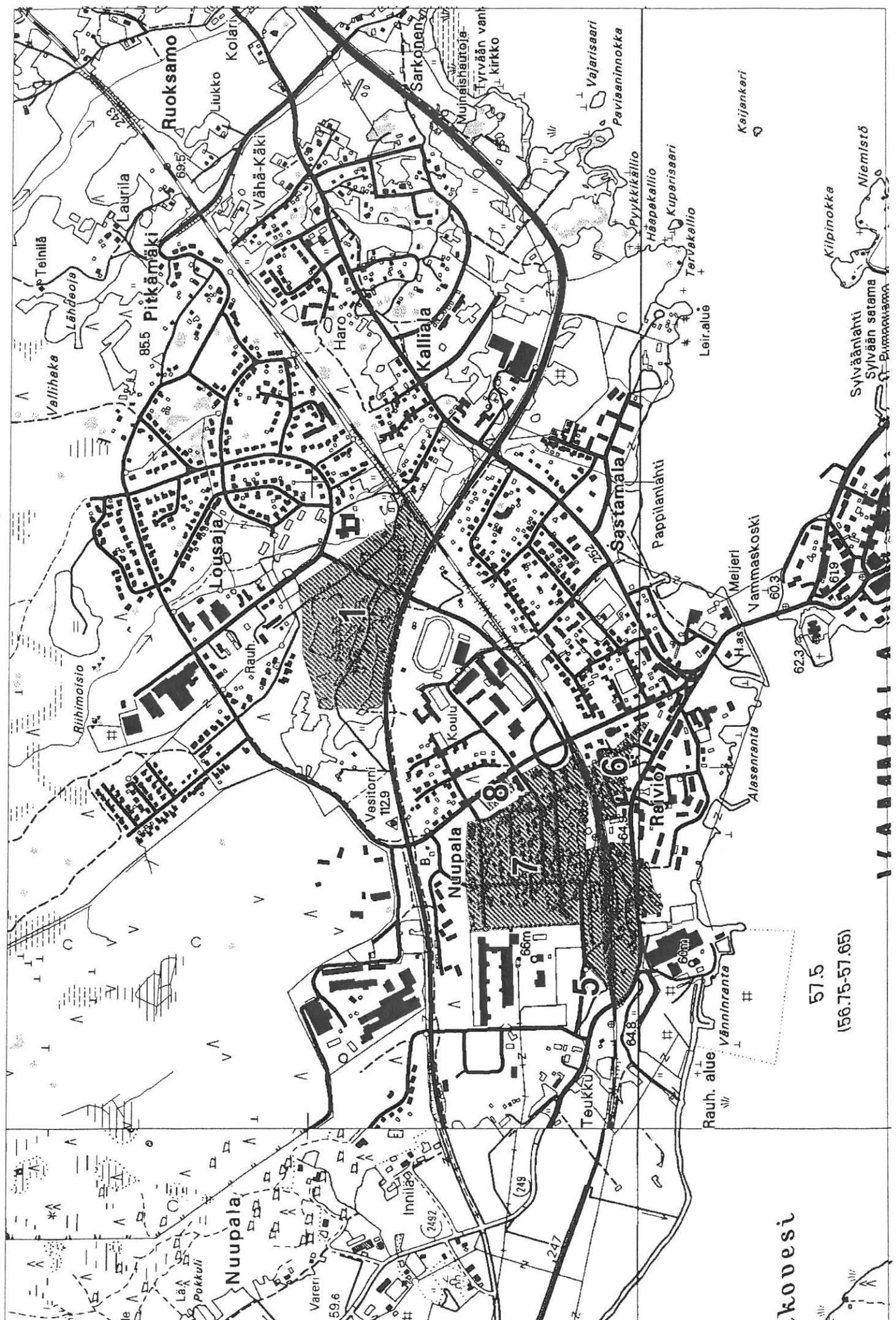
VAMMALA

- Arvoalue

- 1 : Lousajan kyläalue
- 2 : Raivion vanha asutus
- 3 : Aseman seutu
- 4 : Nälkälänmäki
- 5 : Varikonkatu 20, 22, ja 24
- 6 : Raivion vanha asutus
- 7 : Nälkälänmäki
- 8 : Varikonkatu 20, 22, ja 24

57.5
(56.75-57.65)

okovesi

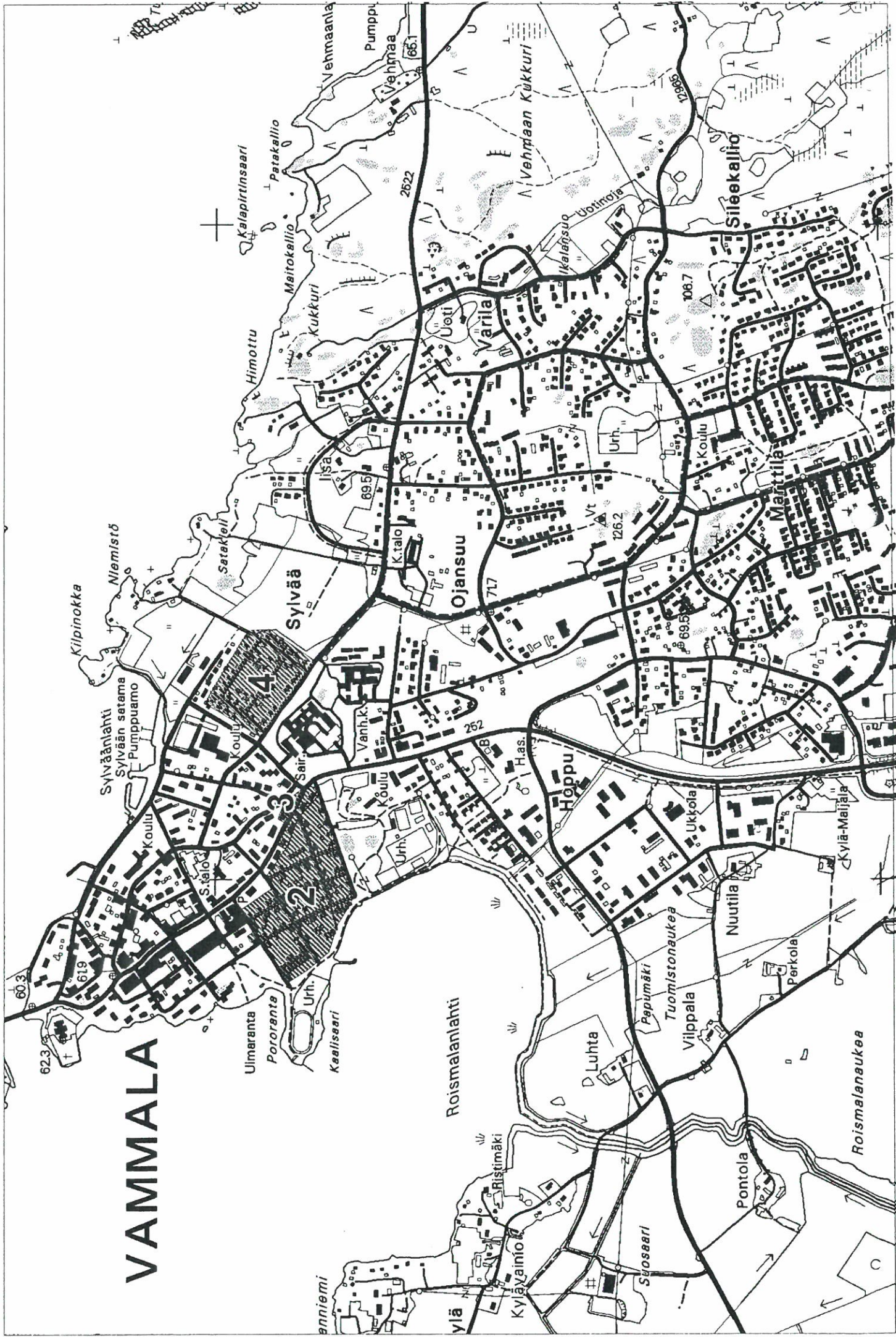
IAAAMAAIA

- Arvoalue

- 2 : Keskustan pientaloalue
- 4 : Sylvään pientaloalue
- 3 : Puistokadun eteläpää

VAMMALA

JOHDANTO

Syksyllä 2004 tehdyn Vammalan keskustaajaman osayleiskaava-alueen kulttuuriympäristöinventoinnin tehtävänä on täydentää vuosina 2000, 2002 ja 2003 tehtyjä maisemaselvitystä ja rakennusinventointeja. Tarkoituksena on tarjota kohdekohtaista, yleiskaavatason tarkkuudella kerättyä tietoa rakennuskohteista ja rakennetuista kokonaisuuksista. Kiinteistöjä on yhteensä 38 ja lisäksi on arvioitu 6 kpl arvokkaaksi määritettyä aluekokonaisuutta. Inventointi oli valikoivaa ja kohteet valittiin niiden asutushistoriallisen, rakennushistoriallisen ja maisemallisen merkityksen perusteella. Inventointi ei ole kattava, vaan sen ulkopuolelle jouduttiin jättämään kohteita, joilla on asutus- ja kulttuurihistoriallisia arvoja.

Inventoiduista kohteista täytettiin kiinteistöinventointilomakkeet, joihin lyhyen rakennuskantakuvausten lisäksi pyrittiin keräämään kiinteistön historiaa. Kohteet dokumentoitiin kuvaamalla rakennukset digitaalikameralla ja laatimalla viitteellinen asemapiirros rakennusten ja kasvillisuuden sijainnista. Haastatteluiden lisäksi tietoa kerättiin kirjallisuudesta ja arkistolähteistä.

Kiinteistöjä ja arvoalueita

Kiinteistöistä pääosa oli Vammaskosken pohjoispuolella, vanhojen Nuupalan, Pappilan Lousajan ja Kallialan kylien alueilla. Nykyisin voitaisiin puhua myös Nuupalan, Karhun, Raivion, Sastamalan, Kallialan ja Lousajan kaupungiosista. Kosken eteläpuolella keskustassa ja sen tuntumassa oli yksittäisiä kohteita vanhojen Marttilan, Roismalan, Ojansuun ja Varilan kylien alueilla. Vanha kyläjako on toiminut tämän työn ja luetteloinnin runkona.

Merkittäviä rakennettuja ympäristökokonaisuuksia ts. arvoalueita olivat 1. Lousajan vanha kyläalue, 2. Keskustan pientaloalue, 3. Puistokadun eteläpää, 4. Sylvään omakotialue, 5. Aseman seutu, 6. Raivion vanha asutus ja 7. 6. kaupunginosa/ Nälkälänmäki. Viimeksi mainittu on inventoitu aikaisemmin ja tiedot ovat julkaistu raportissa: *Vammala, 6. kaupunginosa, Rakennusinventointi 2003*. Arvoalueiksi rajatut alueet muodostavat oman historiallisen ja paikkakunnan rakentamiseen liittyvän säilyneen kokonaisuuden.

Rakennuskanta ja historiallinen tausta

Vanhinta rakennuskantaa on säilynyt kantatalojen yhteydessä. Ne ovat pääosin asuin- ja talousrakennuksia 1800-luvulta. Kokonaisuudessaan inventoitu rakennuskanta on kuitenkin 1900-luvun vaihteesta ja sen alkupuolelta. Ikärakenteen taustalla on Marttilan kylään vuonna 1907 perustettu Vammalan kauppala ja Nuupalan puolelle rautatien sekä aseman vaikutuksesta 1890-luvulla muodostunut ns. taajaväkinen yhdyskunta. Molemmat alkoivat muuttaa alueen perinteistä agraarimaisemaa. Maiseman kannalta laajenevan kauppalan/kaupungin asutus levisi sotien jälkeen myös Pappilan, Lousajan, Kallialan, Varilan, Ojansuun ja Roismalan kyläalueille. Inventoidut kiinteistöt kertovat etupäässä kauppalan ja sen ympäristön kasvusta nykyiseksi kaupungiksi. Kohdeinventoitu rakennuskanta on myös vahvasti julkista koulu- hallinto- ja yritystoimintaan liittyvää. Asuinrakentaminen jäi enemmän arvoalue rajausten

vara. Ajallisesti nuorimmat inventoidut kohteet ovat 1950-luvulla perustetut ja hyvin maisemassa näkyvät kumitehdas ja vaneritehdas. Vanhempaa, agraariaikaan liittyvää rakennuskantaa ja pelto-osia on kuitenkin säilynyt nykyisten kaupunginosien sisällä. Näistä hyviä esimerkkejä ovat mm. lisan, Uotin, Sepän, Teukun, Härmän, Person, Haron, Kampin tilakeskukset, jotka tulisi ehdottomasti säilyttää kaupungistumista edeltäneen vaiheen muistomerkeinä.

Kohteiden kirjo oli suuri, aina pienimuotoisesta mökkiasutuksesta suurteollisuutta edustavaan kumitehtaaseen. Kohteissa näkyvät myös perinteisen paikallisen agraarihistorian lisäksi hallinnolliset ja liikennepoliittiset vaikutukset. Merkittävän historiallisen taustan alueen rakentamiselle muodostaa kauppalan perustaminen Tyrvään kuntaan vuonna 1907. Uuden Vammalan kauppalan ja Tyrvään kunnan keskustat tulivat tällöin vastakkain Vammaskosken partaalle. Perustamisen jälkeen Tyrvää luovutti lisää alueita Vammalan kauppalalle vuosina 1942 ja 1955. Lopullisesti Tyrvään kunta liitettiin nykyiseen Vammalaan vuonna 1973. Kaupungiksi kauppalasta muuttui vuonna 1965. Nämä hallinnolliset ratkaisut näkyvät myös maisemassa ja rakentamisessa. Toinen maiseman rakentamiseen vahvasti vaikuttanut seikka oli asema ja rautatie, joka linjattiin Nuupalan kyläalueelle 1890-luvulla.

Merkittäviä asutus- ja rakennushistoriallisia kohteita ovat säilyneet kantatalot, jotka muodostavat maiseman ja maanomistuksen vanhimman peruspilarin ja josta kaikki nuorempi on versonut. Asutuksen lisäksi kantataloista lohkoille tonteille sijoittui merkittävä osa paikkakunnan liikenne-, talous-, kulttuuri-, hallinto-, sivistyshistoriaa, joita edustavat rautatieasema, huoltoasemat, kievarit, tehtaat, kaupat, elokuvateatteri, sairaalat, kunnantalo ja koulut. Maisemallisesti tärkeän ja edelleen määrävän pohjan muodostavat vanhat maantiet, jotka usein ovat säilyneet nykypäiviin keskeisinä liikenneväylinä. Vaikka kehitys on oikonut, täyttänyt ja kaivanut vanhaa tielinjaa on se usein säilynyt vanhalla paikalla. Tutkitulla alueella vanhimmat ovat vanha postitie ja vaunutie, jotka tunnettiin jo 1500-luvulla. Nykyisin näiden vanhojen teiden osia ovat Marttilankatu, Asemakatu ja Sastamalankatu. Vammalan kauppalasta ja Tyrvään kunta olivat 1900-luvun alkupuolella liikenteellisesti keskeisellä paikalla, jossa kohtasivat maa-, vesi- ja rautatieliikenne.

Maiseman arvot

Tässä inventoinnissa historiallisesti keskeisin, edustavin ja monipuolisin kokonaisuus muodostuu Asemakadun varrelle. Vaikka Nuupalan ja erityisesti Asemakadun ympäristöön sijoittunutta historiallista rakennuskantaa on voimakkaasti purettu 1900-luvun lopulla, muodostaa se edelleen merkittävän kokonaisuuden, joka kertoo 1900-luvun alun historiasta, jolloin rautatien vaikutuksesta alueelle syntyi ns. taajaväkinen yhdyskunta. Tätä nopean pienteollisuuden ja asutuksen kasvun aikaa edelsi pitkä, satoja vuosia kestänyt agraarivaihe, jonka säilyneitä esimerkkejä ovat Asemakadun varrella olevat Pappilan, Teukun, Innilän ja Jaatsin kantatalot. Rautatien ja kauppalan perustamisen jälkeen Asemakadusta muodostui Tyrvään kunnan pääkatu, jonka varrella ovat edelleen historiallisesti merkittävät Raivion ja Nälkälänmäen asutukset, Uosson terveystalo, Ulvion liikeyritykset, Jaatsin kunnantalo, Kino-Tyrvää, Shellin huoltoasema, Liekorannan kievari ja Muistolan kansakoulu. Viimeistä, sodan jälkeistä suurteollisuuden vaihetta edustavat kumitehdas, vaneritehdas ja ruukkitehdas.

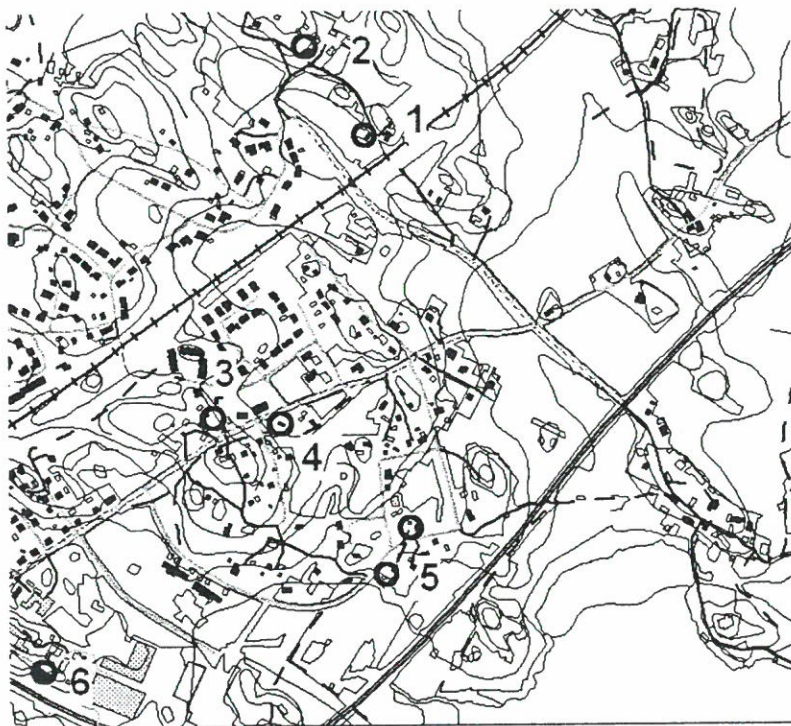
Tulevissa inventoinneissa olisi huomioitava mm. Karhun alue, jossa sijaitsevat kumitehtaan työnjohtajien, insinöörien ja työnjohtajien asuinrakennukset. Alue muodostaa yhtenäisen 1950-luvulla rakennetun alueen. Toinen huomioitava alue on Kallialan kylän Sastamalankadun ympäristöön jäävä alue, jossa on useita vanhojen kyläteiden varteen jääviä 1900-luvun alkupuolen kiinteistöjä. Laajemman kokonaisuuden muodostavat myös Lousajan ja Sastamalan kaupunginosissa olevat 1950- ja 60-lukujen omakotialueet.

Toimenpidesuosituksia

Kohteet luokiteltiin kiinteistöinä (pihapiirit) rakennushistoriallisten, historiallisten ja maisemallisten ominaispiirteiden mukaan luokkiin 1-3. Arvoluokitus on Pirkanmaan maakuntamuseon tämän hetkinen käsitys siitä, mitkä pihapiirit ovat rajatun alueen kulttuurimaiseman ominaispiirteiden kannalta kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti keskeisimpiä. 1. Luokkaan merkityt kohteet tulisi säilyttää mahdollisimman laajasti kokonaisuuksina. Kohteet edustavat parhaiten alueen historiaa ja rakennusperinnettä. Niillä on mahdollisesti myös laajempaa, maakunnallista arvoa. Luokkaa 2 kuuluvien kohteiden keskeisimmän rakennuskannan säilyminen olisi tärkeää. Luokkaan 3 kuuluvien kohteiden säilyminen on suotavaa osana miljöötä. Inventointilomakkeista käy tarkemmin ilmi, millaisia kulttuurihistoriallisia arvoja kukin pihapiiri käsittää. Lomakkeisiin on kirjattu myös erilaisia toimenpidesuosituksia.

Erikseen rajattiin erityisiä arvoalueita, joilla on joko historiallista, maisemallista tai rakennushistoriallista yhtenäisyyttä. Näillä alueilla maankäytön suunnittelu vaatii tavanomaista enemmän sovittamista uuden ja vanhan välillä. Tarkemmat inventoinnit ovat tarpeen mahdollisten purkulupahankkeiden tai maankäytön suunnittelun tullessa ajankohtaiseksi.

ALUELOMAKE: KALLIALAN LÄNSIOSAN VANHA ASUTUS

Kylän länsiosassa on inventoitu kantataloiksi katsotut (6) Vammalan-Mottinen, (3) Vammalan-Haro ja (2) Myllymaa (Laurila). Lisäksi on inventoitu (1) Kivistö (4) Vammalan-Isokäki ja (5) Vammalan-Lammi, jotka edustavat lähinnä tilaa pienempää mökki ja mäkitupa -asutusta. Näiden lisäksi alueelle jäi muuta saman tyyppistä ja ikäistä rakennuskantaa, joka tulisi inventoida jatkossa. Aikaisemmin alueelta on inventoitu vanhan kyläkeskustan lisäksi Kampppi ja Vähä-käki -nimiset kantatalot. Kallialan kylän eri inventoinnit olisi hyvä koota yhdeksi raportiksi. Kallialan maisemaa ja historiaa on käsitelty raportissa, *Vammala, Rautaveden länsirannan rakennetun kulttuuriympäristön selvitys 2003*.

KUVAUS

Rautaveden rantaan sijoittuva Kallialan vanha kyläkeskus on säilyttänyt tiiviin ryhmäkylän luonteensa ja muodostaa yhdessä Pyhän Olavin kirkon ja ympäröivien rantapeltojen kanssa näyttävän ja arvokkaan kulttuurimaiseman. Tiiviin kylämaiseman lisäksi asutusta on kylän länsipuolella entisessä peltojen ja metsän rajavyöhykkeellä.

Tiiviin ryhmäkylän lisäksi kylän taloja on siirtynyt pois kylästä. Keskeinen muuton suunta oli kylän länsipuolella oleva mäki-alue, jonka notkelmissa oli vanhoja peltoalueita. Alueella ovat Haro ja Mottisen kantatalot, joissa on säilynyt perinteinen tilakeskus rakennuksineen. Molemmilla tiloilla harjoitetaan edelleen maanviljelystä. Vanha rakennuskanta on 1800-luvun loppupuolelta ja 1900-luvun alkupuolelta. Poikkeuksen tekee Haron vanha luhtiaitta, joka on todennäköisesti 1700-luvulta. Erityisesti Haron ympäristössä on säilynyt useita 1900-luvun vaihteesta olevia kiinteistöjä, jotka sijoittuivat väljästi vanhojen tielinjojen varsille ja kuivemmille harjanteille. Mottisen pihapiirin jatkeeksi on syntynyt vuosina 1949-2004 laaja teollisuusalue, jossa valmistetaan huonekaluja.

Alueen halki kulkee vanha postitie, jonka paikalla on nykyisin Sastamalankatu. Vanhempaa tielinjausta on nähtävissä Sastamalankadun varrella, Haron talon lähistöllä. Alueen etelälaidalla, rantapeltojen keskellä on 1970-luvulla rakennettu uusi valtatie, Häijäntie. Pohjoisosassa on vuonna 1895 rakennettu rautatie, jonka linjausta on myöhemmin oikaistu.

Alueella on myös 1950-luvun rakennuskantaa, joka on keskittynyt vanhojen tielinjojen suuntaisesti. Enemmän maisemaa on muuttanut 1980-luvulla alkanut rakentaminen, joka on keskittynyt harjanteiden välissä oleville peltoalueille. Maisemaa ovat muuttaneet myös uudet tielinjat ja peltojen viljelyn päättyminen.

HISTORIA

Kylän länsipuolella olevien mäki-alueiden väliin jäävät pellot näkyvät jo 1640-luvun kartassa. Tässä maakirjakartassa näkyy myös alueen halki kulkeva vanha postitie, joka mainitaan jo Jaakko Teitin 1550-luvun tieluettelossa. Mäki-alueen asutuksesta on merkkejä 1700-luvun loppupuolelta. Kallialan tiivis ryhmäkylä alkoi purkautua 1700-luvun lopulla aloitetun isonjaon jälkeen. Varhaisia kylästä lähtiöitä oli mm. Isokäki, joka valitsi uuden talonpaikan vanhan kylätien ja vanhan postitien risteyksestä. Toinen varhainen, luhtiaitasta päätellen, oli Haro, joka muutti samoin vanhan postitien ja vähän nuoremman kylätien risteykseen. Heitä seurasivat Kamppi, Lyöri, Mottinen (1860-l) Vähä-Käki, Laurila ja Juusela. Taloista Iso-Käki ja Juusela ovat rakennuskannaltaan kadonneet uudemman asutuksen alle. Asutuksen pohjoispuolelle, pääosin metsäalueelle rakennettiin Tampere-Pori –rata 1890-luvulla. Talojen ja vanhan maantien vaikutuksesta alueelle syntyi myös pienempää asutusta 1800-luvulla ja 1900-luvun alkupuolella. Rakentaminen sijoittui aina 1950-luvulle saakka perinteisille paikoille, kyläteiden varsille ja harjanteille. Ensimmäinen kaava alueelle saatiin alueen kauppalaan liittämisen jälkeen. Tässä vuoden 1959 kaavassa alueen pellot ja metsät olisivat muuttuneet omakoti- ja kerrostaloalueeksi, joka lännessä olisi rajautunut teollisuuspuistoon. Korkeimmalla paikalla olisi ollut kuusi pistemäistä kerrostaloa. Vanhasta olisi muistuttanut vain Haronpuisto ja Lyörin leikkikenttä. Nykyisin alueen voimassa olevat kaavat ovat vuosilta 1963 ja 1991, joissa rakentamista on karsittu erityisesti kerrostalojen osalta. Nykypäivän rakentaminen jatkuu näiden kaavojen pohjalta. Viimeisenä kahtena vuosikymmenenä alueelle on tullut omakotiasutusta, joka sijoittuu pääosin vanhoille peltoalueille muuttaen näin vanhaa maisemaa. Kyläkeskustan ja vanhan haja-asutusalueen väliselle pellolle rakennettiin 1970-luvulla uusi Häijääntien –nimellä kulkeva valtatie.

ARVOT ja TOIMENPITEET

Kallialan tiiviin ryhmäkylän ulkopuolella oleva vanha asutus ja rakennuskanta tulisi ehdottomasti säilyttää. Tämä asutus sijoittuu pääasiallisesti vanhan postitien ja kolmen Kallialan kylästä lähtevän kylätien varrelle. Säilytettäviä olisivat vanhaan agraarimaisemaan liittyvä tielinja, rakennuskanta ja pellot. Uudisrakentamisessa tulisi ottaa huomioon maiseman agraarinen menneisyys. Inventointien ulkopuolelle jäänyt vanha rakennuskanta tulisi inventoida tulevaisuudessa.

Punaisella rasterilla on merkitty Kallialan kylän ulkopuolella oleva asutus, joka syntynyt 1800-luvulla tai 1900-luvun alkupuolella. Tästä rakennuskannasta on pääosa inventoimatta. Punaisella katkoviiivalla on merkitty vanha postitie ja kylästä lähtevät kolme vanhaa kylätietä. Sinisellä rasterilla on merkitty 1900-luvun lopun ja 2000-luvun rakennuskanta. Kartan vasemmassa reunassa oleva asutus on Lousajan omakotialuetta, jonka rakennuskanta on pääosin 1960-luvulta.

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Kalliala	Kiinteistö id	28
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-401-2-15
Osoite	Lähdeojantie 13, 38210 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	maatalous	Itäkoord	0
Hist. tilatyyppi	asutustila	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyppi	tontti	Rak lkm	2
		Inventoitu	-

Kuvaus

Kivistön tontilla ovat (1.) asuinrakennus ja (2.) navetta 1900-luvun alkupuolelta. Tontti, johon kuuluu vähän peltoa ja metsää on molemmin puolin rautatietä. Tontin koillisosassa on talousrakennus (3), jossa ei käyty.

1. Asuinrakennus (n. 5x8) on rakennettu lohkotuille nurkkakiville. Hirsirunko on vuorattu peiterimavuorauksella, jossa näkyy pieniä jäämiä punamullasta. Nurkka- ja ikkunan listat ovat valkoiset. Satulakatto on katettu betoniileillä. Ikkunat ovat T-karmilliset, ruudut jaettu lisäksi pienempiin osiin. Vintillä suurehko ruutuikkuna. Kuisti on yksinkertainen pulpettimainen katos, jota kannattaa neljä tukea. Ulko-ovena on peiliovi. Rakennus on rakenteiltaan ja materiaaleiltaan hyvin säilynyt.

2. Navetassa on betonisokkeli ja hirsi/ranko -rakenteinen runko.

Historia

Kivistö on pieni asutus- tai palstatila 1800-luvun lopulta tai 1900-luvun vaihteesta. Tonttiin kuuluu vähän peltoa ja metsää. Osa tontista on jäänyt radan eteläpuolelle

Ympäristö ja pihapiiri

Kivistö pihapiirin itäpuolella on Toivosen samanikäinen, joskin hieman uudistunut pihapiiri. Eteläpuolella on pieni peltolohko ja rautatie. Länsipuolella on peltoa ja Pohjoispuolella, n. 100 metrin päässä on Laurilan kantatalon tilakeskus. Pihapiirissä on muutamia kookkaita koivuja, vanhoja omena ja marjapensaita.

Kaava pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet Pitäjänkarta 1920-l ja peruskartta 1950-l

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

Historiallinen sosiaalihistoria

Kivistö (1)

Rakennusinventointi 2004

Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Pieni pihapiiri sijaitsee vanhan Kallialan kylään johtavan vanhan käytöstä osittain poistuneen kylätien varrella. Tontilla ovat asuinrakennus ja navetta 1900-luvun alkupuolelta. Alkuperäinen asu hyvin säilynyt. Rakennukset ovat näkyvällä paikalla pellon laidalla. Lähistöllä on kolme samantyyppistä ja ikäistä kiinteistö, lisäksi on Laurilan kantatalo.
Arvoluokka	2
Lisätietoja, toim.pidesuos.	Vanha rakennuskanta kokonaisuutena tulisi säilyttää. Erityisesti asuinrakennus tulisi säilyttää. Rakennusten muutos- ja korjaustoimenpiteissä tulee käyttää perinteisiä materiaaleja ja työtapoja. Asuinrakennuksen alkuperäiset rakennusosat tulisi pyrkiä säilyttämään. Pihapiiriä ympäröivä peltomaisema ja tielinja tulisi säilyttää nykyisellään. Mahdollisessa uudisrakentamisessa tulee tarkkaan huomioida vanha pihapiirin ominaispiirteet, kuten esim. materiaalit, mittakaava ja rakennusten sijainti.
Liitteet	kuvaliite ja asemakartta
Valokuvat	digikuvia kohteesta
Inventoija	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 17.11.2004
Tallentaja	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 22.11.2004

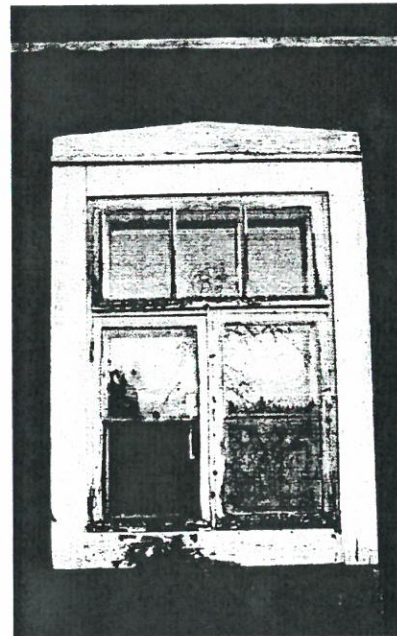
VAMMALA/ KALLIALA/ KIVISTÖ

1. asuinrakennus
2. navetta
3. talousrakennus (?)

Kivistö, navetta ja asuinrakennus, länsipuolelta kuvattuna

Myllymaa (2)

Rakennusinventointi 2004

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Kalliala	Kiinteistö id	31
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-401-2-19
Osoite	Lähdeojantie 9, 38210 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	maatalous	Itäkoord	0
Hist. tilatyyppe	kantatalo	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyppe	tontti	Rak lkm	7
		Inventoitu	-

Kuvaus

Laurilan pihapiirissä ovat 1. asuinrakennus (1937) 2. navetta/korjaamo 3. hallirakennus 4. talousrakennuksia

1. Asuinrakennuksessa on asuinkerros + vinttihuoneet ja kellari. Rakennuksessa on betonisokkeli ja se on vuorattu kirkkaan keltaisella peiterimalla. Satulakatto on katettu betonitiilellä.

Hallirakennus on ehkä 1970/80-luvulta. Navetta on muutettu myös korjaamotilaksi. Navetta ja talousrakennukset ovat 1900-luvulta, pääosin samalta ajalta kuin asuinrakennus.

Historia

Myllymaa (aik. Laurila) on Kallialan kylän kantataloja. Nykyiselle paikalle tilakeskus siirrettiin kylästä ilmeisesti 1800-luvun aikana. Tilakeskus on erotettu omaksi tontiksi.

Ympäristö ja pihapiiri

Myllymaan tilakeskuksen rakennukset ovat metsäsaarekkeen eteläpäässä. Metsäsaarekettä ympäröivät kapeat peltoalueet. Metsä on pääosin korkeata kuusikkoa. Tilan lounaispuolella on kapea peltoaukea ja 1980-luvulla rakennettu Sipintie, josta alkaa Kallialan ja Lousajan omakotialueet, jotka ovat rakennettu 1960-luvun jälkeen. Vanhemp Kallialan kylään johtava tielinja lähtee Myllymaan pihapiirin tuntumasta. Vanhan linjauksen varrella on vanhempaa asutusta mm. Toivonen ja Kivistö. Tilan luoteispuolella oleva kiinteistö on rakennettu 1960-80-luvulla.

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

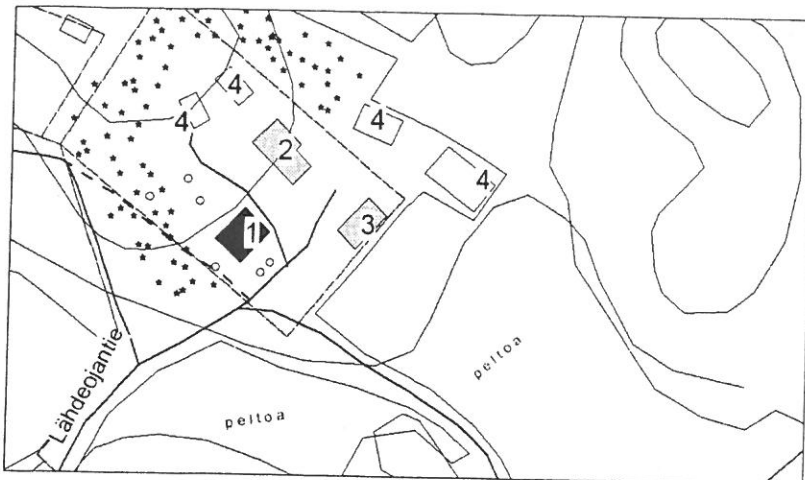
Historiallinen asutushistoria

Myllymaa (2)

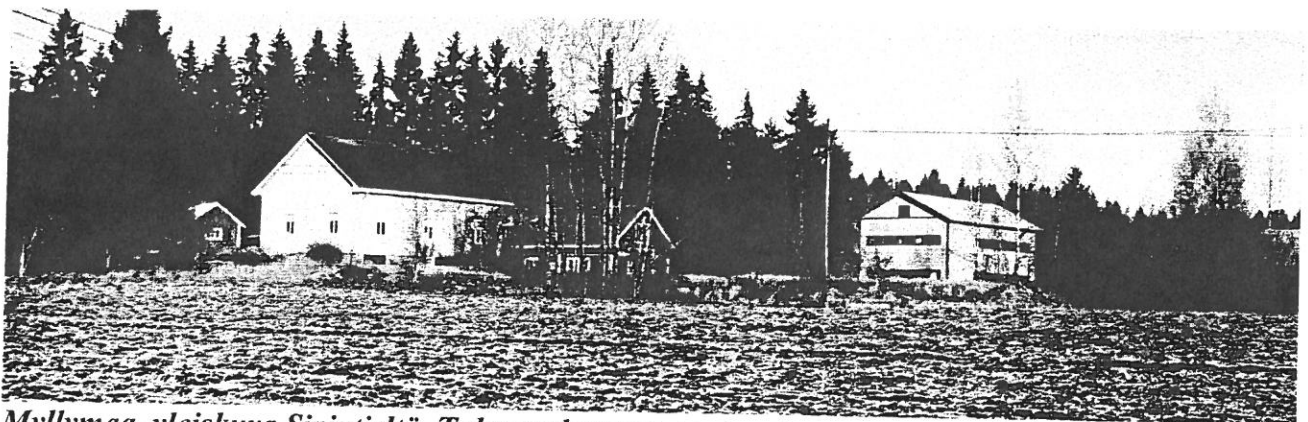
Rakennusinventointi 2004

Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Myllymaa (Laurila) Kallialan kylän kantataloja. Rakennukset siirrettiin kylästä lähtevän kylätien päähän ilmeisesti 1800-luvulla. Tilakeskuksen rakennukset ovat 1900-luvun alkupuolelta, pääosin 1930-luvulta. 2-kerroksinen korjaamorakennus on 1970/80-luvulta. Tilakeskus näkyy hyvin Sipintielle. Rakennukset sijaitsevat kylään vievän vanhan tielinjan varrella.
Arvoluokka	3
Lisätietoja, toim.pidesuos.	Rakennuskannan säilyminen kokonaisuutena olisi suotavaa. Rakennusten mahdollisissa korjaustoimenpiteissä tulisi käyttää perinteisiä materiaaleja ja työtapoja. Tilakeskusta rajaava peltomaisema pitäisi säilyttää avoimena. Mahdollisessa uudisrakentamisessa tulee huomioida vanhan pihapiirin ominaispiirteet, kuten esim. materiaalit, mittakaava ja rakennusten sijainti.
Liitteet	kuvaliite ja asemakartta
Valokuvat	digikuvia kohteesta
Inventoija	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 17.11.2004
Tallentaja	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 23.11.2004

VAMMALA/ KALLIALA/ MYLLYMAA

1. asuinrakennus
2. navetta
3. korjaamorakennus
4. talousrakennuksia

Myllymaa, yleiskuva Sipintieltä. Talousrakennus, asuinrakennus, navetta ja korjaamorakennus

Asuinrakennus ja navetta

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Kalliala	Kiinteistö id	25
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-401-14-30
Osoite	Sastamalankatu 64, 38210 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	taajama	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	maatalous	Itäkoord	0
Hist. tilatyyppi	kantatalo	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	Rak lkm	8
		Inventoitu	-

Kuvaus

Haron tilakeskuksessa ovat 1. asuinrakennus (1800-l/1948), 2. luhtiaitta (1700-l) 3. navetta (n.1900/1937/1952) 4. sauna (n. 1900) 5. uusi sauna (1949) 6. maakellari, 7 liiteri/kuivuri (1940-l/1970-l) 8. puimasuuli (1920), 9. leikkimökki (1970-l)

Asuinrakennus on rakennettu matalalle luonnonkivisokkelille. Hirsirunko on vuorattu vaaleaksi maalatulla peiterimavuorauksella. Ikkunat 2- ja 3-ruutuisia, pystyjaolla. Satulakatto on katettu betonitiilellä. Umpikuisti on pulpettikattoinen ja sen yläpuolella on katolla pulpettikattoinen frontoni. Nykyinen ulkoasu, vuoraus, kuisti, ikkunat ja yläkerran huoneet on syntynyt vuoden 1948 korjauksessa, jossa mm. rakennuksen kattoa korotettiin

2. Luhtiaitta on rakennettu nurkkakiville. Pitkänurkkainen hirsirunko, sulkanurkat, on vuoraamaton ja harmaantunut. Luhtiosan nurkkakannattajassa on veistetty koristekuvio. Lattia haljaspuolikkaista, joista osa muodostaa oven eteen kynnyksen. Rakennuksessa on satulakatto, joka on katettu betonitiilellä. Pohjoispuolen seinässä on kolme kaiverrusta. Ensimmäisen peittää osin porrasrakennelma. Nähtävissä ovat sanat "...ais . consel aboens 1793" Tämän alla on "Mats Woival in Aboens 1792/93". Näiden oikealla puolella on lisäksi "Mickh Hartman Aboens 1785/86" Rakennuksessa ei näy siirtomerkintöjä, toisaalta isännän muistitiedon mukaan rakennusta olisi siirretty.

Rakennus on ikäisekseen hyväkuntoinen. Rungossa on nähtävi pieniä lahovaurioita ja eteläpuolen seinä on auringon kuluttama. Rakennusta olisi hyvä nostaa hieman ja eteläpuolen seinän voisi suojata laudoituksella. Myös katto vaatisi puhdistusta.

Historia

Haro on Kallialan kylän kantataloja. Vanha kylätontti sijaitsi nykyisen Pyhän Olavin kirkon vieressä sijaitsevassa ryhmäkylässä. Nykyiselle paikalle talo on siirretty 1770-luvulla pidetyn isojaon jälkeen. Mahdollista ajoitusta voi tarjota pihapiirissä olevan luhtiaitta, jonka seinässä on kaiverruksia 1780- ja 90-luvulta. Rakennuksen ulkoseinissä ei näy siirtomerkintöjä. Haron tila siirrettiin vanhan postitien varteen, jonka historia ulottuu aina keskiajalle saakka.

Nykyisin Haro toimii viljelytilana. Pellot ovat pääosin Vaunusuolla. Lisäksi on sivutila Karkun puolella.

Ympäristö ja pihapiiri

Vammalan-Haro (3)

Rakennusinventointi 2004

Haron pihapiiri sijaitsee Sastamalankadun (ent. vanha postitie) varrella, osittain rinteessä. Rakennusten väliin jäävä piha on nurmikkopintainen ja sillä kasvaa runsaasti vanhoja omenapuita ja marjapensaita. Lisäksi on kookas sembramänty. Navetan nurkalla lyhyt kuusirivi. Länsipuolella piha rajoittuu kuusivaltaiseen mäenkumpareeseen. Pohjoispuolella on kaksi 1950-luvulta olevaa asuinrakennusta ja niiden takana entiselle peltoaukealle 1990-luvulla kohonnut omakotialue. Eteläpuolella on käytöstä pois jäänyt vanha peltoaukea. Itäpuolella on Sastamalankatu ja sen rinnalla vanhan tien linjaus ja kivinen kilometritolppa. Tien varressa on myös entinen Harosta lohkottu tontti, jonka vanha kaupparakennus on muutettu asuinkäyttöön.

Alueen omakotitalo rakentaminen on lisääntynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana. Maisema, harjanteet ja niiden välissä olevat peltoalueet ovat muuttumassa taajamaksi. Vanhempi asutus, kantatalot ja pienet asuintontit, keskittynyt harjanteille, uudempi asutus pelloille.

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet Mäkelä Juha, Vammalan keskustataajaman maisemaselvitys 2000, Vammalan kaupungin tekninen palvelukeskus. 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat.

Suulliset lähteet Laurila Pekka, haastattelu marraskuussa 2004

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

Historiallinen asutushistoria

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Haro on kylän vanhoja kantataloja. Vanhan postitien varteen tila siirrettiin ehkä jo 1700-luvun lopulla. Pihapiirissä on säilynyt 1700-luvun lopulta oleva luhtiaitta, jonka seinässä on merkintöjä ja vuosilukuja 1700-luvun lopulta. Pihassa on vanhaa kasvillisuutta, omenapuita ja marjapensaita. Vanhaa rakennuskantaa ovat myös asuinrakennus, navetta ja sauna, joskin niiden ulkoasu on uudistunut. Maisemallisesti keskeinen sijainti.

Arvoluokka 2

Lisätietoja, toim.pidesuos. Vanha rakennuskanta tulisi säilyttää kokonaisuutena. Erityisesti pitäisi huolehtia, että luhtiaitta ja asuinrakennus. Rakennusten mahdollisissa korjaustoimenpiteissä tulee käyttää perinteisiä materiaaleja, työtapoja ja tekniikoita. Tilakeskusta rajaava lounaasta rajaava peltoalue pitäisi säilyttää avoimena. Mahdollisessa uudisrakentamisessa tulee huomioida vanha pihapiirin ominaispiirteet, kuten esim. materiaalit, mittakaava ja rakennusten sijainti.

Liitteet kuvaliite ja asemakartta

Valokuvat digikuvia kohteesta

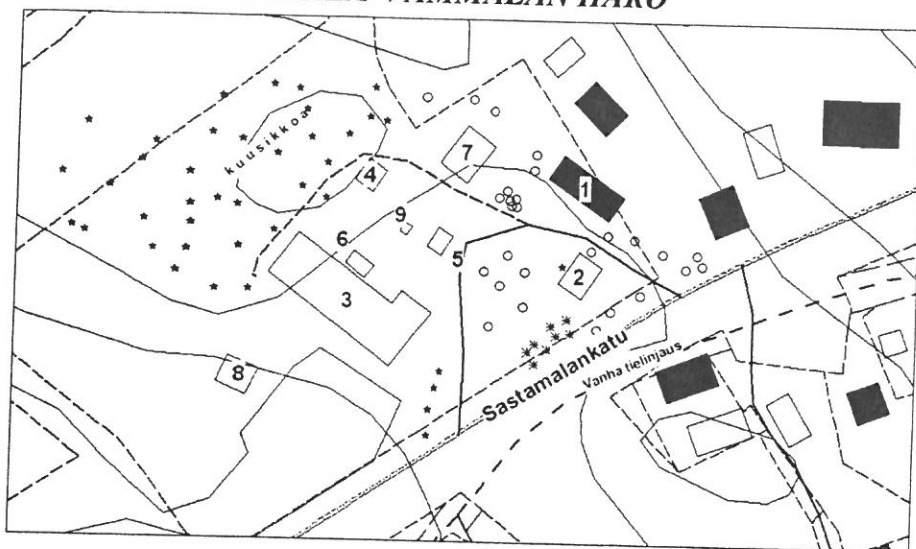
Vammalan-Haro (3)

Rakennusinventointi 2004

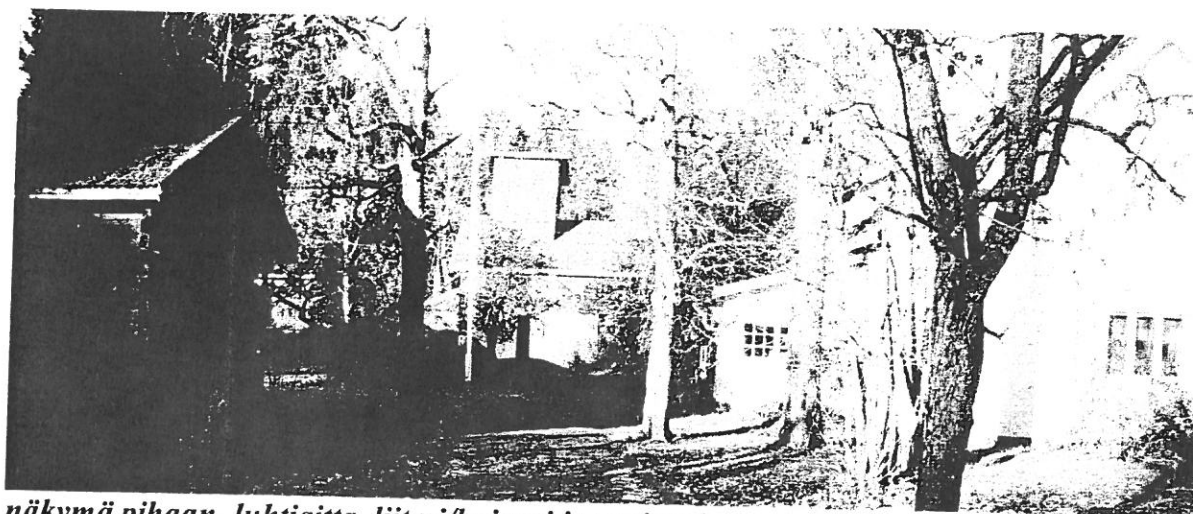
Inventoija	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 2.11.2004
Tallentaja	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 3.11.2004

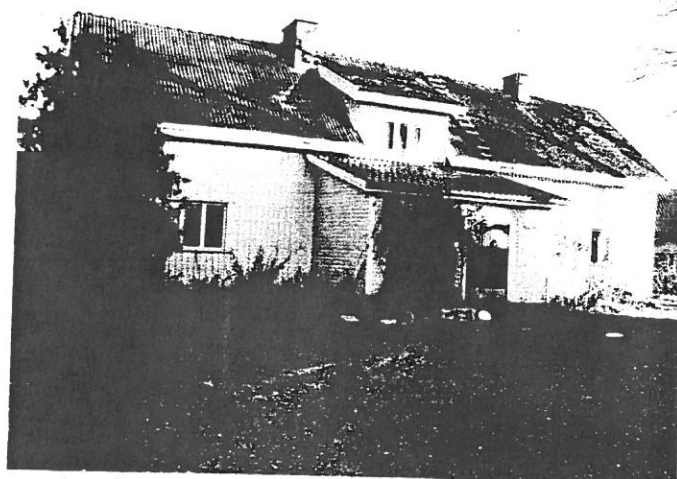
VAMMALA/KALLIALA/VAMMALAN HARO

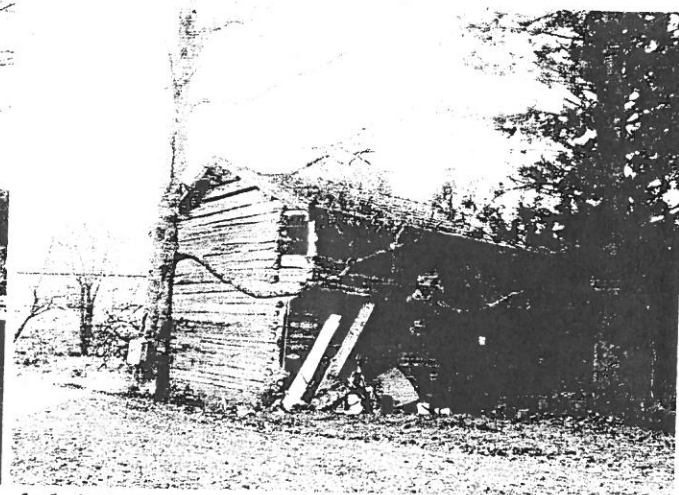
1. *asuinrakennus (1800-l/1948)*
2. *luhtiaitta (1700-l)*
3. *navetta (1900/37/52)*
4. *vanha sauna*
5. *uusi sauna (1949)*
6. *maakellari*
7. *liiteri/kuivuri (1940-l/1970-l)*
8. *puimasauli*
9. *leikkimökki*

näkymä pihaan, luhtiaitta, liiteri/kuivuri ja asuinrakennus, Sastamalankadulta

asuinrakennus

luhtiaitta

Vammalan-Isokäki (4)

Rakennusinventointi 2004

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Kalliala	Kiinteistö id	26
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-401-1-39
Osoite	Vanhantienkuja 2, 38210 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	omakotialue	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	Itäkoord	0
Hist. tilatyyppi	mäkitupa	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyppi	mäkitupa	Rak lkm	1
		Inventoitu	-

Kuvaus

Tontilla on 1. asuinrakennuksen (1800-l) lisäksi runsaasti vanhoja omenapuita.

Asuinrakennus on rakennettu pienen kalliokumpareen päälle. Ladottujen nurkkakivien varassa oleva vuoraamaton pitkänurkkainen hirsirakennus on muodoltaan paritupa. Ikkunaukot ovat pieniä, ikkunat 6-ruutuisia, helat 1800-luvun lopulta ja 1900-luvun alkupuolelta. Ikkunoiden vuorilaudat yksinkertaiset. Ikkunoissa ja vuorilaudoissa nähtävissä kellertävää väriä. Vintin ikkuna tukittu, vuorilaudat koristeelliset. Satulakatto on katettu huovalla ja kolmiorimalla. Rakennuksen eteläpuolella on satulakattoinen umpikuisti, joka on vuorattu harmaantuneella peiterimavuorauksella. Kuisti on rakennettu 1950-luvulla.

Rakennus on paikoitellen huonossa kunnossa. Osassa hirsyä on lahovaurioita ja kattorakenteissa on myös lahoamisen merkkejä.

Historia

Pieni tontti kuuluu Härmän tilan maihin. Asuinrakennuksen omistaa Hilda Tuomisen perikunta.

Asuinrakennus tai sen länsipääty on muistitiedon mukaan entinen Pyhän Olavin kirkon ruumishuone. Rakennus on säilynyt vanhassa asussa, hirsipäädyt ja kattovuoliaiset, joka viittaa 1800-luvun ensimmäiselle puoliskolle. Ikkunat ovat pieniä 6-ruutuisia ja niiden helat ja saranat ovat 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun mallia.

Vuodesta 1904 rakennus on ollut nykyisen suvun hallussa. Tällöin asukkaaksi tuli Heikki Lindroos. Hänen jälkeen talossa asui aina 1990-luvulle hänen tyttärensä Hilda Tuominen. Muistitiedon mukaan asumis- ja rakennuksen omistusoikeus maksettiin taksvärkinä Härmän tilalle. Ainakin Hilda Tuominen oli töissä vuosikymmeniä Härmän talossa.

Ympäristö ja pihapiiri

Asuinrakennus sijaitsee historiallisen vanhan postitien varrella. Tien oikaisun yhteydessä uusi tie, Sastamalankatu rakennettiin asuinrakennuksen pohjoispuolelle, jolloin asuinrakennus jäi kahden tien väliselle kapealle tontille. Pienen kalliokumpareen päällä olevaa asuinrakennusta suojaa runsas pensaita, kuusia ja lehtipuita tontti. Itäpuolella on runsaasti omenapuita. Tontti jatkuu kapeana kiilana itään, jossa on vanhaa peltoa katujen välissä.

Vammalan-Isokäki (4)

Rakennusinventointi 2004

Itäpuolella on pieni asuinkiinteistö 1920/30-luvulta. Vanha ympäristö koostui mäkiharjanteista, joiden välissä oli peltoa. Ympäristössä on mäki-alueilla runsaasti asutusta 1900-luvun alkupuolelta. 1900-luvun loppupuolella pelloille on rakennettu omakotiasutusta. Asuinrakennuksen pohjoispuolella alkaa uudehko omakotialue.

Kaava pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat.

Suulliset lähteet Kari Tuominen, haastattelu lokakuussa 2004

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

Historiallinen sosiaalhistoria

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Vammalan-Isokäki on pieni paritupamainen asuinrakennus 1800-luvun alkupuolelta. Rakennus on hyvin säilynyt vanhassa asussa, joskin paikoitellen se on huonokuntoinen. Rakennus sijaitsee vanhan valtavyölyän postitien varrella. Vanha tie on säilynyt asuinrakennuksen kohdalla kapeana ja hiekkapintaisena.

Arvoluokka 2

Lisätietoja, toim.pidesuos. Rakennukselle tulisi tehdä pikaisesti kuntokartoitus ja sen säilyminen tulisi ehdottomasti turvata. Korjauksissa tulee käyttää vanhoja työtapoja, materiaaleja ja tekniikoita. Asuinrakennuksen alkuperäiset ja vanhat rakennusosat tulisi pyrkiä säilyttämään. Vanha rakennuskanta kokonaisuutena tulisi säilyttää. Erityisesti pitäisi huolehtia, että asuinrakennus ja aittamakasiini säilyvät. Rakennusten mahdollisissa korjaustoimenpiteissä tulee käyttää perinteisiä materiaaleja ja työtapoja. Rakennuksen nykyinen asema suhteessa rakennettuun ja avoimeen maisemaan tulisi säilyttää. Mahdollisessa uudisrakentamisessa tulee korostetun tarkkaan huomioida vanha pihapiirin ominaispiirteet, kuten esim. materiaalit, mittakaava ja rakennusten sijainti

Liitteet kuvaliite ja asemakartta

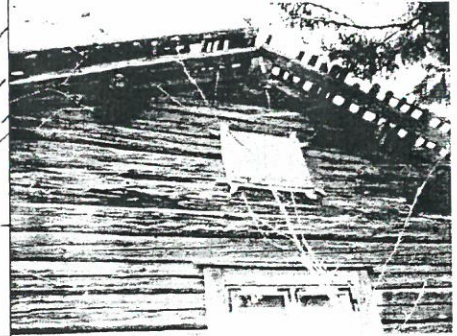
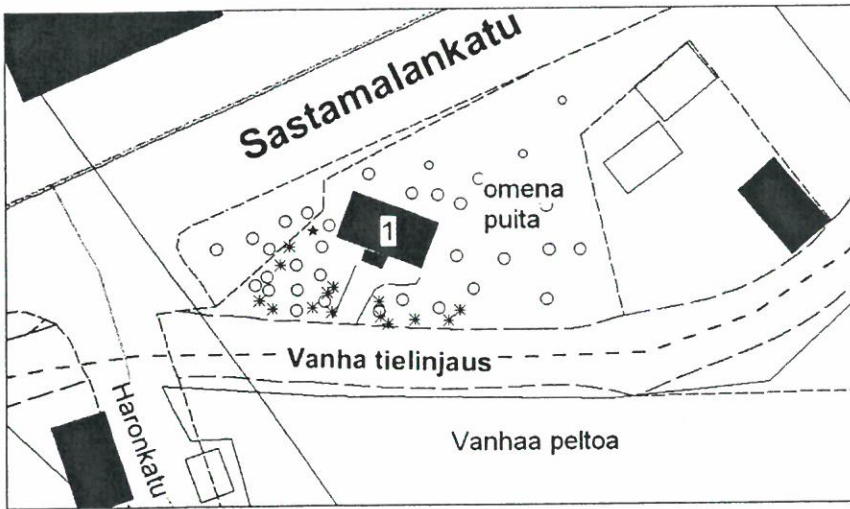
Valokuvat digikuvia kohteesta

Inventoija Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo

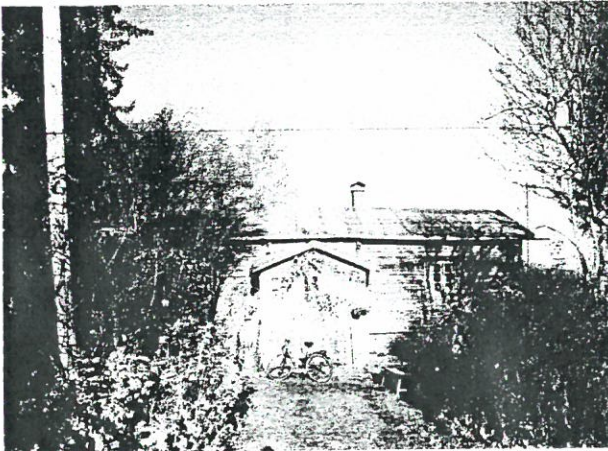
Tallentaja Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
9.11.2004

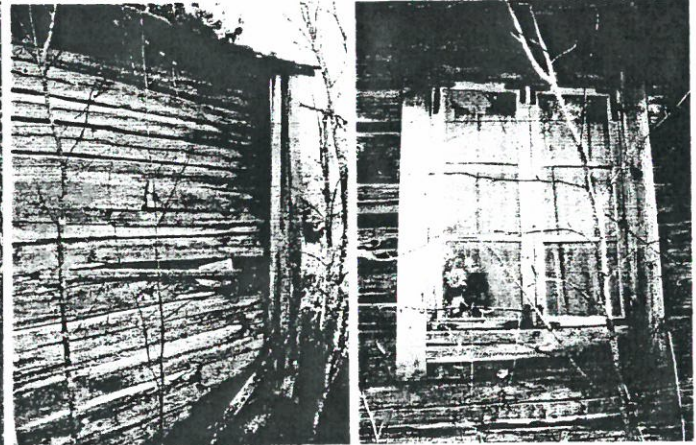
VAMMALA/ KALLIALA/ ISOKÄKI

1. asuinrakennus

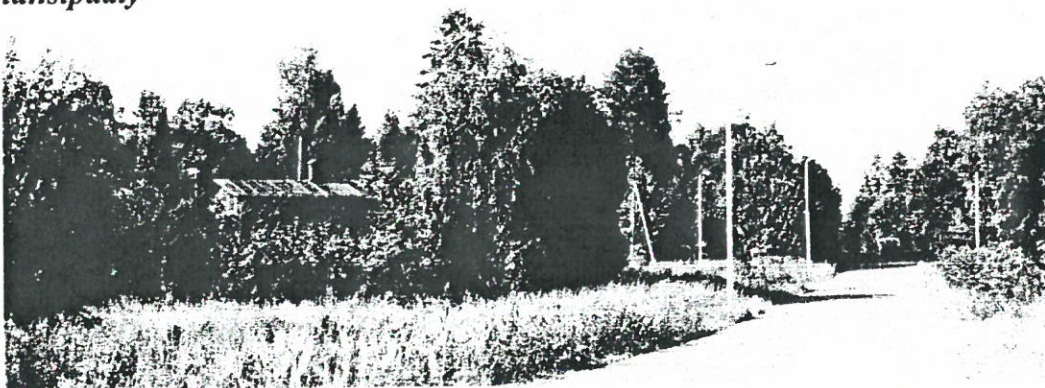

eteläpuolelta

pohjoisnurkka

länsipääty

Asuinrakennus kesällä 2003 Sastamalankadun suunnasta nähtynä

Vammalan Lammi (5)

Rakennusinventointi 2004

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Kalliala	Kiinteistö id	32
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-401-6-70
Osoite	Kallialankatu 25, 38210 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	Itäkoord	0
Hist. tilatyyp	mäkitupa	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyp	tontti	Rak lkm	8
		Inventoitu	-

Kuvaus

Vammalan Lammi -nimisellä tontilla on kaksi pientä vanhaa pihapiiriä, jotka sijaitsevat Kallialankadun molemmin puolin.

Kallialankatu 25 pihapiirissä ovat 1. asuinrakennus (1926) 2. sauna ja 3. talousrakennus. Lisäksi on romahtanut 4. maakellari.

1. Asuinrakennus on rakennettu karkeasti lohkotuille nurkka-/kivijalalle. Hirsirunko on vuorattu punaiseksi maalatulla peiterimavuorauksella. Ikkunat ovat vanhat 6-ruutuiset, valkoisissa vuorilaidoissa yksinkertainen koristelu. Satulakatto on katettu profiilipellillä. Rakennukseen kuuluu satulakattoinen umpikuisti. 2. Saunarakennus, peiterimavuoraus ja satulakatto katettu profiilipellillä. 3. Asuinrakennuksen ikäinen talousrakennus on lauta/hirsirakenteinen, satulakatto katettu huovalla.

Kallialankatu 32 on 5. asuinrakennus (1939) 6. sauna ja 7. talousrakennus ja 8. maakellari.

Asuinrakennus on rakennettu matalalle lohkotuista kivistä tehdylle kivijalalle. Hirsirunko on vuorattu valkoiseksi maalatulla keilapontatulla vaakalaidoituksella. Ikkunat ovat vanhat, osassa poikkeuksellinen jako. Pokat ovat vihreäksi maalatut. Satulakatto on katettu profiilipellillä. Rakennukseen kuuluu pulpettikattoinen umpikuisti. 8. maakellarin seinät ovat luonnokiveä ja betonia. Katto on tehty lohkotuista kiviarkoista. Rakenteen suojana on maakumpu.

Historia

Samalla tontilla sijaitsevat pienet pihapiirit ovat 1900-luvun alkupuolelta, mahdollisesti 1920 ja 30-luvulta. Rakennusten selkeä asema pellon laidalla on hämärtyntä rakentamisen ja metsittymisen seurauksena.

Ympäristö ja pihapiiri

Pihapiirit ovat Kallialankadun varrella. Umpeen kasvavia tontteja ympäröi tiivis lehtipuuvaltainen kasvusto. Lähellä ovat myös harjanteita rajanneet vanha peltoaukeat. Ympäristössä on samanikäistä, mutta myös uutta rakennuskantaa.

Kaava Asemakaava **pvm**

Suoielu

Vammalan Lammi (5)

Rakennusinventointi 2004

Kirjalliset lähteet 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat. Pohjakartta 1949-50, Vammalan kaupungin arkisto.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

Historiallinen sosiaalihistoria

Ympäristöarvo

Perustelu Kaksi pientä asuintonttia 1900-luvun alkupuolelta. Pihapiirit sijaitsevat Kallialan kylään johtavan vanhan kylätien varrella. Rakennuskanta säilynyt vanhassa asussa. Pihapiirit liittyvät kylän asutus- ja sosiaalihistoriaan. Asutus, tilakeskukset ja niihin liittynyt pienasutus levisi alueelle 1800- ja 1900-luvun vaihteessa. Rakennukset ovat osa alueen historiallista miljöötä.

Arvoluokka 2

Lisätietoja, toim.pidesuos. Kaksi pihapiiriä sisältävä kokonaisuus tulisi säilyttää. Erityisesti pitäisi huolehtia, että asuinrakennukset säilyvät. Rakennusten mahdollisissa korjaustoimenpiteissä tulisi käyttää perinteisiä materiaaleja ja työtapoja. Asuinrakennusten alkuperäiset ja vanhat rakennusosat tulisi pyrkiä säilyttämään. Mahdollisessa uudisrakentamisessa tulee huomioida vanha pihapiirin ominaispiirteet, kuten esim. materiaalit, mittakaava ja rakennusten sijainti.

Liitteet kuvaliite ja asemakartta

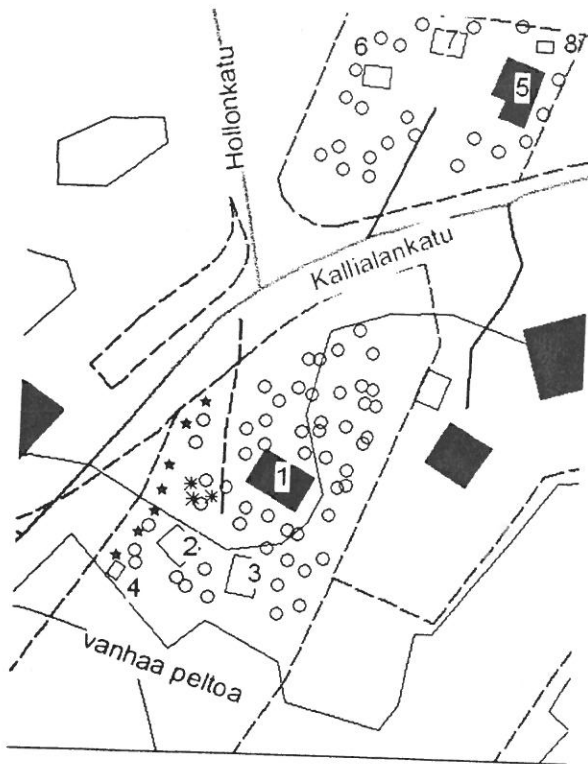
Valokuvat digikuvia kohteesta

Inventoija Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
2.11.2004

Tallentaja Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
10.11.2004

VAMMALA/ KALLIALA/ VAMMALAN-LAMMI

Kallialankatu 25

- 1. asuinrakennus
- 2. sauna
- 3. talousrakennus
- 4. tuhoutunut maakellari

Kallialankatu 32

- 5. asuinrakennus
- 6. sauna
- 7. talousrakennus
- 8. maakellari

Kallialankatu 25

Kallialankatu 32

Kallialankatu 32, maakellari

Vammalan-Mottinen (6)

Rakennusinventointi 2004

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Kalliala	Kiinteistö id	24
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-401-12-11
Osoite	Sastamalankatu 39, 38210 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	Itäkoord	0
Hist. tilatyypit	kantatalo	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyypit	tontti	Rak lkm	14
		Inventoitu	-

Kuvaus

Mottisen kahdella tontilla oleva rakennuskokonaisuus muodostuu vanhasta pihapiiristä ja sen itä- ja länsipuolella olevista teollisuusrakennuksista. Vanha pihapiirin ja maatilain muodostavat (1.) asuinrakennus (1860 - 1880-l) (2.) kellari/varasto (1860-l) (3.) navetta (1927) (4.) ratashuone/aitta/autotalli (1928/1959/1960-l) (5.) vilja-aitta (1860-l) (6.) liiteri (1920-l) ja (7.) kuivuri (1977).

Vanhemmalla teollisuuspuolella ovat (8.) tehdasrakennus (1949/1958/1964/1967) ja (9.) lautavarasto (1960).

Itäpuolella olevalla uudemmassa teollisuusalueella ovat (10) Puutavarakuivaamo (1966/ 1968) (11.) teollisuusrakennus (1967/ 1969/ 1971/ 1973/ 1979 / 1997) (12) teollisuusrakennus (1977/1980/1982/1984) (13) raaka-ainevarasto (1994) (14) lämpökeskus (1999)

(1.) Omistajan arvelun mukaan asuinrakennus on rakennettu kahdessa vaiheessa 1850-luvun jälkeen. Nykyisen mittainen rakennus on ollut jo 1890-luvulla. Rakennus on vuorattu 1. kerran 1900-luvun alkupuolella. Rakennuksessa on luonnonkivistä tehty sokkeli, joka on rapattu betonilla tasaiseksi. Hirsirunko on vuoratta punaiseksi maalatulla peiterimavuorauksella. Seinän yläosa ja vintin päädyt ovat pystypaneloidut ja maalattu vaaleankeltaisella. Ikkunat ovat 6-ruutuiset, vuorilautojen yläosassa pientä konsolikoristelua. Satulakatto on katettu sementtitiilillä 1940-luvulla. Rakennuksen ikkunat, ulkovouri ja kuistit ovat uusittu 1980-luvulla. Malli on otettu aikaisemmasta.

(2.) Kivirakenteinen perunakellarirakennus on rakennettu kookkaista vähän lohkotuista kivistä. Sisällä on kivistä holvattu tila. Rakennuksen päällä on hirsirakenteinen ja aumakattoinen rakennus. Sen ulkoasu on 1930-luvulta, jolloin siitä tehtiin kanala. Rakennuksessa on kookkaat ruutuikkunat ja se on vuorattu vaalealla pystyponttilaudalla. Nykyisin varastokäytössä.

(3.) Navettarakennus on tehty sementtitiilestä vuonna 1927. Muurauksessa on käytetty munkkilimitystä. Rakennuksen sisätilat, ruutuikkunat ja katto on uusittu 1980-luvulla, jolloin siitä tehtiin konehalli. Pihajulkisivu on säilytetty, kookas satulakattoinen oviaukko on puhkaistu siististi pohjoispuolelle.

(4.) Paikalla on alun perin ollut navetta. Uuden navetan valmistumisen jälkeen paikalle rakennettiin lautarakenteinen ratashuone ja hirsirakenteinen liha- ja vaateaitta (puori) vuonna 1928. Rakennusta jatkettiin pohjoispuolelta toisella ratashuoneella vuonna 1930. Eteläpää sai autotallin vuonna 1958/59. Seuraavalla vuosikymmenellä rakennukseen muutti puuseppätehtaan konttori, joka toimi tiloissa aina vuoteen 1984.

(5.) Vilja-aitta on rakennettu alun perin nurkkakiville, nykyinen betonisokkeli on myöhempi lisäys. Hirsirunko on vuorattu punaiseksi maalatulla vaakalaudoituksella. Vuoraus uudehko. Ovi pystylautaa, harmaaksi maalattu.

(8.) Puutyöverstas rakennettiin aluksi puurakentisena vuonna 1949. Jyrkässä rinteessä ollut rakennus paloi 1950-luvulla, jolloin siitä jäi jäljelle vain eteläpääty. Samalle paikalle valmistui osittain 2-kerroksinen tiilirakennus vuonna 1958. Palolta säilynyt eteläpääty hyödynnettiin. Nykyisin säilynyt puuosa on vuorattu aaltopellillä. Verstasta laajennettiin luoteeseen tiilirakenteisella 1-kerroksisella siivellä vuonna 1964. Kaakkoiskulman aaltopeltinen siipi rakennettiin vuonna 1967. Nykyisin rakennus on varastona. Rakennukseen kuuluu noin 10 metriä korkea tiilipiippu.

Historia

Mottinen on Kallialan kylän vanhoja kantataloja. Vanha kylätontti sijaitsi Kallialan kylässä. Nykyiselle paikalle tilakeskus on siirretty 1800-luvun aikana. Ilmeisesti muutto tapahtui 1860-luvulla. Tästä rakennusvaiheesta ovat jäljellä asuinrakennus, maakellari ja vilja-aitta. Mottiseen liittyvä Niemen tehtaas aloitti toimintansa vuonna 1898 Kiikan Kilpiojan kylässä. Toiminnan aloitti vaatimattomissa oloissa puuseppä Vilho Niemi. Tuotteina olivat lelut ja erilaiset sorvatut tuotteet. Vuonna 1903 toiminta siirrettiin Tyrvään Tyrväänkylään. Tuotanto tehostui vuonna 1914 kun Hartolankoskeen rakennettiin sähkölaitos. Vuonna 1934 Niemen poika Aarno Niemi oli mennyt vävyksi Mottisen taloon. Tyrväänkylässä ollut sorvaamo paloi, jonka jälkeen päätettiin siirtää toiminta Mottisen tilalle. Uudet tuotantotilat valmistuivat 1940-luvun lopulla Mottisen pihapiirin laidalle, kallion päälle. Puurakenteinen tehdas paloi, lukuunottamatta eteläpäätyä, 1950-luvulla. Säästyneen osan jatkeeksi rakennettiin tiilirakennus, jota jatkettiin tiiliosalla 1964 ja peltirakenteisella 1967.

Tilat jäivät nopeasti pieneksi ja uuden (11) teollisuusrakennuksen rakentaminen alkoi pihapiirin länsipuolella vuonna 1967. Tätä ennen (1966) oli aloitettu (10) puutavarakuivaamon rakentaminen. Aikaisemmin paikalla oli pelto ja pienessä metsäsaarekkeessa oli ilmeisesti riihi ja latoja. Puutavarakuivaamo ja varsinaista teollisuusrakennusta viisi kertaa vuosien 1969 ja 1997 välillä. 1-kerroksinen rakennus on pääosin tiilirakenteinen, viimeinen osa on tiilielementeistä. Toisen (12) teollisuusrakennuksen rakentaminen aloitettiin 1977 ja sitä laajennettiin kolme kertaa, joista viimeinen konttori ja näyttelytila on vuodelta 1984. Rakennus 2-kerroksinen ja se on vuorattu keltaisilla profiloituilla peltielementeillä. Tuotantotiloja tällä uudella puolella on noin 13500 neliömetriä. Henkilökuntaa on noin 110. Vuodesta 1986 Niemen tehtaas Oy:llä on ollut sahalaitos ja huonekalutehdas Suodenniemellä, jossa työskentelee 40-50 henkilöä.

Vammalan tehtaan kupeessa oleva Mottisen maatila toimii edelleen viljelytilalla. Pihapiirin nurmikot rajoittuvat osittain tilan kynnettyihin peltoihin.

Ympäristö ja pihapiiri

Mottisen pihapiiri rakennettiin peltojen keskellä kohoavan kallio/kuusimäen etelälaidalle. Tila sijoittui lähelle vanhaa postitietä. Nykyisin eteläpuolella on Häijään/Satakunnan kantatie,

Vammalan-Mottinen (6)

Rakennusinventointi 2004

joka rakennettiin 1970-luvun puolivälissä. Tilan ja rannan välissä oleville vanhoille pelloille on rakennettu kerrostaloja 1970/80-luvulla. Pohjoispuolella on pienen metsikön takana Vammalan painotalo. Pohjoispuolella oleva peltoaukealle on rakennettu rivi- ja omakotitaloja 200-luvun vaihteessa. Mottisen useista rakennuksista muodostuva Pihapiiri on pääosin kuusi- ja lehtipuuvältaista metsää. Nurmikkoa on vähän asuinrakennuksen ympärillä. Asuinrakennuksen pohjoispuolella pihassa on mäntyjen lisäksi marjapensaita. Asuinrakennuksen eteläpuolella omenapuita. Uuden teollisuusalueen laitamilla on avointa nurmikenttää. Pihapiirin laidalla olevista pelloista osa on edelleen kynnetty.

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet Mäkelä Juha, Vammalan keskustataajaman maisemaselvitys 2000, Vammalan kaupungin tekninen palvelukeskus. 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat.

Suulliset lähteet Matti Niemi, haastattelu lokakuussa 2004

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

Historiallinen asutushistoria

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Mottinen on Kallialan kantataloja. Nykyinen asuinpaikka ja keskeiset rakennukset, asuinrakennus, kellari ja vilja-aitta ovat tältä ajalta. Pihapiiri, vanha teollisuusalue ja uusi teollisuusalue muodostavat omat ajallisesti erilliset omaa aikaansa hyvin edustavat kokonaisuudet. Asuinpihan rakennuskanta 1860- ja 1920-luvulta.

Arvoluokka I

Lisätietoja, toim.pidesuos. Vanha rakennuskanta tulisi säilyttää. Erityisesti tulee huolehtia, että keskeinen pihapiiri, asuinrakennus, kellari, navetta ja aitat, säilyvät. Rakennusten mahdollisissa korjaustoimenpiteissä tulisi käyttää perinteisiä materiaaleja ja työtapoja. Mahdollisessa uudisrakentamisessa tulee huomioida vanha pihapiirin ominaispiirteet, kuten esim. materiaalit, mittakaava ja rakennusten sijainti.

Liitteet kuvaliite ja asemakartta

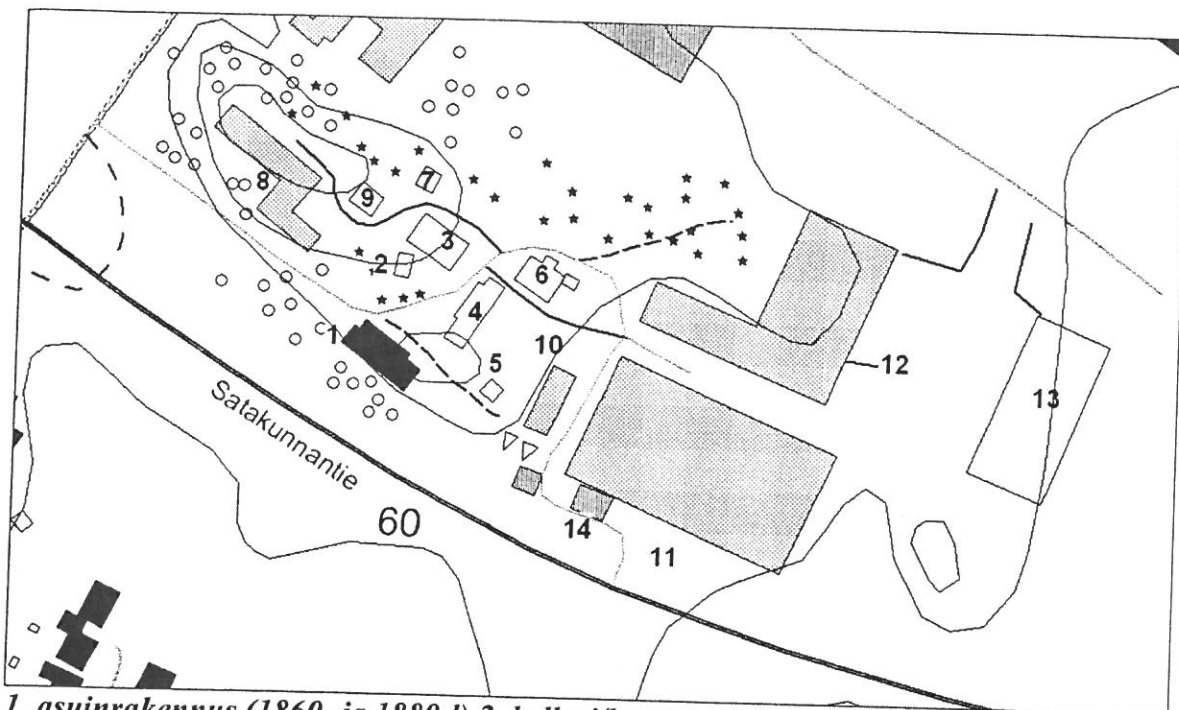
Valokuvat digikuvia kohteesta

Inventoija Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
27.10.2004

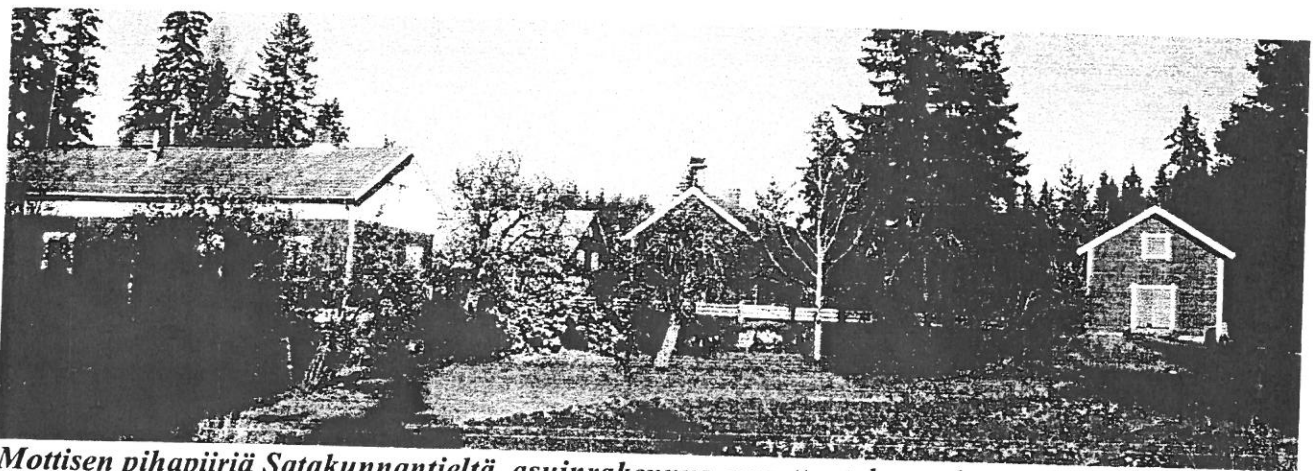
Tallentaja Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
28.10.2004

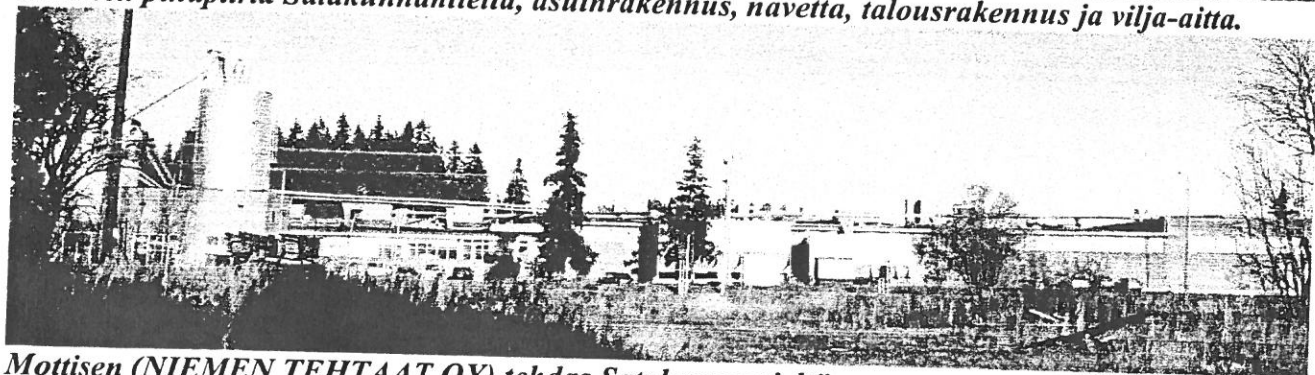
VAMMALA/ KALLIALA/ VAMMALAN-MOTTINEN ja NIEMEN TEHTAAT OY

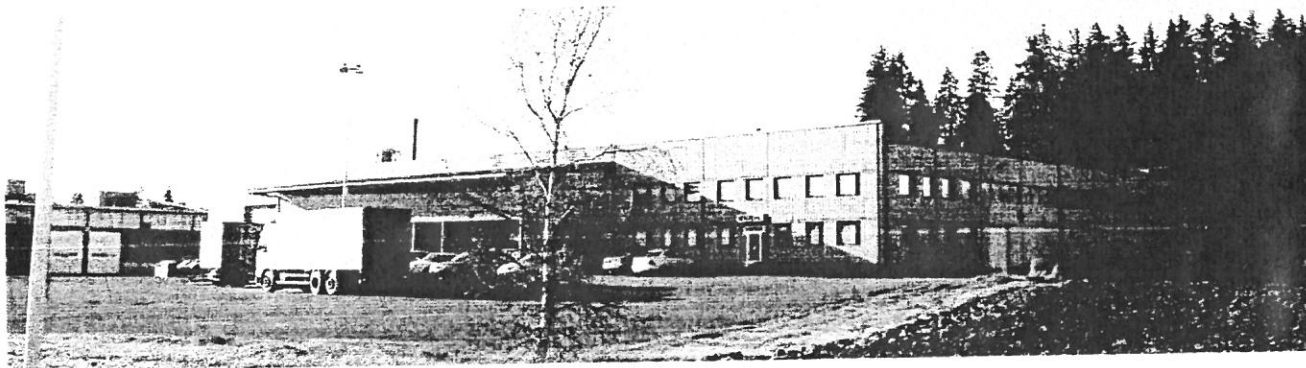
1. asuinrakennus (1860- ja 1880-l) 2. kellari/kanala (1860- /1930-l) 3. navetta (1928), 4. talousrakennus (1928/1930/1959/1960-l) 5. vilja-aitta (1860-l) 6. liiteri (1920-l) 7. kuivuri (1977), 8. puusepänerastas (1949/1958/1964/1967) 9. lautavarasto (1960) 10. puutavarakuivaamo (1966/68) 11. teollisuusrakennus (1967/69/71/73/79/97) 12. teollisuusrakennus (1977/80/82/84) 13. raaka-ainevaramo (1994) 14. lämpökeskus (1999). Pohjoisreunalla näkyy Vammalan painotalon ja teollisuusrakennukset

Mottisen pihapiiriä Satakunnantieltä, asuinrakennus, navetta, talousrakennus ja vilja-aitta.

Mottisen (NIEMEN TEHTAAT OY) tehdas Satakunnantieltä

uudempi tehdas koillisesta

vanhempi tehdas. nurkka 1958, laajennus 1964

1958/1949 lounaasta

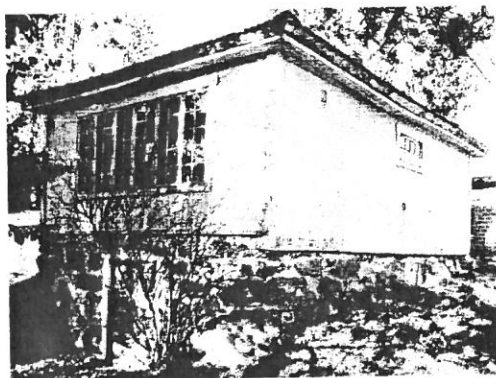
Pihapiiri

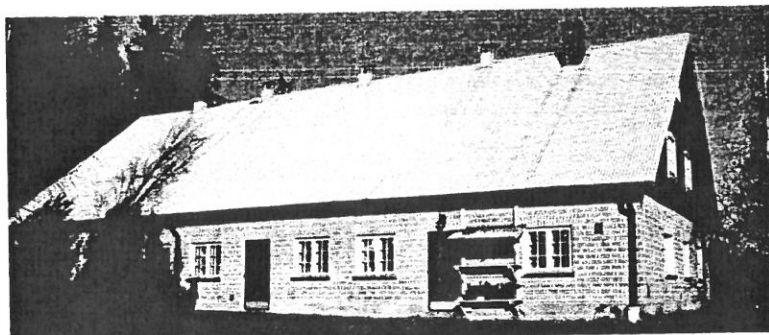
asuinrakennus 1860- ja 1880-l

ratas, aitat, autotalli/tehtaan konttori 1969-84

kellari/kanalarakennus 1860- ja 1930-l

navetta 1928

ALUELOMAKE: LOUSAJAN KYLÄ

Lousajassa on inventoitu Kanta-Vieras (7) Vammalan Härmä (8) ja Vammalan Perso (9). Vanha kyläalue on jäänyt omaksi saarekkeeksi uudemman asutuksen keskelle. Ympäristön rakennuskanta on pääosin 1950-60-luvuilta. Pohjoispuolella on Lousajan omakoti- ja teollisuusalue. Eteläpuolella on Pappilan omakoti- ja koulualueet. Merkittäviä liikennelinjoja Lousajassa ovat vanha postitie(Sastamalankatu), rautatie 1890-luku ja Satakunnantie 1970-luku. Eteläreunassa näkyy Kallialan kylään kuuluva Vammalan-Mottinen (6)

KUVAUS

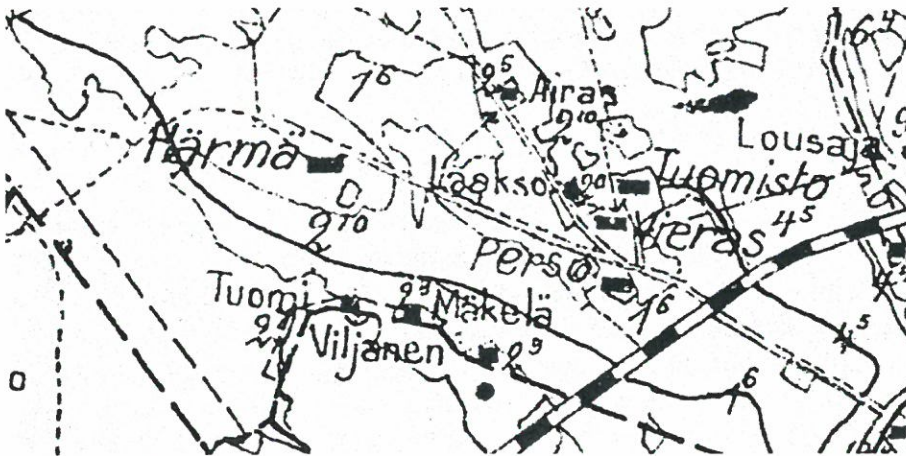
Lousajan vanhassa kyläkeskustassa on säilynyt vanhoilla kylätonteilla Person ja Vieraan kantatalojen rakennuksia. Kylän keskustassa on säilynyt pieni raittimiljö, johon kuuluvaa vanhaa rakennuskantaa ovat Person näyttävä ja hyvin säilynyt asuinrakennus ja kuusiaita. Vieraan puolella on kookas hirsinavetta 1900-luvun vaihteesta. Kylän länsipuolella on 400 metrin päässä lisäksi Härmän kantatila, jossa on säilynyt 14 rakennusta 1800-luvulta ja 1900-luvun alkupuolelta. Härmä muodostaa hyvin säilyneen, näyttävän ja monipuolisen kokonaisuuden 1900-luvun vaihteen pihapiiristä. Taloihin liittynyttä mökkiasutuksesta on säilynyt kaksi esimerkkiä, kylän keskustan tuntumassa ja Lousajantien varrella. Kylän keskeinen rakennuskanta on metsäisellä niemekkeellä, jota kylän pellot rajasivat. Nykyisin peltomaisema on pääosin kadonnut 1960-luvulta alkaen asutuksen ja valtatie alle. Peltojen rajaama metsäsaareke on kuitenkin säilynyt suurelta osin uudisrakentamiselta, ainoastaan Sastamala -kodin rakennuskanta on tullut lähelle vanhaa kyläkeskusta. Metsäsaarekkeessa on myös nähtävissä vanhan laiduntamisen merkkejä.

HISTORIA

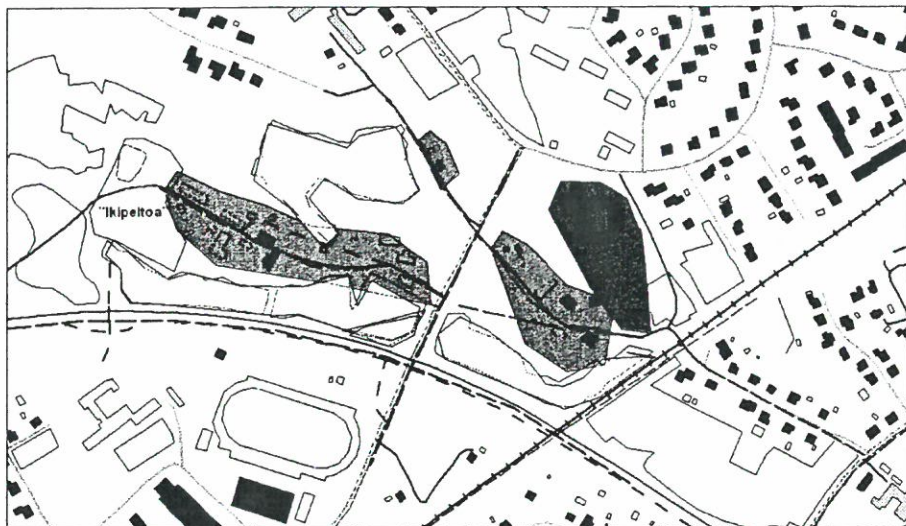
Lousajan kylä on oletettavasti perustettu keskiajalla. Se myös sijaitsee Tyrvään vanhoista kylistä poiketen kauempana rannasta. Matkaa Rautaveden rantaan on noin 700 metriä ja kylän ja rannan väliin jää osa Pappilan ja Kallialan kylän keskeisiä alueita. Osa Lousajan ja Kallialan rajasta seuraa ilmeisesti vanhan postitien (nyk. Sastamalankatu) linjausta. Kylän pellot ovat raivattu pienien laskuojien varrelle, jotka yhtyvät kylän eteläpuolella. Haarajojen väliin jää metsäinen harjanne, johon kylä sijoittui. 1400-luvulla tiedetään kylässä olleen ainakin Härmä ja Uosso -nimiset talot. Uuden ajan alkupuolella, 1560-luvulla, Lousajan kylässä oli seitsemän taloa, joista edellisten lisäksi mainitaan Perso, Kupari ja Ryyppä. Seuraavan vuosisadan tilanteesta ei ole tietoa, koska 1640-luvun maakirjakarttaa ei kylästä löydy. Ensimmäinen maininta Vieras -nimisestä talosta on

vuodelta 1693. Samalla vuosisadalla katoavat kylästä Uosson ja Kuparin talot. Antero Warelius mainitsee kirjassaan hävinneiksi taloiksi myös Housunpää, Kyhkynen ja Vetkuri –nimiset talot. Isojaon aikaan, 1770-luvulla, kylään oli merkitty neljä tonttia; Perso, Härmä, Ryppä ja Vieras. Niistä kolme sijaitsi tiiviinä ryhmänä nykyisten Person ja Vieraan kohdalla. Neljäs tontti oli noin 100 metriä kylästä pohjoiseen. Myöhemmistä kartoista päätellen kylän ulkopuolella oli Rypän talo. Isonjaon jälkeen kyläkuva väljeni hiukan 1800-luvun alkupuolella kun Härmän talo siirtyi nykyiselle paikalle, noin 400 metriä kylän länsipuolelle. 1900-luvun alkupuolella Lousajan kylämaisema muodostui metsäniemekkeestä, jota kylän pellot ympäröivät. Asutus oli harvaa, kantatalojen lisäksi muutamia mökkejä oli raitin varressa. Kylän eteläpuolelle oli 1890-luvulla rakennettu rautatie. Vielä 1950-luvulla maisema oli hyvin samantyyppinen. Uudempaa asutusta oli muodostunut vanhan maantien (postitien) ja rautatien väliin. Suurimmat muutokset alkavat 1960-luvulla, jolloin harjanteen pohjoispuolella olevan peltovainiot ja metsät kaavoitetaan ja niiden rakentaminen alkaa. Alueelle tulee omakoti- ja kerrostaloja. Lisäksi on teollisuusalue. Kylän eteläpuoleisen vainion halkaisee uusi maantie, Satakunnantie 1970-luvulta. Rypän talon paikalla oli 1900-luvulla Tuomisto -niminen talo. Nykyisin sen paikalla on 1980/90-luvulla rakennettu Sastamala-koti. Nykypäiviin kylässä ovat säilyneet Person, Härmän ja Vieraan kantatalot. Niistä Härmä on edelleen toimiva maatila, Perso ja Vieras ovat asuinkäytössä, pellot ovat myyty tai vuokrattu. Lousajan kadonneista taloista muistoina on säilynyt muutamia nimiä, joista tunnetuin on Pappilan (Sastamalan) puolella oleva Uosson terveystalo, jonka nimi viittaa läheiseen Uossonmäkeen, johon uusi pappila rakennettiin.

Kartta: Pitäjänkartta 1920-1

Lousajan kyläalueen historialliset kerrostumat

Punainen rasteri=Kylätontit ja vanhaa rakennuskantaa.

Punainen katkoviiva = historialliset reitit, kylätiet, rautatie, vanha postitie.

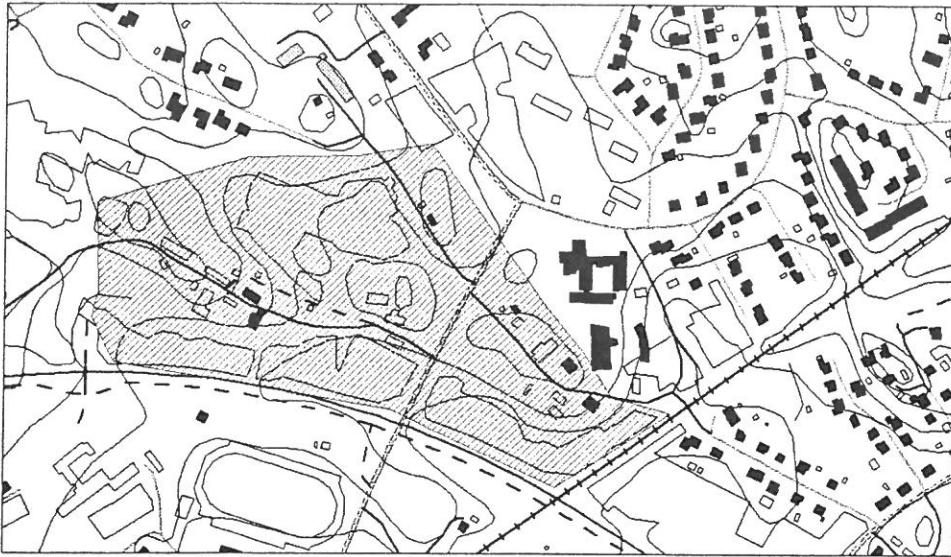
Keltainen rasteri= avoimina säilyneet keskeiset pellot

Sininen rasteri = Kyläalueen tuntumassa oleva 1900-luvun lopun rakennuskantaa, Sastamalakoti

Sininen katkoviiva = 1970/80-luvun tiet, Ratakatu ja Satakunnantie. Arvoalue, vanha kyläalue

Satakunnantie. Arvoalue, vanha kyläalue

Arvoalueen rajat: Lousajan kylä

ARVOJEN PERUSTELU

Vaikka Lousajan kylän ympäristö on voimakkaasti muuttunut asutuksen myötä, on kylän keskeinen harjanne säilynyt hämmästyttävän hyvin vanhoine tielinjauksineen ja kantataloineen. Merkittävää rakennuskantaa on säilynyt Härmän ja Person tiloilla. Lisäksi alueella on Lousajankadun varrella kaksi pienempää mökkiasutuskohdetta. Toinen Härmän itäpuolella oleva mökki on ollut Härmän muonamiehen mökki. Laskuojien väliin jäävää harjannetta on käytetty myös laiduntamiseen. Tämä laaja kylämaiseman kantatalot Härmä, Perso ja Vieras sekä kaksi pienempää asuintonttia tulisi ehdottomasti säilyttää. Talojen säilyneet lähipellot, mm. Härmän itäpuolella oleva metsäpelto tulisi säilyttää avoimina.

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Lousaja	Kiinteistö id	22
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-402-4-56
Osoite	Personkatu 8, 38210 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	taajama	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	Itäkoord	0
Hist. tilatyyppi	kantatalo	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyppi	tontti	Rak lkm	2
		Inventoitu	-

Kuvaus

Tontilla on (1) asuinrakennus vuodelta 1951 ja (2) navetta 1800-luvun loppupuolelta.

(1) Asuinrakennus, vaaleanruskea peiterimavuoraus, kuisti, frontoni. Kate tiilikuviopeltiä.

2. Navetta on rakennettu matalalle lohkotuista kivistä tehdylle kivijalalle. Pitkänurkkainen hirsirunko on vuorattu punaiseksi maalatulla peiterimavuorauksella. Ruutuikkuna, listat valkoiseksi maalatut. Luoteispuolella on myöhempiä laajennuksia mm. harkkorakenteinen siilo-osa. Satulakatto on katettu betonitiilellä. Katto ja sen rakenteet ovat osin huonokuntoiset.

Historia

Kanta-Vieras on Lousajan kylän vanhoja kantataloja. Rakennukset ovat säilyneet vanhassa kyläkeskustassa. Vanhasta maisemasta on säilynyt 1800-luvun lopulta oleva navetta ja kuusiaita 1920-luvulta. Asuinrakennus on vuodelta 1951. Sen eteläpuolella on muutamia vanhemman asuinrakennuksen nurkkakiviä osana kukkaistutuksia.

Ympäristö ja pihapiiri

Kanta-Vieraan tontti sijaitsee vanhan kyläraitin varrella vanhalla kylätontilla. Pihapiirissä on nurmikko, omenapuita ja puutarhakasveja. Raitin suuntaan on suojana pensasaita ja itäisivulla on vanhaa kuusiaitaa. Eteläpuolella tietä on toisen, Person kantatalon kylätontti. Itäpuolelle on 1980- ja 90-luvulla rakennettu monirakennuksinen Sastamalakoti. Luoteispuolella on raitin varressa asuintontti ja rakennus 1900-luvun alkupuolelta.

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat.

Suulliset lähteet omistaja, haastelu lokakuussa 2004

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

Historiallinen asutushistoria

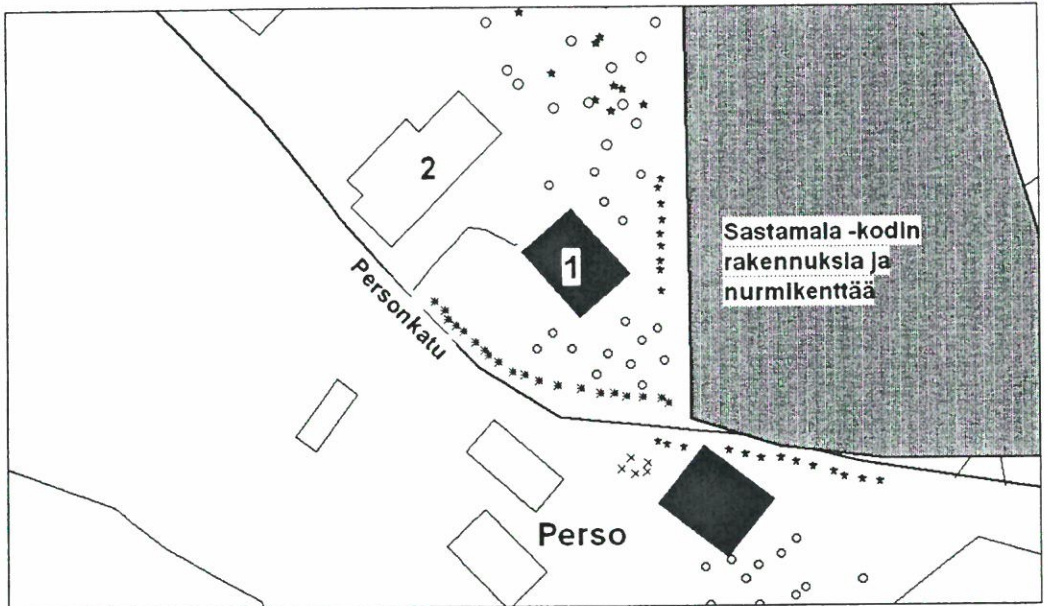

Kanta-Vieras (7)

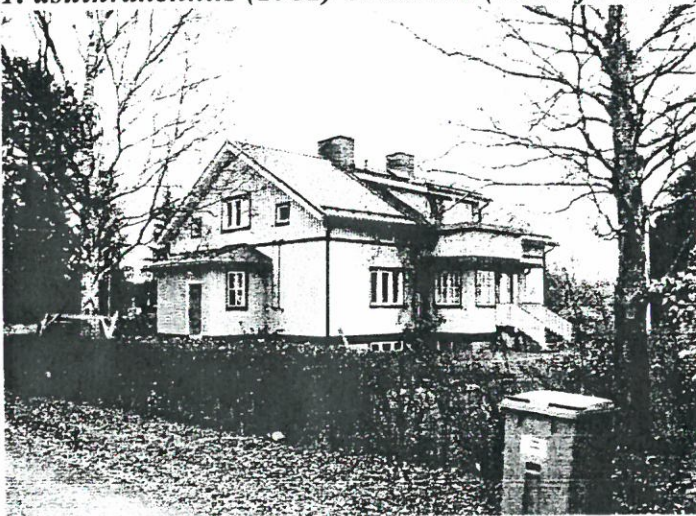
Rakennusinventointi 2004

Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Kanta-Vieras on entinen kantatalo, jonka vanha kylätontti on säilynyt edelleen asuttuna. Rakennuskanta on supistunut asuinrakennukseen (1951) ja navettaan (1800-l), joista jälkimmäisellä on keskeinen asema vanhassa raittimaisemassa. Muodostaa yhdessä Person raitin kanssa vanhan kyläkeskustan.
Arvoluokka	2
Lisätietoja, toim.pidesuos.	Pihapiirin säilyminen osana vanhaa kylämiljöötä on suotavaa. Erityisesti navetan asema raitin varressa on näkyvä ja sen säilyminen olisi toivottavaa. Rakennusten korjauksissa tulisi käyttää perinteisiä materiaaleja, työtapoja ja teknisiä ratkaisuja. Uudisrakennukset vanhalla kylätontilla tulee sovittaa olemassa olevaan rakennuskantaan materiaalien ja mittasuhteiden sekä sijainnin osalta.
Liitteet	kuvaliite ja asemakartta
Valokuvat	digikuvia kohteesta
Inventoija	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 21.10.2004
Tallentaja	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 22.10.2004

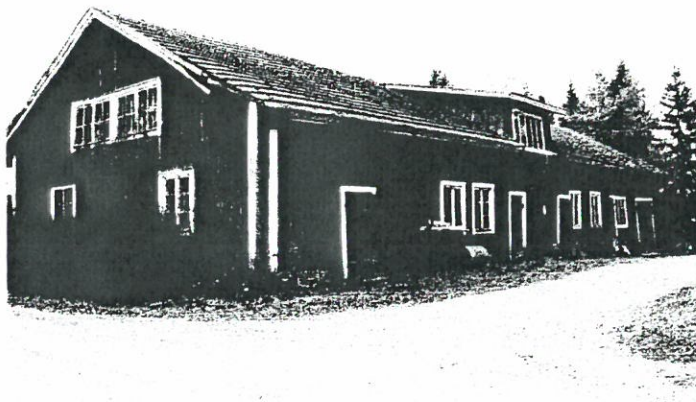
VAMMALA/ LOUSAJA/ VIERAS

1. asuinrakennus (1951) 2. navetta (1800- ja 1900-l)

asuinrakennus

navetta

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Lousaja	Kiinteistö id	23
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-402-2-55
Osoite	Ratakatu 40, 38210 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	maatalous	Itäkoord	0
Hist. tilatyyppe	kantatalo	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyppe	kantatalo	Rak lkm	15
		Inventoitu	-

Kuvaus

Härmän tilakeskuksessa ovat (1) päärakennus (1800-l alkup/1920-l) (2) vaarinpirtti (n. 1900) (3) asuinhuone/ratassuoja/maakellari (1890-l) (4) luhti/liiteri (1800-l/1980-l) (5) navetta (1910-l), (6) vilja-aitta (n. 1900) (7)riihi (1800-l) (8) suuli (1930/50-l) (9) suuli (1930-l) (10) kanala (1910/20-l) (11) sauna (1900-l) (12) puimala/kuivuri (1920/1972) (13) maakellari (1930-l) (14) esiintymislava (1980-l) (15) romahtanut AIV -monttu/rakennus (1930-l)

Pihapiirissä on myös pitkä 1920-luvulla istutettu kuusiaita ja kookas tammi. Miespihassa on myös vaarinpirttiä vastapäätä kivinen siltaraunio, joka viittaisi vanhan navetan paikkaan pihapiirissä. Pihapiirin länsipuolella on pieniä lampia, jotka ovat syntyneet 1910/20-luvulla, jolloin paikalta nostettiin savensekaista maata kiviseen rinteeseen. Tällä pyrittiin rakentamaan ns. ikilaidunta, jota voisi pitää metsälaitumen ja peltolaitumen välimuotona. Ennen maansiirtoa paikalla ollut metsä kaadettiin. Maat kaivettiin lapiolla ja ajettiin kärryillä rinteeseen. Näin syntyneestä kivisestä pellostä otettiin ensi yksi sato ruista, jonka jälkeen paikalle kylvettiin heinää, jonka jälkeen lehmät päästettiin aidatulle laitumelle.

(1) Asuinrakennus on rakennettu erikokoisista luonnonkivistä tehdylle kivijalalle, joka on rapattu betonilla tasaiseksi. Pitkänurkkainen hirsirunko on vuorattu vaaleanruskeaksi maalatulla keilapontatulla vaakalaudoituksella. Seinän yläosa ja vintin päädyt ovat helmiponttipaneelia. Rakennuksen länsipuolella on kookas poikkipääty, jonka molemmilla puolilla on umpikuisti. Ikkunat ovat T-karmilliset, yläikkuna jaettu pystyjuilla kolmeen osaan. Vuorilaudat ja tympanonkoristeet ovat hengeltään kansallisromanttiset. Satulakatto on katettu betonitiileillä. Sisätiloissa on säilynyt kiinteä sisustusta, kaappeja ja kaakeliuuneja. Uunit ovat pääosin 1800-luvulta olevia ruskeita (Salmivaara) ja vaaleanvihreitä. Lisäksi on yksi 1920-luvulta oleva. Rakennus on hyvin säilynyt, ikkunat, koristeet, 1920-luvun asussa. Rakennus on perimätiedon mukaan siirretty Lousajan kylästä 1800-luvun alkupuolella. Nykyisen asunsa rakennus sai 1920-luvun alkupuolella. Vanha rakennus vaurioitui vuoden 1918 taisteluissa. Korjauksen, johon sisältyi rakennuksen korottaminen, poikkipääty, kuistit ja ulkoasu, suunnitteli rakennusmestari Pirjola.

(2) Asuinrakennus on rakennettu lohkotuista kivistä tehdylle kivijalalle. Pitkänurkkainen hirsirakennus on vuorattu vaaleanruskealla keilapontatulla vaakalaudoituksella. Nurkka- ja ikkunalistat ova valkoiset. Ikkunat ovat 2-ruutuiset ja laitettu ilmeisesti 1950-luvulla.

Umpikuisti on ns. mutterimallia, ruutuikkunat ovat korvattu ilmeisesti 1950-luvulla 1-ruutuisilla. Kuisti on vuorattu peiterimavuorauksella, vesilistassa koristeleikkaus. Rakennuksen päädyssä on satulakattoinen umpikuisti. Ulko-ovet ovat alkuperäiset monipeiliset, 10 peiliä. Satulakatto on katettu betonitiilellä.

(3) Rakennuksessa kivistä holvattu kellari ja sen päällä hirsirunkoinen asuttava huone. Lisäksi rakennuksessa on lautarakenteiden ratassuoja. Satulakatto on betonitiiltä. Rakennus on rakennettu 1800-luvun loppupuolella. Huoneessa on asunut rautatien tekijöitä 1890-luvulla.

(4) Luhtiaitassa on lohkotuista kivistä tehyt kivijalka. Pitkänurkkainen hirsirakennus on punaiseks maalattu ja vuoraamaton. Lattia on tehty haljaspuolikkaista ja välilaipio kirveellä veistetyistä paksuista lankuista. Ovet ovat ruskeaksi maalatut ja leveää lautaa. Luhtiosassa on neljä valkoiseksi maalattu pilaria. Satulakatto on katettu profiilipellillä. Rakennuksen jatkeena on 1980-luvulla rakennettu halkoliiteri. Luhti on hyväkuntoinen. Rakennuksen hirsissä on siirtomerkintöjä, rakennusaika 1700-1800-l ?

(5.) Vinkkelinmuotoinen navetta on rakennettu 1910-luvulla. Rakennuksessa on lohkotuista kivistä rakennettu kivijalka. Alkuperäinen runko oli pystyhirttä, joka oli vielä vuorattu valkoisella rappauksella. Ratkaisu on säilynyt rakennuksen eteläpäässä, jossa oli talliosa. Varsinainen navettaosassa hirsi on jouduttu korvaamaan harkoilla. Ulkoasu, rapattu pinta kuitenkin on säilytetty. Ikkunat 6-ruutuiset, puitteet vihreät. Seinien yläosa ja vintinpäädyt ovat lautaa ja vuorattu sinapinkeltaisella peiterimavuorauksella. Pohjoispäädyssä on maasilta vintille ja kaksi kiilaikkunaa.

(6). Vilja-aitta on rakennettu lohkotuista kivistä tehdylle kivijalalle. Lyhytnurkkainen hirsirunko on vuoraamaton ja punamullattu, nurkkalistat ovat valkoiset. Satulakatto. Rakennettu mahdollisesti 1800-luvun loppupuolella.

(7.) Paririihi on poikkeuksellisesti vinkkelin -muotoinen. Pitkänurkkainen hirsirunko on vuoraamaton ja punamullattu. Rakennus on osittain huonokuntoinen ja tullaan mahdollisesti purkamaan.

Historia

Härmä on Lousajan kylän vanhoja kantataloja. Sukutaulun mukaan tila on ollut nykyisen suvun hallussa vuodesta 1764. Vielä isonjaon, 1700-luvun lopulla, aikaan talo sijaisi muiden talojen tapaan tiiviissä ryhmäkylässä. Nykyiselle paikalle suvussa kulkevan muistitiedon mukaan talo siirrettiin 1800-luvun alkupuolella. Päärakennus on muistitiedon mukaan siirretty kylästä. Vastaavasti luhdin seinässä on siirtomerkintöjä. Päärakennus vaurioitui vuoden 1918 taisteluissa lievästi, jonka jälkeen rakennusta korjattiin ja laajennettiin rakennusmestari Pirjolan suunnitelmien mukaan. Isäntänä oli 1800-luvun lopulla Kaarle Vihtori (1876-1900), jolle rakennettiin pihapiiriin vaarinpirtti vuonna 1900. Seuraavan isännän, Kaarle Vilho 1900-1946, aikana päärakennuksen laajennuksen lisäksi panostettiin maatalouteen. Tältä ajalta ovat mm. navetta, puimala, AIV -rakennus, kanala ja ns. ikipelto. Sodan jälkeen talo periytyi tyttärelle ja isäntä saatiin kylässä olevasta Person talosta. Vävy sai myös uuden sukunimen. Tuovi ja Antti (Perso) olivat isäntänä 1946-1981, jonka jälkeen nykyinen isäntä aloitti. Tila viljelee edelleen pääasiassa Vaunusuolla olevia peltoja. Eläimistä on luovuttu kissoja ja hevosia lukuunottamatta.

Talon historiaan liittyy myös läheisen Lousajantien varrella oleva mökki, joka talon työmies Toivo Lammin asuntona. Lammi oli talon palveluksessa noin 50 vuotta, aina 1970-luvulle

Vammala-Härmä (8)

Rakennusinventointi 2004

saakka. Lousajantie on säilynyt kapeana hiekkatienä ja Lammin 1900-luvun alkupuolella rakennettu talo ja talousrakennukset sijaitseva kiinni tiessä.

Ympäristö ja pihapiiri

Härmän tilakeskus sijaitsee loivassa etelärinteessä. Kolme asuinrakennusta muodostavat pihan, jota rajaa pitkä kuusiaita. Pihassa on lukuisia omenapuita ja muutamia lehtipuita. Kuusiaita muodostaa myös rajan pihan länsipuolella olevaan talouspihaan. Pihaan johtaa koivukuja, jonka varrella ovat riihi, puimuri/kuivuri ja vilja-aitta. Pihapiirin läpi luoteeseen jatkuvan tien varrella on ns. ikipeltoa, kuusiaita ja kiviaita. Pihapiirin eteläpuolella on niittyä, jolle on rakennettu 1970-luvulla uusi valtatie, Satakunnantie. Pohjoispuolella on sankkaa kuusimetsää ja niitty. Tilakeskus on jäänyt laajan metsäsaarekkeeseen, jota ympäröi etupäässä 1960-luvun jälkeen syntynyt kaupunkimainen asutus.

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet Mäkelä Juha, Vammalan keskustataajaman maisemaselvitys 2000, Vammalan kaupungin tekninen palvelukeskus. 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat.

Suulliset lähteet haastattelu Matti Härmä, lokakuussa 2004

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

Historiallinen asutushistoria

Ympäristöarvo

Perustelu Härmä on Lousajan kantataloja. Nykyiselle paikalle siirrytty 1800-luvun alkupuolella. Hyvin säilynyt laaja pihapiiri, johon kuuluu 15 rakennusta, jotka ovat säilyneet hyvin rakennusaikansa tyyliin ja materiaaleissa. Rakennukset ovat pääsääntöisesti 1800-luvulta ja 1900-luvun alkupuolelta

Arvoluokka 1

Lisätietoja, toim.pidesuos. Vanha rakennuskanta ja niihin liittyvä vanha puutahrakasvillisuus tulisi säilyttää kokonaisuudessaan. Erityisesti pitäisi huolehtia, että pihapiirin asuinrakennukset ja luhtiaitta säilyvät. Rakennusten korjaustoimenpiteissä tulisi käyttää perinteisiä materiaaleja, työtapoja ja teknisiä ratkaisuja. Tilakeskusta rajaava peltomaisema pitäisi säilyttää avoimena. Mahdollisessa uudisrakentamisessa tulee korostetun tarkkaan huomioida vanha pihapiirin ominaispiirteet, kuten esim. materiaalit, mittakaava ja rakennusten sijainti.

Liitteet kuvaliite ja asemakartta

Valokuvat digikuvia kohteesta

Inventoija Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
21.10.2004

Tallentaja Jari Heiskanen Pirkanmaan maakuntamuseo

Vammala-Härmä (8)

Rakennusinventointi 2004

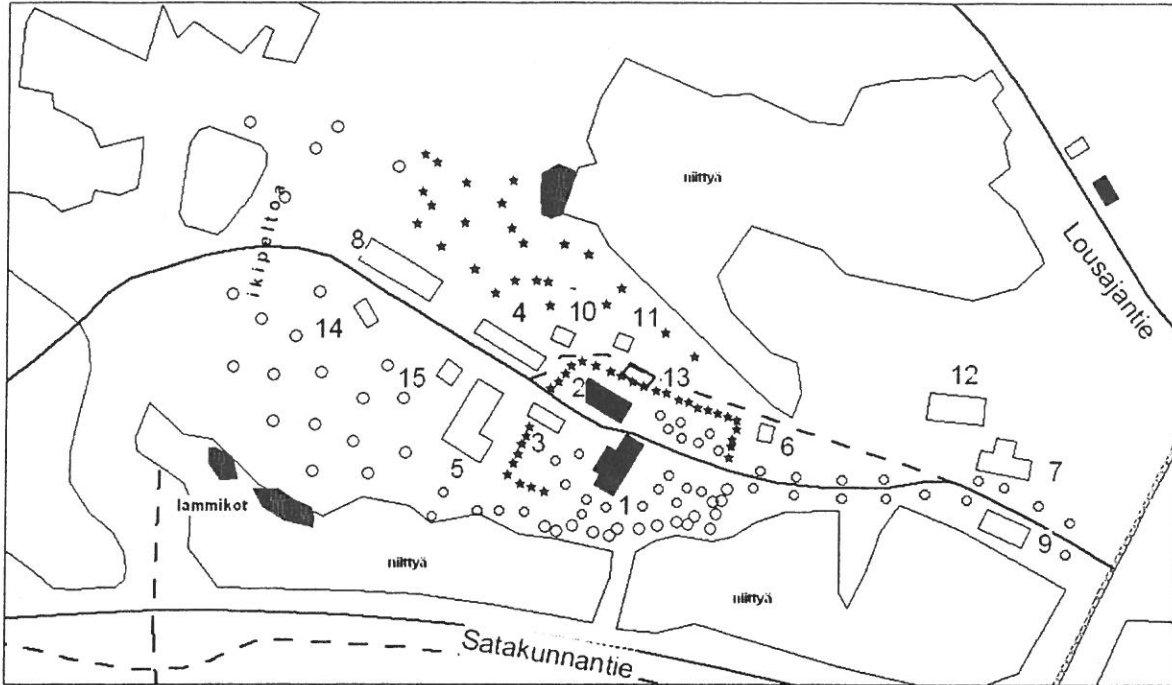
Laatija

JARI TUOMIKALLIO, A. TUOMIKALLION RAUHOITUSYHTIÖ

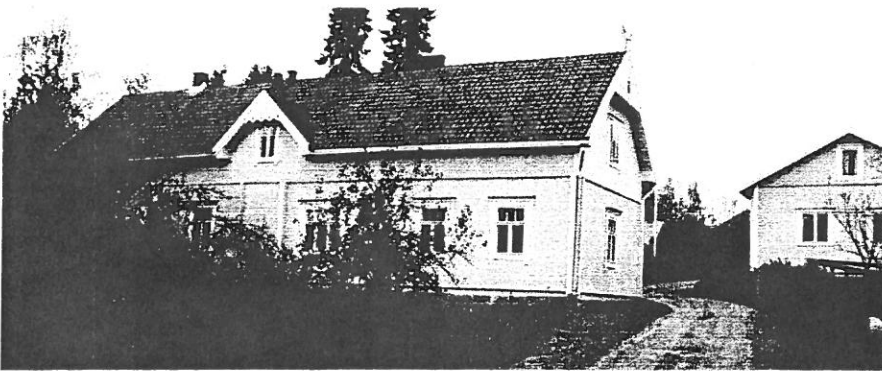
22.10.2004

VAMMALA/ LOUSAJA/ VAMMALAN-HÄRMÄ

1. päärakennus (1800-l/1920-l) 2. asuinrakennus (1900) 3. kellari/asuin/ratasrakennus (1800-l)
 4. luhtiaitta (1800-l) 5. navetta (1910) 6. vilja-aitta (1800-l loppup.) 7. riihi (1800-l) 8. suulit
 (1930/50-l.) 9. suuli (1930-l) 10. kanala (1920/30-l) 11. sauna (1920/30-l) 12. puimala/kuivuri
 (1920-l/1972), 13. kellari (1930-l) 14. esiintymislava (1980-l) Lousajantien varrella näkyy Toivo
 Lammin mökki.

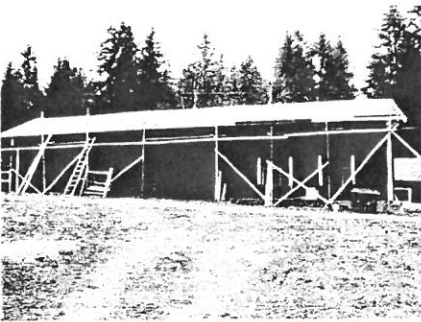
päärakennus ja vaarinpirtti kaakosta

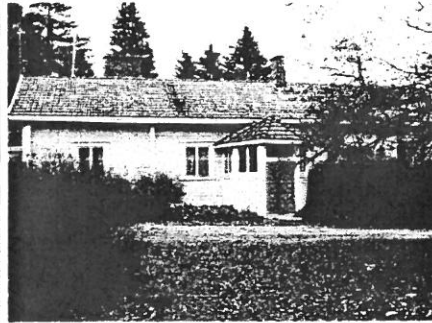
päärakennus, kuisti

pihapiiri, vaarinpirtti, päärakennus, kellari-/asuin- ja ratasrakennus

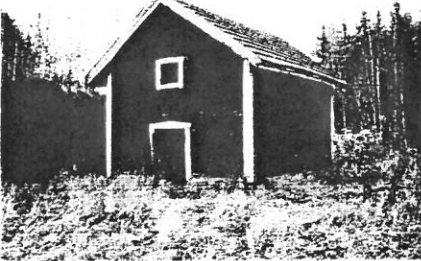
liiteri/luhtiaitta

vaarinpirtti

riihi

vilja-aitta

kellari- asuin- ja ratasrakennus

navetta

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Lousaja	Kiinteistö id	21
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-402-1-47
Osoite	Personkatu 7, 38210 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	taajama	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	Itäkoord	0
Hist. tilatyyppi	kantatalo	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	Rak lkm	4
		Inventoitu	-

Kuvaus

Person tilakeskuksessa ovat (1) asuinrakennus 1800/1917, (2) navetta (1947) (3) suuli (1948) (4) ulkorakenus (1900-l)

1. Asuinrakennus on rakennettu yhtenäiselle lohkotuista ja saumatuista kivistä rakennetulle kivijalalle loivaan rinteeseen. Kivijalassa on myös suurista erikokoisista lohkokivistä rakennettu holvattu kellari. Hirsirunko on vuorattu keilapontatulla valkoiseksi maalatulla vaakalaudoituksella. Vinttiosan päädyt ovat vuorattu valkoiseksi maalatulla helmiponttipaneelilla. Nurkka- ja ikkunalistat ovat punaiseksi maalatut. Ikkunoita on eri tyyppisiä. Pääasiassa Ikkunat ovat vanhoja ristikarmillisia tai T-karmillisia ruutuikkunoita. Osa lasista on puhallettua. Yläkerrassa on oma ikkunamalli. Rakennuksessa on päistä aumattu mansardikatto, kate betonitiiltä. Taitteessa on pieni pulpettikattoinen valoaukko ruutuikkunoilla. Myös umpikuistien katto mansardimallinen. Ulko-ovet ovat helmiponttipaneelista tehdyt peiliovet. Oven yläpuolella matala ruutuikkuna. Portaat kivirakenteiset. Sisätiloissa on säilynyt peilovia, listoja, kiinteitä kaappeja, uuneja (Salmivaara). Sisätiloja on korjattu jossain määrin 1950-luvulla mm. pintojen levytyksillä.

Rakennuksen savupiipuissa näkyy rapautumisen merkkejä. Samoin katossa näkyy pieniä vauriokohtia. Maalaus on osittain kuoriutunut (lateksia?) pois. Routa on siirrellyt myös ulkoportaita. Seinien alaosassa on nähtävissä pieniä lahovaurioita mm. ulko-oven vieressä.

Historia

Perso on Lousajan kylän kantataloja. Person ja naapurissa olevan Vieraan kylätontit ovat olleet käytössä jo isonjaon aikaan. Emännän ilmoituksen mukaan talo on ollut nykyisen suvun hallussa vuodesta 1721. Usein suku on jatkunut tyttären kautta.

Person asuinrakennuksen nykyisen asun suunnitteli rakennusmestari Vieras 1910-luvulla. Alkuperäinen rakennus on pitkä, perinteisen maalaistalon näköinen. Tämä alkuperäinen muoto on rakennettu ilmeisesti viimeistään 1800-luvun alkupuolella. Ikä näkyy mm. pirtin kolmilappeisessa sisäkatossa. Myös kellari on rakennettu jo 1800-luvulla. Uudessa suunnitelmassa rakennus katkaistiin ja pohjoisosa siirrettiin eteläosan rinnalle, jolloin rakennuksen pohjaksi tuli lähes neliö. Rakennukseen tuli ajan suosima päältä aumattu mansardikatto. Nykyinen kivijalka on rakennettu myös tällöin. Ikkunat uusittiin samassa yhteydessä, joskin hyväksi käytettiin ilmeisesti myös vanhempia ikkunoita. Myös pirtin

vanha, Salmivaaran tekemä ruskea kaakeliuuni säilytettiin Rakennus oli lähes valmis vuonna 1917. Ainoastaan vintin huoneet olivat vielä keskeneräiset. Niiden rakennustyö päättyi keväällä 1918 kun talon isäntä surmattiin huhtikuussa 1918 sisällissodan yhteydessä. Rakennus on säilynyt hyvin näihin päiviin saakka. Tyyllillisesti rakennuksen muodossa ja värityksessä voi nähdä jugendin ja ehkä 1700-luvun arkkitehtuuriin piirteitä. Tiedossa ei ole kuinka paljon ulkoasu oli suunniteltua vai määräsikö vanhan hyödyntäminen myös rakennuksen ulkoasua.

Puutarhassa kivijalka, jonka päällä oli aikaisemmin vilja-aitta.

Taloa jäivät pitämään isännä pojat Toivo ja Antti, joista Antti meni myöhemmin vävynä läheisen Härmän isännäksi. Nykyisi taloa asuttaa Toivon leski Lyydia Perso. Tilan pelloista osa on myyty ja osa on vuokralla. Eläinten pidosta luovuttiin 1970-luvulla.

Ympäristö ja pihapiiri

Person tilakeskus sijaitsee raitin varressa Lousajan vanhassa kyläkeskustassa. Raitin suuntaan pihapiiriä suojaa osittain korkea kuusiaita. Asuinrakennuksen eteläpuolella on rinteessä vanha puutarha, jossa on vanhaa kasvillisuutta mm. omenapuita. Piha on muuten vanhaa nurmipihaa, talon luoteispuolella marjapensaita. Pihapiirin eteläpuolella on lisäksi pieni kynnetty petokaistale, jonka takana on Tampere-Pori rata. Pohjoispuolella on raitin toisella puolella toinen kantatalo Kanta-Vieras ja Sastamala -kodin monirakennuksinen kokonaisuus 1980- ja 90-luvuilta. Länsipuolella on kapea niityksi muuttunut peltokaistale ja 1970-luvulla rakennettu Satakunnantie.

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet Mäkelä Juha, Vammalan keskustataajaman maisemaselvitys 2000, Vammalan kaupungin tekninen palvelukeskus. 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat.

Suulliset lähteet haastattelu Lyydia Perso lokakuussa 2004

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. arkkitehtoninen

Historiallinen asutushistoria

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Person kantatilan rakennukset ovat vanhalla kylätontilla, joka on nähtävissä jo 1700-luvun kartoissa. Perinteisestä talonpoikaistalosta poikkeava ja hyvin säilynyt asuinrakennus (1800-l/1917) omaa mielenkiintoisen rakennushistorian. Rakennuksessa on nähtävissä vuonna 1917 rakennetun rakennuksen lisäksi vanhemman muodon rakenteita. Rakenteet ja materiaalit ovat pääosin 1910-luvulta tai vanhempia.

Arvoluokka 1

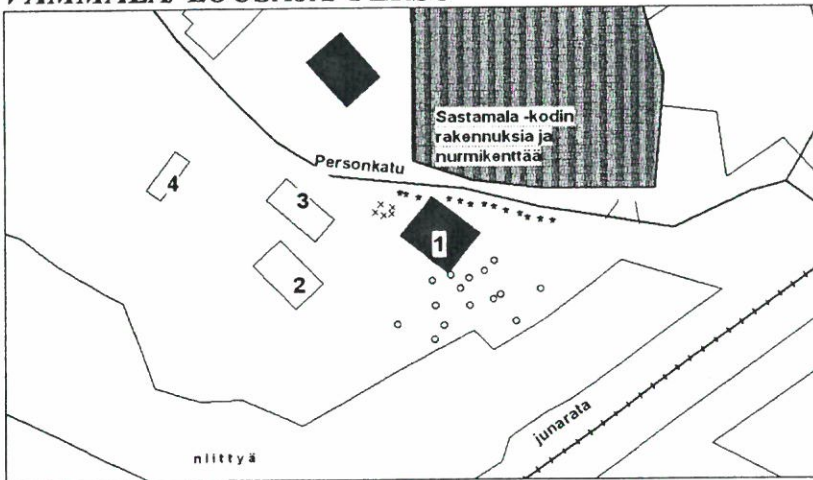
Lisätietoja, toim.pidesuos. Vanha rakennuskanta tulisi säilyttää kokonaisuutena. Erityisesti pitäisi huolehtia, että asuinrakennus säilyy. Rakennusten

mahdollisissa korjaustoimenpiteissä tulee käyttää perinteisiä materiaaleja, työtapoja ja tekniikoita. Asuinrakennuksen alkuperäiset ja vanhat rakennusosat tulisi pyrkiä säilyttämään. Tilakeskusta rajaava kapea pelto/niittyalue pitää säilyttää avoimena. Tontin ja lähialueen mahdollisessa uudisrakentamisessa tulee korostetun tarkkaan huomioida vanha pihapiirin ominaispiirteet, kuten esim. materiaalit, mittakaava ja rakennusten sijainti.

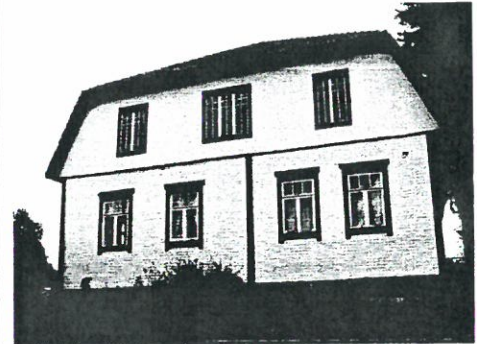
Liitteet	kuvaliite, asemapiirros
Valokuvat	digikuvia kohteesta
Inventoija	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 21.10.2004
Tallentaja	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 22.10.2004

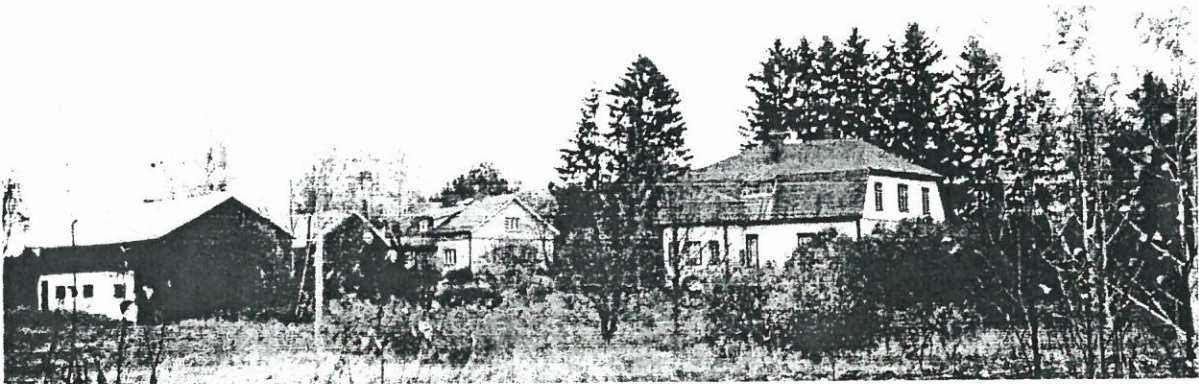
VAMMALA/ LOUSAJA/ PERSO

1. asuinrakennus (1800-l/1917) 2. navetta (1947)
3. suuli (1948) 4. talousrakennus (1900-l)

asuinrak. kaakkoissivu

Person pihapiiri junaradalta nähtynä, vasemmalta navetta, suuli, (asuinrakennus, Vieras) ja asuinrakennus

asuinrakennus länsipuolelta

raitti, kuusiaita ja talo

ALUELOMAKE: VARILAN JA OJANSUUN KYLÄ

Varilassa inventoitu kylän kantatalot Iisa (10), Seppä (12) Uoti (13) ja Kilpinokka –niminen huvila (11). Ojansuun kylässä on inventoitu kantatalo Ojansuu, jonka tontilla on entinen piirimielisairaala, nykyisin Vammalan kaupungintalo.

Vinorasterilla on merkitty Iisan ympäristöön viime vuosina rakennetut omakotialueet. Tällä hetkellä omakotialue kasvaa Iisan luoteispuolella olevalla ranta-alueella.

Varila

Varilan kylän maat sijaitsevat Rautaveden etelärannalla rajoittuen idässä Vehmaan ja lännessä Ojansuun kylän maihin. Vanhat kyläpelto raivattiin Uotilanojan ja Rautaveden ranta-alueelle. Kyläpeltojen rajana olivat kuivemmat metsäalueet idässä ja etelässä. Peltoa on raivattu myös Uotinojan varrella olevan Ikalansuon alueelle. Lännessä pellot muodostavat yhdessä Ojansuun kylän peltojen kanssa yhtenäisen peltoalueen, joka rajautuu pohjoispuolella rannassa olevaan kapeaan metsäharjanteeseen. Ojansuun takana Rautaveden rannalla oleva Kilpinokka ja osa rantapelloista kuuluu myös vielä Varilan kylään. Rautaveden rannassa olevien alueiden lisäksi kylän maat jatkuvat kapeana kaistaleena aina Houhajärveen saakka. Nämä ns. takamaat jatkuvat vielä Houhajärven eteläpuolella.

Kylän kantataloista on säilynyt nykypäiviin Iisa, Uoti ja Seppä. Niiden maatilakäyttö on päättynyt ja tilat ovat supistuneet pieniksi tonteiksi ja osaksi omakotialueita. Iisan ja Uotin tilakeskukset sijaitsevat isonjaon jälkeisillä asuinpaikoilla, vanhat kylätontit ovat autioituneet. Nykyisin kylätonteilla on 1990-luvulla rakennetut omakotitaloja. Taloista Iisa ja Uoti ovat asuinkäytössä. Seppä on muutettu lastentarhaksi. Kantatalojen rakennuskanta on pääosin 1800-luvulta ja 1900-luvun vaihteesta. Vammalan kauppalan/kaupungin kasvun seurauksena kylän pellot ja metsäalueet ovat suurelta osin muuttuneet omakotialueiksi, joita on rakennettu 1950-luvulta alkaen. Kaavoitustyö eteläpuoleisilla alueilla on tehty pääosin 1960- 70- ja 80-luvulla. Vanhempaa rakennuskantaa on jäänyt vanhan maantien, Narvantien varrelle. Kylän rantapeltojen kaava 1990-luvun alkupuolelta, rakentaminen on parhaillaan käynnissä.

Ojansuu

Ojansuun maat muodostavat samantyyppisen alueen. Kylän keskeiset pellot ovat Rautaveden ranta-alueella, jonka lisäksi kylällä on kapea, pitkälle etelään, aina Houhajärven eteläpuolelle ulottuva metsäinen takamaa. Idässä kylä rajoittuu Varilan kylään ja lännessä on Marttilan ja Roismalan kylien alueet. Käytännössä ympäristö on osa Vammalan kaupunkia ja sen asuntoalueita. Matkaa Vammalan keskustaan on noin 1300 metriä. Ojansuun rantapellot ovat säilyneet kuitenkin pääosin rakentamattomina. Rakennuskantaa on Sarkiontien varrella, joka liittyy osana Sylvään pientaloalueeseen. Ojansuun kylän vanhasta rakennuskannasta on säilynyt Ojansuun virkatalon päärakennus Tampereentien varrella. Ojansuun päärakennuksen ympärille rakennettiin Tyrvään piirimielisairaala 1920-luvulla. Nykyisin sairaala on Vammalan kaupungintalona. Kylän takamailla, Tampere-Turku -tien pohjoispuolelle on rakennettu omakotialueita 1960-luvulta alkaen.

Kartta: Varilan ja Ojansuun maisema 1770- ja 1990-luvulla. Punainen rasteri osoittaa 1770-luvun kylätontit, keltainen pellot, vihreä niityt ja oranssi katkoviiva tiet. 1990-luvun maisemaa ovat mustalla merkityt rakennukset. osoittavat

Historia

Varilan kylässä, johon usein luettiin mukaan länsipuolella oleva Ojansuu, oli 1560-luvulla seitsemän verotilaa. Erittelyn tarjoaa saman ajan papinveroluettelo, joka ilmoittaa Varilassa olevan viisi tilaa ja Ojansuussa kolme. Tilojen sijainnista ei ole tietoa. Seuraavalla vuosisadalla (1640-l) laaditusta maakirjakartassa Varilaan on merkitty kolme taloa, jotka sijaitsivat Uotinojan varrella, nykyisen Iisan

itäpuolella. Kylän pellot ovat raivattu pääosin Uotinojan ja Rautaveden rannoille. Ensimmäiset pellot raivattiin vesistöjen rantojen muokkauskelpoisille maille ja lähinnä rinteisiin, joiden kuivuminen oli keväisin nopeampaa. Alavat rannat ja notkelmat olivat niittyä. Seuraavassa kartassa, joka laadittiin 1770-luvulla isojakoa varten, Iisan ja Uotin talot säilyvät samalla paikalla kuin 1640-luvulla. Kylän kolmas talo, Seppä, on siirretty tässä vaiheessa kyläpeltojen laidalle, metsän reunaan. Pellonraivaus oli tässä vaiheessa edennyt Uotinojan vartta ylemmäksi Ikalansuon suuntaan. Vanha joenvarteen muodostunut pieni kyläkeskus autioitui hitaasti. Todennäköisesti 1850-luvulla tai sen jälkeen siirtyi Uotin talo nykyiselle paikalle. Viimeisenä siirtyi 1900-luvun alkuvuosina Iisa, jonka muutto oli lyhyt, vain muutamia kymmeniä metrejä länsipuolella kohoavalle mäelle. Vanhimmat kyläpolut noudattivat 1500- ja 1600-luvulla todennäköisesti peltokappaleiden reunoja, joskin 1640-luvun karttaan ei ole merkitty polkuja tai teitä. 1700-luvun lopun karttaan on merkitty kylätie/polku, joka erkani silloisesta yleisestä maantiestä Vammalassa ja kulki Ojansuun kylän kautta Varilaan, josta polku jatkuu vielä metsien läpi kohti Narvantietä. Tämän polku/tie säilyi ainoana yhteytenä aina 1910-luvulle, jolloin nykyinen Tampereentie raivattiin. Vanha, pellolla kulkenut kylätie katoaa myös maisemasta 1920/30-luvulla. Kolmen kantatalon lisäksi asutus oli harvalukuista aina sotiin saakka, jonka jälkeen asutusta alkaa syntyä tilojen lähetyville mm. Tampereentien varrella. Vanhempaa, ennen sotia rakennettua asutusta oli myös vanhan

maantien, Narvantien varrella. Narvantien ympäristön asuinalueet kaavoitetaan ja rakennetaan 1960-luvulta alkaen.

Ojansuun kylän taloluku oli 1560-luvulla vielä kolme. Seuraavalla vuosisadalla (1644) taloja oli enää kaksi, Ojansuu ja Puttu. Ne sijaitsivat nykyisen sairaalan pohjoispuolella olevalla pellolla. Pellot olivat kylän ympäristössä olevissa rinteissä. Keskellä oli alava Sylväänlahteen ulottuva notkelma, joka oli niittynä. Isonjaon aikaan taloluku oli kutistunut yhteen, Ojansuu –nimiseksi, jota 1770-luvulla hallitsi vuokralaisena lukkari Lars. Kylän lähellä oleva notkelma oli edelleen niittynä. Nykyiselle paikalle Ojansuun virkatalo siirrettiin 1770-luvun jälkeen, todennäköisesti vasta 1800-luvulla. Vammalan kauppalan perustamisen jälkeen Ojansuun luonnonkaunis asuinpaikka houkutteli paikalle myös Tyrvään piirimielisairaalan, joka lunasti tilan vuokraoikeuden itselleen 1910-luvulla. Sairaalarakennuksen rakennustyöt alkoivat 1922 ja 1930-luvulle kuluessa sairaala, talousrakennukset ja puisto olivat valmistuneet. Vaikka paikka muuttui maatilasta sairaalaksi säilyi yhteys maanviljelyyn. Mielisairaalalla oli tietty omavaraisuus, joka perustui Ojansuun peltojen viljelyyn. Pihapiirissä oli myös sikala, omenapuita ja marjapensaita. Omavaraisuus ja maataloustyö hoitomuotona päättyi 1970-luvulla. Sairaalarakennusten lisäksi Ojansuun maille, sairaalan lähetyville rakennettiin henkilökunnan käyttöön tarkoitettuja asuntoja. Ojansuun tilan toi Myöhemmin, etupäässä 1950-luvulla rakennettiin myös henkilökunnan asuinrakennuksia ja 1970-luvulla myytiin henkilökunnalle tontteja Sarkiankadun varrelta.

Ojansuun ja Varilan kyläalueella näkyvät Iisan, Uotin, Sepän ja sairaalan rakennukset. Muuta asutusta näkyy eteläpuolella kulkevan Narvantien varressa.

Pitäjänkartta, 1920-luku.

Arvot:

Varilan kylässä ovat säilyneet omakotialueen keskellä Iisan Sepän ja Uotin kantatalojen tonteiksi kutistuneet tilakeskukset. Rakennushistoriallisesti arvokasta rakennuskantaa on säilynyt Iisan ja Uotin tiloilla. Asutushistorian lisäksi Sepän (nyk. Raholan päiväkot) tila liittyy Antero

Wareliukseen ja Uoti lääkäri Backmaniin. Uoti toimi myös ammuslataamona talvisodan aikana. Historiallisia ja keskeisiä tielinjoja Varilassa ovat Narvantie 1700-luvun lopulta ja Tampereentie 1910-luvulta. Ojansuu on toiminut virkatalona aina 1910-luvulle, jonka jälkeen tontille rakennettiin Tyrvään piirimielisairaala, joka nykyisin toimii kaupungintalona. Tontilla on edelleen rakennuskantaa ja kasvillisuutta, joka liittyy Ojansuun ja sairaalan historiaan. Kylien peltoalueet ovat suurelta osin tuhoutuneet. Avointa peltomaisemaa on säilynyt kaupungintalon pohjoispuolella. Varilan asutushistorialliset piirteet, vanha asutus ja säilyneet peltoalueiden säilyminen tulisi turvata.

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Varila	Kiinteistö id	2
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-491-2-236
Osoite	Tampereentie 34, 38200 Vammala	Alue	
Aluetyyppi	kaupunkikortteli	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	Itäkoord	0
Hist. tilatyyppi	kantatalo	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyppi	tontti	Rak lkm	4
		Inventoitu	-

Kuvaus

Iisan talouskeskuksessa ovat (1) asuinrakennus (1903), (2) navetta (1903) ja (3) vilja-aitta (1930-l) Rannassa on saunarakennus, joka rakennettiin vanhasta materiaalista 1940-luvulla. Iisan tilakeskus on noin hehtaarin tontilla.

1. Vinkkelinmuotoinen asuinrakennus (n.9x20m) on rakennettu yhtenäiselle lohkotuista ja säännöllisistä kivistä tehdylle saumatulle kivijalalle. Koillissivulla on kivijalassa suurilla lohkotuilla kivillä holvattu kellari, johon kuuluu pieni kivirakenteinen ja satulakattoinen eteinen. Lyhytnurkkainen hirsirunko on vuorattu keltaiseksi maalatulla keilapontatulla vaakalaudoituksella. Seinän yläosa ja päätykolmiot ovat vesilistalla erotetut ja helmiponttipaneelilla vuoratut. Vuoraus on vanha, vesilistassa ja paneloinnin alaosassa on pieniä lahovaurioita. Vuorauksen helmoja on myös kunnostettu viime vuosina. Ikkunat ovat pääosin vuodelta 1936 ja ne ovat T-karmilliset, jossa yläikkuna on jaettu 3-lasiseksi pystyjpienoilla. Ikkunan vuorilaudat ovat koristeelliset, klassismia ja nikkarityyliä. Pirtin ja keittiön ikkuna ovat uusittu vuonna 1993. Puitejako on säilytetty, muuten ikkunat ovat kömpelöt puulistaikkunat. pääosin vuodelta 1936 Vuoraus on vanha, vesilistassa ja paneloinnin alaosassa on pieniä lahovaurioita. Satulakatto on katettu betonitiilellä vuonna 1946.

2. Navetta on rakennettu yhtenäiselle lohkotuista kivistä tehdylle kivijalalle. Rakennuksessa on tiilirunko, jonka pintaa on koristeltu ikkunoiden, ovien kohdalla yksinkertaisilla tiilikehyksille. Nurkissa ja sivuilla on tiilipilastereita. Ovien ja ikkunoiden yläosa on vahvistettu lohkotulla kivellä. Päätykolmiot ovat vuorattu punaiseksi maalatulla laudoituksella. Satulakatto on katettu huovalla ja kolmiorimalla. Ikkunat 6-ruutuiset. Rakennuksen katto vuotaa ja on aiheuttanut vaurioita katon puuosiin ja tiilimuuraukseen.

3. Punaiseksi maalattu aitta/liiteri on rakennettu nurkkakiville. Keskiosassa oleva vuoraamaton aittaosa on rakennettu pystyhirsitekniikalla. Päädyt ovat lautarakenteiset ja pystyauoituksella vuoratut. Satulakatto on katettu betonitiilellä.

Historia

Varilan kylässä oli 1770-luvulla kolme taloa. Iisan talon tontti sijaitsee tällöin nykyisen tontin itäpuolella, Uotinojan varrella. Nykyisen suvun haltuun tila tuli vuonna 1900, jolloin Erland Torra osti tilan Iisan suvulta. Hänen toimesta tilakeskus siirrettiin nykyiselle paikalle kallion

päälle. Nykyisestä rakennuskannasta asuinrakennus ja navetta rakennettiin vuonna 1903 ja aitta/liiteri 1930-luvulla. Kuusiaita istutettiin 1920-luvulla. Aitaa leikattiin aina sotiin saakka, jonka jälkeen se on saanut vapaasti kasvaa nykyiseen mittaan.

Vuonna 1936 kylässä pidettiin suojeluskuntain hiihtolajien mestaruuskilpailut, jolloin kilpailukanslia oli Iisan asuinrakennuksessa. Sota-aikana ruokasali otettiin sairaalakäyttöön ja sodan jälkeen asuinrakennuksessa oli isäntäväen lisäksi evakkoperheitä. Rannassa oli tilan mailla sotien jälkeen hyppyrimäki, joka purettiin jo 1950/60-luvulla. Maanviljelystä luovuttiin tilalla 1970-luvulla. Kaupungille tilan maat myytiin vuonna 1987 lukuunottamatta tilakeskuksen rantasaunan tarvitsemia tontteja. Iisan mäki ja lähipelto ovat kaavoitettu ja rakennettu omakotialueeksi 1990-luvulla

Ympäristö ja pihapiiri

Tila sijaitsee kalliopohohjaisen mäen päällä, jota ympäröi aikaisemmin Rautaveden rantaan sijoittunut peltomaisema.. Pihapiirin lähiympäristö, mäki ja ympäröivät pellot ovat suurelta osin muuttuneet omakotialueeksi 1990-luvulla. Myös Varilan kylän vanhat kylätontit ovat kaavoitettu ja rakennettu. Vain pihapiirin eteläpuolen mäki-alue on säilynyt avoimena. Pihapiiri on suojaisa rakennusten, kuusiainan ja pihakasvillisuuden ansiosta. Loiva rinnepiha on pääosin nurmikkoa, jolla kasvaa pihakasveja mm. kataja, sireeni, mänty, omenapuita ja pensasaitaa.

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet Mäkelä Juha, Vammalan keskustataajaman maisemaselvitys 2000, Vammalan kaupungin tekninen palvelukeskus. Isojakokartta 1778, maakirjakartat 1640-1. 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat.

Suulliset lähteet Mirja Torra, haastattelu 30.8.2004

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

Historiallinen asutushistoria

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Iisa on Varilan kylän kantataloja. Tontti on 1900-luvun vaiheesta, jolloin rakennuksia siirrettiin vähän ylemmäksi vanhalta kylätontilta. Sen pihapiirissä ovat hyvin säilyneet asuinrakennus, navetta ja aitta/liiteri. Asuinrakennus on säilynyt ulko- ja sisätiloiltaan ennen sotia syntyneessä asussa. Asuinrakennuksessa on säilynyt vanhaa mm. ikkunat, uunit, ovet, uunit, tapetit, lattiat ja listat. Talossa toimi mm. sotasairaala sotien aikana. Ympäristö muuttunut omakotialueeksi 1980-luvulta alkaen.

Arvoluokka

I

Lisätietoja, toim.pidesuos. Vanha rakennuskanta kokonaisuutena tulee säilyttää. Erityisesti pitäisi huolehtia, että asuinrakennus säilyy. Rakennusten mahdollisissa korjaustoimenpiteissä tulee käyttää

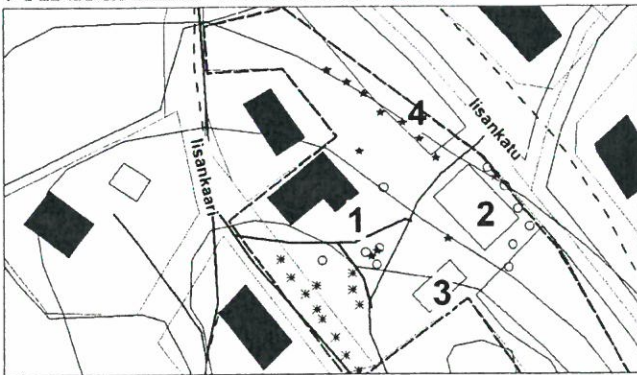
Iisa (10)

Rakennusinventointi 2004

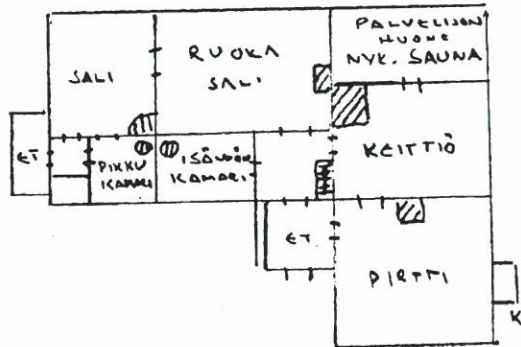
perinteisiä materiaaleja ja työtapoja. Asuinrakennuksen alkuperäiset ja vanhat rakennusosat tulisi pyrkiä säilyttämään Tilakeskustan ympäristössä avoimena säilynyt maisemaosa pitäisi säilyttää nykyisellään. Mahdollisessa uudisrakentamisessa tulee korostetun tarkkaan huomioida vanha pihapiirin ominaispiirteet, kuten esim. materiaalit, mittakaava ja rakennusten sijainti. Sama koskee myös ympäristön tulevia rakennushankkeita, joissa tulisi huomioida Iisan tilakeskus.

Liitteet	kuvaliite ja asemakartta
Valokuvat	digikuvia kohteesta
Inventoija	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 30.8.2004
Tallentaja	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 1.9.2004

VAMMALA/ VARILA/ IISA

1. Asuinrakennus (1903)
2. navetta (1903),
3. aitta/liiteri (1930-l),
4. kuusiaita (1920-l)

asuinrakennus, pohjapiirros

Iisan tilakeskus (aitta, asuinrakennus, navetta ja kuusiaita) ja uutta omakotialuetta Iisankadun varrella. Vanhat kylätontit olivat oikeassa reunassa näkyvien omakotitalojen paikalla. Kuva otettu kaakosta

asuinrakennus

lounas

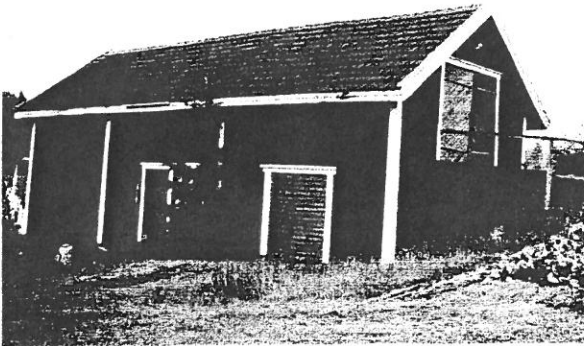
ikkuna

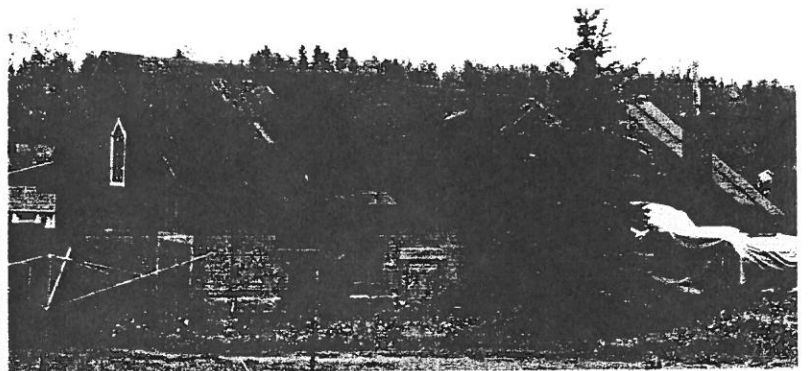
asuinrakennus kaakosta

etelästä

aitta/liiteri/ratashuone

navetta

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Varila	Kiinteistö id	5
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-491-2-32
Osoite	Rautavedenkatu, 38200 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	huvila- ja kesämökkialue	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	vapaa-aika	Itäkoord	0
Hist. tilatyyppe	tontti	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyppe	tontti	Rak lkm	3
		Inventoitu	-

Kuvaus

Rautaveteen pistävällä Kilpinokan niemellä olevalla tontilla ovat 1. huvila (1910/20), 2. saunarakennus (ennen sotia) ja 3. ulkohuone.

Asuinrakennus on rakennettu lohkotujen nurkkakivien varaan. Hirsirunko n. 5x8 m on vuorattu punamullalla maalatulla peiterimavuorauksella. Nurkkalistat, ikkunoiden ja ovien vuorilaudat ovat maalattu valkoiseksi. Ikkunat ovat vanhat (1900-l alkup.) 4-ruutuiset postipuulla. Vintin ikkunan saranat ovat 1800-luvun loppupuolelta. Mansardikatto on katettu huovalla ja kolmiorimalla. Eteläpuolelta katto on uusittu vastaavalla materiaalilla hiljakkoin. Rakennuksen molemmilla sivuilla on pulpettikattoin kuisti, joiden katot ovat vanhaa aaltolevyä (eterniitti?) Eteläpuolella on lasikuisti ja pohjoispuolella avo/umpikuisti. Ulko-ovet ovat vanhoja peiliovia.

(2) Hirsirakenteinen sauna on vuorattu punaisella peiterimavuorauksella, listat valkoisella. Katto huopaa kolmiorimalla. Ruutuikkunat. Rakennusaika mahdollisesti 1935.

Historia

Kilpinokka on lohkottu Iisan tilasta.

Ympäristö ja pihapiiri

Tontti käsittää Rautaveteen pistävän Kilpinokka- nimisen niemenkärjen. Eteläpuolella on Sylväänlahti ja Vammalan kaupunki. Niemi on pääosin luonnontilainen ja sillä kasvaa sekametsää, mm. leppää ja mäntyjä. Rakennukset ovat niemen eteläreunalla olevalla matalalla harjanteella, jota on hiukan pengerrytetty huvilan etelä- ja pohjoispuolelta kivillä. Rannassa on kaksi laituria. Rakennuksen eteläpuolella on muutama vanha ruusupuska. Niemen kaakkoispuolella on rannassa uudempaa kesämökkiasutusta. Etelässä on Sylväänlahden eteläpuolella Vammalan kaupunki.

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat.

Suulliset lähteet

Kilpinokka (11)

Rakennusinventointi 2004

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

Historiallinen kulttuurihistoria

Ympäristöarvo

Perustelu Hyvin alkuperäisessä tai vanhassa asussa säilynyt huvilarakennus ja sauna muodostavat huvilakokonaisuuden 1900-luvun alkupuolelta.

Arvoluokka 2

Lisätietoja, toim.pidesuos. Vanha rakennuskanta tulisi säilyttää kokonaisuutena.. Erityisesti pitäisi huolehtia, että huvilarakennus säilyy. Rakennusten mahdollisissa korjaustoimenpiteissä tulisi käyttää perinteisiä materiaaleja ja työtapoja. Huvilan alkuperäiset ja vanhat rakennusosat tulisi pyrkiä säilyttämään. Mahdollisessa uudisrakentamisessa tulee huomioida vanha rakennuskanta, kuten esim. materiaalit, mittakaava ja rakennusten sijainti.

Liitteet kuvaliite ja asemakartta

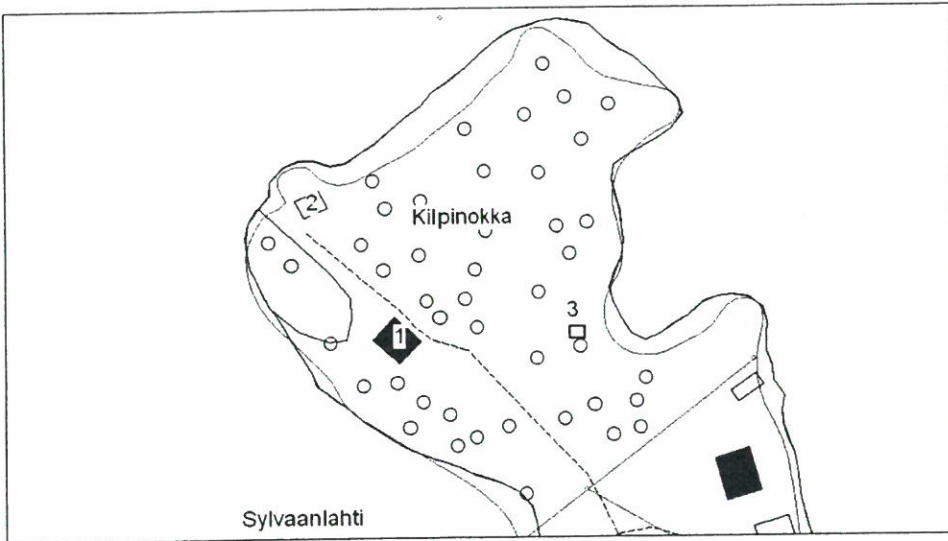
Valokuvat digikuvia kohteesta

Inventoija Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
7.9.2004

Tallentaja Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
10.9.2004

VAMMALA/ VARILA / HUVILA (KILPINOKKA)

1. huvilarakennus
2. saunarakennus
3. ulkokuone

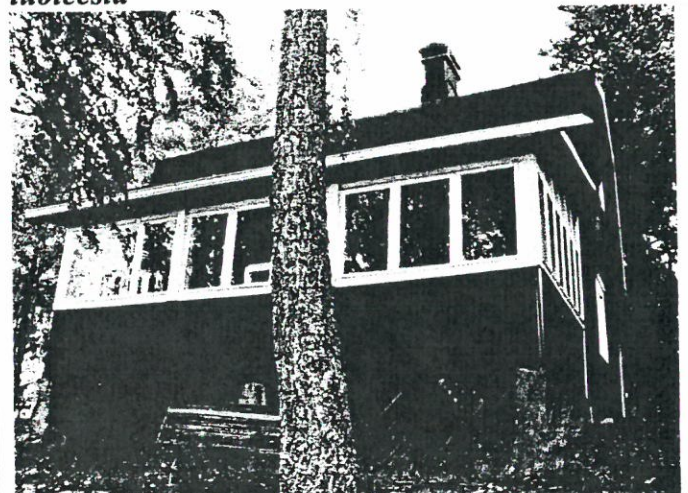
itäpuolelta

luoteesta

sauna

eteläpuolelta, lasikuisti

Raholan päiväkot, Seppä (12)

Rakennusinventointi 2004

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Varila	Kiinteistö id	38
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-12-2-1
Osoite	Raholankatu 2, 38200 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	omakotialue	Peruskartta	2121,07A4
Kohdetyyppi	maatalous	Itäkoord	0
Hist. tilatyyppi	kantatalo	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyppi	tontti	Rak lkm	4
		Inventoitu	-

Kuvaus

Sepän tontilla ovat 1. asuinrakennus 2. navetta 3. talousrakennus 4. maakellari. 5. katos Rakennuksista vanhin päärakennus, joka on 1900-luvun alkupuolelta, muut rakennukset ovat maatalousrakennuksia 1940/50-luvulta. Tasakattoinen katos on päiväkotiin kuuluvaa rakennuskantaa.

1. Asuinrakennus on rakennettu lohkotuista kivistä tehdyille kivijalalle. Hirsirunko on vuorattu vaaleankeltaisella maalatulla peiterimavuorauksella. Ikkunat ovat pääosin 2-ruutuisia ikkunoita, muutama 3-pystyruutuinen. Ikkunat mahdollisesti 1920/30-luvulta. Satulakatto on katettu betonitiilellä. Vesirännit nykyaikaiset kantikkaat ryppymallit, Kivijalan ja rungon välinen leveä vesilista korvattu pellillä. Satulakatto on katettu betonitiilellä. Rakennuksen .änsipäädysssä olevat metallirakenteiset galvanoidut kierreportaat ovat rakennettu vuonna 1999.

Historia

Seppä on Varilan kylän kantataloja. Nykyinen asuintontti on ollut käytössä jo ennen isojakoa. Antero Varelius syntyi Sepän tilalla vuonna 1821.

Vammalan kaupunki osti tilan Paavo Raholalta. Tilan maista on on lohkottu omakotitontteja. Tilakeskus muutettiin päiväkodiksi vuosina 1971/72, jossa käytössä rakennukset ovat edelleen. Sepänkatu muutettiin tässä yhteydessä Raholankaduksi viimeisen omistajan mukaisesti.

Ympäristö ja pihapiiri

Seppä on toiminut vuodesta 1972 Raholan päiväkotina. Pihapiiri on aidattu matalalla aidalla ja sillä on erilaisia leikkivälineitä. Pihan itärajalla on korkea kuusiaita. Länsipuolella on kivinen ja ja suuria kuusia kasvava aidattu ulkoilualue. Pihapiirin eteläpuolella on entinen navetan ja talousrakennuksen väliin jäävä talouspiha. Eteläpuolella on vanha umpeenkasvavaa peltoa. Ympäristön rakennuskanta on 1950- ja 1960-luvun jälkeen rakennettua. Tampereentie rakennettiin 1910-luvulla. Vanha

Kaava pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet Rakennusluvut, Kaupungin rakennusvalvonna arkisto. 1920-luvun

Raholan päiväkot, Seppä (12)

Rakennusinventointi 2004

pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

Historiallinen henkilöhistoria

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Seppä on Varilan kylän kantataloja. Nykyinen asuintontti on merkitty Sepän tontiksi jo 1780-luvulla. Kotiseutututkija Antero Warelius asui tilalla 1800-luvulla. Nykyinen rakennuskanta 1900-luvun alkupuolelta. Asuinrakennus muutettiin päiväkodiksi 1972. Asuinrakennus on näkyvällä paikalla Tampereentien varressa.

Arvoluokka 2

Lisätietoja, toim.pidesuos. Vanha rakennuskanta tulisi säilyttää kokonaisuutena. Erityisesti pitäisi huolehtia, että asuinrakennus säilyy. Rakennusten mahdollisissa korjaustoimenpiteissä tulisi käyttää perinteisiä materiaaleja ja työtapoja. Mahdollisessa uudisrakentamisessa tulee huomioida vanha pihapiirin ominaispiirteet, kuten esim. materiaalit, mittakaava ja rakennusten sijainti.

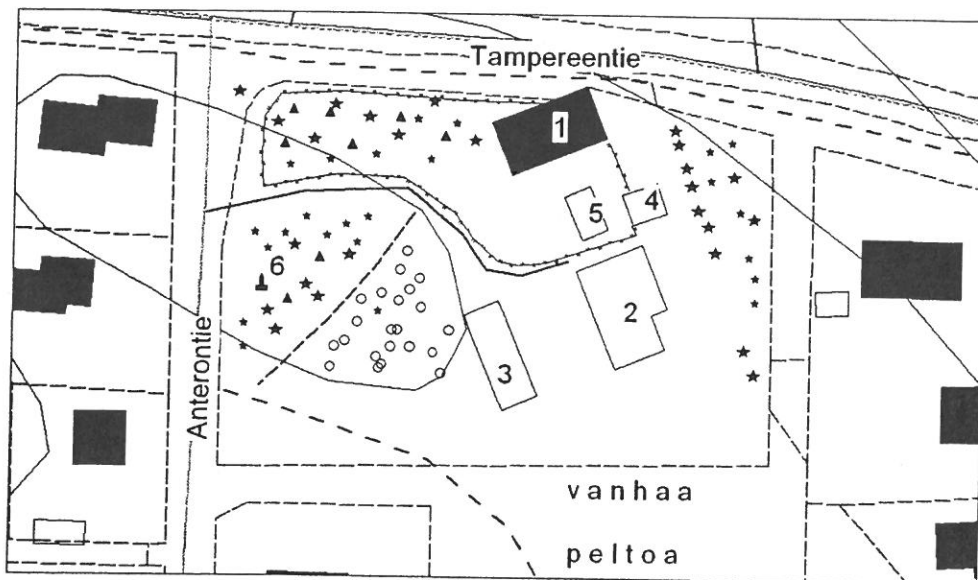
Liitteet kuvaliite ja asemakartta

Valokuvat digikuvia kohteesta

Inventoija Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
9.11.2004

Tallentaja Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
10.11.2004

VAMMALA/ VARILA/ SEPPÄ (Raholan päiväkoti)

1. asuinrak/päiväkoti 2. navetta 3. talousrakennus 4. maakellari 5. katos 6. muistomerkki

navetta

talousrakennus

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Varila	Kiinteistö id	3
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-491-1-159
Osoite	Uotinkuja 3, 38200 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	kaupunkikortteli	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	Itäkoord	0
Hist. tilatyyppi	kantatalo	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyppi	tontti	Rak lkm	8
		Inventoitu	-

Kuvaus

Uotin pihapiirissä ovat (1) asuinrakennus (1700-l/1800-l, 1910-l/1949) (2) luhtiaitta (1800-l), (3) vilja-aitta (1800-l), (4) suuli (1920/30-l). Lisäksi tontilla on (5) kivi/betonirakenteinen siilomainen rakennelma 1910/20-luvulta. Pieni nikkari/kertaustyylinen (6) huvimaja on 1980-luvulta. Tontilla 1-117 (Tienkulma) on tilaan alun perin kuulunut (7) sikala/kanalarakennus (1920). Eri tontilla on myös (8) tallirakennus (1-108), joka on saman suvun omistuksessa.

Asuinrakennus (n. 9x30 m), jossa on pohjoispuolella kaksi poikkipäättyä, on pääosin 1-kerroksinen. Rakennuksen keskellä oleva poikkipääty 2-kerroksinen. Poikkipäättyjen väliin jää pulpettikattoinen terassi, josta on kaksi sisäänkäyntiä rakennukseen. Rakennuksen itäpäähän on tehty vintille asuttava huone 1980-luvulla. Asuinrakennuksen vanhimmat, parituvalta vaikuttavat osat rakennettu ilmeisesti nurkkakiville/sokkelille, jota on myöhemmin vahvistettu betonilla. Rakennuksen pätyihin 1910-luvulla tehdyt laajennukset ovat tehty yhtenäiselle lohkotuista kivistä tehdyille sokkelille. Itäpäässä on laajennusosan kivijalassa suurista lohkotuista kivistä holvattu kellari, joka on mahdollisesti 1800-luvulta. 1910-luvulla keskimmäisen poikkipäädyn alle rakennettiin tiilellä holvattu kellari. Samoin 1948 tehdyissä korjaustoissa kellariin rakennettiin sauna. Saunan yläpuolelle rakennetussa huoneeseen lisättiin eteläpuolelle erkkeri-ikkuna. Samoin rakennettiin pirtin kohdalle avoterassi, joka on katettu liuskekivellä, aita on valkoiseksi maalattu metalliaita. Vanhojen osien hirsirungot ovat pitkänurkkaiset, laajennukset ovat lyhyellä nurkalla. Nykyinen vuoraus on ilmeisesti ennen sotia tehty. Alkuperäinen maali on ollut punamultaa, nykyinen on kaupan "punamulta" öljymaalia. Ikkunat ovat suurelta osin 1910-luvulta ja ne ovat pääosin 6-ruutuiset ja ristikarmilliset. Vanhaa puhallettua lasia on säilynyt. Ikkunoita on kunnostettu. Satulakatto on katettu 1980-luvulla vihreällä saumatulla pellillä. Itäpään vinttihuoneiden rakentamisen yhteydessä katolle on rakennettu pulpettikattoinen kaaveli. Vanhan osan ja länsipään laajennuksen kattotuolien päihin on sahalla tehty profiilit. Vastaava koristelu puuttuu kaksikerroksisesta osasta ja itäpään laajennuksesta, mikä mahdollisesti viittaa rakenteiden eriaikaisuuteen.

Sisätiloissa on säilynyt materiaalia mm. pirtin ja pakarin palkkikatto sekä matala huonekorkeus (1800-l). Laajennusvaiheesta ovat peiliovet ja neljä eri tyytlejää edustavaa kaakeliuunia. Yläkerrassa on paikallisen taiteilijan Kalle Kalleisen seinämaalaukset, joka esittää ilmeisesti kuvitteellista katumaisemaa Vammalasta. Maalaus on tehty apteekkarin aikana. Sodan jälkeen tehdyssä remontissa rakennettiin pirtin ja pakarin välissä olleiden kamareiden

tilalle huone ja sauna kahteen kerrokseen. Huonessaa on säilynyt tältä ajalta takka ja petsatuilla ja lakatuilla vanerilevyillä vuorattu sisäkatto. Pirttiin rakennettiin suuri, aikaansa hyvin edustava takka. Muita tältä ajalta olevia yksityiskohtia ovat muutama petsattu laakaovi, keittiön kaapisto ja muutaman oviaukon kaarikoristelu.

Punaiseksi maalattu otsallinen ja poskellinen luhtiaitta on rakennettu nurkkakiville. Vuoraamaton hirsirunko on pitkänurkkainen lukuunottamatta julkisivun nurkkia, jotka ovat lohenpyrstöliitoksin tehdyt. Ylhäällä solassa on valkoiseksi maalattu ristikkoaita. Ovet ovat mustaksi maalatut lankkuovet, lukot ja saranat sepän takomia. Satulakatto on katettu betonitiilellä. Rakennus on suhteellisen hyvässä kunnossa. Eteläpääty on kulunein. Rakennuksen erillaiset salvokset ja päädyn ylähirret viittaava siihen että rakennusta on ehkä muutettu/korjattu jossain vaiheessa. Ei siirtomerkintöjä. Rakennettu mahdollisesti 1800-luvun puolenvälin jälkeen.

(3) Punaiseksi maalattu vilja-aitta on rakennettu nurkkakiville. Pitkänurkkainen hirsirunko on vuoraamaton lukuunottamatta nurkkia, jotka ovat suojattu valkoiseksi maalatuin laudoin. Ovi on mustaksi maalattu lautaovi, saranat ja lukko sepän takomat. Oven vuorilautojen otsalautaan on sahattu koristekuvio. Lisäksi poralla porattu syvennyskoristelua. Koristelu mahdollisesti 1800-luvulta. Eteläpuolelle on puhkaistu 1960-luvulla ikkuna ja sisätilat ovat vuorattu lomalaudoituksella. Silloinen omistaja suunniteli tilaa museoksi. Satulakatto on katettu 1980-luvulla profiilipellillä. Nykyisin varastokäytössä.

(4) Suuli on rakennettu nurkkakiville. Rankorakenteinen runko on vuorattu vajaasärmäisellä lomalaudoituksella. Varastokäytössä.

(5) Noin 180 cm korkea ja leveä siilomainen rakennelma on tehty betonista ja erikokoisista luonnonkivistä. Ylhäältä avoin rakennelma on rakennettu rehun säilöntä kokeiluja varten. Seinässä on kaksi aukkoja, joista toisessa on puuluukku, toinen on tukittu. Rakennettu 1910/20-luvulla.

(7) Sikala ja kanalarakennus (12x15) on rakennettu vuonna 1920. Rinteeseen rakennetussa rakennuksessa on korka säännöllisistä, lohkotuista kivistä rakennettu ja saumattu kivijalka. Lyhytnurkkainen hirsirunko on vuoraamaton ja punaiseksi maalattu. Rakennuksessa on säilyneet vanhat moniruutuiset ikkunat. Aumakatto on katettu betonitiilellä.

(8) Lautarakenteinen talli on vinkkelin muotoinen ja rakennettu nurkkakiville.

Historia

Uoti on Varilan kylän kantataloja. Nykyiselle paikalle, kyläpellon etelälaidalle tila siirrettiin ilmeisesti 1800-luvun aikana. Nykyistä paikkaa edeltänyt vanha kylätontti sijaitsi nykyisen lisan talon itäpuolella, Uotinojan varrella. Vielä 1950-luvulla ojaa oli padottu, jolloin pihapiirin koillislaidalle muodostui pieni lampi. Nykyisin alue on nurmikkoa ja reheväkasvuista notkelmaa.

1910-luvulla Uotin tilan osti apteekkari ja liikemies Otfried. Abeland (O.A.). Bäckman, joka apteekkitoiminnan lisäksi tunnettiin limonaaditehtailijana ja kirjakauppijana. Hän esiintyi myös aktiivisesti puhelimen ja sähkön käyttöönotossa ja Vammalan kauppalan perustamisessa. Apteekkarin aikana yläkerran kamarissa asuin jonkin aikaa Tyrvään yhteiskoulua käyvä Kaarlo Sulin. Muistitiedon mukaan ensitutustuminen V.A. Koskenniemen teoksiin tapahtui juuri Uotin yläkerrassa. Ylioppilaaksi tulon jälkeen Sulin ryhtyi runoilijaksi,

ottaen taiteilijanimekseen Kaarlo Sarkia. Hän kuului mm. tulenkantajiin.

Maanviljelys päättyi 1930-luvulla ja Apteekkari O.A. Bäckman kuoleman jälkeen talossa asui hänen leskensä. Ennen talvisodan syttymistä osa Uotin tilan maista ja rakennuksista vuokrattiin puolustusvoimien käyttöön. Syksyllä 1939 sodan uhan alla alkoi Suomessa asevarikoiden hajauttaminen. Marraskuussa 1939 päätettiin perustaa Uotin tilan rakennuksiin ampumatarvikevarikko 1. Tämä aiheutti rakennustoimintaa, josta voidaan mainita mm. permantojen vahvistaminen ja alueen aitaaminen. Lisäksi pihapiiriin rakennettiin kaksi vartiotupaa ja 10 kevyttä vajaa (50m²) ampumatarvikkeita varten. Nämä eivät riittäneet, jolloin Kukkuriin, noin 500 metrin päähän rakennettiin toiset 10 varastoa. Joulukuussa 1939 varikolle perustettiin lataamo, joka sijoitettiin sikala/kanalarakennukseen. Talvisodan aikana Uotissa ladattiin noin 160 000 patruunaa, jotka olivat 37 K 36 ja 76K tykkeihin tarkoitettu. Uotin lisäksi Vammalaan perustettiin ase-paja 1 Vammalan konepajan tiloihin ja asevarikko E.Levorannan autokorjaaon. Välirauhan aikana Vammalaan perustettiin Nuupalaan varsinainen pääasevarikkoalue, johon siirrettiin materiaalia myös Uotin varastostoista. Jatkosodan aikana Uoti toimi etupäässä varastona asemateriaalille. Maanlunastuslautakunnan päätöksen seurauksena Uotista lohkottiin asuintontteja, jolloin varikon pito tuli mahdottomaksi. Kesällä 1949 Uotin varikon materiaali siirrettiin päävarastoon ja vuokrasopimus irtisanottiin lopullisesti. Myös varasto- ja vartiotuvat sekä piikkilanka-aita purettiin. Uoti palautui Maria Bäckmanin perikunnalle.

Perikunnan osakas Otfried Arnold Bäckman lunasti Uotin tilan ja toteutti suuren remontin 1940/50-luvun vaihteessa. Bäckman harjoitti eläinlääkärin ammattia Uotin rakennuksissa aina vuoteen 1973 saakka. Tämän jälkeen tilalla pidettiin ravitallia vielä vuoteen 1987. Sikala ja kanalarakennuksesta jouduttiin luopumaan 1990-luvulla ja se erotettiin omaksi tontiksi. Vuodesta 2004 talon on omistaneet Veli-Pekka Bäckman ja Terhi Ihalainen. Talossa asuu myös muita Bäckmanin suvun jäseniä. Rakennusta korjataan parhaillaan. Eri aikojen rakennusosia pyritään säilyttämään.

Asuinrakennuksen rakenteiden historiaa

Nykyisellä paikalla olevan asuinrakennuksen vanhimmat osat ovat rakennettu eri vaiheissa. Vanhimpana osana pidetään ns. pakarihuonetta, joka ehkä 1700/1800-luvun vaihteesta. Pirtti, jossa on kolmilappeinen palkkikatto, on pakaria nuorempi. Pakarin ja pirtin välissä oli aikaisemmin kaksi kamaria, joten pohjakaava ja rakennushistoria muistuttaa perinteistä paritupaa. Apteekkari O.A. Bäcklundin aikana rakennusta laajennettiin länsipäädystä, jolloin uuteen poikkipäädyn muodostamaan osaan tuli kolme huonetta ja porstua. Huoneissa on kolme 1900-luvun alun kaakeliuunia. Vastaavasti itäpähän rakennettiin kolme huonetta lisää. Kookkain muutos oli rakennuksen keskelle rakennettu keittiö, jonka päälle rakennettiin lisäksi kaksi uuneilla varustettua kamaria. Toisessa kerroksessa on myös poikkipäädyn kiertävä parveke. Omistajan kertomuksen mukaan keskellä oleva poikkipäädystä jäljiteltiin sveitsiläistä taloa. Ratkaisun taustalla oli O.A. Bäcklundin sveitsiläissyntyinen vaimo.

1910-luvulla Uotin tilan osti apteekkari ja liikemies O.A. Bäcklund, joka apteekkitoiminnan lisäksi tunnettiin limonaaditehtailijana ja kirjakauppijana. Hän esiintyi myös aktiivisesti puhelimen ja sähkön käyttöönotossa ja Vammalan kauppalan perustamisessa.

Ympäristö ja pihapiiri

Tilakeskusta ympäröivät entiset pelto- ja metsäalueet ovat nykyisin omakotialuetta, jonka

Uoti (13)

Rakennusinventointi 2004

rakennuskanta on eri-ikäistä aina 1950-luvulta 2000-luvulle. Puusto suojaa osittain vanhaa tilakeskusta. Rakennukset ovat Uotinojan varrella.

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet Mäkelä Juha, Vammalan keskustataajaman maisemaselvitys 2000, Vammalan kaupungin tekninen palvelukeskus. Lammi Esko, Asevarikko 3 – perustamisesta nykypäivään, Vammala 1989. Piilonen Juhani, Sastamalan historia 3 1860-1920, Isojakokartta 1778, maakirjakartta 1640-l. 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat.

Suulliset lähteet Veli-Pekka Bäckman, haastattelu elokuussa 2004

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

Historiallinen asutushistoria

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Uotin kantatalon tilakeskuksen rakennuskanta on 1800-luvulta ja 1900-luvun alkupuolelta. Ne edustavat nykyistä omakotialuetta edeltänyttä agraarikulttuurin vaihetta ja ovat näinollen vanhin rakennettu elementti maisemassa. Uoti on kylän kantataloja ja tilan historia liittyy paikkakunnan asutus-, henkilö-, talous- ja sotahistoriaan. Asuinrakennuksesta voidaan hahmottaa eri rakentamisvaiheet, jotka edustavat aikansa tyypillisiä, mutta myös ulkomailta lainattuja vaikutteita. Rakennukset: asuinrakennus 1800-l/1910-l/1948, luhti ja vilja-aitta 1800-l. Kokonaisuuteen kuuluu eri tontilla oleva sikala/kanalarakennus (1920) Kokonaisuus näkyy osittain Tampereentielle.

Arvoluokka 1

Lisätietoja, toim.pidesuos. Vanha rakennuskanta tulisi säilyttää kokonaisuutena. Erityisesti pitäisi huolehtia, että asuinrakennus, luhti, vilja-aitta ja naapuritontilla oleva sikalarakennus säilyvät. Rakennusten mahdollisissa korjaustoimenpiteissä tulisi käyttää perinteisiä materiaaleja ja työtapoja.. Alkuperäiset ja vanhat rakennusosat tulisi säilyttää. Mahdollisessa uudisrakentamisessa tulee korostetun tarkkaan huomioida vanha pihapiirin ominaispiirteet, kuten esim. materiaalit, mittakaava ja rakennusten sijainti.

Liitteet kuvaliite ja asemakartta

Valokuvat digikuvia kohteesta

Inventoija Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
30.8.2004

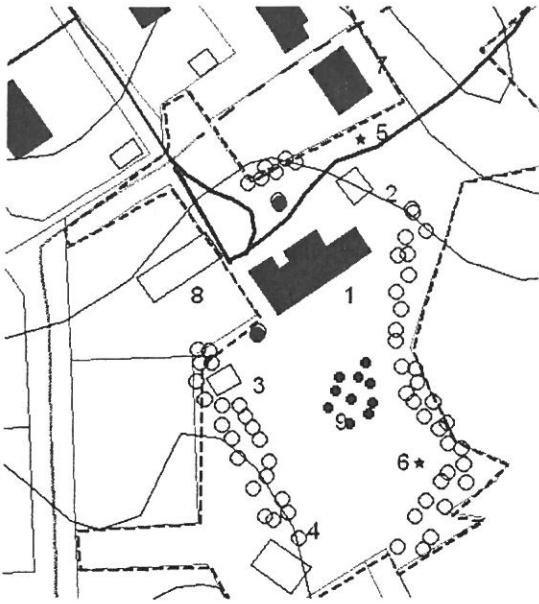
Tallentaja Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo

Uoti (13)

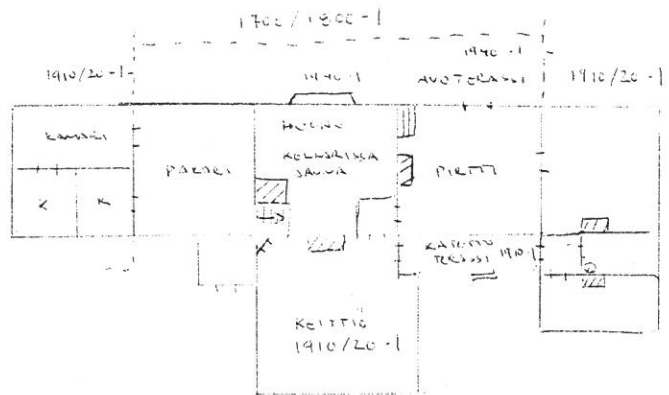
Rakennusinventointi 2004

1.9.2004

VAMMALA/VARILA/UOTI

1. asuinrakennus (1800-l/1910-l/1948)
2. luhtiaitta (1800-l)
3. vilja-aitta (1800-l)
4. suuli (1920-30-l)
5. betonsiilo (1910/20)
6. huvimaja (1980-l)
7. sikala/kanala (1920)
8. talli- ja ratasrakennus (1910/20-luku)
9. omenapuita ja marjapensaita

UOTI POHJAPIIRROS

asuinrakennus koillisesta

lounaasta

UOTI, talousrakennuksia

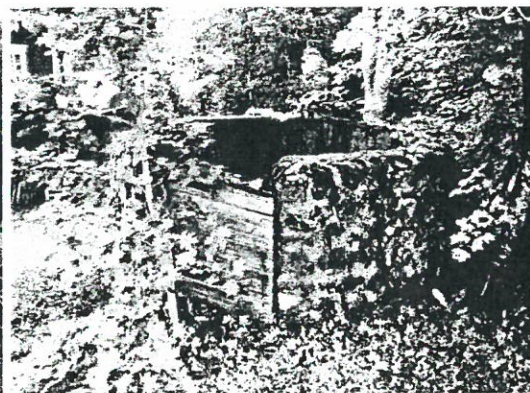
vilja-aitta

luhtiaitta

sikala/kanala (eri tontilla)

kokeilusiilo

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Marttila	Kiinteistö id	4
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-7-1-12
Osoite	Ojansuunkatu 1 A, 38200 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	kaupunkikortteli	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	hoito	Itäkoord	0
Hist. tilatyyppe	tontti	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyppe	tontti	Rak lkm	1
		Inventoitu	-

Kuvaus

Nykyinen Vammalan aluesairaala, pääterveysasema on laaja rakennuskokonaisuus, jonka ensimmäinen osa valmistui vuonna 1938. Tämän jälkeen rakennusta suurimmat laajennukset ovat (2) 1969 ja (3) 1981. Viimeinen laajennus on vuodelta 1996. Pihassa on kaksi muistomerkkiä (4) "Alma Mater" ja (5) Amanda Jokisen muistoksi pystytetty. Vanhan osan luoteispuolella, Ojansuunkadun varressa on (6) 1950/60-luvulla rakennettuja 2-kerroksisia asuinrakennuksia, jotka ovat rakennettu henkilökunnan asunnoiksi.

1. Ensimmäinen osa valmistui vuonna 1938. Tiilirunkoisessa rakennuksessa on neljä kerrosta, Tiilirunko on rapattu harmaalla rappauksella. Sokkelia on korjailtu myöhemmin. Ikkunat ovat julkisivun puolella kapeita ja korkeita 1-ruutuisia, joissa on alhaalla ikkuna levyinen tuuletusikkuna. Rakennuksen kaakkoispuolella ikkunat ovat leveämpiä 3-ruutuisia + tuuletusikkuna. Rakennuksessa on loiva aumakatto, jolla on kolme kaavelia ns. lunettimallia. Lisäksi on uudempia rakenteita, jotka liittyvät ilmastointiin ym. Rakennuksessa on julkisivun keskellä kookas terrassirapattu portaali, johon on merkitty vuosiluku "1938" Portaalin yläpuolella on yksinkertainen lippa. Pääovi on materiaaliltaan metallia ja lasia. Pohjoispäädyssä on joka kerroksessa tuuletusparvekkeet, metallikaiteet. Eteläpäädyssä on matala kylkiäinen, jossa on mm. avoterassi.

Rakennuksen jatkeeksi on rakennettu erilaisia sairaalaosia 1960-luvulta alkaen aina 1990-luvulle. Näiden tasakattoisten, pääasiassa 2-3-kerroksisten osien pintamateriaalina on käytetty rappautta, tiiltä ja elementtejä. Nykyinen useita eri yksikköjä sisältävä rakennuskompleksi on alaltaan noin 100x170 metriä.

Historia

Tyrvään seudun sairaala rakennettiin vuonna 1938 Tyrvään kuntaan, lähelle Vammalan kauppalan rajaa. Vuonna 1942 kauppalaan liitettiin kapea maa-alue, jonka seurauksena sairaala tuli osaksi kauppala. Samaan aikaan rakennutti lääkäri Melartin tälle liitosalueelle asuinrakennuksen. Rakennuksen ensimmäinen laajennus valmistui vuonna 1969, jolloin sairaalan eteläpuolelle rakennettiin rakennusosa, jossa oli mm. 3-kerroksinen vuodeosasto, keittiö, lämpövoimala ja autotalleja. Sairaalan nimi vaihtui Vammalan aluesairaalaksi. Terveyskeskuksen osa rakennettiin vuosina 1980-81. Viimeinen laajennus on vuodelta 1996.

Synnytysosaston edustalla on Veli-Pekka Bäckmannin veistämä Alma Mater -patsas.

Eteläisimmän osan edustalle on pystytetty Veikko Haukkavaaran tekemä luontaisparantaja Amanda Jokista kuvaava teos.

Ympäristö ja pihapiiri

Useista osista muodostuva rakennus sijaitsee maisemallisesti keskeisellä paikalla Tynnyrimäen päällä. Rakennuskompleksi näkyy hyvin saavuttaessa pääkatua pitkin kaupunkiin. Etelä- ja länsipuolella on pääosin avoin alue, jolla on nurmikkoa ja parkkipaikkoja. Nurmikkoalueilla on muutamia kasviryhmiä, mm. kuusia, lehtipuita ja kääpiömäntyjä. Parkkipaikat ja rakennuksen ympäri kiertävä tie ovat asfaltoitu. Pohjois- ja itäpuolella on kapea kaistale metsäistä ja kivistä rinnealuetta. Vanhan puolen julkisivu on luoteispäässä ja sen edustalla on nurmikkoa, koivuja ja mäntyjä. Sairaalan naapureina ovat mm. Hopun vanhainkoti, Sylvään omakotialue, Sylvään koulut, Hopun koulu ja keskustan omakotialue. Vammalan keskustaan on noin 500 metriä.

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet Mäkelä Juha, Vammalan keskustataajaman maisemaselvitys 2000, Vammalan kaupungin tekninen palvelukeskus. Yleistietoa Vammalan aluesairaalarakennuksesta ja Pirkanmaan sairaanhoitopiiristä, Fakstittietoja talon historiasta.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist.

Historiallinen sosiaalihistoria

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Laaja rakennusryhmä on rakennettu vuosina 1938-1996. Vanha sairaalarakennus on erotettavissa omaksi kokonaisuudekseen ja on ulkoisesti hyvin säilynyt aikansa edustaja. Rakennusryhmä muodostaa kokonaisuudessaan näkyvän osan maisemaa Vammalan pääväylien varrella.

Arvoluokka

I

Lisätietoja, toim.pidesuos. Vanhan sairaalan erillisyyden kokonaisuuden osana tulisi säilyttää. Vanhan sairaalan osalta ulkoasua muuttavia uudisrakentamista ja laajennuksia tulee välttää. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee sovittaa korostetun tarkkaan nykyiseen rakennettuun ympäristöön mittakaavan, värien, materiaalien ja rakennusten sijoittelun suhteen. Vanhan sairaalan korjauksissa tulisi käyttää perinteisiä materiaaleja, työtapoja ja teknisiä ratkaisuja. Rakennuksen alkuperäiset rakennusosat tulisi pyrkiä säilyttämään.

Liitteet kuvaliite ja asemakartta

Valokuvat

Inventoija Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo

Vanha sairaala, Tyrvään seudun

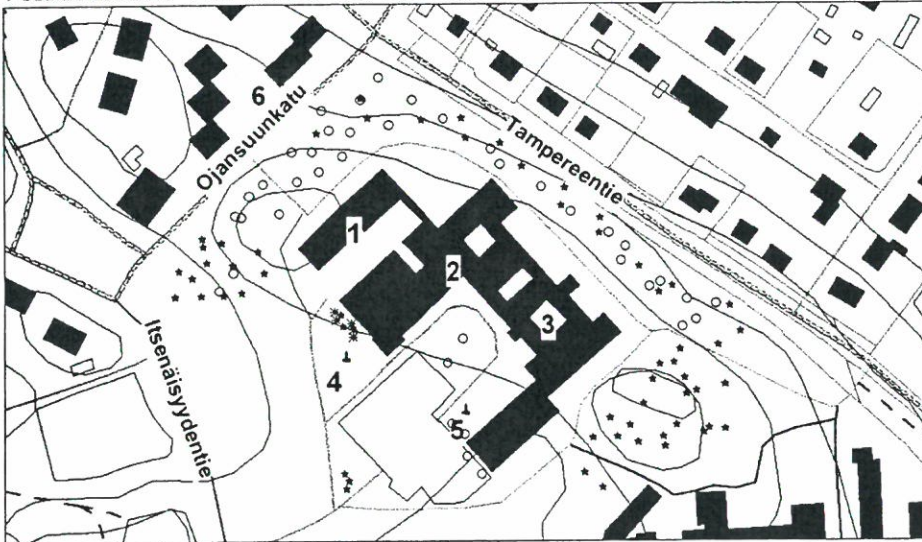
Rakennusinventointi 2004

21.10.2004

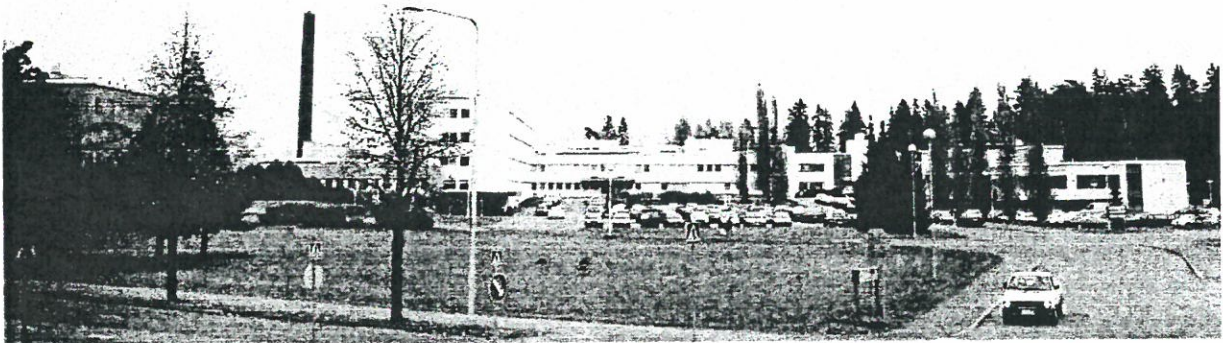
Tallentaja

Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo

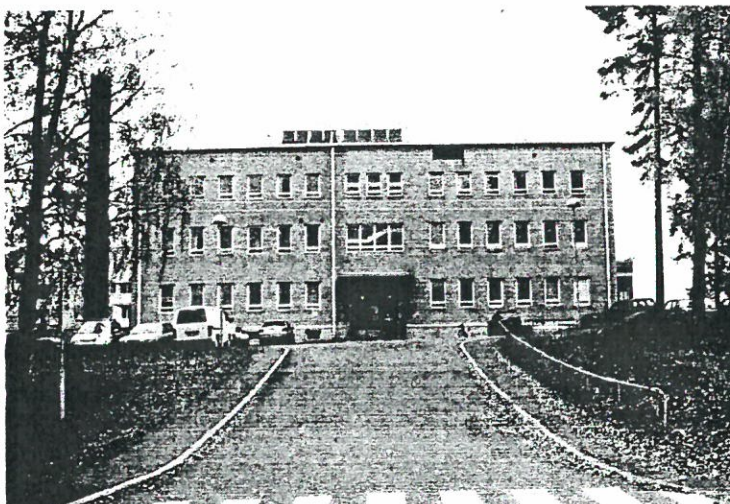
VAMMALA/ VII KAUPUNGINOSA/ SAIRAALA

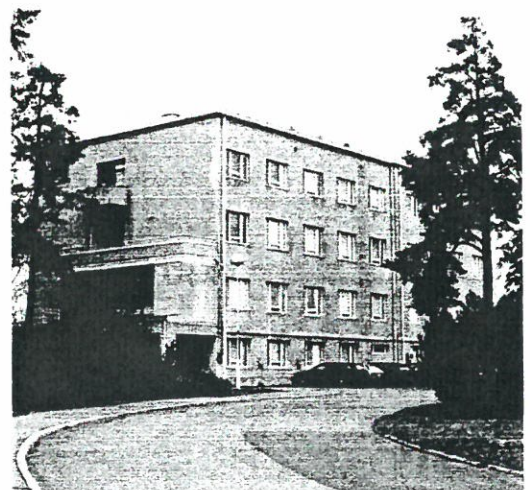
1. vanha sairaala (1938) 2. aluesairaala (1969) 3. terveyskeskus (1981) 4. Alma Mater – muistomerkki 5. Amanda Jokinen – muistomerkki 6. henkilökunnan asuinrakennuksia.

sairaalan uusien osien julkisivu, vanha sairaala näkyy vasemmalla. Keskellä näkyy aluesairaalan vuonna 1969 rakennetut osat. Uusimmat osastot ovat oikeassa reunassa.

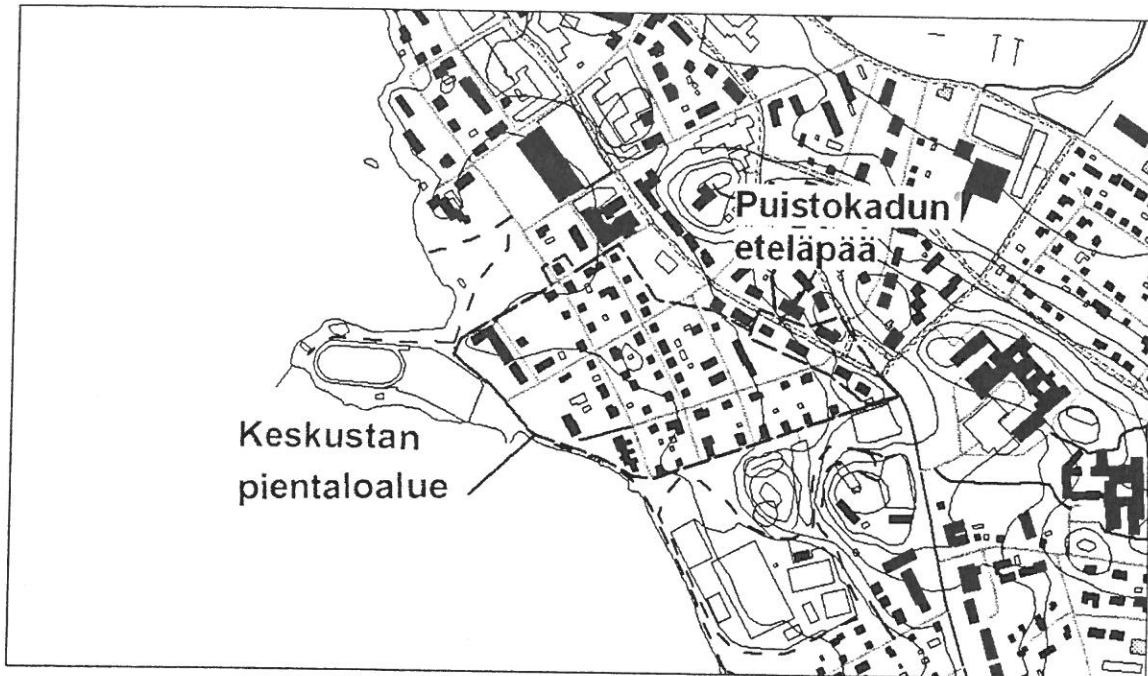

Vanhan puolen julkisivu

etelästä

ARVOALUE: KESKUSTAN PIENTALOALUE JA PUISTOKADUN ETELÄPÄÄ

KESKUSTAN PIENTALOALUE

KUVAUS

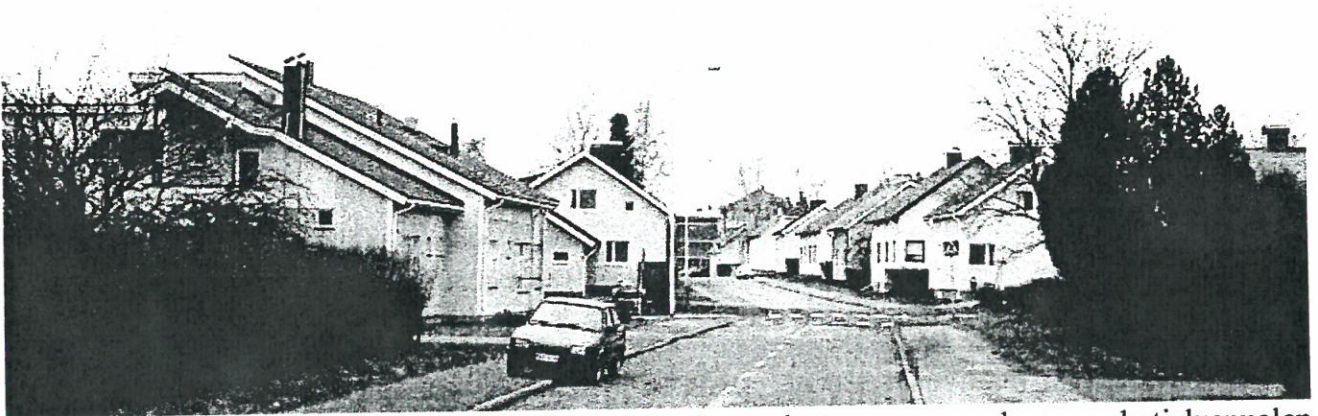
Keskustan pientaloalue sijoittuu Vammalan ydinkeskustan eteläpuolelle ja on maantieteellisesti sekä historiallisesti selkeästi rajattavissa oleva alue. Itäosastaan alue rajoittuu Puistokadun eteläpään 1940- ja 50-luvulla rakennettuihin liike- ja asuinrakennuksiin. Lännessä on Liekovesi ja rannan puistoalueet. Etelässä on Rajakatu ja Hopun urheilukentät sekä kallio- ja metsäalue. Keskustan puolella rajana on Saarikatu ja Vammalan keskusta. Vaikka omakotialueen ja Puistokadun rakennuskanta poikkeaa toisistaan, muodostavat ne ajallisesti ja historiallisesti kokonaisuuden, jossa pääkadun varrella sijaitsevat suuremmat liike- ja asuintalot sekä niiden taustalla oleva 1,5- ja 2-kerroksisten asuinrakennusten muodostama asuinalue. Molemmat alueet liittyvät Vammalan kauppalan kasvuun, joka sotien jälkeen suuntautui vanhan keskustan eteläpuolella olevalle pääosin rakentamattomalle pelto- ja metsäalueelle.

Keskustan pientaloalueen keskeinen rakennuskanta (44 kiinteistöä) on 1940- ja 50-luvulta. Näiden lisäksi alueella on muutamia kiinteistöjä 1930-luvulta (3 kpl) ja 1960-luvulta (4 kpl). Lisäksi alueelle on rakennettu vuoden 1980 jälkeen 8 kiinteistöä, jotka ovat pääasiassa 2- tai 3-kerroksisia pienkerrostaloja. Kaikkiaan kiinteistöjä on 59 kappaletta. Ulkopuolelle jää Puistokadun varren rakennuskanta, joista vanhempi osa on käsitelty omana Puistokadun eteläpää -nimisenä arvoalueena. Puistokadun varrella on myös muutamia 1960-luvun jälkeen rakennettuja asuin- ja liiketaloja. Pientaloalueena pidetyt korttelit muodostuvat selkeistä ruutukaavakortteleista, joiden kadut kaartuvat etelä-pohjoissuunnassa aavistuksen verran. Kokonaisuutena rakennuskanta on heterogeenistä, tämä koskee ikärakennetta, materiaaleja ja rakennustyyppejä. Vanhimmissa, ennen sotia rakennetussa rakennuskannassa on vielä klassismin piirteitä, kuten päätykolmioita ja kissanpenkkejä. Sodan aikana ja jälkeen valmistuneita 1,5 kerroksisia omakotitaloja leimaa tietty niukkuus. Ulkomuoto on yksinkertainen, jyrkkä harjakattoinen rakennus perusmuurin ympärillä. Vuorauksena on joko vaaka- tai pystyvuoraus. Omakotitalojen lisäksi rakennettiin myös yksittäisiä 2-kerroksisia asuinrakennuksia. Seuraava vuosikymmen, 1950-luku, tuo ensin pintamateriaaliksi

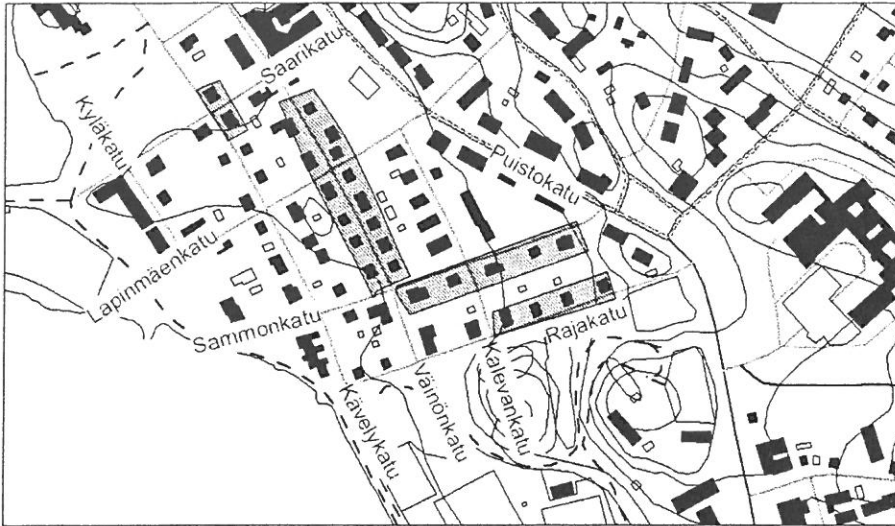
rakennuksiin rappauksen, johon kuuluu tiiliosia ja metallisia kaiteita. Toinen piirre on vuosikymmenen loppua kohden rakennuksen muodon muuttuminen matalammaksi, kattomuotona loiva satula- tai aumakatto. 1960-luvulla tiilen käyttö pintamateriaalina kasvaa ja rakentamisen painopiste siirtyy suurempiin 2- ja 3-kerroksisiin kerrostaloihin, joista hyvä esimerkki on Kalevankadun varsi, joskin osin täydennysrakennettuna. Tältä ajalta ovat myös Liekoveden rannalla olevat Salon 2-kerroksinen lakkitehdas, Lihan ja maidon tarkistuslaitos (1961) ja pulpettikattoinen 1-kerroksinen rivitalo (1961). Ne ovat myös hyviä ajan esimerkkejä ja poikkeuksia alueen asuinkäytöstä ja -rakentamisesta. Viimeinen kerrostuma on 1900-luvun lopun ja 2000-luvun alun täydennysrakentaminen, joka muodostuu yksittäisistä kohteista omakotitaloista aina 3-kerroksisiin kerrostaloihin.

Rakennuksissa on myös jossain määrin nähtävissä myöhempiä muutoksia, joita ovat mm. ikkunat, seinien levytykset ja erilaiset laajennukset. Omakotitontit ovat pääosin hoidettuja puutarhatontteja, joita reunustavat usein pensasaidat. Puutarhat ja kookkaat pihapuut antavat alueelle vehreän ilmeen. Asuinrakennukset ovat sijoitettu lähelle kadun reunaan, joskin paikoitellen Kävelykadun varrella keskemälle tonttia. Alueen kadut ovat nykyaikaisen leveitä ja asfaltoituja. Useimpiin kuuluu lisäksi jalkakäytävä ja kapea nurmikaistale.

Väinönkatua etelästä päin kuvattuna. Taustalla näkyy edustava osa vanhaa omakotialuepuolen katujulkisivua 1940/50-luvulta. Etualalla on 1990-luvulla rakennettu, alueen muusta omakotirakentamisesta poikkeava asuinrakennus.

Aluetta leimaa tietty rakenteellinen kirjavuus. Sen taustalla ovat alueen pitkä rakennusaika ja kaavoituksen (1946 ja 1974) tuomat suuremmat mahdollisuudet, jotka kuitenkin ovat toteutuneet vain osittain. Oman elementtinsä ovat tuoneet lisäksi 1980-luvun pienet kaavamuutokset. Yhtenäisimmät ja edustavimmat 1940- ja 50-luvun omakotialueet ovat Väinön- ja Sammonkadun varrella. 1950-luvun jälkeen näihin päiviin jatkunut uudis- ja täydennysrakentaminen on tuonut lähes joka kadulle yksittäisiä uudistuksia, jotka poikkeavat vanhasta omakotialueesta. Tämä uudempi rakennuskanta ei muodosta yhtenäistä kokonaisuutta. Alueen rakennuskannassa on nähtävissä rakentamistapojen ja -tyylien kehitys 1930-luvulta aina nykypäivään, toisaalta kerroksellisuus on osittain nähtävissä myös tilkkutäkkimäisyytenä. Paikallishistorian kannalta alueella on kuitenkin tärkeä ja säilytettävä arvo. Ennen Kauppalan alueellista laajenemista Kauppalan kasvu keskittyi edelleen näkyvissä olevalle etelärajalle, johon muodostui yhtenäinen sotien jälkeistä aikaa edustava alue, joka käsittää Puistokadun eteläpäätä ja keskustan pientaloalueen. Vaikka edustavin pientalo- sekä liike- ja asuinrakennusten alue on suhteellisen suppea olisi niiden säilyttäminen tärkeää. Alueen rakentaminen keskeisiltä osiltaan selkeästi sidoksissa sotien jälkeiseen aikaan ja alue on säilyttänyt vanhat rajansa perustamisestaan lähtien. Nykyinen kaava (1974) mahdollistaa alueen luonteen muuttamisen lähestulkoon täysin.

Keskustan pientaloalueen kadut ja yhtenäiset omakotitaloista muodostuvat katunäkymäalueet on merkitty punaisella rasterilla. Saarikadun varrella olevat kahden rakennuksen kokonaisuus osoittaa alueen vanhimman rakennuskannan, joka ovat 1930-luvulta.

HISTORIA: Marttilan kylästä keskustan pientaloalueeksi

1700-luvun loppupuolella nykyisen pientaloalueen länsireunalla sijaitsi Marttilan tiivis ryhmäkylä. Nykyisin paikalla on Salon lakkitehdas ja muistona kylästä Kyläkatu. Rantaan sijoittuvan kylän ympärillä aukesi loivasti nouseva pelto- ja niittyalue, joka rajoittui koillisessa harjanteeseen. Kyläpellon etelälaidalla oli lähellä rantaa kallioalue. Ryhmäkylä hajosi talojen siirtymisen seurauksena 1800-luvun alkupuoliskolla. Kauppalan perustamisen aikaan kylätonteilla oli Tuomistona –tunnettu asuinrakennus ja peltoja. Ranta-alueella oli muutamia latoja ja teurastajan lahtivaja.

Alla: Mustavalkoinen nykykartta ja 1700-luvun lopun maisema päällekkäin. Punaisella rasterilla on merkitty Marttilan kylän tontit Liekoveden rannalle. Kylän keltaisella merkityt pellot sijaitsivat kylän ympärillä, pääosin harjanteen rinneosissa. Vihreällä merkittyjä niittyjä oli lähellä rantaa olevilla alavilla mailla. Kylästä lähti kolme kyläpolkua, joista yksi ylitti harjanteen ja päättyi Rautaveden rantaan, joka toimi todennäköisesti veneiden säilytyspaikkana. Harjanteella kulki vanha maantie, postitie.

Vammala-niminen kauppala perustettiin Venäjän keisari ja Suomen suuriruhtinas Nikolai II:n päätöksellä huhtikuussa 1907. Kauppala koskevassa V.O. Lillen asemakarttaehdotuksessa 1908 vuodelta näkyy silloinen kauppalan rakennuskanta, joka keskittyi niemen kärkeen ja vanhan päätien, Marttilankadun varrelle. Nykyinen keskustan pientaloalue jäi vielä silloisen asutuksen ulkopuolelle. Alue kuului kuitenkin lähes kokonaisuudessaan Vammalan kauppalan alueisiin. Lillen karttaan oli hahmoteltu jo tulevaa asuinalueita katuineen ja tontteineen. Myös nykyinen Puistokatu oli jo suunnitelmissa nähtävissä. Käytännössä Marttilan kylän vanhat kyläpellot säilyivät avoimina aina 1930-luvulle saakka. Kaksi yleisestä maantiestä erkanevaa Marttilaan tullutta vanhaa kylätietä säilyi aina 1930-luvulle. Kauppalan raja kulki tällöin Marttilan vanhojen kyläpeltojen keskellä, suunnilleen nykyisen Sammonkadun kohdalla.

Keskustan pientaloalueen vanhimmat rakennukset ovat 1930-luvulta, jolloin nykyisen Saarikadun varteen rakennettiin kaksi asuinrakennusta. Näiden lisäksi sotia edeltävää rakennuskannasta on säilynyt pieni puinen asuinrakennus Lapinmäenkadun varrella. Puisto- ja Saarikatua raivattiin vuonna 1931. Vuonna 1936 tehdyissä mittauksissa ja asemakaavaehdotuksessa tehtiin pieniä muutoksia vuosisadan alun ehdotukseen nähden. Katuja suoristettiin ja Marttilan ja Puistokadun väliin muodostettiin kiilamainen puistoalue. Alue sai tällöin uudet kadunnimet, joista Kalevan, Väinön- ja Sammonkatujen nimeämiseen vaikutti varmasti Kalevalan 100-vuotisjuhlien läheisyys. Saari- Kylä-, Raja- ja Lapinniemenkatu viittaavat paikalliseen historiaan ja maisemaan. Asuntoalueen varsinainen rakentaminen alkoi pohjoisosasta vuonna 1940 ja jatkui tasaisena aina vuoteen 1961. Nykyisen muotonsa omakotialue sai sotavuosina. Vuonna 1942 Vammalan kauppalaan liitettiin kapea kaistale, jolloin omakotialueen eteläreunaksi tuli kauppalan raja, josta eteläisin Rajakatu sai nimensä. Samassa liitoksessa siirtyi myös vuonna 1938 Tynnyrimäelle valmistunut sairaala kauppalan alueisiin.

Alueen katuverkosto- ja viemäriyöt tehtiin vuosina 1940-45 ja uuden asuinalueen rakentuminen alkoi jo sotavuosina. Määrällisesti rakennusmestari Hannes Ylisen käden jälki näkyi parhaiten alueen rakennuksissa. Rakennusluvista poimittujen suunnittelijoiden perusteella Ylinen suunnitteli vuosina 1937-1955 alueelle 22 asuinrakennusta. Useamman kuin yhden rakennuksen suunnittelivat myös rakennusmestari J. Pirjola (4 kpl), arkkitehti Mirjam Kulmala, rakennusmestari R. Rainio ja arkkitehdit Kirsti ja Erkki Helamaa (2 kpl) Yhden rakennuksen suunnittelijoiksi mainitaan rkm. Usko Komero, arkkitehti Niilo Pulkka, rkm E.H. Jämsä, Urho Laakso, rakentaja Laaksonen&Marjasuo, rkm. Matti Väätänen. Yhden maininnan saivat myös Suomen arkkitehtiliitto ja sen jälleerakennustoimisto.

Keskusta pientaloalueen rakentaminen vuosina 1930-1966.

1930-1939	4 kpl
1940-1945	8 kpl
1946-1950	11 kpl
1951-1955	16 kpl
1956-1961	5 kpl
1966	2 kpl

Keskustan pientaloalue kaavoitussuunnitelmien näkökulmasta.

Vuoden 1942 liitoksen, jossa alue sai nykyisen rajansa, jälkeen ensimmäinen vahvistettu asemakaava on vuodelta 1946 ja sen laati T. Raunisto. Kaavassa alue jakautui kahteen osaan rakennuskannaltaan. Kaavan mukaan Väinön- Kalevan- ja Puistokadun varrelle olisi ollut mahdollista rakentaa 2-kerroksisia asuin- ja liiketaloja. Lisäksi Kalevankadun varrelle oli varattu

yksi tontti 3-kerroksista rakennusta varten. Muu osa, Raja- Kävely- ja Kyläkadun varren tontit, olivat varattu 1-kerroksisille asuin- ja liiketaloilte, joihin saattoi rakentaa myös vintille. Seuraava, nykyisin voimassa oleva kaava on vuodelta 1974. Sen laati Helsinkiläisen Oy Kaupunkisuunnittelu Ab:n arkkitehti Aatos Issakainen. Pientaloalueen, kuten muunkin keskusta osalle tuli tässä kaavassa rajusti lisää rakennusoikeutta. Puisto- ja Kalevankadun varrelle oli kaavassa mahdollista rakentaa 3-kerroksisia asuinrakennuksia ja muulle pientaloalueelle 2-kerroksisia asuinrakennuksia. Tehokkuusluvut olivat pääosin 0,30. Muutenkin vanhan kauppalan vanhoihin kortteleihin sijoitettu pääsääntöisesti 3-, 4-, 5- ja jopa 6-kerroksisia liike- ja asuinrakennuksia. Kaavassa oli huomioitu Salon lakkitehtaan tontin muuttaminen pienteollisuustontiksi. Saarikadun varrelle on tehty kolme pientä kaavamuutosta 1980-luvulla, joka mahdollisti mm. 3-kerroksisen pienkerrostalon rakentamisen Saarikadun varrelle.

Arvot

Asutushistoriallisesti alueella on pitkä ja kaksiosainen historia. Paikalla on aikaisemmin ollut Marttilan kyläkeskus ja -pellot. Kylätonttien autioitumisen (1800-l) ja Vammalan kauppalan perustamisen alueen uusi rakentaminen alkoi 1940/50-luvulla. Ensimmäiset suunnitelmat alueen rakentamisesta tehtiin kuitenkin jo kauppalan perustamisen yhteydessä.

Keskustan pientaloalueen vahvuus on rakennuskannan ajallisessa monipuolisuudessa. Rakennuksissa on nähtävissä hyvä rakentamisen, mittasuhteiden ja materiaalien muutos 1930-luvulta aina 1960-luvulle saakka. Tämän jälkeen tapahtunut täydennysrakentaminen on myös oma lukunsa moninaisuudessaan, joskin hengeltään modernistinen. Rakentamisen ajallinen pituus, kaavan mahdollistamat muutokset ja nykyinen täydennysrakentaminen ovat tehneet katukuvista osittain rikkonaisia. Pieniä, yhtenäisiä kokonaisuuksia on kuitenkin säilynyt Raja-, Väinön-, Kävely- ja Kalevankadun varrella.

Toimenpidesuosituks

Keskustan pientaloalueella on rakennus-, asutus ja maisemahistoriallisia arvoja, jotka tulisi ottaa huomioon ja säilyttää tulevaisuutta suunniteltaessa. Tarkemman kuvan saamiseksi keskustan pientaloalue tulisi inventoida kiinteistökohtaisesti ja alueelle tulisi laatia rakennustapaohjeet. Vanha, voimassa oleva asemakaava tarjoaa myös suuria mahdollisuuksia katukuvan muuttamiseen. Nykyinen asemakaava tulisi päivittää nykypäivän arvoja vastaavaksi. Moni-ilmeinen katukuva tarjoaa suuret haasteet suunnittelijoille. Säilyttämisen lisäksi mahdollinen uudisrakentaminen tulisi sopeuttaa korostetun tarkkaan ympäristöön niin materiaalien, tyylin, mittakaavan, värien ja rakennusten sijoittelun suhteen.

Lähteet :

Sillanpää, Vammalan kauppalan historia 1897-1961

Olli-Pekka Hannu, Keskustan vanha pientaloalue, Vammalan rakennuskannan inventointi 1995.

Mäkelä Juha, Vammalan keskustaajaman maisemaselvitys, Vammalan kaupunki 2000

Asemakaavat, Vammalan kaupungin rakennusvalvonnan arkisto:

V.O. Lillen asemakarttaehdotus 1908

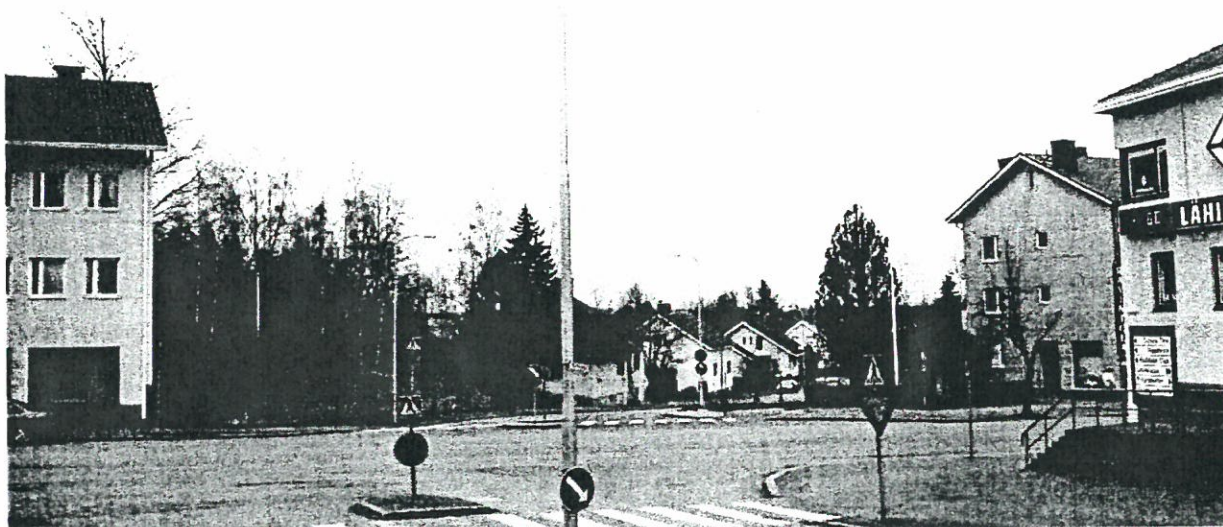
Asemakaava v. 1946

Asemakaava v. 1974

ARVOALUE: PUISTOKADUN ETELÄPÄÄ

1. Melartinin talo 2. Tubitalo 3. Aravakerrostalo, 4. Asuinrakennus, 5. liiketalo 6. puisto

Puisto-, Marttilan- ja Sammonkadun risteys. Vasemmalta lukien Tubitalo, Keskustan pientaloaluetta, Aravakerrostalo ja Liikerakennus.

KUVAUSTA JA HISTORIAA

Puistokatu on nähtävissä jo W.O. Lillen asemakartta ehdotuksessa vuodelta 1908. Varsinaisiin töihin päästiin vasta vuonna 1931, jolloin Puistokatu raivattiin hätäaputöinä. Katujen ja viemäreiden perusraivauksia tehtiin Puistokadun osalta sotavuosina 1940-1945. Eteläpään nykyisestä rakennuskannasta rakennettiin ensimmäisenä piirilääkäri Melartinin talo, joka valmistui vuonna 1942. Muu rakennuskanta on rakennettu 1950-luvulla. Puistokatu on nykyisen Vammalan kaupungin pääkatu. Vanhempi pääkatu oli Marttilankatu, joka noudattaa pääpiirteissään vanhaa yleistä maantietä (postitie), joka tunnettiin jo 1500-luvulla.

Puistokadun eteläpää muodostaa oman, keskustan pientaloalueeseen rajautuvan kokonaisuutensa. Puistokadun varrella on vierekkäin neljä asuin- ja liikerakennusta, jotka ovat rakennettu 1950-luvun alkupuolella. Lisäksi on 2-kerroksinen asuinrakennus vuodelta 1942. Yhdistävänä piirteenä asuin- ja liikerakennuksissa ovat tiilirunko, joka on rapattu. Kerrosluku on 2-4. Puistokatu on Vammalan nykyinen pääkatu ja sen eteläpää muodostaa keskusta-alueen eteläreunan. Alueeseen voi rajata vielä

kiilamaisen pienen puistoalueen, joka jää mm. elokuvateatterin sisältävän liikerakennuksen eteläpuolelle. Puisto muodostettiin 1930-luvulla, jolloin aluetta suunniteltiin. Tielinjaukset ovat muuttaneet hieman puiston muotoa myöhemmin. Puistokadulla on autokaistojen lisäksi leveät jalkakäytävät, jonka varrelle on istutettu lehmuksia. Keskustan puolella Puistokadun varrella 1960- ja 1980-luvulla rakennettuja asuin- ja liiketaloja. Alueen etelä- ja itäpuolella on avointa ja metsäistä maisemaa, jossa on julkisia rakennuksia mm. sairaala ja koulu. Länsipuolella on ns. Keskustan pientaloalue, joka rakentaminen alkoi myös sotien jälkeen.

Omaksi kokonaisuudeksi voidaan erottaa Puistokadun eteläpää, jossa vanhin rakennus on ns. Melartinin talo, jonka Bertel Strömmer suunnitteli Tyrvään piirilääkäri Kaarlo Melartinille vuonna 1942. Seuraava rakennusvaihe alkaa 1950-luvun alussa, jolloin valmistuivat kerrostalo (1950), elokuvateatteri (1951), aravakerrostalo (1952) ja Tubitalo (1951, arkkitehti Toivo Löyskä)

1. *Melartinin talona* –tunnetun rakennuksen suunnitteli arkkitehti Bertel Strömmer 1942. Rakennuksessa on kellari ja kaksi kerrosta. Perustukset ovat betonia. Puurunko on vuorattu vaaleankeltaisella rappauksella. Satulakatto on katettu tiilellä. Ikkunoiden väri on tummanvihreä. Rakennus on säilynyt aikakautensa asussa. Hyviä yksityiskohtia ovat julkisivun kuisti/parveke. Ikkunat ja ovet ovat pääosin säilyneet. Rakennus on näkyvällä paikalla Puistokadun eteläpäässä, vastapäätä sairaala-aluetta, johon se myös historiallisesti liittyy. Kiinteistöön kuuluu vuonna 1945 rakennettu talousrakennus, joka peiterimavuorattu noudattaa samaa väritystä kuin päärakennus. Talousrakennuksen suunnitteli rkm. K. Hj. Kulmala Tontilla on vanhaa puutarhakasvillisuutta.

2. *Tubitalon* nimellä kulkevan liike- ja asuinrakennuksen suunnitteli arkkitehti Toivo Löyskä ja se valmistui mahdollisesti vuonna 1951. Rakennuksen rakennutti Satakunnan Tuberkuloosipiirin kuntaliitto ja rakennuksessa on toiminut mm. Vammalan Tuberkuloositoimisto. Rakennuksessa on kellari ja kolme kerrosta, joista ensimmäinen on pääosin liiketiloina. Nykyisin liiketiloissa on mm. kampaamo. Perustukset ovat betonia ja runko on tiilirakenteinen. Sokkelin pintakoristelu on käytetty liuskekiveä. Rakennus on rapattu vaalean harmaalla rappauksella. Ovet ovat lakattua puuta ja lasia. Rappukäytävään tuo valoa korkea lasitiilinen ikkuna. Satulakatto on katettu tiilellä. Tontin nurmipintainen pihamaa on katutasoa ylempänä. Pihaa tukee ja rajaa betonirakenteinen penkeremuuri, jota koristeltu yksittäisillä liuskekivillä. Eteläpäädyssä on terassimainen rakenne, jonka alla on autotalli, jonka ulkopinta on koristettu liuskekivillä. Etupäässä rakennuksen taakse jäävällä tontilla on nurmikkoa ja muutamia koivuja. Rinnetontin alaosassa on pieni puutarha.

3. Aravakerrostalo rakennettiin vuonna 1952 ja se oli Vammalan ensimmäinen aravakerrostalo (Asunto Oy puistokatu 5). Suunnittelijana oli SATO. Rakennuksessa on kellari ja 3 kerrosta. Kerrokset ovat asuinkäytössä lukuun ottamatta ensimmäisen kerroksen eteläkulmaa, jossa on liiketila. Rakennus on tehty loivaan rinteeseen ja rakennuksen eteläpää on aavistuksen korkeampi. Molemmilla osilla on oma katto. Rakennuksen perustukset ovat betonia, runko on tiilirakenteinen. Sokkelin koristeena on kivipintaisia laattoja. Rungon pintamateriaalina on käytetty vaalean keltaista rappautusta, jossa näkyy muutamia vaakarajoja. Satulakatto on katettu tiilellä. Päädyissä olevat vintinikkuna on molemmista päistä kiilattu. Ulko-ovet lakattua puuta ja lasia. Tontilla on rakennuksen lisäksi vähän nurmikkoa, jota rajaa kadun puolella orapihlaja-aita. Muutamia pihakasveja, itäpuolella on kookas sembramänty.

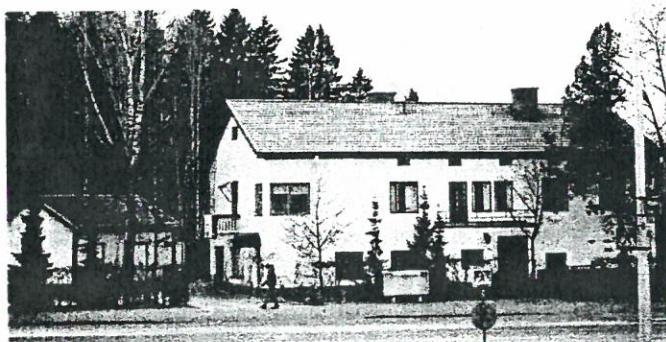
4. *Asuinrakennus* on rakennettu vuonna 1950 ja sen suunnitteli rkm E.H. Jämsä Oulusta. Rakennuksessa on kellari ja 2,5 asuinkerrosta. Nykyisin asuntojen lisäksi rakennuksessa toimii valokuvaamo Studio 86, jonka huomattavan kookkaat valomainokset ovat talon kahdella seinällä. Lisäksi julkisivun puolelle on kiinnitetty valokuvaamon esittelyvitriini. Rakennuksessa on betonista tehty perustus, runko on tiilirakenteinen, joka on vuorattu harmaalla jalorappauksella. Satulakatto

on katettu punaisella aaltopellillä. Rakennuksen eteläpäässä on pieni pulpettikattoinen kuisti ja sen päällä rautakaiteinen parveke, ovet vaihdettu tyyllisesti epäsopiviin.

5. *Liikerakennus* valmistui vuonna 1951 vanhan ja uuden pääkadun risteykseen vuonna 1951. Rakennuksen perusta on betonirakenteinen ja runko tiilirakenteinen. Vuorauksena on kellertävä rappaus. Rakennuksen luoteispää on 2-kerroksinen ja siinä on ajalle tyyppillinen epäsymmetrinen satulakatto. Sen eteläpuolinen katto-osa on pitempi ja se on katkaistu matalalla seinäosalla. Kolmikerroksinen kaakkoispää on poikittain muuhun rakennukseen nähden ja siinä on aumakatto. Ikkunajaotuksessa voidaan nähdä funktionalismin piirteitä. Toisen kerroksen ikkunat ovat pääosin pieniaukkoisia ja 1-ruutuisia, eteläosassa myös nurkkaikkunoita. Ensimmäisessä kerroksessa on pääosin näyteikkunoita. Pohjoispäädystä on ylhäällä pyöreä koristeikkuna. Ajalleen tyyppillisen katoksen suojaama pääovi on kaakkoispäädystä. Katoksen yläpuolella on vanha valomainos ”Bio”. Rakennuksessa toimii elokuvateatterin lisäksi mm. ravintola Ja-Ni, ompelimo Tiina, Lähivakuutus, hiusstudio Klips ja Teippimestä. Rakennuksen ikkunat ovat uusittu ja pohjoispuolelle on tehty katoksia viime vuosina.

Kuvat kiinteistöistä

1. Melartinin talo

2. Tubitalo

3. Aravakerrostalo

4. Asuinrakennus

5. Liikerakennus. Mainoksista silmäänpistävät ja rakennuksen ulkoasuun vaikuttavat pääasiassa Lähivakuutuksen mainoskilvet (4 kpl)

Arvot

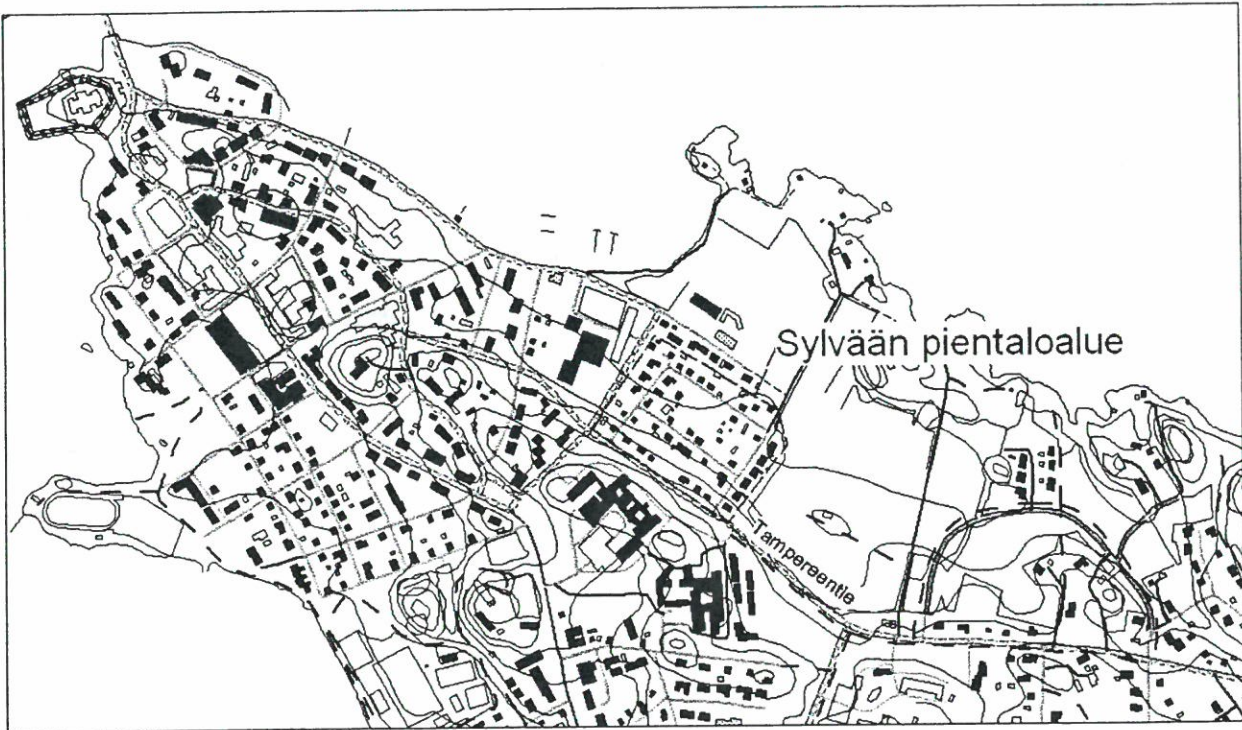
Puistokadun eteläpään rakennuskanta muodostaa 1950-luvulla rakennetun portin Vammalan kauppalan alkuperäiselle alueelle. Rakennukset ja uusi pääkatu syrjäyttivät tällöin vanhan pääkadun, Marttilankadun. Puistokadun eteläpään rakennuskanta on edustava kokonaisuus Vammalan sodan jälkeistä modernismia. Vaikka rakennukset ovat kooltaan, mittakaavaltaan, väreiltään ja yksityiskohdiltaan erilaisia muodostavat ne yhtenäisen, aikakauden erilaisia rakennustapoja esittelevän kokonaisuuden. Rakennuksissa näkyy hyvin aikansa rakennusvaikutteet, jossa oli pieniä piirteitä sotaa edeltävistä tyyleistä ja tyypeistä, etupäässä funktionalismista ja klassismista. Rakennukset ovat maisemallisesti keskeisellä paikalla nykyisen pääkadun, Puistokadun ja siitä erkanevan vanhan pääkadun, Marttilankadun risteyksessä. Länsipuolella on puisto- ja metsäalueet, joilla sijaitsevat keskussairaalan ja Hopun koulu. Kauppalan alkuperäinen raja näkyy myös hyvin julkisten rakennusten ketjuna, joka ulottuu Rautavedeltä Liekoveteen. Puistokadun asuin- ja liikerakennukset ja keskustan pientaloalue voidaan yhdistää yhdeksi historialliseksi kokonaisuudeksi, joka edustaa sotien jälkeistä rakentamista.

Toimenpideohjeet

Kokonaisuus tulisi säilyttää. Rakennuskanta olisi hyvä inventoida ja alueelle pitäisi laatia rakennustapaohjeet.

ARVOALUE: SYLVÄÄN PIENTALOALUE

KUVAUS

Sylvään pientaloalue sijoittuu Vammalan keskusta-alueen kaakkoispuolelle, Tampereentien alkupäähän. Eteläpuolella on harjanteen päällä laaja sairaala-alue, luoteispuolella koulukortteli, kaakkois- ja pohjoispuolella on avointa peltomaisemaa. Omakotialueelle erkanevat Tampereentiestä Virkkalan- ja Sarkiankadut, joiden väliin jää poikkikaduiksi vielä Lizeliuksen- ja Vareliuksenkatu. Pohjoispuolella on lisäksi 1970 ja 80-luvulla kaavoitettu ja rakennettu Erhonkatu. Rakennuskannan ikäjakautuma on suuri. Vanhimmat rakennukset ovat 1940/50-luvulta ja uusimmat muutaman vuoden takaa. Sarkiankadun varrella on Tyrvään mielisairaalan henkilökunnan rakennuttamia omakotitaloja 1970-luvulta. Tonttikoko vaihtelee, lisäksi keskelle aluetta on jäänyt rakentamaton tontti. Sylvään omakotialue on osa vanhaa peltoaluetta.

Alueen vanhinta rakennuskantaa ovat 1,5 kerroksiset omakotitalot, joissa on korkea ja jyrkkä kattomuoto. Rakennusaika on 1940-luvun loppupuoli ja 1950-luku. Vuorausmateriaalina on käytetty pääasiassa pysty- ja vaakavuorauksia, lisäksi on yksi rapattupintainen rakennus. Rakennukset ovat pääosin vanhoissa mitoissa, ns. elintasosiipiä on vain yksittäisiä esimerkkejä. Aikakaudelta on myös yksittäiskohteet, entinen kaupparakennus, 2-kerroksinen asuinrakennus ja tiilinen autokorjaamorakennus. Yhtenäisin alkuvaiheen aikakauden kokonaisuus on Lizeliuksenkadun varrella. Uudempaa rakennustyyliä edustavat 1950-luvun loppupuolen ja 1960-luvun alun 1-kerroksiset asuinrakennukset, joihin kuuluu loiva satulakatto. Useimmissa on myös siipiosa, jossa on autotalli. Pintamateriaalina yleisin oli puu, joka vaakavuorauksena korosti rakennuksen vertikaalisuutta, ikkunat olivat usein suurempina ryhminä. Puun lisäksi käytettiin myös poltettua tiiltä pintamateriaalina. Yhtenäisin tämän ajan kokonaisuus on nähtävissä Virkkalankadun pohjoispäässä. Samaa linjaa, joskin hiukan suurempina, jatkavat Sarkiankadun itäpuolelle rakennetut 1970-luvun omakotitalot. Rakennukset ovat 1-kerroksisia, pintamateriaalina on pääasiassa poltettu, tumma tiili. Yhdessä rakennuksessa on puuvuoraus. Kattomuotona on pääasiassa loiva aumakatto. Asuinpinta-ala on myös kasvanut edellisestä vuosikymmenestä. Sarkiankadun ja Tampereentien risteyksessä on läheiseen mielisairaalaan liittyvä kuntoutuskoti

1930/40-luvulta. Viimeinen rakennusvaihe on 1990- ja 2000-luvulta, joka on keskittynyt alueen täydennysrakentamiseen, eikä muodosta yhtenäistä kokonaisuutta. Tämä täydennysrakentaminen edustaa hyvin omaa aikaansa. Yhtenäisiä piirteitä ovat talojen kivipintaisuus ja monimuotoisemmat katot, jotka jäävät yleensä vanhan korkeamman tai matalamman välille. Rakennuskannan suhde tiehen on myös vaihteleva ja noudattaa usein rakennusaikansa yleisiä rakennussääntöjä. Tämä, tonttien kokoerot ja rakennuskannan eri-ikäisyys tekevät osin alueen katukuvista rikkonaisia. Toisaalta usein on nähtävissä selkeitä kokonaisuuksia 1950- 60- ja 70-luvulta.

Tontit ovat pääasiassa hoidettu puutarhatontteja, joissa näkyy usein rakentamisen ajankohta. Vanhemmissa on usein tontin rajana orapihlaja-aita ja pihassa hyöty- ja koristekasveja. Uudemmissa 1970- ja 1990-luvun pihapiirit ovat avoimempia ja koristekasveina on usein erilaisia matalia havupuita.

Tässä aluerajauksessa pohjoispuolella oleva Erhonkatu on rajattu historiallisen, 1940-luvun lopulla aloitetun ja 1960-luvulla kaavoitetun alueen ulkopuolelle. Toisaalta alueen rakentamisen pitkäaikaisuuden vuoksi Erhonkadun asutusta ja liikeyrityksiä voisi hyvin pitää alueen jatkeena. Erhonkadun varrella on pääasiassa 1970- ja 80-luvulla rakennettuja matalia 1-kerroksisia tiilipintaisia omakotitaloja, mutta myös liikeyritysrakennuksia, joissa toimii mm. autokauppa, autotarvike, korjaamo ja varasto.

Vanhimmasta, Tampereen tien varteen 1910/20-luvulla syntyneestä rakennuskannasta ei ole säilynyt juuri mitään. Nykyisin Tampereentien varrella oleva rakennuskanta on 1950- 60- ja 90-luvulta Rakennukset edustavat aikansa rakennustyyliä, pintamateriaalina ovat tiili ja puu.

HISTORIA

Sylvään pientaloalueen maaperä viettää loivasti kohti notkelmaa, joka sijaitsee Rautaveden Sylväänlahden pohjukassa. Rinteeseen raivattiin peltoa, joista vanhimmat kappaleet ovat todennäköisesti olleet raivattu viimeistään 1600-luvulla. 1700-luvulla rinteessä oli peltoa, notkelma säilyi niittynä aina 1800-luvulle saakka. Sylvään pientaloalueen maat kuuluivat 1900-luvun alkupuolella Marttilan kylän Hopun, Varilan kylän Uotin ja Ojansuun kylän virkatalon alueisiin. Alue säilyi peltona ja rakentamattomana ilmeisesti 1910-luvulle saakka. Ensimmäiset rakennukset tulivat omakotialueelle 1910-luvun lopulla raivatun Tampereentien varrelle. Vuonna 1909 perustettiin läheisen Marttilan kylän maille Vammalan kauppala. Nykyinen omakotialue jäi vielä tässä vaiheessa Tyrvään kunnan alueelle. Omakotialueen varsinainen rakentaminen alkoi sotien jälkeen vuonna 1947. Tontit menivät pääasiassa rintamamiehille ja rakentamista tehtiin paljolti talkoilla. Peltotontit lohkottiin Marttilan kylän ja Varilan Uotin talon maa-alueista. Tonttien koossa ja muodossa oli pientä vaihtelua, joskin alue muodostui ilman virallista kaavoitusta tonttien ja tiestön kannalta suhteellisen säännölliseksi. Tämä tonttien ja tiestön säännöllisyys näkyy hyvin vuonna 1955 tehdyssä pohjakartassa. Kartan alalaitaan on myös kirjattu ”Pikku-Berlin” -nimi, jolla alue tunnettiin vuosikymmeniä. Nimi tuli Esko Pietilän mukaan Kemin kaupungista, jossa oli jatkosodan aikana saksalaisia joukkoja. Pääosin läpikulkumatkalla olleet sotilaat kävivät Kemissä naisissa tietystä kaupunginosassa, joka sai kansan suussa nimen Pikku-Berliini. Nimi siirtyi sodan jälkeen myös Vammalaan, jossa Pikku-Berliiniksi kutsuttiin nykyistä Sylvään omakotialuetta. Vammalassa kysymyksessä oli vain nimi, ilman yhteyttä alkuperäiseen selitykseen. Alue oli pääosin asuinalueetta, näkyvimmän poikkeuksen teki Niemisen autokorjaamon tiilirakennus. Pientä yrittäjätoimintaa oli myös putkijakkaroiden tekeminen.

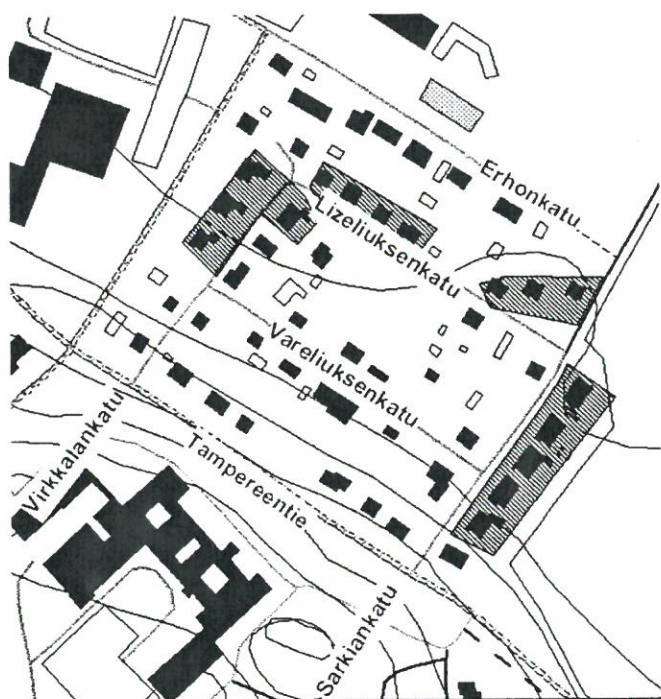
Vuonna 1955 Vammalan kauppalan alue laajeni, jolloin myös Sylvään pientaloalue liitettiin kaupपालaan. Ensimmäinen asemakaava on vuodelta 1964, jossa alue on merkitty asuinalueeksi,

johon voi rakentaa 1-kerroksisia rakennuksia. Kaavassa alueen tonttien ja rakennusten kokoa pyrittiin yhtenäistämään. Kaavaa seuraavina vuosikymmeninä tontteja on jaettu pienemmiksi ja rakennuskanta on uudistunut. Rakentaminen ja rakennuskannan uudistuminen tapahtui hitaasti ja jatkui vuosikymmeniä, joka näkyy nykyisin rakennuskannan ja materiaalien moninaisuutena. Oman rakenteellisen ja historiallisen kokonaisuutensa muodostaa Sarkiankadun itäpuoli, joka kuului Ojansuun virkatalon maihin. Tontit kaavoitettiin 1964 kaavassa ja niitä myytiin Tyrvään mielisairaalaan henkilökunnalle. Tiilirakenteiset omakotitalot ovat 1970-luvulta. Risteyksessä on sairaalan toimintaan liittynyt toimintakeskus. Omakotialueen ympäristö muuttui myös 1970-luvulta alkaen. Sylvään koillispuolella olevan Erhonkadun varrella oleva omakoti- ja pienteollisuusalue rakennettiin 1970/80-luvulla. Luoteispuolelle rakennettiin Sylvään koulukeskus 1980-luvulla. Lounaispuolella sairaalan voimakas laajentaminen alkoi 1960-luvulla. Omakotialueen nykyinen kaava on pääosin 1980-luvulta ja se mahdollistaa 1,5 kerroksisen asuinrakennusten tekemisen, tehokkuusluku 0,15-0,20.

ARVOT

Sylvään alue muodostaa selkeästi tiestöön ja peltomaisemaan rajautuvan kokonaisuuden keskustan kupeessa. Sen syntyhistoria liittyy Tyrvään kuntaan ja merkittävänä seikkana on varmasti ollut Vammalan kauppalan ja kunnan raja, jonka tuntumaan Sylvään asutus rakentui. Vanhin säilynyt rakennuskanta on sotien jälkeiseltä ajalta, jolloin alueen rakentaminen varsinaisesti alkoi. Ensimmäiset rakentajat olivat etupäässä rintamamiehiä ja työtä rakentamista tehtiin paljolti talkoilla. Alueen rakentaminen jatkui vuosikymmeniä. Sylvään alueen arvot ovat paikallishistorian lisäksi kokonaisuudessa, joka koostuu eri-ikäisistä rakennuksista, jotka hyvin edustavat rakentamisen tyylejä ja materiaaleja 1950-luvulta aina nykypäivään. Läheinen peltomaisema on myös laajin säilynyt yhtenäinen avoimen maiseman kokonaisuus, joka sijaitsee Vammalan kaupungin keskustan tuntumassa. Täydennysrakentamisessa tulisi ottaa huomioon nämä eri aikoina muodostuneet pienet kokonaisuudet.

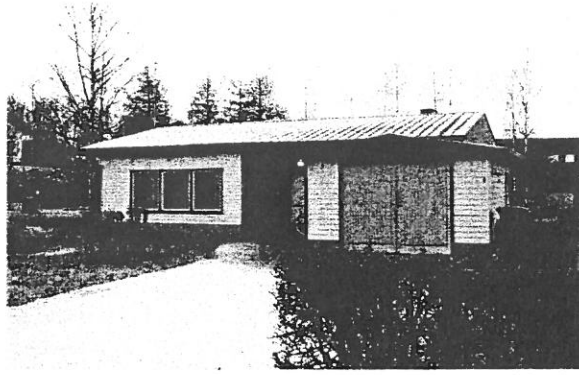

Kartta: Sylvään pientaloalueen kadut ja esimerkkejä hyvin säilyneistä kokonaisuuksista.

Kuvat

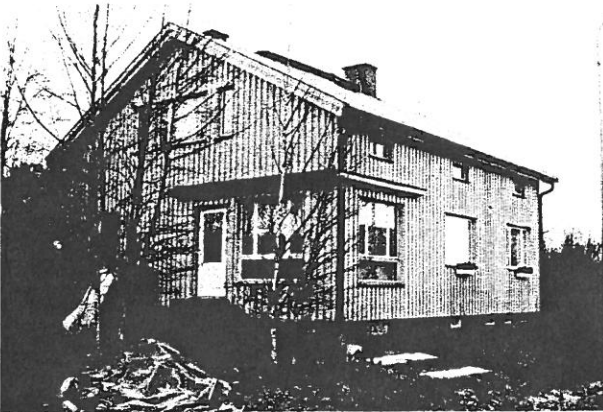
Lizeliuksenkatu, pääosin 1940-luvun loppupuoli

Virkkalankadun varrelta 1950/60-luku

Sarkiankatua. Etualalla oleva Pajamäen toimintakeskus liittyi alunperin läheiseen Tyrvään mielisairaalaan. Taustalla näkyvät matalat 1970-luvun omakotitalot.

*Entinen kaupparakennus
Lizeliuksenkadun varrella*

Autokorjaamo Vareliuksenkadun varrella.

ALUELOMAKE: NUUPALAN KYLÄ

Inventoidut kohteet

Nuupalan kylän maisemallisesti ja historiallisesti merkittävin rakennuskanta sijoittuu Asemakadun varrelle. Kadun varrella olevilla kohteilla on asutus- talous- sosiaali- hallinto- teollisuus- kulttuuri- ja rakennushistoriallista merkitystä. Rakennuskanta on pääosin 1900-luvun alkupuolelta, nuorimpia ovat teollisuusrakennukset, jotka ovat 1950-luvulta. Kantataloja ovat Innilä (19), Teukku (30) ja Jaatsi (20). Kantatalojen maista lohkottuja pieniä asuintontteja ja -tiloja ovat Haapakoski (15), Haapamäki (16) ja Haapamäki (17). Liikenne- ja taloushistoriaan liittyvät Vammalan rautatieasema (29, 28, 27), kievarirakennus Liekoranta ja Huoltoasema Öljylä (24), Huoltoasema Shell (18). Teollisuutta edustavat Teknikum (23), Vammalan vaneri (31) ja entinen ruukkutehdas (21). Kadun varrella toimineista koulurakennuksista on säilynyt Muistolan kansakoulu (25). Aatteellisuutta ja viihdettä edustavat Raivion työväentalo (26) ja Kino Tyrvää (22). Kohteista Muistolan alakansakoulu (33), Ulvion vesitehdas ja (34) Uosson terveystalo (35) ovat Pappilan puolella. Nuupalaan kuuluu myös Raivion työväentalon ympäristössä oleva vanha asuinalue, joka on käsitelty arvoalueena.

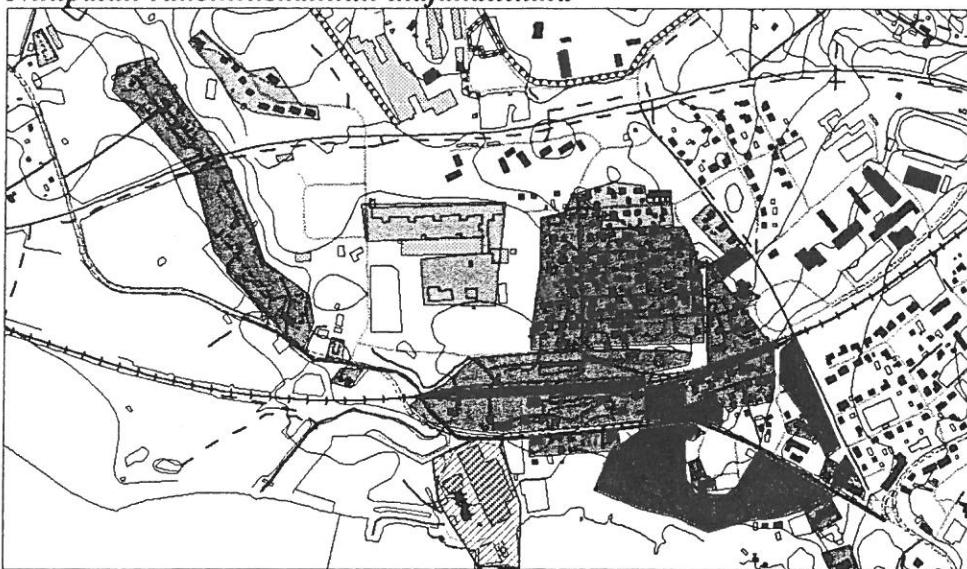
Näiden lisäksi Asemakadun ja rautatieaseman tuntumassa ovat lisäksi Nälkälänmäen vanha verstaas- ja asuinalue, josta on tehty oma inventointi vuonna 2003. Satakunnantien pohjoispuolella on entinen Asevarikko 3, joka muodostaa oman laajan kokonaisuuden. Asemakadun varrella on edellämainitun rakennuskannan lisäksi 1-3 -kerroksisia asuin- ja liiketaloja, jotka ovat rakennettu ensimmäisen, vuoden 1959 kaavan jälkeen 1960- 70- ja 90-luvulla.

Kylän alue

Nuupalan kylän maat keskeiset alueet sijaitsevat Liekoveden pohjoisrannalla. Kylän maat jatkuvat pitkänä lohkona kohti luodetta. Itäpuolella ovat Pappilan alueet, lännessä on vanha laaja yhteismaa Vaunusuo, jossa on useilla kylillä maaomistuksia. Keskiaikaisessa agraarimaisemassa tiivis kylä

sijaitsi rannalla ja pellot olivat raivattu ranta-alueelle ja myöhemmin myös Vaunusuolle. Rannasta lähdetessä maanpinta kohoaa, muuttuen kuivemmaksi, kivisemmäksi ja metsäiseksi harjanteeksi, joka jatkuu ns. takamaana kohti luodetta. Nykyisin asutus ja tiestö on keskittynyt suurelta osin Liekoveden rannan metsäalueelle. Asutus ja teollisuus on myös selkeästi keskittynyt pääväylien Asemakadun ja rautatien ympäristöön. Rakennuskanta on pääosin 1900-luvun alkupuolelta, uudempaa, 1960-luvun jälkeen rakennettua rakennuskantaa on pääosin Asemakadun alkupäässä. Eri-ikäisistä alueet muodostavat suhteellisen hyvin säilyneitä kokonaisuuksia. Nuupalan itäpuolella asutus jatkuu Pappilan puolella, lännessä Vaunusuon peltoaukea on säilynyt pääosin avoimena. Asutuksen pohjoisrajan muodostaa Satakunnantie, jonka pohjoispuolelle jää entisen asevarikon alue. Maisemassa näkyvimmit kiintopisteet muodostavat kumitehtaan ja vaneritehtaan yli 60 metriä korkeat savupiiput.

Nuupalan rakennuskannan ikäjakautuma

Punainen rasteri = rakennuskanta pääosin 1800-luvun lopulta 1900-luvun alkupuolelta

Vihreä rasteri = rakennuskanta 1950-luvulta

Sininen rasteri = rakennuskanta 1960-2000

Punainen viiva = Asemakatu

Punaiset tähdet = Nuupalan vanha ryhmäkylä, likimääräinen sijainti.

NUUPALAN RAKENNETTUA HISTORIAA

Unto Salon tutkimusten mukaan Nuupalan yksinäistalo ajoittuisi myöhäisrautakauteen tai varhaiskeskiaikaan. Kyläksi talo kehittyi kristillisellä ajalla. Talon sijaintiin vaikutti ensisijaisesti läheinen Vammaskoski, joka sopi hyvin kalastukseen. Nimenä Salo ajoittaa Nuupalan merovinkiaikaan (500-luvun loppu jkr.) Rautatieasemaa rakennettaessa 1890-luvulla paikalta tuhoutui rautakautinen kalmisto. Kylä oli liikenteellisesti keskeisellä paikalla. Merkittävän vesistön lisäksi kylän läheltä kulki varhainen maantie Vaunutie, joka oli Tyrvään kautta kulkeneen Postitien haarautuma. Nykyinen Asemakatu noudattaa osittain tätä vanhaa Vaunutien linjausta.

Yksinäistalon jälkeen vanhimpia taloja ovat Karhu, Teukku ja Vareri. Karttatietoja on 1640-luvulta, jolloin Nuupalan kylän talot, Karhu, Teukku, Vareri, Jaatsi ja Vänni sijaitsivat Liekoveden pohjoisrannalla. Nykyisin paikalla on 1950-luvulla perustettu Vammalan vaneritehdas. Kylän talojen asuintontit olivat rivissä Vaunutiestä eroavan kylätien päässä aivan Liekoveden rannassa. Kylää ympäröivät rantavyöhykkeellä olevat kyläpellot ja -niityt. Kylän yhteydessä oleva peltoalue ei ollut merkittävän laaja, koska laaja kuivempi harjanne työntyy tällä kohtaa varsin lähelle

Liekoveden rantaa. Toisaalta etelärinteessä olevat pellot olivat edulliset vanhan maatalouden aikana. Itäpuolella kylän maat rajoittuivat Pappilan omistamiin maihin. Länsipuolella ollut laaja ja alava Vaunusuoli oli vielä tähän yhteisniittyä. Taloluku lisääntyy 1700-luvun lopulla, jolloin Vännistä muodostetaan Yli-Vänni, Ali-Vänni eli Vähkärä ja Keski-Vänni eli Topi. Kyläkuvassa ei tapahdu suuria muutoksia 1700-luvun aikana. Isonjaon aikaan, 1790-luvulla, kylä oli edelleen samalla paikalla Liekoveden rannalla. Isonjaon kirjuri ilmoittaa kylässä olevan Jatzin, Ali-svännin, Svännin, Tobin, Teukun, Karhun ja Fradderin talot. Isonjaon yhtenä tavoitteena oli vanhojen tiiviisti rakennettujen ryhmäkylien purkaminen. Nuupalassa tämä toteutuu 1800-luvun aikana, jolloin talot muuttavat ylempänä kulkevan vanhan Vaunutien (Asemakatu) varrelle. Vaikka osa taloista muutti kauemmaksi Vaunusuolle, syntyi maantien varteen talojen rivi, jota saattoi edelleen pitää tiiviinä kylänä. Taloista Teukku, Topi, Vänni, Jaatsi ja Vähkärä muodostivat yhtenäisen ketjun maantien varrella. Nuupalan maisema oli vielä 1880-luvulla varsin agraarinen. Taloista Vähkärä yhdistetään Yli-Vänniin 1800-luvun loppupuolella ja Topi 1900-luvun alkupuolella. Nykypäiviin taloista ovat säilyneet Karhu nyk. Innilä, Teukku ja Jaatsi, josta viimeisestä on säilynyt 1860-luvulla rakennettu tilakeskus. Kylästä siirretty Jaatsin tilakeskus sijaitsi ensin rautatieaseman kohdalla ja tuhoutui 1890-luvulla rautatien ja aseman rakentamisen yhteydessä. Nykyisen Jaatsin rakennutti nimismies P. Gallén 1860-luvulla. Syynä uuden päärakennuksen rakennuttamiseen kauemmaksi muista taloista ja maantiestä saattoi olla nimismiehen tehtävät, joihin kuului usein matkustavan sivistyneistön majoittaminen. Tästä Vaunutien varteen 1800-luvulla syntyneestä rivikylästä on jäljellä Teukku, jonka rakennuksia siirrettiin tien vilkastumisen vuoksi 1890-luvulla muutamia metrejä pohjoiseen. Aikaisemmin Teukun tilan rakennukset olivat kahta puolen tietä.

Kadonneita taloja ovat Topi, jonka tilakeskus oli nykyisen Etelä-Satakunnan puhelimen tontilla. Topin tilan lisäksi paikalla oli 1900-luvun alkupuolella ns. Nuupalan maisterin, Frans Nuupalan huvila, jossa toimi myöhemmin miestyökoulu. Rakennus tuhoutui tulipalossa. 1950-luvulla paikalla toimi Tyrvään Villa, jonka rakennuttama 2-kerroksinen rakennus on edelleen paikalla.

Vännin talo sijaitsi nykyisen kumitehtaan tontin etelälaidalla. Tilalla toimi karjakkokoulu 1900-luvun alkupuolella. Kumitehdas rakennettiin tilakeskuksen pohjoispuolella oleville pelloille ja niityille 1956-57. Useita rakennuksia ja puistomaisia istutuksia sisältänyt Vännin rakennusryhmä purettiin vähitellen pois 1970-luvulle mennessä.

Vareri tilakeskus siirtyi Vaunusuolle. Nykyisin paikalla on Vammalan konepajan teollisuusalue. Varerin ympäristössä toimi 1900-luvun alkupuolella tiilitehdas.

Vähkärä sijaitsi ilmeisesti Vaneritehtaan kohdalla, ainakin mutkaa on kutsuttu Vähkärän mutkaksi. Tilan rakennukset katoavat ilmeisesti Vänniin yhdistämisen jälkeen.

Rautatie ja asema vetävät puoleensa asutusta ja yritystoimintaa

Suurin mullistus Nuupalan maisemassa alkoi 1900-luvun vaihteessa. Ensin kylän alueelle tuli Tampere-Pori -rata ja asema, jotka valmistuivat vuonna 1895. Rautatie ja asema antoivat Nuupalalle kilpailuedun, joka veti teollisuutta ja ihmisiä puoleensa seuraavat 50 vuotta. Radan tuomaa muutosta oli ennakoitunut jo Jaatsin tilan osaomistaja Valter Gallen, joka oli perustanut vuonna 1890 Nuupalaan höyrysaahan. Hän myös vuokrasi tontteja lisääntyvälle asutukselle Raivion palstatilan alueelta. Toinen muutos oli kauppalan muodostaminen Vammaskosken etelärannalle 1900-luvun alkupuolella. Nuupalassa se tarkoitti sitä että seuraavina vuosikymmeninä vanhasta vaunutiestä kehittyi myös Tyrvään kunnan pääkatu, jonka varrelle tuli kantatalojen lisäksi asutusta, kauppiaita, teollisuutta, kouluja, liiketoimintaa ja palveluita. 1900-luvun alkupuolella Asemakadun varressa olivat Tyrvään Karjanhoitokoulu, joka toimi Vännin kantatilan tiloissa. Sen naapurissa olivat Topin

tilalla mieskotiteollisuuskoulu ja Teukulla kievari. Näiden jatkeena oli vielä Muistolan kansakoulu. Asemaa vastapäätä perustettiin myös Liekoranta, joka toimi kievarina ja matkustajakotina. Uutta aikaa edusti myös rautatieaseman viereen perustettu funkkistyylinen Shellin huoltoasema. Gulfin huoltamo suunniteltiin Liekorannan viereen rakennettuun puiseen rakennukseen. Tyrvään kunnantaloksi ja kirjastoksi tuli Jaatsin päärakennus vuonna 1920. Asemakadun varteen, joskin Pappilan puolelle tuli Uosson terveystalo vuonna 1939. Sotien aikana ja jälkeen suuria uusia kokonaisuuksia olivat Asevarikko 3 (1940), Fennian Faneritehdas (1951) ja Gummitehdas oy (1956)

Suuri muutos tapahtui myös vuonna 1955, jolloin Vammaskosken pohjoisranta liitettiin kauppalaan. Tällöin Nuupalasta tuli kunnan keskustan lisäksi osa kauppala. Asutuksen kannalta painopiste siirtyi enemmän Pappilan puolelle, johon rakennettiin myös uusi kansakoulu. Seuraavina vuosikymmeninä taloudellinen aktiivisuus ja liikerakentaminen siirtyi yhä enemmän Vammalan kaupungin keskusta ja sen eteläpuolelle, jonne rakennettiin vuonna 1959 uusi Tampere-Turku välinen maantie. Nuupalan liitoksesta huolimatta Jaatsi säilyi kunnantalona aina vuoteen 1973, jolloin Tyrvään kunta liitettiin kokonaisuudessaan Vammalaan.

Vuoden 1955 liitoksen jälkeen Nuupala sai ensimmäiset asemakaavat, jotka tehtiin vuosina 1956 ja 1959. Kaavoissa tuli Asemakadun varrelle ja Liekoveden rantaan runsaasti rakennusoikeutta. Kaavat ovat suurelta osin edelleen voimassa. Vuodesta 1965 Nuupalan kylän alue on ollut Vammalan kaupungin Nuupalan ja Raivion kaupungiosaa. Nykyisin Asemakadun varrella toimii edelleen vaneritehdas ja kumitehdas. Perinteitä ylläpitää myös Liekorannan matkustajakoti, joka tarjoaa edelleen samoja palveluita kuin 100 vuotta takaperin. Suuri osa 1900-luvun alkupuolen taloudelliseen toimintaan liittyneitä rakennuksia on purettu Asemakadun varrelta 1960-luvun jälkeen. Näiden puurakennusten tilalle on tullut 1950-luvun kaavan sallimia 2-3 -kerroksisia kerrostaloja ja rivitaloja, jotka ovat pääasiallisesti asuinkäyttöön tarkoitettuja. Uudisrakentaminen on keskittynyt enemmän Asemakadun alkupäähän, Rautatieaseman seutu on paremmin säilynyt uudisrakentamiselta. Liikerakennuksia on pääasiassa lähempänä Vammaskoskea, Pappilan puolella. Viime vuosina on rakennettu myös kaksi 1-kerroksista liikerakennusta rakennuksia. Nuupalan kylän vanhoja peltoja on säilynyt niittyinä Liekorannan eteläpuolella.

Nuupalan maiseman kehitysvaiheita

Nuupalan yksinäistalo	myöhäisrautakausi tai varhaiskeskiaika
Taloluku kasvaa 6 taloon, Vaunutie	keskiaika- uusiaika
tiivis ryhmäkylä Liekoveden rannalla	-1790-l
Talot siirtyvät Vaunutien varteen	1800-l
Tyrvään höyrysaha	1890
Tampere-Pori –rata ja asema	1890-l-
Raivion ja Nälkälämäen asutus	1890-l -
asuinalue, verstaita, pieniä tehtaita	
Muistolan kansakoulu	1900-1953
Liekoranta, kestikievari	1900-

Päätös Vammalan kauppalasta	1907
Asemakadusta Tyrvään pääkatu	1910/20-l
Karjakkokoulu Vännillä	1900-l alkupuoli
Verstaita, kauppoja, leipomoita, kahviloita ym. pienyrityksiä	
Huoltoasema, Shell	1935
Kino-Tyrvää	1941
Asevarikko 3	1940
Viimeinen teollistumisvaihe	1950-l
Kumitehdas	
Vaneritehdas	
Ruukkutehdas	
Nuupala liitetään kauppalaan	1955
Ensimmäiset asemakaavat	1956, 1959

1960-

Alueen taloudellinen painopiste ja aktiivisuus alkaa hitaasti siirtyä Vammalan kaupungin keskustaan ja eteläpuolelle. Nuupalan taloudellinen aktiivisuus ja elinvoimaisuus alkaa hiljentyä, verstaat, pienyritykset, kaupat lopettavat. Yritystoimintaa jäävät edustamaan suuremmat yksiköt, kumitehdas ja vaneritehdas. Nuupala alkaa muuttua enemmän asuinalueeksi, jota vahvistavat uudet rivi- ja kerrostalot Asemakadun alkupäässä. Uutta asutusta ja teollisuutta syntyy Pappilan, Lousajan ja Kallialan kylien alueille.

ARVOT

Nuupalan kylän ydinalue, kantatalot ja kyläpellot muodostuivat kauppalan (1907) perustamisen jälkeen Tyrvään kunnan uudeksi keskustaksi. Kehitystä vauhditti alueen halki kulkeva vanha maantie (Vaunutie) ja erityisesti 1890-luvulla rakennettu Tampere-Pori rautatie, jonka asema sijoitettiin juuri Nuupalan kylän maille vanhojen kantatalojen lähistölle. Asemakadun varrella on säilynyt vanhaan agraarikulttuuriin liittyvien kantatalojen lisäksi myös asutusta, teollisuutta ja liikeyrityksiä 1900-luvun ensimmäisiltä vuosikymmeniltä. Merkittäviä asemakadun, pääkadun varteen sijoittuneita rakennuksia ovat Muistolan kansakoulu 1900, Teukun kantatalo 1800-l, Kumitehdas 1950-l, Vammalan vaneritehdas 1950-l, Asema-alue 1890-luku, Liekoranta 1900, Shellin huoltamo 1935, Kino Tyrvää 1941, Raivion asuinalue 1900-l vaihde, Jaatsin kanta- ja kunnantalo 1867/1920. Asemakadun alkupää jää Pappilan kylän puolelle, jossa samaan Asemakadun kokonaisuuteen kuuluu Ullvéinin asuinrakennus 1900, Uosson terveystalo 1939 ja Pappila 1800-l. Näiden lisäksi Nuupalan alueella olevia merkittäviä, historiallisia alueita ovat Nälkälänmäen asuinalue (1900-l vaihde) ja Vammalan asevarikko (1940-) Vaunusuon laidalla, edellämämainitun alueen jatkeena on lisäksi Innilän kantatila ja Karjalaisen ruukkutehdas 1950-luvulta. Asemakadun alkupäässä on myös kerros- ja rivitaloja 1960/70-luvulta. Viimeisinä vuosina on rakennettu liike- ja asuintaloja kadun varrelle, erityisesti Raivion asuinalueen ja asema-alueen

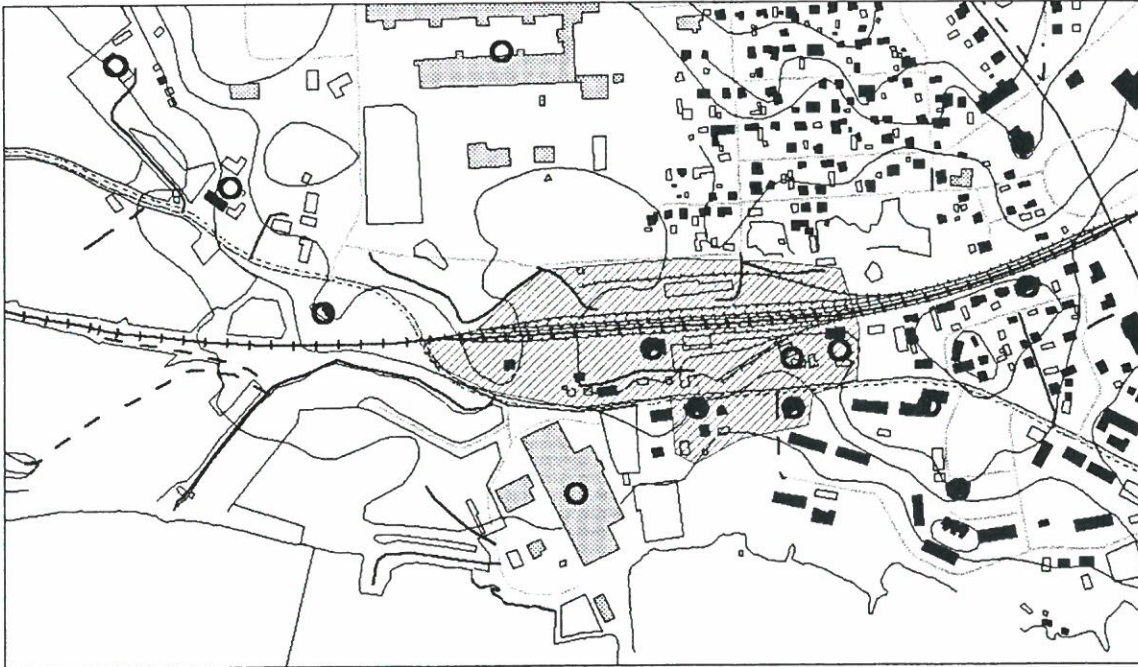
väliin. Nuupalan kylän pelloista on säilynyt pieniä umpeen kasvavia kappaleita Liekoveden ranta-alueella.

TOIMENPITEET

Tyrvään Nuupalan kylän, nykyisin Vammalan kaupungin Nuupalan (6.) ja Raivion (8) kaupunginosan, vanha rakennuskanta kertoo agraarimaiseman muuttumisesta rautatien jälkeen vilkkaaksi yritys- ja asutustoiminnan keskuksesi, joka kilpaili tasapäisesti läheisen kauppalan kanssa. Aktiivinen ja historiallinen vaihe, joka kesti 1890-luvulta 1950-luvulle tulisi huomioida tulevaisuuden suunnitelmissa. Kehittämisen pohjaksi tulisi ottaa nämä asutus-, teollisuus ja taloushistorialliset piirteet, ei vuosien 1956 ja 1959 tehokaavat, jotka suurelta osin ovat edelleen voimassa.

ARVOALUE: ASEMAN SEUTU

Asemanseudun arvoalue=Punainen rasteri. Punaiset renkaat viittaavat alueen kiinteistöinventoihin.

Kuvaus

Arvoalueeksi on rajattu aseman seudulta alue, johon kuuluu Vammalan rautatieaseman alueella olevat asemarakennus 1895, kaksi asuinrakennusta 1890-luvulta, asuinrakennus 1942, kaksi talusrakennusta 1890-l, kellarirakennus 1895, varastomakasiini 1930-l, vesitorni 1930, E-liikkeen mylly 1954. Asema-alueita vastapäätä on Asemakadun varrella on tiivis rakennusryhmä, jossa ovat entinen kievari, edelleen matkustajakotina toimiva, Liekoranta 1900, asuinrakennus 1930-l, huoltoasema 1934, korjaamo 1934. Lisäksi on Shellin funkkistyylinen huoltoasema vuodelta 1935. Aseman rakennettuun ympäristöön kuuluu asemarakennuksen ympäristössä säilynyt puisto, jossa kasvaa suuria puita. Osin arvoalue on hoitamaton ja rakentamaton joutomaata.

Historia

Tampere-Pori välinen rautatie rakennettiin 1890-luvulla ja Tyrväässä aseman paikaksi tuli Nuupalan kylä lähellä Vammaskoskea. Vesireitin lisäksi aseman läheltä meni vanha maantie, Vaunutie, joka kehittyi kulkuväyläksi jo keskiajan puolella. Rautatieaseman alueella oli Nuupalan rautakautinen kalmisto ja Nuupalan Jaatsin talo, jotka jäivät vuosina 1894-95 rakennetun aseman rakennusten ja alueen alle. Asema-alueen vanhin rakennuskanta on 1890-luvulta. Täydennysrakentaminen on pääosin 1930- ja 50-luvulta. Parhaiten ovat säilyneet asemarakennuksen ympäristö ja ratapihan länsipää. Rakennuskantaa on purettu 1980- ja 90-luvuilla. Asema-alueeseen kuulunut puisto on säilynyt asemarakennuksen ympäristössä. Rautatieasema veti puoleensa asutus- ja yritystoimintaa. Aseman lähelle sijoituivat myös matkustajia ja jatkoyhteyksiä palvelevia yrityksiä. Hyviä ajan esimerkkejä ovat Liekoranta (1900), joka rakennettiin kievariksi aseman naapuriin. Maantieliikenteen kehitys näkyy myös kahdessa eri tyylisessä huoltamorakennuksessa, jotka rakennettiin 1934 ja 1935.

Arvot

Asema-alue ja sen vieressä olevat huoltamo- ja kievarirakennukset muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, joka hyvin edustaa 1900-luvun vaihteen ja alkupuolen liikennehistoriaa ja kehitystä. Asema-alue muodostaa myös liikenteellisen solmukohdan, jossa kohtaavat rautatie ja merkittävä maantie. Rakennuskanta on pääosin hyvin säilynyttä ja ne ovat maisemallisesti näkyvällä paikalla Asemakadun varrella. Liekorannan eteläpuolella on niittyinä Nuupalan kylän vanhoja kyläpeltoja. Alueella on merkittäviä maisema- ja rakennushistoriallisia arvoja, joiden säilyminen tulisi turvata. Aseman seutu on myös osa laajempaa kokonaisuutta, johon kuuluu asutusta ja teollisuutta aseman ympäristössä.

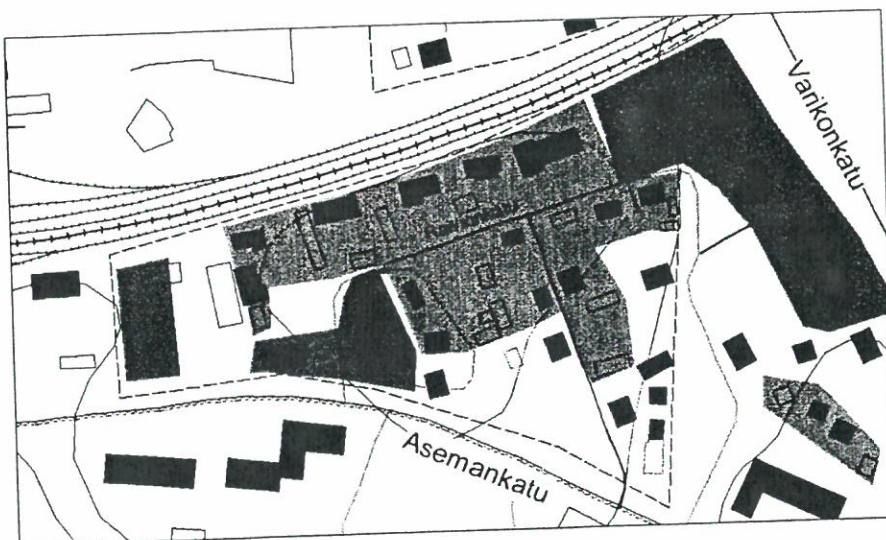

ARVOALUE: RAIVION ASUINALUE

KUVAUS

Raivion 1900-luvun vaihteesta oleva asuinalue sijaitsee Asemakadun ja rautatien väliin jäävällä kapealla maa-alueella. Alue on vihreä ja tiet ovat hiekkapintaisia noudattaen maaston muotoja. Vanhin säilynyt rakennuskanta sijoittuu pääosin kahden säilyneen kadun, Raivionkadun ja sitä risteävän nimettömän poikkikadun varrelle. Raivionkatu muodostaa nykyisen läpiajettavan pääkadun. Poikkikatu oli aikaisemmin osa päätietä, joka johti työväentalon vierestä radan yli Nälkälänmäelle. Osa alkuperäisestä tieverkosta muutettu kevyen liikenteen väyläksi. Säilyneitä, ennen sotia rakennettuja asuinrakennuksia on 13 kappaletta ja ne ovat pääosin 1900-luvun alkupuolelta. Näiden lisäksi ovat Raivion työväentalo (1914) ja kaksi 1940/50-luvulta olevaa asuinrakennusta. Vanha rakennuskanta on pääosin säilynyt vanhassa asussaan ja mitoissaan. Useimpiin kuuluu myös vanha talousrakennus. Osassa rakennuksista on kuitenkin nähtävissä myöhempien aikojen korjaustöiden jälkiä ja tyylejä. Tontit ovat vaihtelevan kokoisia. Pienimmät ovat noin 400 ja suurimmat hiukan yli 1000 neliometriä. Tontit ovat reheviä, runsaspuustoisia. Osa puutarhoista on hoidettuja, osa taas asumattomuuden vuoksi umpeen kasvavia. Vaikka alueen rakennuskanta on reuna-alueilla uudistunut, muodostaa vanha alue selkeän tarkasti rajattavissa olevan alueen. Vanha, hyvin säilynyt asuinalue rajoittuu idässä ja lännessä 1900-luvun lopun rakennuskantaan. Idässä on Varikonkatu ja sen varrella on uudempaa asutusta 1970- ja 1980-luvulta mm. Helluntaiseurakunnan kirkko. Länsiosassa on purettu alueeseen kuulunutta rakennuskantaa ja tilalle on rakennettu rivitaloja ja liikeyrityksiä 1990-luvulla. Etelässä Asemakadun varteen on syntynyt kapea metsävyöhyke rakennuskannan purkamisen seurauksena. Pohjoisessa rautatie muodostaa selkeän rajan, joskin historiallisesti Raivion alue jatkui myös pohjoispuolelle. Raivion alueen kaavat ovat vuosilta 1959 ja 1970, lisäksi on tehty pieniä kaavamuutoksia reuna-alueiden uudisrakentamisen yhteydessä 1980-luvulla. Kaavojen toteuttaminen vaikuttaisi rakennuskantaan ja katujen leveyteen suuresti. Vanha kaava, joka tehtiin sen jälkeen kun Nuupala liitettiin Vammalan kauppalaan vuonna 1955, on edelleen suurelta osin voimassa Raivion keskeisillä alueilla. Uudemmat kaavamuutokset ovat pieniä alueita ja keskittyvät alueen reunoille, joille on rakennettu 1980/90-luvulla. Vanha, vuoden 1959 kaavaan on merkitty alueelle useita 3-kerroksisia kerrostaloja.

RAIVION RAKENNUSKANNAN IKÄJAKAUTUMA

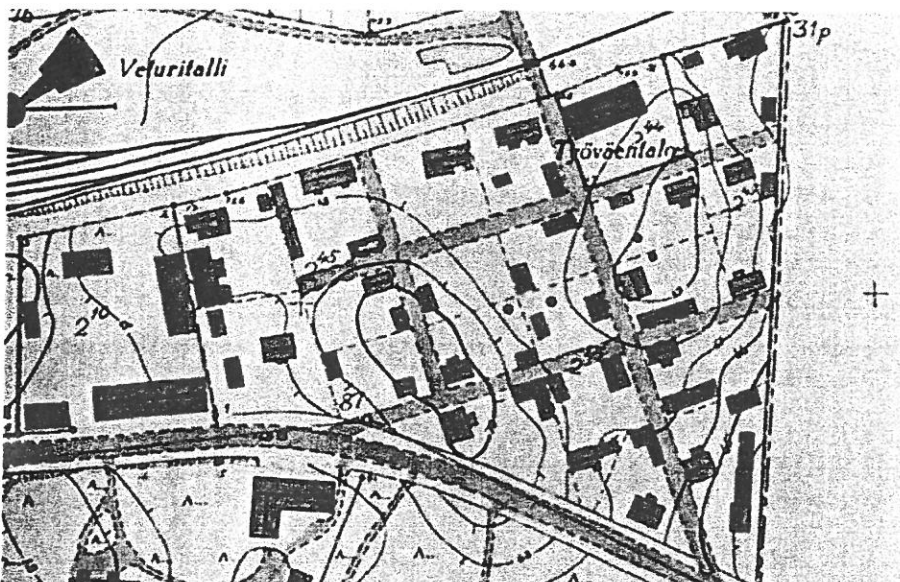
punainen rasteri = 1900-luvun alun rakennuskantaa.
keltainen rasteri = vanhaa rakennuskantaa, purettu 1990-luvulla
sininen rasteri = uutta 1900-luvun lopun rakennuskantaa
punainen katkoviiva = Raivion palstatilan rajat vuoden 1903 kartassa.
Raivion radan pohjoispuolelle jäävä alue on rajattu tässä tarkastelussa pois. Pohjoispuolen rakennuksia on inventoitu Nälkälänmäen/Asemanmäen inventoinnissa.

Alun perin Raivion palstatilana tunnettu asuinalue jatkui kiilana radan pohjoispuolelle. Tämä alue on käsitelty Pirkanmaan maakuntamuseon Kulttuuriympäristöyksikön tekemässä *Vammala, 6.kaupunginosa, Rakennusinventointi 2003* –raportissa. Raivion radan pohjoispuolen, kiilamaisen alueen rakennuskanta 1910/20-luvulta, joten se on eteläpuolen aluetta hiukan nuorempaa.

RAIVION HISTORIA

Raivion asuinalueen synty liittyy kiinteästi rautatien ja aseman rakentamiseen 1890-luvulla. Hyvän liikenneyhteyden tarjonnut rautatie veti puoleensa erilaista liiketoimintaa, joka vastaavasti tarvitsi työväkeä. Sopivia tontteja asutukseen ja pienyritystoimintaan löytyi ratapihan itäpuolelta, johon syntyi nykyinen Raivion asuinalue 1900-luvun vaihteessa. Vastaava alue syntyi ratapihan pohjoispuolelle Nälkälän- tai Asemamäen nimellä. Raivion alueen tonttien vuokrauksesta on tieto vuodelta 1891, jolloin Jaatsin Raivion palstatilan omistaja Valter Gallén vuokrasi tontin Vihtori Liuksialalle. Nykyisin tämä tontti on Työväentaloa vastapäätä, (kts kuva 2). Samassa sopimuksessa on viittaus myös vuokranantajan rakennusjärjestykseen, jota tulisi noudattaa. Myös katulinja on sopimuksessa huomioitu, joskin yliviivattuna. Vuodelta 1903 oleva Raivion palstatilan palstoituskartta Raivion alue sijoittuu ratapihan itäpuolen jatkeeksi rautatien etelä- ja pohjoispuolelle. Suurin osa tonteista oli tällöin jo rakennettu, ainoastaan pohjoisin kärki oli vielä rakentamatta. Radan eteläpuolelle jäävän historiallisen Raivion alueen rajat olivat jo tällöin selkeät. Lännessä alue liittyi ratapihaan, etelässä rajana oli Asemakatu ja pohjoisessa rautatie. Idässä rajan muodosti Nuupalan ja Pappilan kyläraja, johon asutus Nuupalan puolella päättyi. Kuvaavasti kartassa lukee rajan itäpuolella ”Tyrvään pappilan metsä”. Asutus, muutamaa Asemakadun varrella olevaa poikkeusta lukuun ottamatta, levisi Pappilan puolelle vasta sotien jälkeen. Vuosisadan alun kartassa näkyy vielä alkuvaiheen ruutukaava. Tämä kapeista hiekkateistä muodostunut tieverkko jäi käytöstä vasta sotien jälkeen. Nykyisin tielinjat ovat karsiutuneet kahteen, joskin osan linjauksia on edelleen nähtävissä. Varsinaiseksi pääkatuna toimi Asemakadusta erkaneva katu, joka vei radan pohjoispuolella olevalle Raivion puoliskon kautta Nälkälänmäelle. Tie ylitti rautatien Raivion työväentalon kohdalla. Nykyinen Raivionkatu sai nykyisen linjauksensa ilmeisesti sotien jälkeen 1950-luvulla, jolloin myös Pappilan puolelle rakennettiin asuinrakennuksia.

Kartassa näkyy hyvin sotien jälkeinen tilanne Raivion alueella. Alueen ruutukaava näkyy vielä hyvin. Päätienä voi pitää Asemakadusta erkanevaa katua, joka jatkuu rautatien yli pohjoiseen. Kartan länsilaidalla näkyy 1900-luvun lopulla puretut osuuskaupan rakennukset ja veturitalli.

Kartta pohjakartta 1949-50, Vammalan kaupungin arkisto

ARVOT

Raivion alueen keskiosan rakennuskanta ja tiestö muodostavat tiiviin kokonaisuuden, joka edustaa hyvin 1900-luvun vaihteen rakentamista. Asemankadun ja rautatien välissä olevia säilyneitä asuinrakennuksia on 13 ja lisäksi on keskeisellä paikalla oleva työväentalo. Rakennuskanta on pääosin säilynyt, pieniä muutoksia ulkoasuun on tullut. Reuna-alueiden rakennuskanta on pääosin purettu ja korvattu 1900-luvun lopun uudisrakentamisella. Historiallisesti Raivion asuinalueen muodostumisen takana oli 1890-luvulla rakennettu rautatie ja asema, jotka vetivät yritystoimintaa ja asutusta aseman läheisyyteen. Taustalla on myös alueen omistajan Valter Gallénin aktiivisuus alueen kehittämisessä ja rautatien mahdollisuuksien hyödyntämisessä Raivion, kuten viereisen Nälkälänmäen rakentamisesta oli myös olemassa jonkinlaiset suunnitelma ja ohjeet, joita voi pitää varhaisena kaavoituksena.

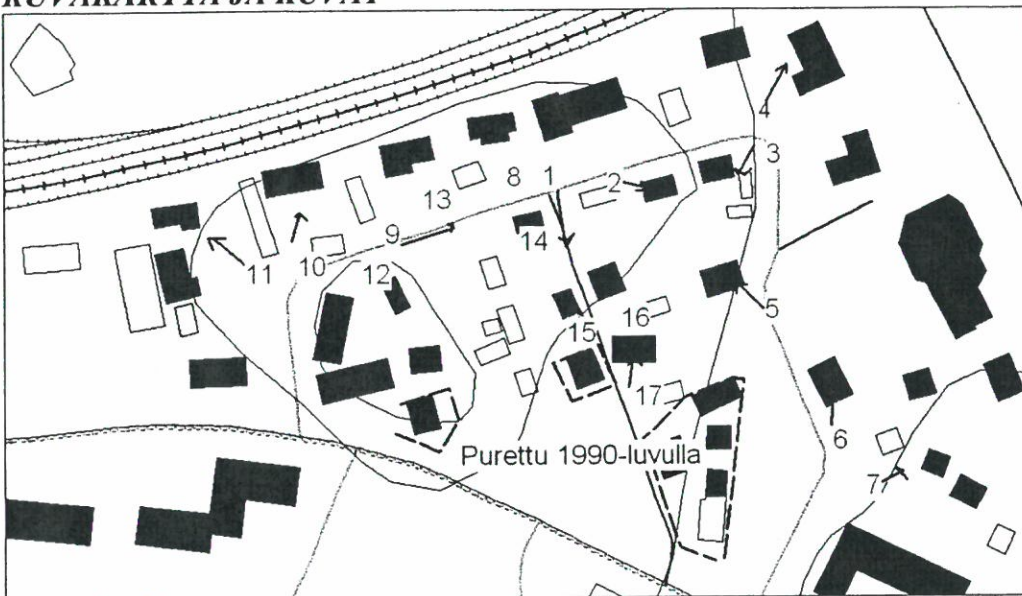
TOIMENPITEET

Rakennuskanta tulisi inventoida ja alueelle olisi hyvä laatia rakennustapaohjeet. Nykyinen kaavatilanne, jonka pohja on vuodelta 1959, mahdollistaa huomattavasti nykyistä raskaamman rakentamisen.

Lähteet

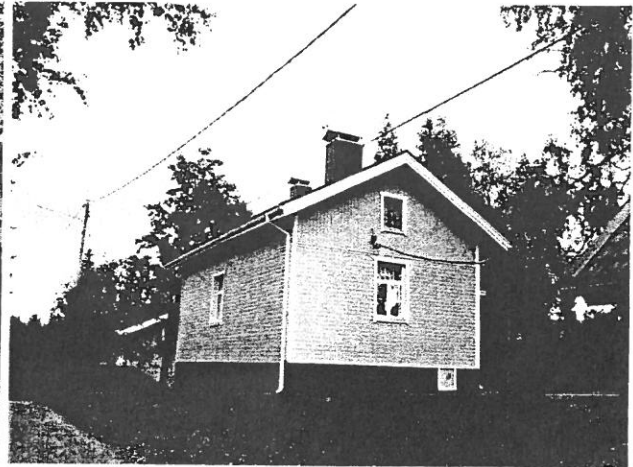
Raivion palstatilan kartta 1903, Vammalan kaupunki
Asemakaava 20.5.1959, Vammalan kaupunki
Raivionkatu, Rakennuskannan inventointi 1994, Vammalan kaupunki

KUVAKARTTA JA KUVAT

kuva 1. vanha pääkatu

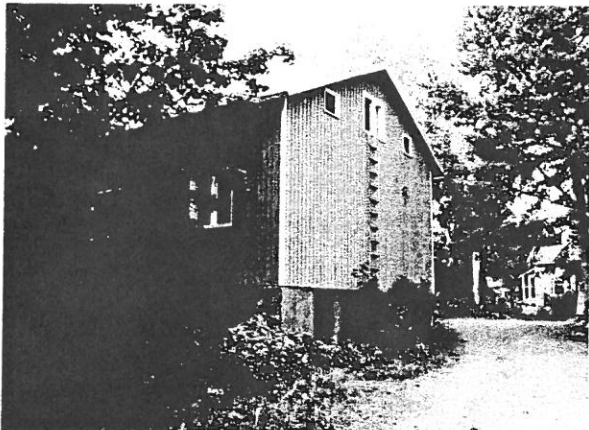
kuva 2

kuva 3

kuva 4, 1960-luku

kuva 5, 1930/40-luku, joskin paikalla on ollut asuinrakennus jo 1900-l vaihteessa.

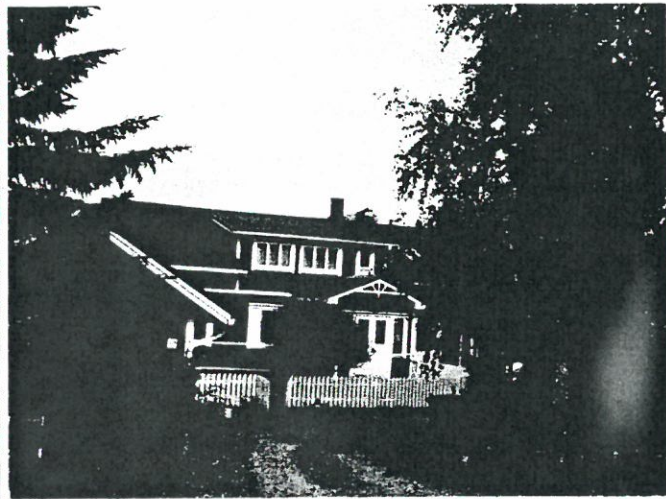

kuva 6, Pappilan puolta 1950-luku

kuva 9, Raivionkatua

kuva 10, vanha, ulkoasu uudistunut

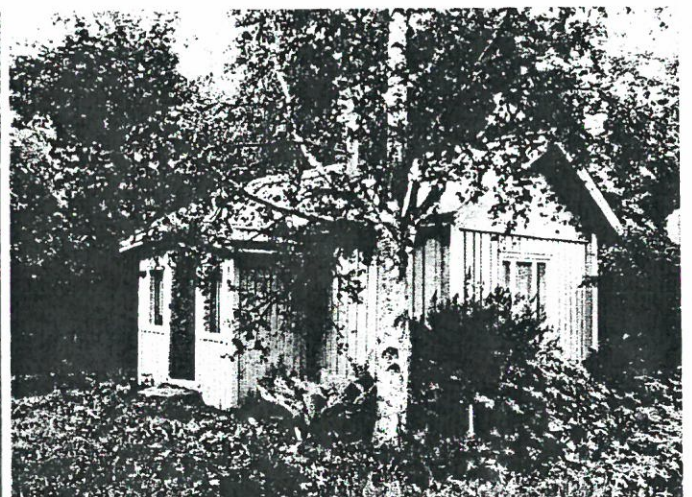
kuva 11

kuva 12, kapea ja korkea, vieressä vanha tielinja

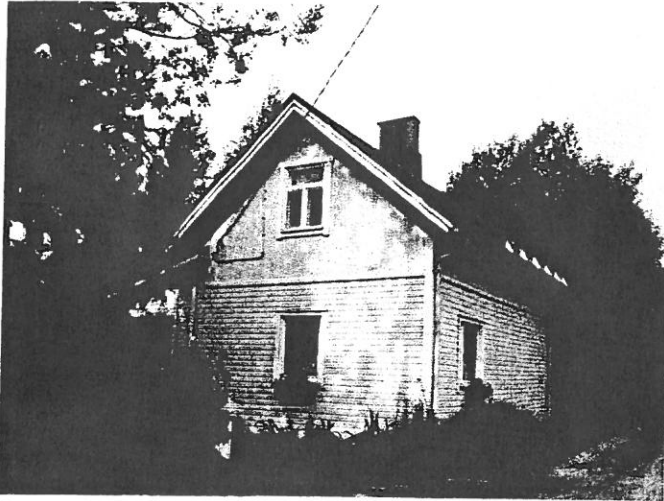

kuva 13

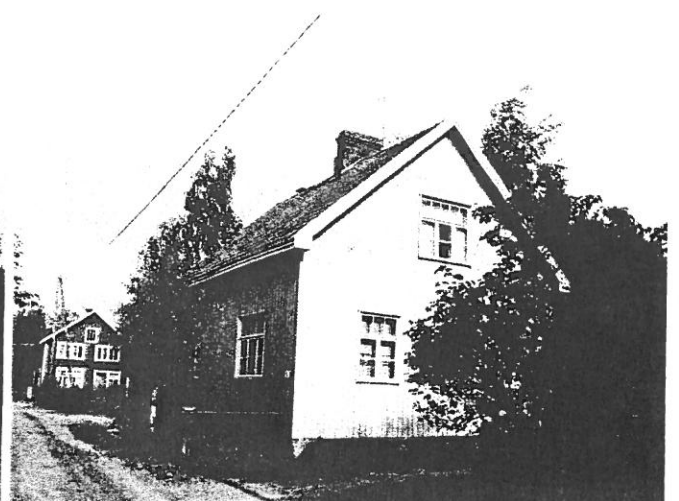

kuva 14

kuva 15

kuva 16

kuva 17

kuva 18

kuva 19, vanha päätie Asemakadun suunnasta. Tien alkupään rakennukset purettiin 1990-luvulla.

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Nuupala	Kiinteistö id	36
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-404-5-6
Osoite	Satakunnantie 367,38210 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2121,04
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	Itäkoord	0
Hist. tilatyyp	asutustila	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyp	tontti	Rak lkm	2
		Inventoitu	-

Kuvaus

Haapakosken tontilla ovat (1) asuinrakennus ja (2) talousrakennus, jotka ovat arviolta 1900-luvun vaihteesta. Kiinteistö ei ole vakituksessa asutuksessa. Rakennuksissa ei käyty sisällä.

(1) Asuinrakennuksessa on yhtenäinen betonisokkeli, jonka alla on mahdollisesti kivijalka. Pohjoispuolella rakennuksen kivijalassa on käynti kellariin, jonka eteiserakennuksessa on satulakatto ja betonirakenteiset seinät. Rakennus on muodoltaan suorakaide (n. 7x12m) johon kuuluu eteläpuolella rakennuksen korkuinen poikkipääty. Rakennuksessa on todennäköisesti hirsirunko, joka on vuorattu keilapontatulla, punaiseksi maalatulla vaakalaudoituksella. Seinän yläosa ja vintinpäädät ovat vesilistalla erotetut ja peiterimavuoratut. Ikkunat ovat 6-ruutuisia tai T-karmillisia 3-ruutuisia. Ikkunat ovat vanhat, alkuperäiset?. Vain osa ikkunoista on tehty 1900-luvun alkupuolella avautuviksi. Satulakatto on katettu huovalla ja kolmiorimalla, joka on paikoin huonokuntoista.

Talousrakennus on vinkkelinmuotoinen ja siinä on ollut ainakin sauna, aitta ja mahdollisesti pieni navetta. Rakennuksen päädät ovat hirsirakenteiset ja välissä on lautarakenne. Vanhempi eteläpääty on pitkänurkkainen ja nurkkakiville tehty. Pohjoispään sauna/navetta on lyhytnurkkainen ja betonisokkelille tehty. Satulakatto on katettu huovalla ja kolmiorimalla. Rakennus on paikoin huonokuntoinen.

Historia

Asuinrakennus on rakennettu mahdollisesti vuonna 1904. Nykyisin rakennus on tyhjiillään.

Ympäristö ja pihapiiri

Haapakosken tontti sijaitsee pienessä metsäsaarekkeessa Vaunusuon aukealla, lähellä Häijääntietä. Asuinrakennus on matalalla kumpareella. Länsipuolella on samassa saarekkeessa Haapamäki niminen kiinteistö, jonka asuinrakennus on ehkä 1920/30-luvulta. Ympäristöllä aukeaa Vaunusuon laaja peltomaisema. Pihapiiri on vanha, hoitamaton nurmipiha, jolla kasvaa muutamia vanhoja omenapuita, ruusupensaita ym. Lisäksi on muutamia lehtipuita. Pohjoispuolella on vähän peltoa ja vanhan kasvimaan jäännökset.

Kaava

pvm

Suojelu

Haapakoski (15)

Rakennusinventointi 2004

Kirjalliset lähteet

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

Historiallinen sosiaalihistoria

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Haapamäki on pieni asuintontti 1900-luvun vaihteesta. Tontilla ovat hyvin muodoltaan ja materiaaleiltaan säilyneet asuinrakennus ja talousrakennus. Pihassa on vanhaa pihakasvillisuutta. Rakennukset ovat maisemallisesti näkyvällä paikalla Satakunnantien varrella.

Arvoluokka 2

Lisätietoja, toim.pidesuos. Tontin vanha rakennuskanta tulisi säilyttää. Erityisesti pitäisi huolehtia, että asuinrakennus säilyy. Rakennusten mahdollisissa korjaustoimenpiteissä tulisi käyttää perinteisiä materiaaleja ja työtapoja. Ympäröivä peltomaisema pitäisi säilyttää avoimena. Mahdollisessa uudisrakentamisessa tulee huomioida vanha pihapiirin ominaispiirteet, kuten esim. materiaalit, mittakaava, rakennusten sijainti ja kasvillisuus.

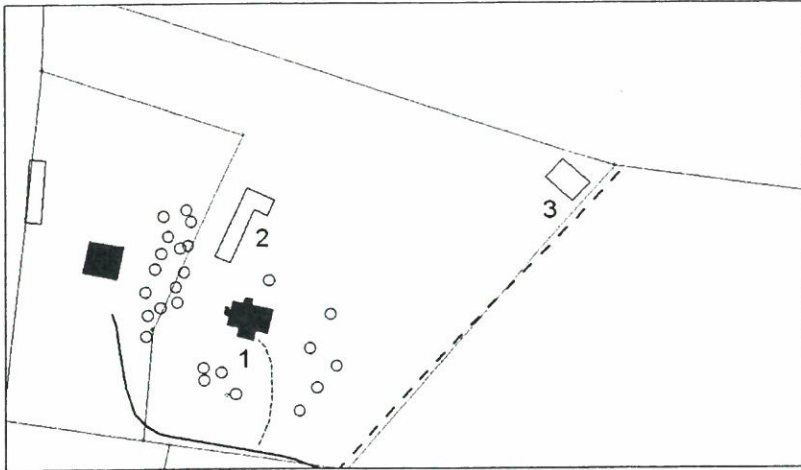
Liitteet kuvaliite ja asemakartta

Valokuvat digikuvia kohteesta

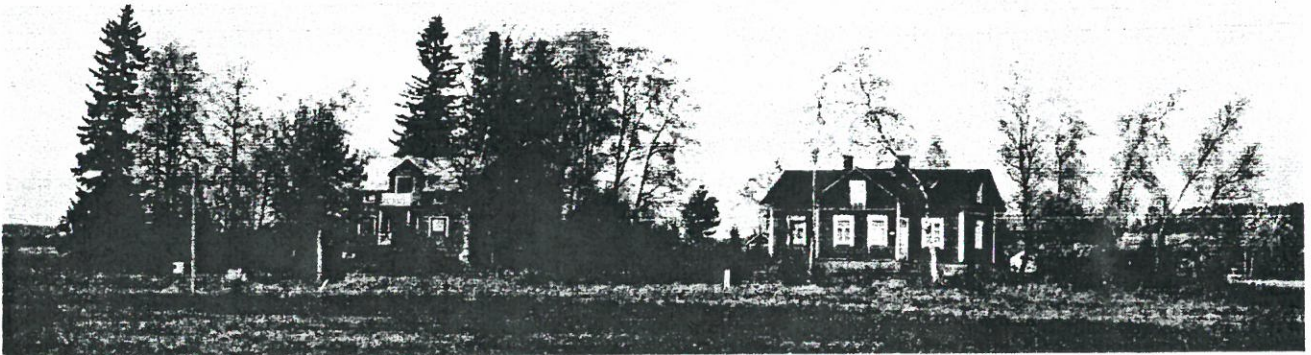
Inventoija Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
14.10.2004

Tallentaja Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
15.10.2004

VAMMALA/NUUPALA/HAAPAKOSKI

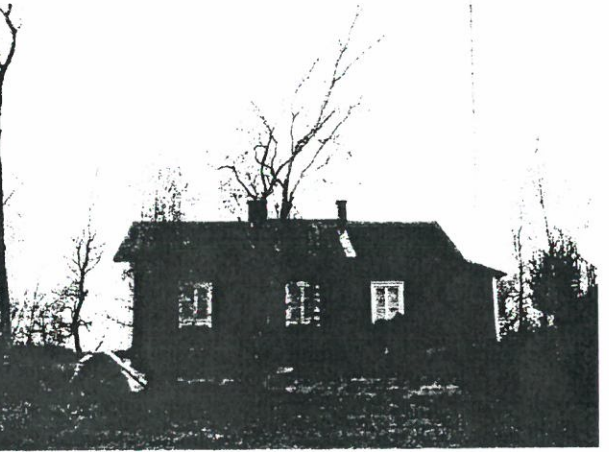
1. *asuinrakennus*
2. *talousrakennus*
3. *purettu rakennus*

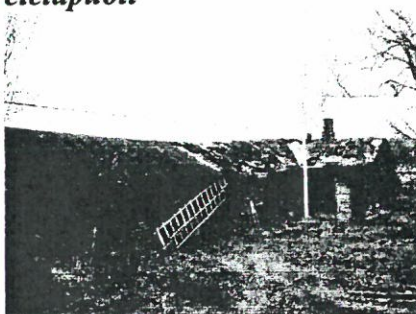
Haapamäki ja Haapakoski Satakunnantieltä nähtynä

eteläpuoli

pohjoispuoli

talousrakennus

Haapamäki (16)

Rakennusinventointi 2004

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Nuupala	Kiinteistö id	35
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912--404-5-40
Osoite	Satakunnantie 369, 38210 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2121,04
Kohdetyyppi	asuminen	Itäkoord	0
Hist. tilatyyppi	asutustila	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyppi	tontti	Rak lkm	2
		Inventoitu	-

Kuvaus

Haapamäen tonttiila ovat (1) asuinrakennus 1930-l ja vanhempi (2) talousrakennus.

(1) Rakennuksessa on betonisokkeli, runko on vuorattu siniseksi maalatulla peiterimavuorauksella. Satulakatto on katettu aaltopellillä. Katolla on oven kohdalla satulakattoinen frontoni Ikkunat rakennusta nuoremmat 1-ruutuiset tuuletusluukulla, 1970-luvulta.

(2) talousrakennus on hirsi/rankorakenteinen, satulakatto. Rakennettu mahdollisesti vuonna 1907.

Historia

Ympäristö ja pihapiiri

Rakennukset ovat pienessä metsäsaarekkeessa Vaanusuon peltojen keskellä. Eteläpuolella on lähellä Satakunnantie. Pihaa suojaa kasvillisuus mm. suuria koivuja ja kuusia.

Kaava pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

Historiallinen sosiaalihistoria

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Muodostaa yhdessä Haapakosken kanssa kokonaisuuden, joka sijoittuu peltoaukealla olevalle matalalle kumpareelle. Muutettu päärakennus on 1930-luvulta. Rakennukset näkyvät hyvin Satakunnantielle.

Arvoluokka 3

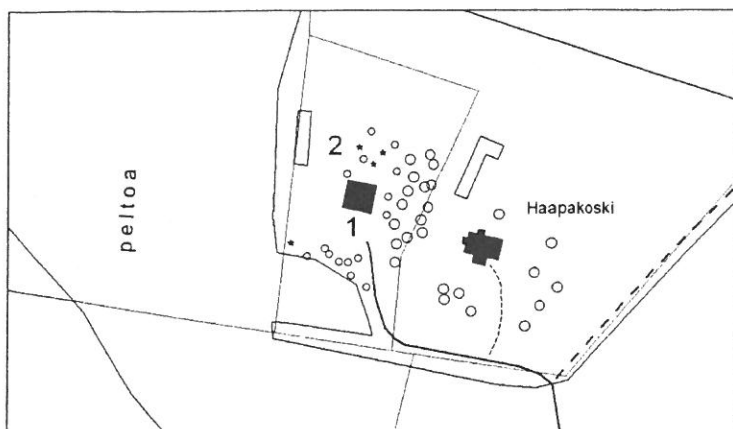
Haapamäki (16)

Rakennusinventointi 2004

Lisätietoja, toim.pidesuos. Tontin vanha rakennuskannan säilyminen olisi suotavaa. Rakennusten mahdollisissa muutos- ja korjaustoimenpiteissä tulisi käyttää perinteisiä materiaaleja ja työtapoja. Ympäröivä peltomaisema pitäisi säilyttää avoimena. Mahdollisessa uudisrakentamisessa tulee huomioida vanha pihapiirin ominaispiirteet, kuten esim. materiaalit, mittakaava, rakennusten sijainti ja kasvillisuus.

Liitteet	kuvaliite ja asemakartta
Valokuvat	digikuvia kohteesta
Inventoija	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 14.10.2004
Tallentaja	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 15.10.2004

VAMMALA/ NUUPALA/ HAAPAMÄKI (5-40)

- 1. *asuinrakennus*
- 2. *talousrakennus*

Haapamäki ja Haapakoski Satakunnantieltä kuvattuna

talousrakennus ja asuinrakennus

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Nuupala	Kiinteistö id	18
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-404-4-26
Osoite	Asemakatu 44	Alue	0
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	asuminen	Itäkoord	0
Hist. tilatyyppe	asutustila	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyppe	tontti	Rak lkm	2
		Inventoitu	-

Kuvaus

Haapamäen tontilla ovat autiona olevat (1) asuinrakennus ja (2) talousrakennus, jotka ovat 1900-luvun alkupuolelta. Lisäksi tontin länsirajalla on korkea kuusiaita ja pohjoisrajalla syreeniaita. Tontti on vanha puutarhapiha, joka on kasvanut viime vuosina umpeen.

(1) Asuinrakennus on rakennettu luonnonkivistä kasatulle matalille pilareille. Hirsirunko on vuorattu keilapontatulla vaakalaudoituksella. Vintin päädyt ovat helmiponttipaneelia, jolla on vuorattu myös räystään aluset. Maali on vanhaa luonnonvalkoista öljymaalia. Ikkunat ovat vanhat 2xristikarmilliset ikkunat. Lisäksi itseinällä ja vintin pohjoispäässä on käytetty T-karmillisia ikkunoita. Eteläpään vintinikkuna on uudempi 1-ruutuinen tuuletusikkunalla. Mansardikatto on katettu huovalla ja kolmiorimalla. Pulpettikattoisessa Umpikuistissa on sisäänkäynnin kohdalla vastaharja. Kuistin ikkunat ovat pieniruutuiset koristeikkunat, toinen ilmeisesti uusittu myöhemmin. Ulko-ovi on nykyaikaisempi. Kuistin räystään alla on sahalaitakoristelua. Rakennuksen kaakkoiskulmalta on purettu kuisti pois, jonka nurkkakivet ovat edelleen paikalla. Rakennus on ulkoisilta materiaaleiltaan, vuoraus, ikkunat ja kivijalka, hyvin säilynyt. Teknisesti rakennus on huonokuntoinen. Katossa on huovassa suuria reikiä, joiden läpi rakennukseen pääsee vettä. Ilmeisesti tämä on aiheuttanut pohjoispään huoneen välikaton totaalisen tuhoutumisen ja purkamisen.

Rakennus on tyylistä päätellen rakennettu 1910-30-luvulta, joskin ladottu kivijalka voi viitata vanhempaan rakennukseen, jota on vain muutettu 1900-luvun alkupuolella.

Rakennusta on ryhdytty korjaamaan mm. eteläpään huoneen sisäkattoa on laskettu ja seiniä levytetty. Lisäksi on kaivettu viemärijoaa. Työ on kuitenkin keskeytynyt jo vuosia sitten. Tällä hetkellä katon paikkaaminen olisi ensisijainen tehtävä, jos rakennus halutaan säilyttää. Huoneissa on kaksi kaakeliuunia 1900-luvun alkupuolelta.

Talousrakennus on rakennettu nurkkakiville. Rakennus on vuorattu keltaiseksi maalatulla

Historia

Asuinrakennus tunnetaan Suonpään talona. Nimi viittaa Suonpää -nimiseen opettajaan, joka opetti läheisessä kotiteollisuuskoulussa 1920 ja -30 -luvulla.

Haapamäkeä vastapäätä oli Asemankadun varrella 1800-luvulla Topin kantatalo. 1900-luvulla paikalla oli Nuupalan maisterin omistama huvila. Ilmeisesti 1920-luvulta alkaen

Haapamäki (17)

Rakennusinventointi 2004

huvilassa/tontilla toimi kotiteollisuuskoulu. Huvilarakennus tuhoutui sodan jälkeä tulipalossa. Tämän jälkeen paikalle tuli villakehräämö, jonka aikana rakennettiin mm. tienvarressa oleva 2-kerroksinen rakennus. Nykyisin tiloissa toimii Etelä-Satakunnan puhelin.

Asuinrakennus on kaupungin antamien tietojen mukaan rakennettu vuonna 1935, joskin se voi viitata mahdolliseen muutosvuoteen. Ainakin paikalla on ollut rakennus ennen vuotta 1935. Talousrakennus olisi samojen tietojen mukaan vuodelta 1922.

Ympäristö ja pihapiiri

Haapamäen tontti sijaitsee Asemakadun ja rautatien välissä. Rakennukset ovat harjanteella, joka viettää kohti Liekoveden rantaa. Tonttia rajaavat lännessä kuusiaita, pohjoispuolella syreeniaita ja eteläpuolella luonnonmetsä. Piha on kasvanut umpeen ja sieltä pystyy erottamaan vain kaksi omenapuuta. Naapurissa ei ole asutusta, länsipuolella on vanhaa peltoa. Pohjoispuolella on Asemakadun toisella puolella entisen karjatalouskoulun rakennuksia, joissa toimii Etelä-Satakunnan puhelin. Pohjoisempana on Teknikumin tehdasalue.

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat

Suulliset lähteet Teukku Erkki, haastattelu marraskuussa 2004

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

Historiallinen sivistyshistoria

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Rakennus on toiminut läheisen kotiteollisuuskoulun opettajan asuntona. Asuinrakennus, talousrakennus ja tonttiin kuuluva vanha kasvillisuus; kuusiaita, syreeniaita, tammi ja omenapuut, muodostavat ulkoasultaan hyvin säilyneen kokonaisuuden 1910/20-luvulta.

Arvoluokka 2

Lisätietoja, toim.pidesuos. Vanha pihapiiri, asuinrakennus, talousrakennus ja runsas kasvillisuus tulisi säilyttää. Rakennusten mahdollisissa muutos- ja korjaustoimenpiteissä tulee käyttää perinteisiä materiaaleja ja työtapoja. Muutosten olisi hyvä olla pääasiassa vanhaa asua palauttavia. Mahdollisessa uudisrakentamisessa tulee huomioida vanha pihapiirin ominaispiirteet, kuten esim. materiaalit, mittakaava ja rakennusten sijainti. Rakennuksen katon korjaus olisi hyvä tehdä mahdollisimman pian.

Liitteet kuvaliite ja asemakartta

Valokuvat digikuvia kohteesta

Inventoija Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
7.9.2004

Tallentaja Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo

Haapamäki (17)

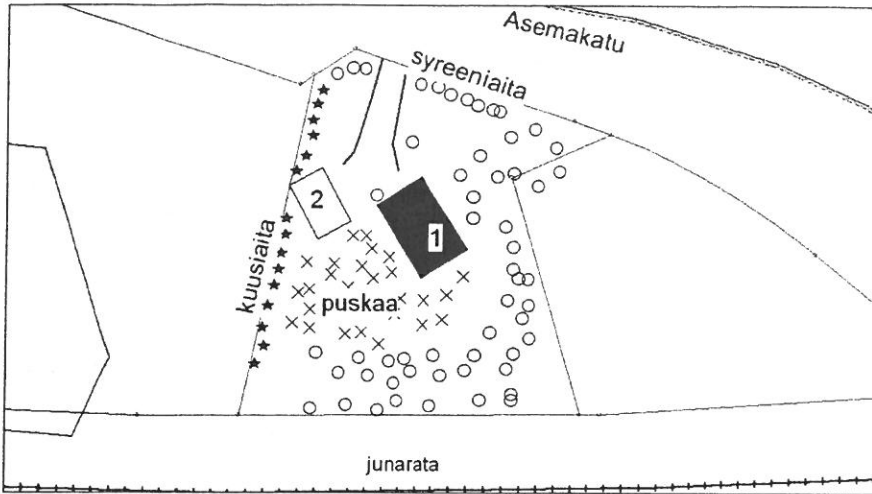
Rakennusinventointi 2004

1. lauseke

Jari Heiskanen, E. Kaupungin rakennusvirasto

8.9.2004

VAMMALA/NUUPALA/HAAPAMÄKI

1. asuinrakennus 2. talousrakennus

asuinrakennus pohjoispuolelta

kaakkoiskulma, kuistin paikka

talousrakennus

asuinrakennus länsipuolelta

Huoltoasema (18)

Rakennusinventointi 2004

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Nuupala	Kiinteistö id	14
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-8-4-1
Osoite	Asemakatu 26, 38210 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	kyläkeskusta	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	liike-elämä	Itäkoord	0
Hist. tilatyyp	tontti	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyp	tontti	Rak lkm	1
		Inventoitu	-

Kuvaus

Huoltoasema on rakennettu vuosina 1934-35 ja sitä on laajennettu vuonna 1987. Alkuperäisessä (n.9x15m) huoltoasemarakennuksessa on betonisokkeli ja vahvat umpitiilirakenteiset seinät. Muuraus on tehty kalkkilaastimuurauksena. Ikkuna-aukot ovat pääosin neliönmuotoise. Ruutuikkunoiden puitteet ovat maalattu ruskeaksi. Toimiston ikkunat ovat 1-ruutuiset. Pulpettikatto on katettu saumatulla pellillä ja jatkuu julkisivun puolella rakennuksen etupuolelle muodostaen katoksen, jota kannattaa kaksi metallipylvästä. Rakennuksen ulkopinta on rapattu sileäksi. Katoksen alapinta on myös rapattu ja rappauksen tukena on käytetty rautalankaa ja puutikkuja. Alapinta osin rapistunut. Rakennuksen alkuperäinen väri oli valkoinen. Nykyinen väri on 1980-luvulta. Sisätiloissa huonejako on säilynyt, lukuunottamatta toimiston ja vanhan huoltotilan välistä ovea, joka puhkaistiin 1980-luvulla. Sisätiloissa on säilynyt vanhoja peiliovia ja lattialistoja. Sisäkatto alkuperäinen ja paksulla levyllä levytetty. Rakennus on 1-kerroksinen, ainoastaan vapaakiertoon perustuva lämmityspannu on sijoitettu lattiapintaa syvemmälle. Vuonna 1987 rakennettu huoltohalli on harkkorakenteinen, satulakatto on katettu pellillä.

Historia

Huoltamoraakennuksen piirustukset ovat päivätty merkinnällä Helsinki 3.3.1934. Kuluneen ja myöhempiä merkintöjä täynnä olevan piirustuksen otsikkona on " Piirustus autohuoltoasemaa varten Tyrvälle". Alareunassa on päiväyksen lisäksi merkintä "Suomalainen Shell (osakeyhtiö?)" ja allekirjoitus, joka tulkittiin olevan Paul Holmström. Leikkaus, asema ja julkisivukuvat sisältävissä piirustuksissa on esitetty pulpettikattonen huoltoasema, jonka ovet ovat peiliovia ja ikkunat 2-ruutuisia. Materiaalista ei ole mainintaa. Piirustuksissa on myös polttoaineputki, joka on tulee aseman suunnasta. Shellin avajaiset pidettiin vuonna 1935 ja rakennus toimi muistitiedon mukaan huoltoasemana aina 1960-luvun lopulle saakka. Lämmitys muuttui vuonna 1965 koksista öljyyn. Huoltamotoiminnan jälkeen rakennus oli mm. Tielaitoksen ja Osuuskaupan käytössä, joista viimeksimainittu piti mm. traktorihuolto rakennuksessa. Nykyinen omistaja Vammalan autosähkö aloitti tiloissa vuonna 1980. Rakennusta laajennettiin länsipuolelta satulakattoisella osalla vuonna 1987. Harkkorakenteiseen osaan tuli uusi huoltohalli. Rakennus maalattiin samassa yhteydessä keltaiseksi "Holvi" valmiskalkkimaalilla.

Ympäristö ja pihapiiri

Huoltoasema sijaitsee Asemakadun varrella, Vammalan ratapihan tuntumassa. Vastapäätä,

Huoltoasema (18)

Rakennusinventointi 2004

pohjoispuolella ovat rautatien vesitorni ja E-liikkeen viljankäsittelyrakennus sekä puinen entinen VR:n asuinrakennus. Huoltamon eteläpuolella on 1970-luvulla rakennettu kerrostalo. Itä- ja länsipuolella on tyhjä tontti. Tien parannukset ovat jättäneet huoltamon vähän tienpintaa alemmaksi.

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet Mäkelä Juha, Vammalan keskustataajaman maisemaselvitys 2000, Vammalan kaupungin tekninen palvelukeskus. 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat.

Suulliset lähteet H. Tuominen, haastattelu lokakuussa 2004.

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. arkkitehtoninen

Historiallinen taloushistoria

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Vuonna 1935 valmistunut pulpettikattoinen huoltoasema on hyvin säilynyt aikakautensa asussa ja materiaaleissa. Funkkishenkisessä rakennuksessa on säilynyt mm. huonejako, ikkunoita, ovia, listoja, sisäkatot ja rappaus. Ulkoasua on muuttanut länsipäähän rakennettu satulakattoinen huoltohalli ja keltainen väritys, jotka ovat vuodelta 1987. Huoltoasema on maisemallisesti ja historiallisesti keskeisellä paikalla Tyrvään kunnan pääkadun, Asemakadun, varrella. Sijoittukseen vaikutti myös rautatieaseman sijainti mm. polttoaineen kuljetusta suunniteltiin rautateitse.

Arvoluokka 2

Lisätietoja, toim.pidesuos. Huoltoasemarakennus tulisi säilyttää. Sen mahdollisissa korjaustoimenpiteissä tulisi käyttää sen ajan perinteisiä materiaaleja ja työtapoja. Mahdollisessa laajennus- tai uudisrakentamisessa tulee korostetun tarkkaan huomioida alkuperäisen huoltamon materiaalit, mittakaava ja tyyli.

Liitteet kuvaliite ja asemakartta

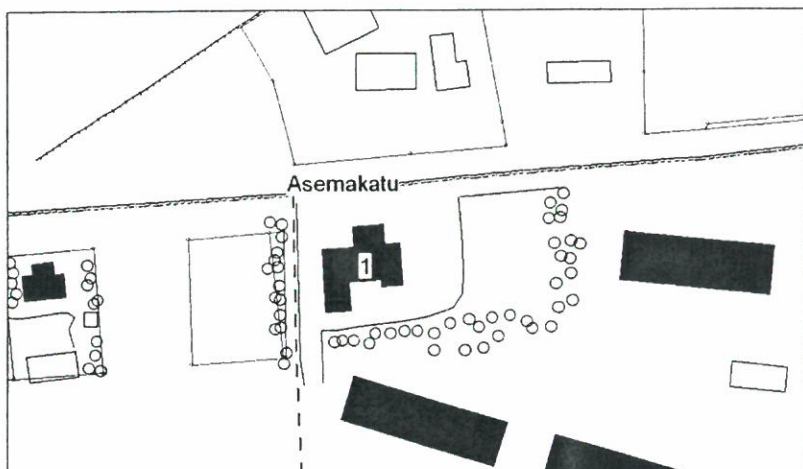
Valokuvat digikuvia kohteesta

Inventoija Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
12.10.2004

Tallentaja Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
12.10.2004

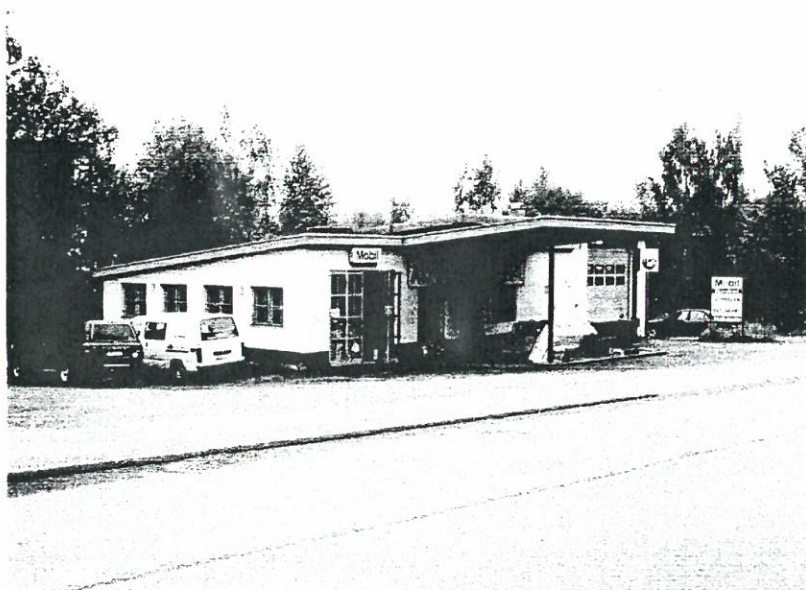

VAMMALA/NUUPALA/ HUOLTOASEMA (SHELL)

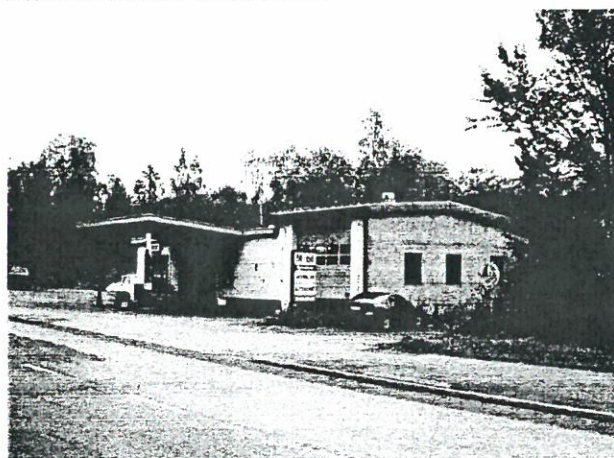

1. Huoltoasema (Shell) 1935, länsiosa 1987.

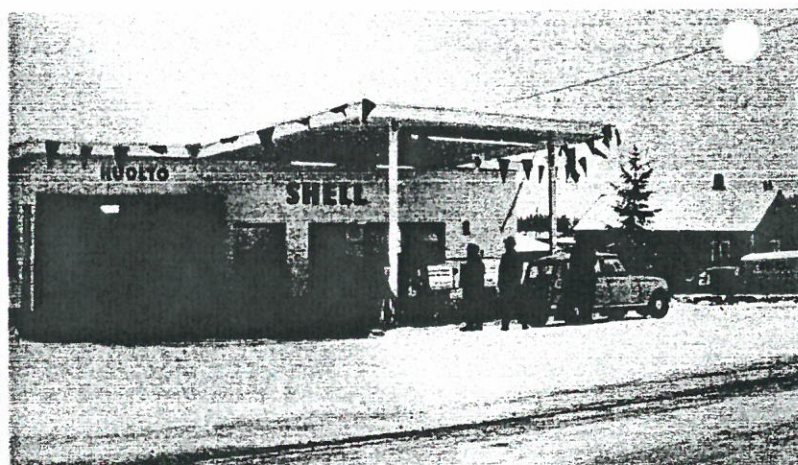
Pohjoispuolella näkyy ratapihaan liittyvää rakennuskantaa. Länsipuolella on Liekorannan ja toisen huoltamon (Gulf) rakennuksia. Itä- ja eteläpuolella ovat kerrostalot ovat 1970-luvulta.

Huoltoasema koillisesta

Huoltoasema luoteesta, etualalla uusi satulakattoinen huoltohalli.

Huoltoasema vuonna 1965, kuva Tyrvään seudun museo

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Nuupala	Kiinteistö id	20
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-404-3-38
Osoite	Putajantie 7, 38210 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2121,04
Kohdetyyppi	maatalous	Itäkoord	0
Hist. tilatyyppi	kantatalo	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	Rak lkm	11
		Inventoitu	-

Kuvaus

Innilän tilakeskuksessa ovat (1) asuinrakennus (1890-l) (2) asuinrakennus (1920-l/1964) (3) aitta (1800-l), (4) navetta (n. 1900/1920-l), (5) sauna (n. 1900), (6) riihi (1800-l) (7) maakellari (n. 1900), (8) puimasuuli (1920/30-l) (9) kuivuri (1975) (10) konesuoja (1984), (11) autotallikatos (1984), (12) kuusiaita (1920-l)

(1) asuinrakennus (n.9x22 m.) on rakennettu 1890-luvulla. Rakennuksessa on lohkotuista kivistä tehty kivijalka. Lyhytnurkkainen hirsirunko on vuorattu kolmiosisella, helmiponttipaneeli/keilapontattu vaakalauta/ peiterimavuoraus, vuorauksella. Koillispuolella Ikkunat ovat vanhat 6-ruutuiset ja niiden vuorilautojen otsalaudassa uusrenesansiin vivahtavaa koristelua. Rakennuksen väri on kulunut punamulta, ikkunoiden vuorilautoissa on keltaisen värin jäänteitä. Lounaissivun ikkunat ja vuorilaudat ovat uusittu 1990-luvulla alumiini/pintalista ikkunoilla. Vuorilaudat yksinkertaisemmat. Samoin lounaissivun maalaus uusittiin kaupan punamullalla. Rakennuksen eteläpäädyssä on pulpettikattoinen, vastaharjalla ja ruutuikkunoilla varustettu umpikuisti, joka siirrettiin koillisivulta nykyiselle paikalle 1920-luvulla. Kuistin alle rakennettiin 1930-luvun lopulla kellari. Koillisivulla oleva kahden pylvään kannattama klassis/nikkari - henkinen kuisti rakennettiin 1940-luvulla. Satulakatto on katettu betoniiteillä 1950-luvulla. Rakennus on ollut tyhjillään 1960-luvulta alkaen. Tulevaisuudessa se tullaan ottamaan jälleen asumiskäyttöön.

(2) asuinrakennus on rakennettu muistitiedon mukaan 1920-luvulla vaarinpirtiksi. On myös mahdollista, että rakennus on vanhempi. Mahdollisesti rakennuksessa on hyödynnetty lähes samalla paikalla ollutta vanhaa asuinrakennusta. Asuinrakennuksessa on betonisokkeli, jossa näkyy paikoitellen suuria karkeasti lohkottuja kiviä. Rakennuksessa on hirsirunko. Nykyinen ulkoasu, mineriittilevyseinät ja 1-ruutuiset tuuletusikkunalla, on vuodelta 1964.

(3) Otsallinen pariaitta (puoti) on rakennettu nurkkakiville. Pitkänurkkainen hirsirunko on maalattu punamullalla. Rakennuksen eteen rakennettu aidallinen lautarakenteinen sola on ilmeisesti 1900-luvun puolelta. Samoin alkuperäisen katon vuoliaset ovat poistettu. Ovet ovat tehty leveistä lankuista, vanhat avainkilvet. Satulakatto on katetu profiilipellillä. Rakennuksessa on ollut liha- ja vaatepuoti. Rakennettu 1800-luvulla.

Navetta (4) on rakennettu lohkotuista kivistä tehdylle kivijalalle. Rakennuksessa on punaiseksi maalattu lyhytnurkkainen hirsirunko. Sisälle on rakennettu myöhemmin lisäksi

tiilirunko. Rakennusaika on mahdollisesti 1800-luvun loppu tai 1900-luvun alku. Rakennusta on laajennettu pohjoispuolelle siivellä 1920-luvulla. Uudemmassa osassa on betonisokkeli ja hirsirunko. Alun perin tiloissa oli talli. Rakennus on edelleen navettakäytössä.

5. Saunassa on kivijalka ja punainen hirsirunko. Saunan lisäksi rakennusta on käytetty mallissaunana.

6. Riikirakenuksessa on kaksi hirsirakenteista riittä ja välissä ns. luuva. Riiket ovat pitkänurkkaisia ja pääosin vuoraamattomia. Rakennuksessa on myös myöhemmän käytön rakenteita. Hevoskiertorakenne on purettu. Paikalla on lyöty myös talon piippujen tiilet 1900-luvun alkupuolella.

7. maakellarista on jäljellä vain suurista lohkoista kivistä tehdyt seinät.

Historia

Innilä, aikaisemmin Karhu, on Nuupalan kylän kantataloja. Isonjaon aikaan kylätontti sijaitsi Liekoveden rannassa. Nykyisin kylän paikalla on vaneritehtaan rakennuksia. Nykyiselle paikalle Innilän tilakeskus siirrettiin ilmeisesti 1800-luvulla. Inniläksi nimi muuttui 1900-luvun alussa kun isäntä Kalle Karhu otti sukunimeksi Innilän. Vanan isännän antaman tiedon mukaan tila on kuulunut suvulle 1540-luvulta saakka. Innilä on edelleen toimiva maatila ja sillä harjoitetaan karjanpitoa ja viljelyä.

Tilasta on lohkottu läheisen Karjalaisen ruukkutehtaan tontti. Talolla on ollut ainakin kaksi torppaa. Näistä Uitee on n. 1,8 km luoteeseen tilalta.

Ympäristö ja pihapiiri

Innilän tilakeskuksen rakennukset ovat Vaunusuon laajan peltoaukean laidalla. Pihapiiri on kapea, suorakaiteen muotoinen rajautuen peltoon ja metsäiseen rinteeseen. Vanhat palovaaralliset rakennukset, riihi ja sauna, ovat sijoitettu pihapiiriin pohjois- ja eteläreunalle. Samoin mies- ja karjapihan jäänteitä on vielä nähtävissä. Itäpuolella olevan metsärinteen yläosassa on asevarikon henkilökunnan asuinrakennuksia 1950-luvulta. Uudempi rakennuskanta näkyy paremmin maisemassa. Vanhan asuinrakennuksen nurmipihaan on muutamia vanhoja puutarhakasveja mm. omenapuita marjapensaita ja syreenejä. Pihaa suojaa pohjoispuolella vanha, korkeaksi kasvanut kuusiaita. Tilakeskuksen eteläpuolella on Satakunnantie, jonka alitse on tehty karjaa varten alikulkutunneli. Häijääntien eteläpuolella on Muistolan kansakoulu (1900) Pohjoispuolella on vähän matkan päässä entinen Karjalaisen ruukkutehdas, jonka tiloissa toimii nykyisin Vammalan konepaja. Länsipuolella on lähipellon takana metsittynyt alue, jossa on asuinrakennuksia ja Vammalan konepajan

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet Mäkelä Juha, Vammalan keskustataajaman maisemaselvitys 2000, Vammalan kaupungin tekninen palvelukeskus. 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat.

Suulliset lähteet Risto Innilä, haastattelu 14.10.2004.

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

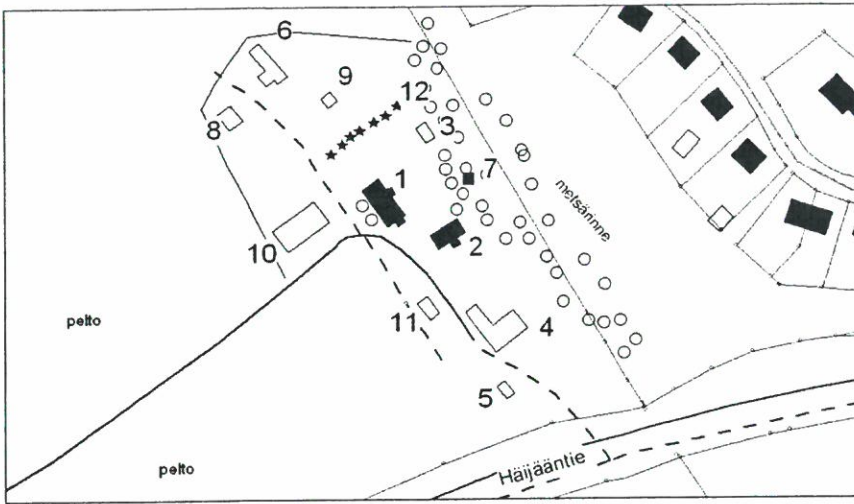
Innilä (19)

Rakennusinventointi 2004

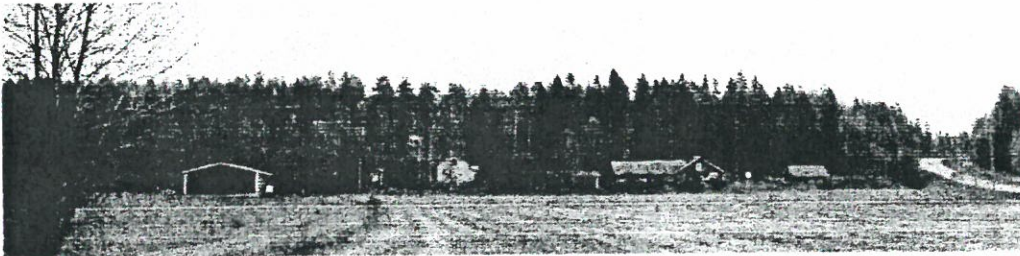
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Innilän kantatila sijaitsee näkyvällä paikalla Vaunusuon laajan peltoaukean laidalla. Tilakeskuksen vierestä menee nykyinen valtatie, Häijääntie. Vanhaa, säilynyttä rakennuskantaa edustavat hirsirakenteiset asuinrakennus, aitta, navetta, sauna, ja riihi. Innilä on toimiva maatila. Uudempaa rakennuskantaa ovat asuinrakennus (2), kuivuri, konesusoja ja autokatos
Arvoluokka	2
Lisätietoja, toim.pidesuos.	Vanhaan pihapiiriin liittyneet rakennukset asuinrakennus, vaarinpirtti, aitta, navetta, sauna ja riihi olisi hyvä säilyttää. Lisäksi pihan vanhan kasvillisuuden, omenapuut, kuusiaita ym. säilymisestä tulisi huolehtia. Uudisrakentamisessa tulee ottaa huomioon vanha rakennuskanta ja sitä rajaava avoin maisema.
Liitteet	kuvaliite ja asemakartta
Valokuvat	digikuvia kohteesta
Inventoija	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 14.10.2004
Tallentaja	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 15.10.2004

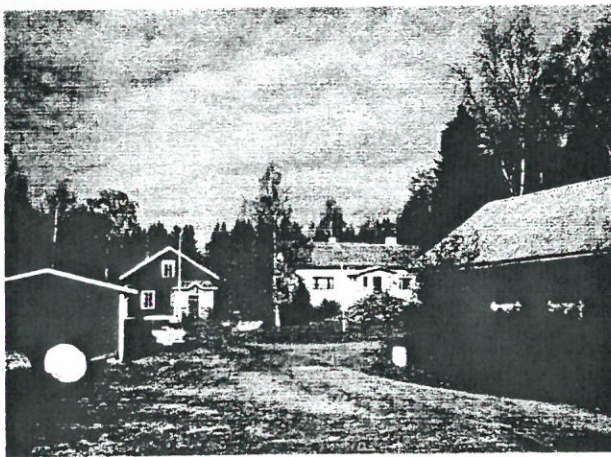
VAMMALA/ NUUPALA/ INNILÄ

1. vanha asuinrakennus (1890-l)
2. vaarinpirtti (1920-l/1964)
3. aitta (1800-l)
4. navetta (1900-l/1920-l)
5. sauna (n. 1900)
6. riihi (1800-l)
7. maakellari (n. 1900)
8. puimasuuli (1920/30)
9. kuivuri (1975)
10. konesuoja (1984)
11. autokatos (1984)
12. kuusiaita (1920-l)

Innilän tilakeskus lounaasta kuvattuna. Oikealla näkyy Satakunnantie, joka rakennettiin 1970-luvulla.

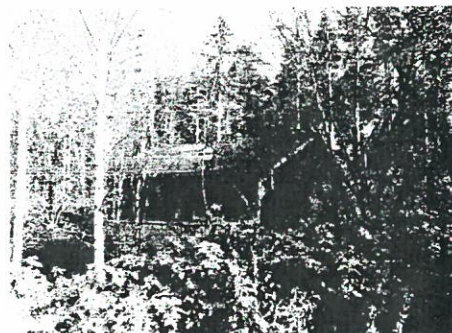
autokatos, kaksi asuinrakennusta ja navetta

vanha asuinrakennus (1) koillisesta

päätykuisti

aitta

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Nuupala	Kiinteistö id	12
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-8-4-5
Osoite	Gallen-Kallelankatu 1, 38210 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	kaupunkikortteli	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	maatalous	Itäkoord	0
Hist. tilatyyppi	kantatalo	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyppi	tontti	Rak lkm	3
		Inventoitu	-

Kuvaus

Jaatsin pihapiiriin kuuluvat (1) asuinrakennus (1867), (2) pienempi entinen leivintupa/konttorirakennus ja (3) kookas talousrakennus. Rakennuksiin kuuluvassa puistossa on (4) Akseli Gallen-Kallelan muistoksi pystytetty muistomerkki ja -laatta. Näistä laatta on paljastettu vuonna 1935. Laatassa teksti " Kalevalaisen kansan suuri kuvaaja Aksel Gallen-Kallela kasvoi kehdestä mieheksi näillä kunnahilla" Lisäksi päärakennuksen seinässä on muistolaatta; " Tämän Jaatsin talon, joka on vuodesta 1920 ollut Tyrvään kunnan toimitalona rakennutti Peter Wilhelm Gallén kunnallisen itsehallinnon syntyessä suurina nälkävuosina 1867-68. "

(1) Rinteessä sijaiseva asuinrakennus on rakennettu epäsäännöllisistä lohkotuista kivistä tehdylle kivijalalle. Sokkeli on vuorattu rappauksella. Runko on tiilirakenteinen ja vuorattu keltaiseksi maalatulla rappauksella. Vanhemman inventoinnin perusteella rakennuksessa olisi myös hirsirunko. Asiaa ei ehditty tarkistaa.

Vanha rappaus on uusittu rakennuksen länsipäädyssä ja erottuu vanhasta rappauksesta. Vanhemman inventoinnin mukaan tiilimuurauksen alla olisi vielä hirsirunko. Ikkunoiden ympäryks on myös tiilellä/rappauksella profiloitu. Ikkunan otsalauta suoralinjainen, klassinen. Vintinpäädyt ja seinän yläosat ovat lautarakenteiset ja vuorattu yksinkertaisella valkoiseksi maalatulla pystylaudoituksella. Ikkunat ovat 6-ruutuiset 1970/80-luvulta, puitteet ovat ruskeaksi petsatut. Sivuilla, lautarakenteessa olevat haukkaikkunat ovat vanhat, 4-ruutuiset. Itäpäädyssä on ajalle tyypillinen kolmiosainen kiilaikkuna, ei lasia. Satulakatto on katettu konesaumattulla pellillä. Rakennukseen kuuluu kaksi koristeellista ns. mutterikuistia. Niistä itäisin on paremmin säilynyt. mm. vuoraus vaakalautaa, johon on veistetty harkkokuviointia. Kuisteilla on suuret ruutu/ristikkoikkunat. Ovet ovat uudenaikaiset. Rakennuksen länsipäädyn kivijalassa on tiili/kivirakenteinen/satulakattoinen osa, josta on sisäänkäynti kellariin. Samassa päädyssä on betonirakenteinen, putkikaiteinen avoterassi, joka on rakennettu mahdollisesti 1950-luvulla.

(2) Rakennuksessa on betonisokkeli, joskin alla näkyy paikoin vanhempaa lohkotuista luonnonkivistä tehtyä sokkeliä. Rakennus on vuorattu peiterimavuorauksella, ikkunat 2-ruutuiset. Satulakatto on katettu hiljakkoin konesaumattulla pellillä, jalkarännit. Katto jatkuus neljän pylvään kannattaman avokuisti päälle pulpettimuotona. Tyrvään kunnan aikana rakennus oli toimisto ja arkistokäytössä. Aikaisemmin rakennus oli ilmeisesti leivintupa.

(3) Suurehko ulkorakennuksessa on betonisokkeli, joskin takapuolella on nähtävissä vanhempaa lohkotuista kivistä tehtyä kivijalkaa. Rakennus on vuorattu keltaiseksi maalatulla peiterimavuorauksella. Runko on ilmeisesti hirsi/rankorakenteinen. Satulakatto on katettu hiljakkoin konesaumatulla pellillä, jalkarännit. Rakennukset 2 ja 3 ovat rakennettu todennäköisesti ennen sotia, joskin paikalla on ollut aikaisemmin rakennuksia.

Historia

Jaatsi on Nuupalankylän kantataloja. 1700-luvulla kylän tontit olivat tiiviinä ryhmänä lähellä Liekoveden rantaa. Kylän paikalla on nykyisin vaneritehdas. Nykyinen Jaatsin paikka lähellä Asemakatua on vuodelta 1867-68, jolloin tilan silloinen omistaja nimismies ja pankinkasööri Peter Gallén rakennutti metsän keskelle uuden päärakennuksen Rakennus oli myös hänen poikiensa mm. Akseli Gallen-Kallelan lapsuudenkoti. Jaatsin vanhempi, 1800-luvun, tilakeskus sijaitsi rautatieaseman alueella. Nykyinen Jaatsi rakennettiin mahdollisesti nimismiehen tarpeita varten kauemmaksi muista Nuupalan taloista.

Nykyisen maiseman erilaisesta menneisyydestä kertoo Gallenin vuonna 1877 teettämä viljelyn järkiperaistämissuunnitelma, joka koski Jaatsin 24 hehtaaria ja Gallenin omistaman naapuritilan, Vännin 46 hehtaaria. Tilojen maat hajosivat 1890-luvulla pidetyssä perinnönjaossa, jonka yhteydessä pääosa maista myytiin nimismies Johan Selanderille. Suvun haltuun jääneelle maalle perusti Valter Gallén Tyrvään höyrsahan 1890-luvun alussa. Tämä Jaatsin ja aseman välissä toiminut teollisuuslaitos vaihtoi pian omistajaa. Vuosisadan vaihteessa Jaatsin ja Vännin tilojen kylän lähellä olevia maita omisti agronomi Selim Rydman. Hänen aikana "kaavoitettiin" myös Nälkälänmäen asuinalue. Läheisen Raivion palstatilan "kaavoituksen" aloitti Valter Gallén. Vammalan kauppalan perustamisen jälkeen, vuodesta 1920 Jaatsin päärakennuksessa toimi Tyrvään kunnantalo. Talo ja parin hehtaarin tontti ostettiin kruununvouti Edvin Savoniuksen perikunnalta vuonna 1919. Oston syynä oli edellisen kunnantalonsa tuhoutuminen tulipalossa vuonna 1918. Jaatsin (Nuupalan) alue liitettiin kauppalaan vuonna 1955, mutta Jaatsi säilyi Tyrvään kunnantalona aina Tyrvään ja Vammalan kauppalan yhdistämiseen saakka, joka tapahtui vuonna 1973. Alun perin päärakennusta ympäröi kolmelta puolelta kuusimetsä, eteläpuolella oli omenapuita ja näkymä Liekovedelle. Kuusikkoa kaadettiin suurelta osin 1950-luvulla ja eteläpuolelle rakennettiin kerros- ja rivitaloja 1960/70-luvulla.

Kuntien yhdistämisen jälkeen Jaatsin käyttäjäksi tuli Nanson ompelimo. Tämän jälkeen rakennus toimi myös kehitysvammaisten päivähoitokeskusena. Nykyinseen käyttöön taidenäyttelytiloiksi rakennus muutettiin vuonna 1987.

Pienempi rakennus oli Tyrvään kunnan aikana Tyrvään rakennustoimistona. Rakennuksessa on konttori, eteinen ja arkistohuone.

Ulkorakennuksessa säilytettiin 1900-luvun alkupuolella Tyrvään kunnan paloautoa ja moottoriruiskua. Samoin kirjastolla oli vuosina 1900-58 tilat kunnantalolla.

Tonttia ympäröivä rakennuskanta on uudistunut 1960/70-luvulta alkaen. Nykyinen pihan tiejärjestely on myös samalta ajalta. Ennen tätä käynti pihaan oli Asemakadun suunnasta, josta tullut pihatie muodosti lenkin päärakennuksen eteen. Rakennuksia kolmelta puolelta suojannut kuusikko kaadettiin pääosin 1950-luvulla. Tontilla on myös ollut ainakin vilja-aitta, joka on purettu pois.

Pihassa on kaksi Akseli Gallén-Kallelalle pystytettyä muistomerkkiä, joista kivilaatta on paljastettu vuonna 1935.

Nykyisin rakennukset ovat Vammalan kaupungin omistuksessa ja niitä käytetään erilaisiin tilaisuuksiin mm. näyttelyt ym.

Ympäristö ja pihapiiri

Jaatsin Asemakadun varrella olevaan pihapiiriin kuuluu kahden asuinrakennuksen ja ulkorakennuksen lisäksi puistoalue, jolla kasvaa kookkaita kuusia, lehtikuusia, vaahteroita ja pihlajaa. Eteläpuolella on yksittäinen omenapuu. Puutarha on pohjaltaan nurmikko, joskin tontilla on myös vanhaa maastonmuotoa, pieniä kumpareita ja kiviä. Taloa ympäröivää kuusikkoa kaadettiin 1950-luvulla ja ympäristön rakennuskanta on pääosin 1960/70-luvun jälkeen rakennettua mm. kaksi 3-kerroksista kerrostaloa ja rivitalo. Tätä vanhempaa rakennuskantaa edustaa läheinen entinen Kino Tyrvää (1941/63) Itäpuolella on myös uusi omakotitalo.

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet Mäkelä Juha, Vammalan keskustataajaman maisemaselvitys 2000, Vammalan kaupungin tekninen palvelukeskus. Muisitukuvia 1930-luvun. Nälkälänmäestä pikkupojan silmin. Rakennusluvat, Kaupungin rakennusvalvonna arkisto. Vammalan keskustan kaupunkikuvallinen inventointi ja kehittämissuosituksset 1990, tekijänä Maa ja Vesi oy, Tampere. Piilonen, Tyrvään kunta 1869-1968. Tyrvään sanomat v. 1935. 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat.

Suulliset lähteet Erkki Teukku, haastattelu marraskuussa 2004.

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

Historiallinen hallintohistoria

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Jaatsin kantatalon asuinrakennus on rakennettu 1867-68. Tontti on samalta ajalta. Rakennuksessa Akseli Gallen-Kallelan (1865-31) vietti varhaisnuoruutensa. Rakennuksessa ja kuisteissa näkyy 1800-luvun jälkipuoliskon kertaustyylien tyylipiirteitä. Rungon materiaalina hirsi/tiili/rappaus ovat poikkeuksellisia alueella. paikkakunnan ja aikakauden rakenteissa. Ikkunat ovat uusittu 1980-luvulla ja istuvat huonosti kokonaisuuteen. Jaatsi toimi Tyrvään kunnantalona 1920-73. Talossa toimi pitkään myös kirjasto.

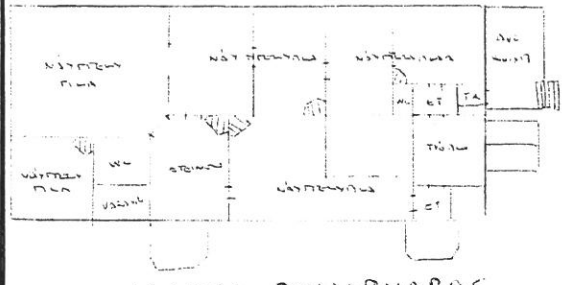
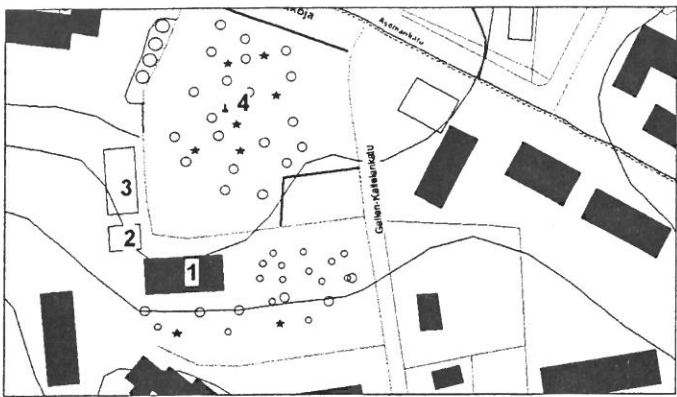
Arvoluokka I

Lisätietoja, toim.pidesuos. Jaatsin rakennuskanta ja nykyinen puistomiljöö tulee säilyttää. Erityisesti pitää huolehtia, että asuinrakennus säilyy. Rakennusten mahdollisissa muutos- ja korjaustoimenpiteissä tulee käyttää perinteisiä materiaaleja ja työtapoja. Mahdollisten

muutos- ja korjaustöiden tulisi olla myös entistäviä.
Asuinrakennuksen alkuperäiset rakennusosat tulisi pyrkiä säilyttämään.
Mahdollisessa uudisrakentamisessa tulee korostetun tarkkaan huomioida vanha pihapiirin ominaispiirteet, kuten esim. materiaalit, mittakaava ja rakennusten sijainti.

Liitteet	kuvaliite ja asemakartta
Valokuvat	digikuvia kohteesta
Inventoija	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 14.10.2004
Tallentaja	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 14.10.2004

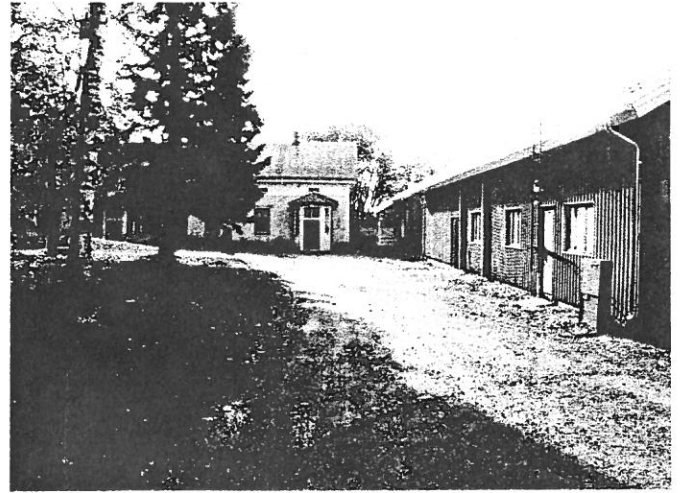
VAMMALA/ NUUPALA/ JAATSI

**JAATSI POHJAPIIRROS
1987**

päärakennus koillisesta

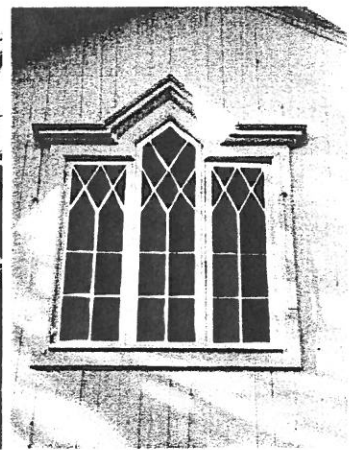
pihaa pohjoisesta

pohjoispuolelta

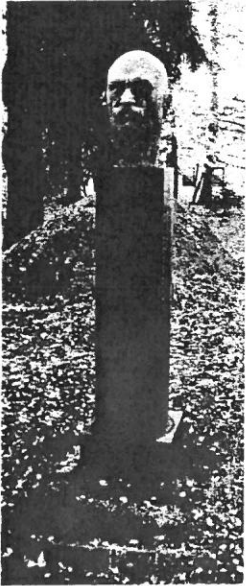

itäpään kuisti

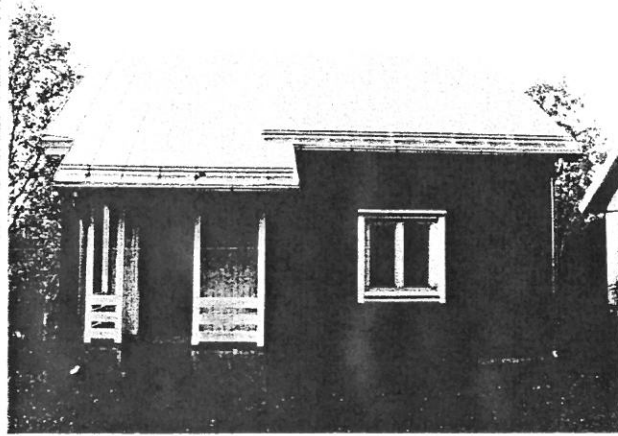

itäpään vintinikkuna

Akseli

leivihuone, konttori, arkisto ym.

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Nuupala	Kiinteistö id	33
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-404-3-45
Osoite	Ruukkupolku 3, 38210 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2121,04
Kohdetyyppi	teollisuus	Itäkoord	0
Hist. tilatyypit	tontti	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyypit	tontti	Rak lkm	3
		Inventoitu	-

Kuvaus

Tontilla ovat entinen tehdasrakennus (1955), varasto- ja pakkaamo-osa 1960-luvulta. (2) teollisuusrakennus (1979/82) ja (3) konekorjaamo 1970-luku.

(1) Tehdasrakennus on rakennettu Tyrvään keramiikan tuotantotiloiksi 1950-luvulla. Rakennuksessa on betonisokkeli ja poltetusta tiilistestä tehty tiilirunko. Räystäässä on tiiliprofilointi. Satulakatto on katettu konesaumatuilla pellillä. Ikkunat ovat pystyjakoiset, uusittu 1990-luvulla alumiinipokaisilla. Ikkunoiden väri on violetti. Ikkunoiden kohtia on myös korostettu maalaamalla vaaleanruskealla ikkunan levyinen kenttä ikkunan alle. Ikkunat, ovet, katokset, maalaukset ovat 1990-luvulta, postmodernia. Rakennusta on laajennettu matalalalla peltikuorisella osalla eteläpäästä 1960-luvulla. Matalammassa laajennuksessa oli varasto- ja pakkaamo.

Historia

Tontti on lohkottu läheisestä Innilän tilasta. Tontille perustetun yrityksen nimi oli Tyrvään keramiikka, joskin kansan suussa rakennus tunnetaan Karjalaisen ruukkutehtaana. Omistaja oli Arvi Karjalainen. Yritystoiminnan lisäksi rakennusmestari Karjalainen suunnitteli tontin rakennukset. Ensimmäiseksi tontille rakennettiin puurakennus, jossa aloitettiin ruukkujen valmistus sodan jälkeen. Muistitiedon mukaan rakennus tuhoutui tulipalossa, jonka jälkeen rakennettiin nykyinen tiilirakennus, joka myös vaurioitui tulipalossa 1950-luvulla. Tontille rakennettiin konekorjaamo 1970-luvulla. Toinen teollisuusrakennus rakennettiin kahdessa vaiheessa 1970- ja 80-luvun vaihteessa. Jälkimmäisen osan suunnitteli Margit Kalvo insinööritoimisto Aimo Lehtimäki Oy:stä. Ruukkutuotanto jatkui aina 1970/80-luvulle, jonka jälkeen toiminta päättyi kannattamattomana. Vammalan konepaja (per. 1919) siirtyi 1980-luvulla keskustasta väljemmille vesille. Uusi teollisuusrakennus rakennettiin Ruukkutehtaan länsipuolelle. Samalla hankittiin myös Ruukkutehtaan tontti, johon sijoitettiin konepajan toimintoja. Tiilirakennukseen kuulunut piippu on purettu.

Ympäristön historiaa

Ruukkutehtaan lisäksi ympäristössä on harjoitettu tiiliteollisuutta jo vuodesta 1911 alkaen (Warerin tiilitehdas). Viimeinen tehdas sijaitsi Vammalan konepajan uuden teollisuusrakennuksen paikalla. Tehtaan piippu kaadettiin 1980-luvulla ja kuoppia täytettiin.

Ympäristö ja pihapiiri

Karjalaisen ruukkutehdas (21)

Rakennusinventointi 2004

Tontti sijaitsee Putajantien varressa vaunusuon peltoaukean laidalla. Peltomaiseman lisäksi länsipuolella on laaja metsäinen saareke, jossa on asuinrakennuksia ja Vammalan konepajan suuri teollisuuskiinteistö. Itäpuolella olevassa metsärinteessä on muutamia asuinrakennuksia ja Innilän tilakeskus. Pihapiiri on pääosin hiekkapihaa ja avointa nurmikenttää. Länsipuolella on maatuneita kuoppia, jotka liittyvät savenottoon.

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet Mäkelä Juha, Vammalan keskustataajaman maisemaselvitys 2000, Vammalan kaupungin tekninen palvelukeskus. Rakennusluvut, Kaupungin rakennusvalvonna arkisto. 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

Historiallinen teollisuushistoria

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Vanha tiilirakennus liittyy osaltaan Tyrvään sodanjälkeiseen teollistumiseen, joka sijoittui radan ja aseman ympäristöön kuten vanhempikin teollisuus. Karjalaisen ruukkutehtaana tunnettu rakennus on rakennettu 1950-luvulla. Sijoittumiseen vaikutti raaka-aineen saatavuus ja hyvät liikenne yhteydet. Ulkonäköön on vaikuttanut 1990-luvun korjaukset, ikkunat, katokset ja värivalinnat. Rakennus on näkyvällä paikalla Putajantien varrella.

Arvoluokka 3

Lisätietoja, toim.pidesuos. Ruukkutehdas on viimeinen näkyvä merkki alueella 1900-luvulla toimineesta tiiliteollisuudesta. Rakennus tulisi säilyttää ja mahdollisessa uudisrakentamisessa tulisi turvata tehtaan näkyvä asema maisemassa.

Liitteet kuvaliite ja asemakartta

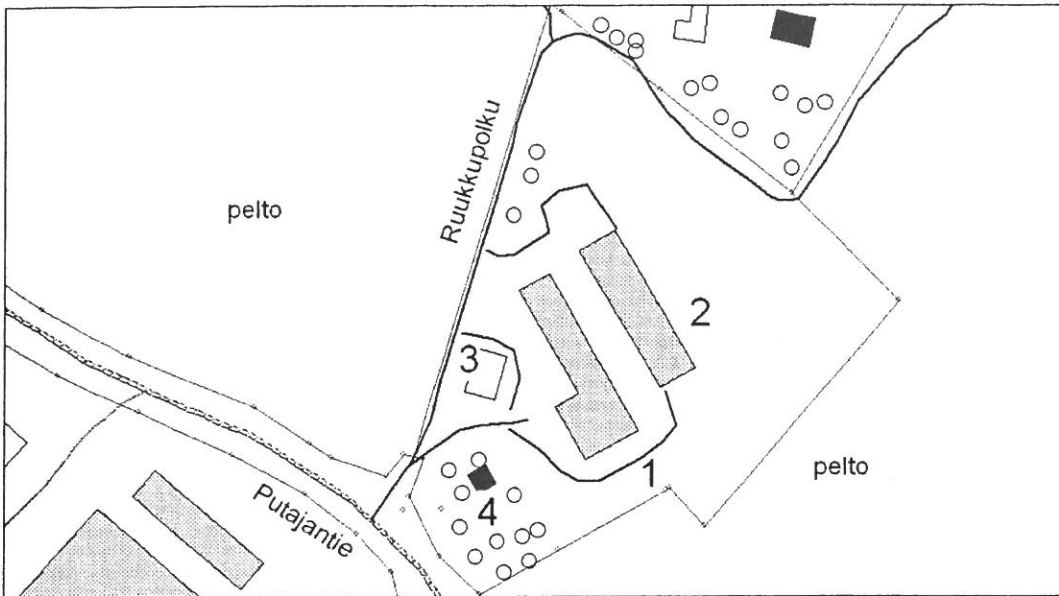
Valokuvat digikuvia kohteesta

Inventoija Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
14.10.2004

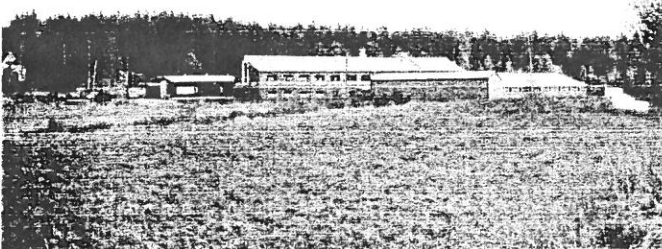
Tallentaja Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
19.10.2004

VAMMALA/ NUUPALA/ KARJALAISEN RUUKKUTEHDAS

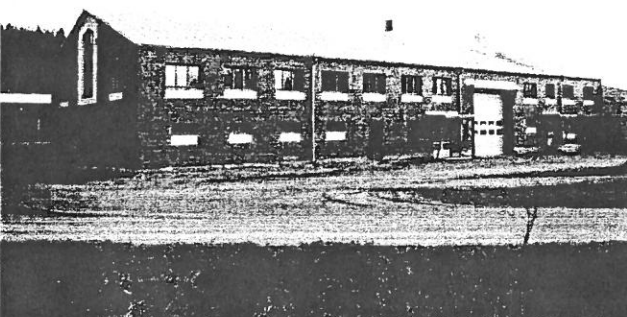
1. Tyrvään keramiikkatehdas (1955, laajennus 1960-luvulla) 2. teollisuusrakennus (1979, laajennus 1982). 3. konekorjaamo (1970-l) 4. 2000-luvulla purettu vanha asuinrakennus. Pohjoispuolella näkyy Keramiikkatehtaan omistajan asuinrakennus. Lounaiskulmassa ovat Vammalan konepajan teollisuusrakennukset.

Rakennukset länsipuolelta

vanha tehdas ja laajennus eteläpuolelta

vanha tehdas lännestä

Vammalan konepajan pumpputehdas

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Nuupala	Kiinteistö id	13
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-8-4-4
Osoite	Asemakatu 20, 38210 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	kaupunkikortteli	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	asuin- ja liikekiinteistö	Itäkoord	0
Hist. tilatyyppi	tontti	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyppi	tontti	Rak lkm	1
		Inventoitu	-

Kuvaus

(1.)Asuin- ja liiketiloja sisältävä rakennus on rakennettu kahdessa osassa. Vanhempi L - muotoinen rakennus sijoittuu Asemakadun varteen. Rakennuksessa on kaksi 2-kerroksista satulakattoista osaa/siipeä, joita yhdistää kulmassa oleva tasakattoinen osa Tienvarressa olevassa osassa on alakerrassa on näyteikkunalla varustettuja liiketiloja ja toisessa kerroksessa on asuntoja. Rakennuksen sokkeli on pinnoitettu ruskeaksi maalatuilla laatoilla. Tiilirunkoinen rakennus on rapattu luonnovalkoiseksi. Satulakatto on katettu betonitiilellä. Asuintilojen Ikkunat ovat uusittu 1980-luvulla. Nykyiset ovat kömpelöt puulistaikkunat. Osa näyteikkunoista on pienennetty kömpelösti 1980-luvulla. Rännit ovat vanhat. Kulmassa olevassa tasakattoisessa osassa on säilynyt hyvin funktionalismin piirteet, jotka näkyvät sisäänkäynnin katoksessa, ikkuna- ja parvekeratkaisuissa. Rappauksessa näkyy vaurioita seinän ja julkisivussa olevan kapean katoksen yhtymäkohdassa.

Rakennusta on laajennettu 1960-luvulla, jolloin rakennettiin kadun suuntainen 3-kerroksinen asuinrakennus. Rakennuksen päädyt ovat tiilirakenteiset, sivut on pinnoitettu levyllä.

Historia

2-kerroksinen asuin- ja liikerakennus on rakennettu vuonna 1941. Kadunsuuntaisessa osassa on ollut likeyrityksiä ja asuntoja. Siipiosassa oli alun perin elokuvateatteri Kino Tyrvää, johon sisäänkäynti oli hyvin funkkishenkisestä kulmaosasta. Teatterin alapuolella oli kellarissa yleinen sauna, johon sisäänkäynti oli sisäpihan puolelta. Rakennusta on korjattu 1950-luvulla, jolloin se sai nykyisen ulkoasun, johon kuuluvat satulakatto, karkea rappaus ja kivipinnoitetut laatat sokkelissa. Ulkoasu on sekoitus funktionalismia ja 1950-luvun tyyliä. Teatteri lopetti toimintansa 1970-luvulla ja tilat korjattiin ruokakaupaksi. Nykyisin teatterin tiloissa toimii Siwa -kauppa. Liiketiloissa on nykyisin kampaamo. Aikaisempia likeyrityksiä oli mm. baari 1960-luvulla. Länsipuolella oleva 3-kerroksinen asuinrakennus rakennettiin 1960-luvulla, piirustukset ovat rakennusinsinööri Lauri Rantasen tekemät vuodelta 1963.

Rakennuksen rakenteissa ja sijoittelussa näkyy hyvin aikakauden muuttuminen. Rakennuksen vanhempi osa sijoittui aikansa mukaisesti heti kadun varteen. Rakennusta laajennettiin 1960-luvulla, asuinsiivellä, joka sijoittuu kauemmaksi kadun reunasta.

Ympäristö ja pihapiiri

Rakennus sijaitsee Asemakadun varrella. Pohjoispuolella on postmoderni liikerakennus ja

Kino Tyrvää (22)

Rakennusinventointi 2004

rivitalo 1900-luvun loppupuolelta. Itä- ja eteläpuolella on Jaatsin rakennukset (1860-l) ja siihen liittyvä puisto. Länsipuolella on 1970-luvun elementtikerrostalo. Tontin itälaidalla on lehmusrivi, joka liittyyne alunperin lähellä olevaan Jaatsin taloon. Sisäpiha on hiekka ja nurmpipintainen. Samoin uudemman puolen julkisivun puolella on nurmikko- ja hiekkapiha.

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet Mäkelä Juha, Vammalan keskustataajaman maisemaselvitys 2000, Vammalan kaupungin tekninen palvelukeskus. Rakennusluvat, Kaupungin rakennusvalvonna arkisto. 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

Historiallinen taloushistoria

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Asuin- ja liikerakennuksen vanhin osa on rakennettu vuonna 1941. Rakennusta on jatkettu vuonna 1963 3-kerroksisella asuinsiivellä. Vanhassa osassa on säilynyt jossain määrin funktionalismin piirteitä. Rakennus on maisemallisesti keskeisellä paikalla Asemakadun varrella. Asemakatu muodosti 1900-luvun alkupuolella Tyrvään kunnan keskeisen liike- ja pääkadun, jonka varrelle keskittyi suurin osa kunnan taloudellista toimintaa

Arvoluokka

2

Lisätietoja, toim.pidesuos. Asemakaudun varteen sijoittuvan liike- ja asuinrakennus tulisi säilyttää. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee sovittaa nykyiseen rakennettuun ympäristöön mittakaavan, värien, materiaalien ja rakennusten sijoittelun suhteen. Rakennusten korjauksissa tulee käyttää rakennusajan perinteisiä materiaaleja, työtapoja ja teknisiä ratkaisuja. Asuinrakennuksen alkuperäiset ja vanhat rakennusosat tulisi pyrkiä säilyttämään. Mahdolliset muutos- ja korjaustyöt tulisi tehdä entistään.

Liitteet kuvaliite ja asemakartta

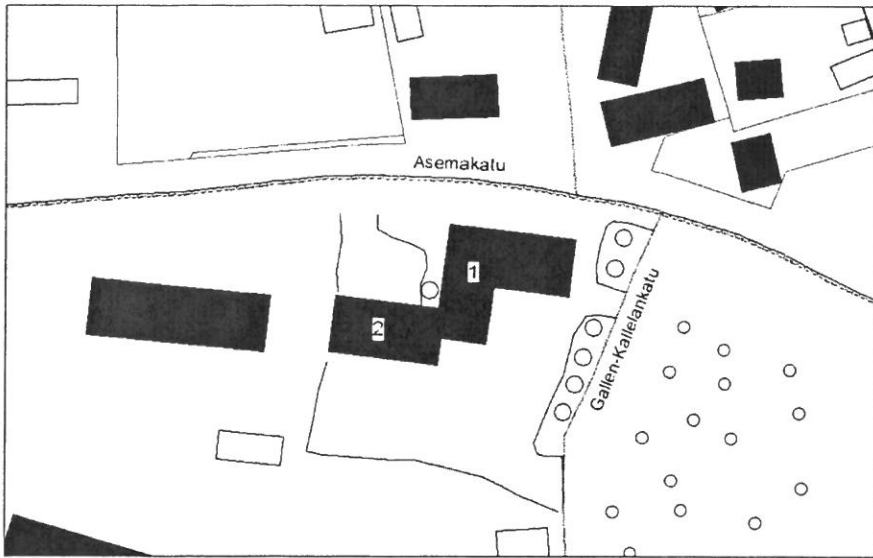
Valokuvat digikuvia kohteesta

Inventoija Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
3.9.2004

Tallentaja Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
6.9.2004

VAMMALA/ NUUPALA/ KINO TYRVÄÄ

1. Kino-Tyrvää, vanha liike- ja asuinosa (1941) 2. asuinkerrostalo (1963)

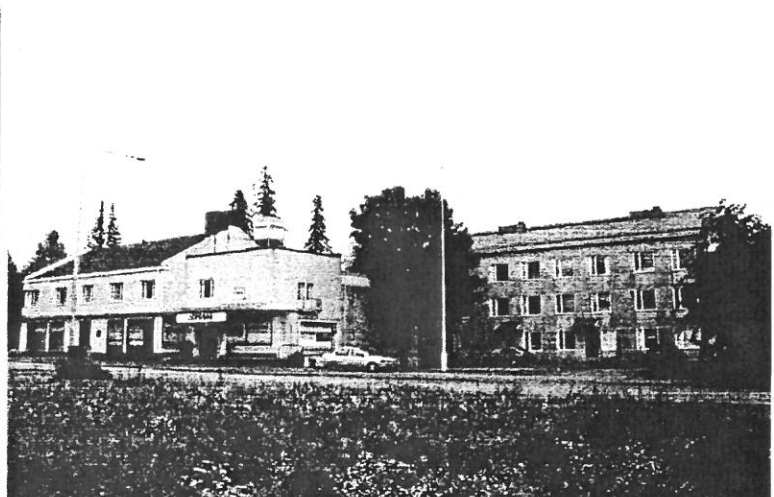
vanha puoli luoteesta

koillisesta

länsipuolelta

vanha liike- ja asuinrak.

uudempi osa.

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Nuupala	Kiinteistö id	16
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-6-23-9
Osoite	Nokiankatu 1, 38210 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	teollisuusalue	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	teollisuus	Itäkoord	0
Hist. tilatyyppi	tontti	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyppi	tontti	Rak lkm	9
		Inventoitu	-

Kuvaus

Tontilla ovat 1950-luvun loppupuolella valmistuneet 1. tehdasrakennus (1957), 2. voimalaitos (1957) muuntoasema (1957) 4. raaka-ainevarasto (1959) ja 5. korjauspaja (1959). 6. työvälinevarasto (1973) 7. letkuhalli (1975) 8. varasto (1972) 9. portinvartijankoppi.

Alkuperäsiessä rakennuskannassa (rakennukset 1-5) yhteisiä piirteitä mm. tiilirunko ja ikkunanauhat. Katot ovat pääosin tasakattoja. Vielä korjauspajan laajennuksessa, johon tuli työvälinevarasto käytettiin pintamateriaalina puhtaaksi muurattua tiiltä. Pihan keskelle rakennettu kookas letkuhalli rakennettiin jo betonielementeistä. Samoin varastorakennus tehtiin kaarihallina, joka pinnoitettiin aaltolevyillä.

(1) Pitkässä, noin 20 x 270 metriä, tehdasrakennuksessa on matala kellari ja 3 kerrosta. Rakennuksen eteläsivulla on viisi 4-kerroksista porttirakennusta, jossa ovat sisäänkäynnit, lastauslaiturit ja sosiaalitylöitä, niiden pohja on noin 10x10 metriä. Rakennuksen sokkeli ja kellarit ovat betonirakenteiset, runko on puhtaaksi muurattua tiiltä. Ikkunat ovat tehdasosassa pitkinä vaakanauhoina, porttirakennuksissa osassa ikkunat/levyt muodostavat pystyelementin. Rakennuksessa on nähtävissä, kuutiomaisuus, ikkunat ja tasakatot, funktionalismin piirteitä. Rakennuksen julkisivu on säilynyt pääpiirteissään alkuperäisessä asussa. Suurimman muutoksen on tuonut letkuhallin ja tehtaan yhdistävän matalan siiven rakentaminen vuonna 1975.

Ensimmäinen ja toinen kerros toimivat tuotanto ja varastotiloina. Kolmannessa kerroksessa ovat ruokala, konttori, muoviosasto sekä tutkimus- ja kehitysosasto.

Lämpövoimalaitos muodostuu 65 -metriä korkeasta piipusta ja siihen kuuluvasta kuutiomaisesta tiilirakennuksesta, jossa pulpettikatto. Eteläpuolella on lisäksi n. 10 m korkea metallinen öljysäiliö. Ikkunat jaoteltu korkeiksi pystylinjoiksi. Voimala lämmitti alun perin tehtaan lisäksi myös tehtaan rakennuttamat virkailijoiden asuinrakennukset. Kattila suunniteltiin polttamaan öljyn lisäksi kivihiltä tai haketta. Jälkimmäistä olisi saatu läheiseltä vaneritehtaalta, joka tuotti sitä enemmän kuin tarvetta oli.

Raaka-ainevarasto on 1-kerroksinen tiilirakennus, jossa on loiva satulakatto. Päädyssä on harjan muotoa seuraava ruutuikkuna. Samoin sivuilla on yhtenäinen ikkunanauha räystäään

alla. Ikkunoiden päällä on ajalle tyypillinen pieni lippa, jossa kaato on seinän suuntaan.

Korjauspajassa (1950-l) on pystyurituskoristelut betonisokkeli. Runko on puhtaaksi muurattua tiiltä. Ikkunat ovat sivuilla nauhoina, päädyssä erillinen suuri ruutuikkuna. Rakennuksessa on pulpettikattol Korjauspajaa on laajennettu länsipuolelta vastaavanlaisella osalla myöhemmin, mahdollisesti 1960-luvulla.

Piirustukset ovat leimattu SGT Oy Nokia, Rakennusosasto -leimalla.

Historia

Suomen ensimmäinen kumialan yritys toimi Hämeenlinnassa vuosina 1895-98. Vammalan kannalta keskeinen Suomen Gummitehdas aloitti vuonna 1898 Helsingissä. Kasvava teollistuminen takasi myös hyvät markkinat yritykselle. Laadun parantuessa toiminta laajeni ja uudeksi toimipaikaksi tuli Pirkkalan Nokia, jonka tehdas valmistui vuonna 1904. Kumiteollisuus keskittyi 1930-luvulla, jolloin suuri osa kumialan yrityksistä kuului Suomen Gummitehdas Osakeyhtiön yhteyteen. Toinen maailmansota aiheutti raaka-aineen puutteen vuoksi taantuman. Sodan jälkeen toiminta elpyi ja laajeini nopeasti. Nokialla sijaitsevien tehtaiden laajentaminen tuli jälleen ajankohtaiseksi. Suomen Gummitehdas arvioi myös Nokian tehtaiden kasvaneen niin laajoiksi, että työväen saanti Nokialta alkoi olla vaikeaa. Päätöksen seurauksena tehtaan johto päätti perustaa uuden tehtaan Vammalaan, johon siirrettäisiin eri osastoja Nokialta. Tehdasta varten hankittiin Vammalasta kaksi teollisuuskorttelia, toinen rautatien takaa ja toinen Liekoveden rannasta. Maat kuuluivat Jaatsin ja Vännin tiloihin. Rakentaminen rautatien takana alkoi vuonna 1956 rautatien takaisella tontilla. Rantatontti jätettiin varastoon tulevia aikoja varten. Ensimmäiset rakennukset kumitehdas, voimala, sähkökeskus valmistuivat vuonna 1957 ja tuotanto käynnistyi 1958. Seuraavana vuonna valmistuivat raaka-ainevarasto ja korjauspaja. Samaan aikaan rakennettiin myös tehdasalueen pohjoispuolelle neljä kahden perheen työnjohtajien asuntoa, neljä insinöörien asuntoa, isännöitsijän asunto sekä sauna- ja pesutuparakennus.

Rakennusten piirustukset ovat varustettu SGT rakennusosasto -leimalla. Suunnittelijoiksi mainitaan tehtaan isännöitsijä Jussi Peräinen ja rakenteista vastasi ins. Jussi Jussilainen ja ins. Eino Holstila. Rakennus- putki- sähkö- hissi- ja ilmastointistöistä vastasivat tamperelaiset yritykset. Rakennustyöt teki Tähtinen & Sola. Piipun rakensi Rauhaniemi oy. Vammalaan jäi vain pienempiä alihankitatöitä. Työpaikkoja katsottiin tulevan alkuvaiheessa 300-350, joista puolet olisi naisia. Työväestö tuli pääosin paikkakunnalta.

Sama tehdas eri nimillä.

Suomen Gummitehdas Oy, Vammalan tehdas 1956-1959
Suomen Kumitehdas Oy, Vammalan tehdas 1959-1966
Oy Nokia Ab, Kumitehdas, Vammalan tehdas 1967-1979
Oy Nokia Ab, Kumiteollisuus, Vammalan tehdas 1980-1989
Teknikum oy 1989-

Nykyinen Teknikum oy perustettiin vuonna 1989, jolloin Nokialla tehtiin sisäisiä järjestelyitä. Teknikum Oy:llä on noin 210 henkeä töissä. Samalla erotettiin myös polyuretaaniyksikkö, Pucast oy, jolla on noin 20 henkeä töissä. Samalla vuosikymmenellä Vammalan tehtaalle tuli myös alivuokralaisia, joista osa oli juuri näiden järjestelyiden seurauksena syntyneitä.

Tälläisiä tehtaalta lähteneitä jälkeläisiä oli mm. Vammalan muotokumi ja Vammalan teollisuuspalvelu, joista jälkimmäinen oli entinen tehtaan kunnossapitoyksikkö. Nykyisin tehtaan tiloissa toimii mm. Vammalan kaukokiito, Vammalan Maestro food, TTY ja Elastopoli, joista kaksi viimeistä ovat Tampereen teknillisen yliopiston yksiköitä. Vammalan teollisuuspalvelu toimii entisessä korjauspaja/työvälinevarastossa, joka on myyty ja erotettu omaksi tontiksi. Myös virkailijoiden asuinrakennukset ovat myyty yhtiön ulkopuolelle. Nykyisin lämpö tulee Vaneritehtaan vieressä olevasta Fortumin voimalasta. Tehtaan lämpövoimala on varavoimalana. Rakennus kuuluu tehtaalle, sisuskalut ovat Fortumin.

Kumitehtaan toteutumattomista suunnitelmista voidaan mainita varhaiset suunnitelmat tehtaan laajentamisesta, jossa tilaa olisi saatu porrasosia/lamelleja etelään jatkamalla. Letkutehtaan rakentaminen lopetettiin nämä suunnitelmat. 1980-luvulla oli suunnitelmissa tehtaan muuttaminen toimistohotelliksi, joka myös raukesi. Tulevaisuuden ongelmia ovat tehdastilojen mataluus (n. 3,5 m.) ja uudet korkeammat koneet.

ennen tehdasta

Kumitehtaan rakennuskannasta pääosa on rakennettu 1950-luvun loppupuolella. Tätä ennen alue oli pääosin avointa peltomaisemaa, joka rajautui idässä Näлкälänmäkeen. 1900-luvun alkupuolella kumitehtaan tontin kaakkoiskulmalla toimi puusepäntehtas ns. miljoonatehtas, joka tuhoutui tulipalossa 1930-luvulla. Tehdasalueen etelälaidalla oli Vännin tilakeskus, jossa toimi 1900-luvulla Tyrvään Karjanhoitokoulu. Peltoalueen teollistumisen jälkeen rakennukset purettiin vähitellen pois. Ainoa rakenne, joka on säilynyt Tyrvään karjakkokoulun rakennuksista on Nokiankadun varrella oleva lautarunkoinen suulirakennus.

Nykyisin kumitehtaan tiloissa toimii Teknikum Oy:n lisäksi muita yrityksiä mm. TTY, Pucast Oy, Vammalan kaukokiito, Vammalan maestro food ja Vammalan teollisuuspalvelu oy. Lämpövoimalan omistaa Fortum.

Ympäristö ja pihapiiri

Kumitehtaan keskeinen teollisuusalue n. 200 x 300 metriä, sijaitsee Asemakadun varrella, lähellä Vammalan rautatieasemaa. Teollisuustontti rajoittuu kapeaan metsäalueeseen, jonka takana on asutusta mm. itäpuolella Näлкälänmäki. Pihapiiri on avara. Vanhimmat teollisuusrakennukset ovat pääosin sijoitettu tontin reuna-alueelle. Pihamaa on pääosin asfalttipihaa, nurmikenttiä on pääosin reuna-alueilla. Lounaisnurkalla on henkilökunnan parkki-alue. Maisemaa hallitsee lämpövoimalan 66 metriä korkea tiilipiippu.

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet Palo-oja, Willberg, Kumi, Tampereen kaupungin museolautakunnan julkaisuja 13, Tampere 1982. Tyrvään Sanomat 26.11.1958 "Kumitehtaan koneet alkavat pyöriä". 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat.

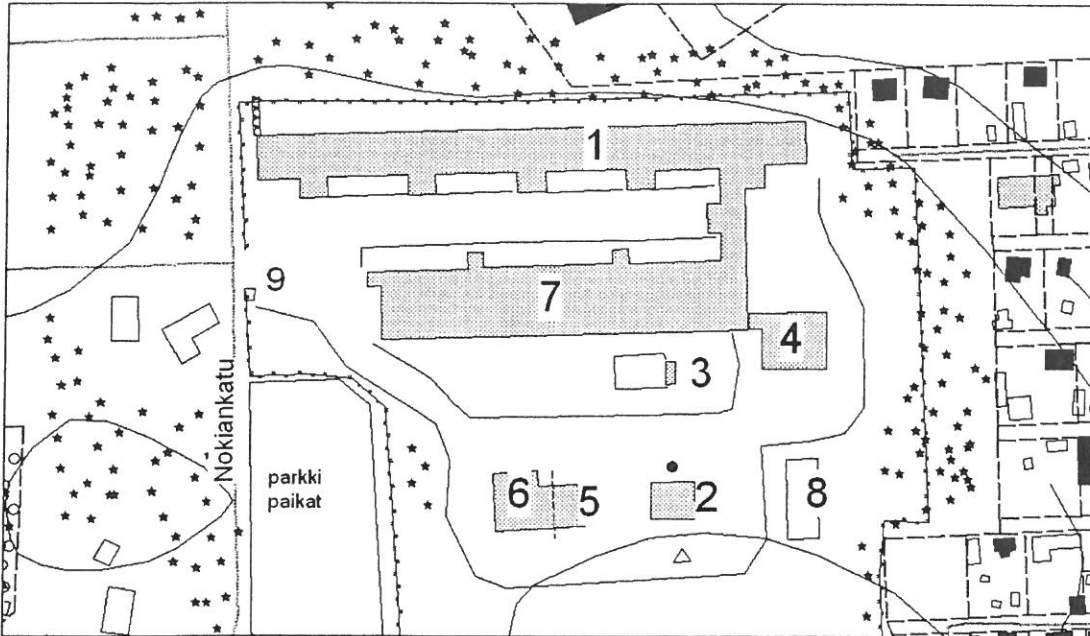
Suulliset lähteet Jukka Tuominen, haastattelu

Kumitehdas, Teknikum (23)

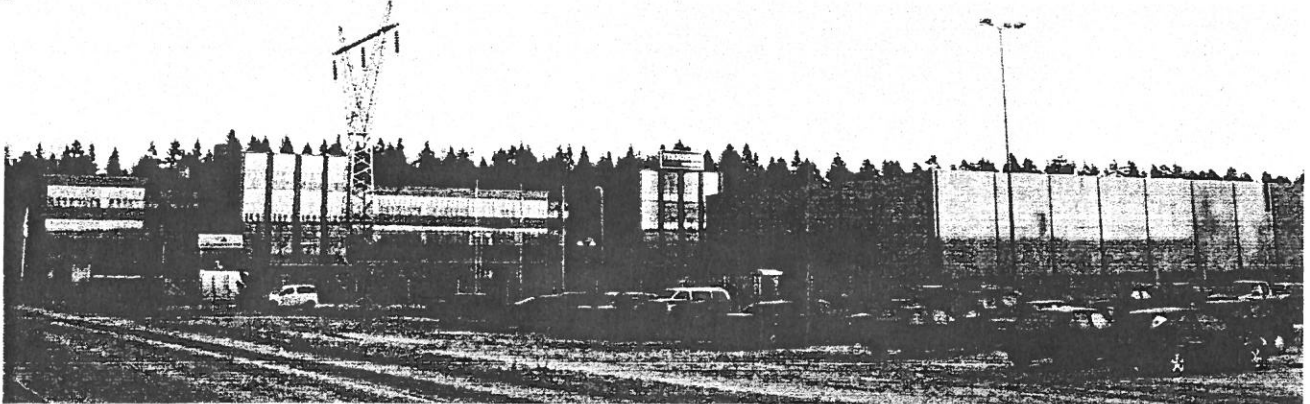
Rakennusinventointi 2004

Rakennushist.	rakennusperinteinen
Historiallinen	teollisuushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Teknikumin alkuperäinen rakennuskanta, tehdas, voimala, muuntoasema, raaka-ainevarasto ja korjauspaja, muodostavat tyyllisesti ja materiaalisesti yhtenäisen kokonaisuuden. Rakennukset ovat hyvin säilyneet alkuperäisessä asussa ja tilat ovat edelleen alkuperäisessä kumiteollisuuden käytössä. Läheinen virkailijoiden ja työnjohtajien hyvin säilynyt asuntoalue liittyy myös historialliseen kokonaisuuteen.
Arvoluokka	2
Lisätietoja, toim.pidesuos.	Vanha rakennuskanta, kumitehdas, voimala/piippu, muuntoasema, raaka-ainevarasto ja entinen korjauspaja, tulisi säilyttää kokonaisuutena. Erityisesti pitäisi huolehtia, että kumitehdas ja maisemaa hallitseva savupiippu säilyvät. Rakennusten mahdollisissa muutos- ja korjaustoimenpiteissä tulisi käyttää perinteisiä materiaaleja ja työtapoja. Uudisrakentamisessa tulee korostetun tarkkaan huomioida nykyisen rakennuskannan maisemallisuus ja ominaispiirteet, kuten esim. materiaalit, mittakaava ja rakennusten sijainti.
Liitteet	kuvaliite ja asemakartta
Valokuvat	digikuvia kohteesta
Inventoija	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 17.11.2004
Tallentaja	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 25.11.2004

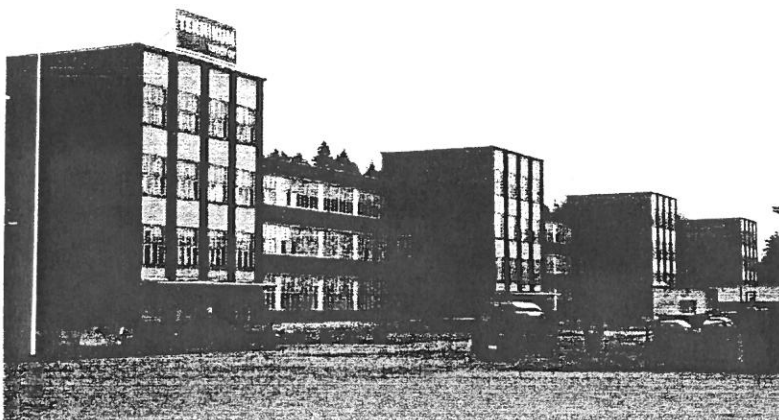
VAMMALA/ NUUPALA/ TEKNIKUM

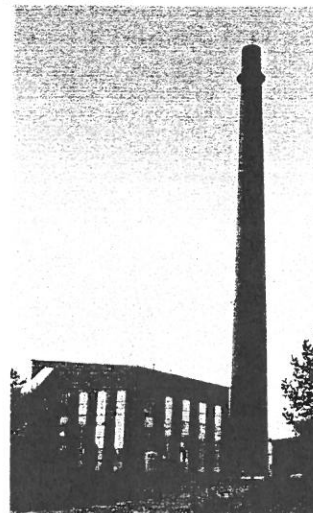
1. kumitehdas (1957) 2. voimala(1957) 3. muuntoasema(1957) 4. raaka-ainevarasto(1959)
5. korjauspaja (1959) 6. työvälivarasto (1973) 7. letkuhalli (1974) 8. varasto (1972) 9.
portinvartijan koppi (1970-l)

yleiskuva lounaasta, takana näkyy kumitehdas, etualalla on letkuhalli

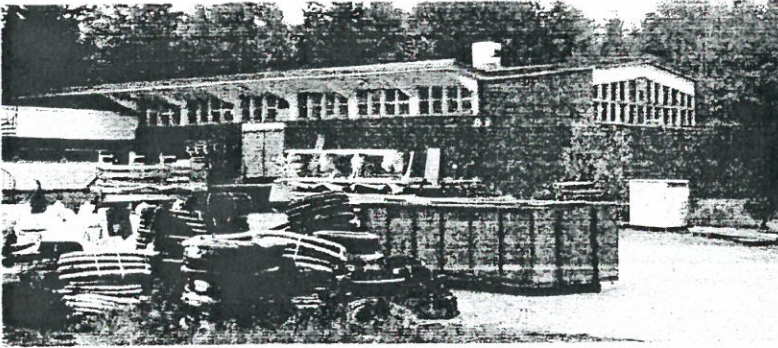

kumitehdas

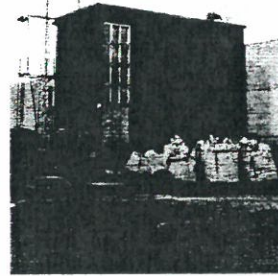

voimala

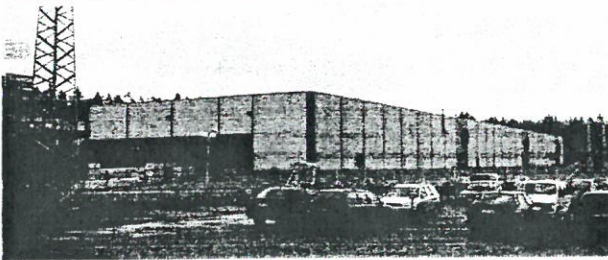

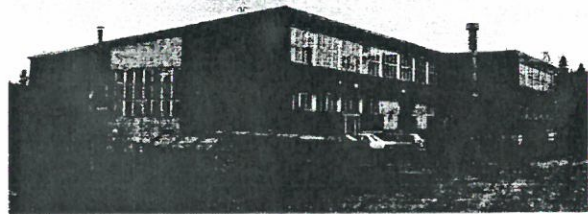
raaka-ainevaresto

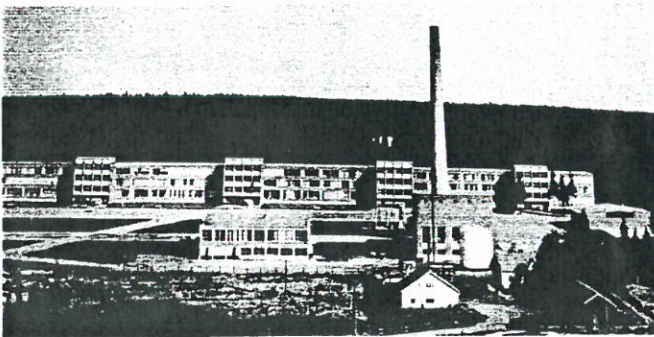
muuntoasema

letkuhalli

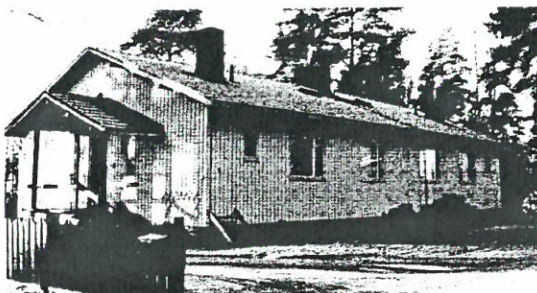

korjauspaja ja työvälinevarasto

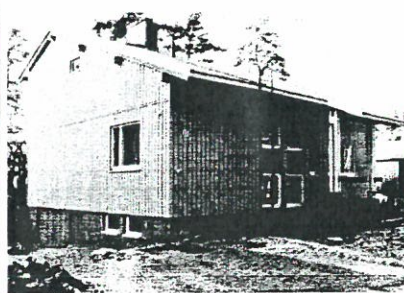

kumitehdas vuonna 1963, Tyrvään seudun museo

KUMITEHTAAN 1950-LUVULLA RAKENTAMAT ASUINRAKENNUKSET

työnjohtajien kahden perheen asunnot

insinöörien asuntotyyppi

Liekoranta ja Öljlä (24)

Rakennusinventointi 2004

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Nuupala	Kiinteistö id	11
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-404-2-48
Osoite	Asemakatu 34, 38210 Vammala (Liekoranta) Asemakatu 32 (Öljlä)	Alue	0
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	matkailu, majoitus ja ravits	Itäkoord	0
Hist. tilatyypit	palstatila	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyypit	tontti	Rak lkm	3
		Inventoitu	-

Kuvaus

Liekorannan tontilla ovat (1) kieverirakennus (1900/1950-1/2000-1), (2) asuinrakennus (1930-1), (3) varasto (1950-1), (4) grillikota (1980-1).

Öljlä -nimisellä naapuritontilla (sama omistaja, Liekorannan Peltoset Ky)) ovat lisäksi pieni (5) asuinrakennus/huoltamo (Esso) (1920/30-1), (6) korjaamorakennus (1920/30-1) (7) varastorakennus (1920/30-1)

(1) Kieverirakennuksessa on lohkotuista kivistä tehty kivijalka, jota on runsaasti korjailtu betonisokkelilla. Hirsirunko on vuorattu 2000-luvulla siniseksi maalatulla keilapontatulla vaakalaudoituksella. Nurkka-, seinä- ja vesilistat ovat tummemmalla. Ulkovuorauksen yläosa ja

päätykolmiot erotettu vesilistalla ja niiden yläpuolella on säilytetty vanhempaa peiterimavuorausta. Kattotuolien päissä, lukuunottamatta katon kaavelia, on koristelieikkausta. Rakennuksen ikkunat ovat 2xristikarmilliset, joissa yläikkunat on jaettu pieniin ruutuihin. Ikkunat ovat puurakenteiset ja lasit ovat kitatut. Muita jugendiin vivahtavia piirteitä on seinälistojen koristelut. Ulkovuorauksen vaakaosa ja ikkunat ovat 2000-luvulta. Rakennuksen pohjoisovilla on räystästä nouseva pulpettikattoinen, leveä valokaappi. Satulakatto on katettu 2000-luvulla konesaumattulla pellillä, jalkarännit. Tympanonkoristeet. Kaavelin pulpettikaton pelti on vanhempaa. Julkisivussa ja päädyissä ovat portaat ja kuistit ovat 2000-luvulla laitettut. Portaat mustaa metallia ja puuta, katokset koristeelliset, mustaa metallia. Eteläpuolella siipien välissä on lasitettu parveke, jonka aita valkoiseksi maalattua putkea, 1950-luvulta.

Yleisilme. Rakennuksen alkuperäinen asu, rakennuksen mittoja lukuunottamatta, on hävinnyt vuosikymmenien aikana. Nykyinen ulkoasu on rakennettu viime vuosina ja sen ratkaisussa on pyritty noudattamaan vanhoja tyylejä ja rakennustapoja.

(2) Asuinrakennuksessa on betonisokkeli. Hirsirunko on vuorattu vaaleanruskealla peiterimavuorauksella, yläosassa valkoinen pystypanelointi. Ikkunat T-karmilliset. Satulakatto on katettu betonitiilellä, päädyissä kissanpenkit. Rakennettu 1930-luvulla. Ulkoasultaan säilynyt.

(3) Talousrakennuksessa on betonisokkeli ja se on lautarakenteinen. Rakennuksen väri on punainen. Satulakatto on katettu betonitiilellä. Aikaisemmin rakennuksessa on ollut sauna, liiteri ja karsina yhdelle sialle. Nykyisin rakennus on varastona. Rakennettu sotien jälkeen.

(5) Rakennuksessa on betonisokkeli, hirsirunko on vuorattu valkoiseksi maalatulla vaakapaneloinnilla. Nurkka- ja ikkunalistoitus on maalattu siniseksi. Ikkunat ovat vanhat ristikarmilliset. Matalassa vinttipäädyssä on ns. lunetti-ikkuna. Rakennuksessa on punaisella saumapellillä katettu satulakatto, päädyissä on kissanpenkit. Rakennuksen julkisivun puolella on kookas, tasakattoinen kuistirakennelma, joka tekee rakennuksen ulkoasusta hieman poikkeavan. Rakenne voi selittyä suunnitellulla huoltoasematarkoituksella. Pihan puolella on pienempi aumakattoinen umpikuisti, jossa on t-karmilliset ikkunat. Vanha asu on hyvin säilynyt. Rakennusvuosi on ilmeisesti 1934.

(6) Korjaamorakennuksessa on betonisokkeli, runko on vuoraamaton tiilirakenne. Ikkunat ovat ruutuikkunoita, Katteena on profiilipelti. Rakennusvuosi todennäköisesti 1934.

Historia

Liekorannan taustalla on elinkeinojen ja teollistumisen murros 1800-luvun lopulla. Tällöin teollistuva maa vei usein käsityöläiseltä elinkeinon ja pakotti heidät alan tai tuotteiden vaihtoon. Tyrväässä sorvaaja Herman Ulvénin tulot pienenevät rukkimarkkinoiden pienentyessä. Vuonna 1900 Ulvén rakennutti nykyisen kievarirakennuksen ja huusi sille kievarioikeudet. Tontti lohkottiin Jaatsin tilan maista. Rakennus (1) suunniteltiin kestikievariksi, joka tarjosi majoitus- ja ravitsemuspalveluksia. Rakennuksen malli ja tyyli olivat kuitenkin lähinnä sen ajan maataloista. Kievarioikeudet olivat Nuupalan kievarilla vuodet 1901-1905. Uudestaan kievarioikeudet palasivat vuosiksi 1929-1931 Akseli Iisan ostettua talon. Oikeuksien välillä talo toimi ilmeisesti tavallisena majoitus- ja ravintolapalveluja tarjoavana yrityksenä. Kievarioikeudet liittyvät lähinnä tiettyjen sääntöjen täyttämiseen, joista tärkeimpiä olivat jatkokyydin tarjoaminen matkustavaisille. Kievarijärjestelmän lakkauttamisen jälkeen rakennuksessa toiminta jatkui vuosikymmeniä matkustajakotina.

Edullinen sijainti aseman ja maantien risteyksessä teki siitä vilkkaan paikan. Matkustavaisten lisäksi elämää lisäsivät taiteilijakiertueet ja yksittäiset taiteilijat, jotka majoittuivat ja esiintyivät Liekorannassa. Tunnettuja nimiä olivat Toivo Kuula, J. Alfred Tanner, Pasi Jääskeläinen, Kaarlo Halme ja Aarne Orjatsalo. Väriä toivat myös tsaarin aikaiset hevospäivät, joita pidettiin Liekorantaa vastapäätä olevalla asemaplaanilla. Näillä markkinoilla otettiin Venäjän armeijan käyttöön suurikokoisia ja virheettömiä hevosia. Tarkastavat upseeri majoittuivat tällöin Liekorantaan.

Pekka Koskisen nykyiselle omistajalle antaman tiedon mukaan Kievarin nimi olisi ollut jossain vaiheessa Itä-Satakunnan Tyrvään seurakunnan kestikievari Liekoranta. Ulvénin aikana tontilla olleessa rakennuksessa toimi myös vesitehdas, jossa valmistettiin virvoitusjuomia. Laitteet tehtaaseen Ulvén osti tehtailija Carlsonilta, jonka oluttehdas lakkautettiin kauppalassa vuonna 1906. Ulvén siirtyi vuonna 1916 lähelle nykyistä Uosson terveystaloa. Ulvénin jälkeen liiketoiminta jatkui konkursseista huolimatta. Tontille rakennettiin vielä 1930-luvulla asuinrakennus (2), jonka huoneita vuokrattiin myös pitemmäksi aikaa. Kievarirakennuksessa toimi myös muita liikeyrityksiä. Pitkäaikainen toimija oli mm. posti, joka toimi vuosikymmeniä aina vuoteen 1990 saakka. Kievarista löytyi aikajoin myös parturi, kahvila, sekatarvakauppa ja lakiasian neuvoja. Nykyinen aloitti kievarin pidon vuonna 1960.

Rakennus on kokenut muutoksia vuosikymmenien aikana. Suuri modernisaatio tehtiin 1950-luvulla, jolloin pohjoispuolella oleva satulakattoinen frontoni muuttui pulpettikattoiseksi. Lisäksi ikkunat uusittiin ja rakennus sai mm. suuret näyteikkunat. Samoin rakennettiin keskuslämmitys. Huonoon kuntoon päässyt rakennuksen remontti alkoi 1990-luvulla. Tässä remontissa rakennus sai nykyisen kansallisromantiikkaan vivahtavan ulkoasun, jolla ei sinänsä ole esikuvaa rakennuksen historiassa. Ulkoasun suunnitteli arkkitehti Marja Rauhala. Kirjava ikkunavalikoima ja näyteikkunat korvattiin nykyisellä mallilla. Ikkunat teki vanhalla mallilla valikoidusta puutavarasta teki Ari Juurikivi Stormin kylästä.

Nykyisin rakennuksessa on ravintolapalveluja ja 9 hotellihuonetta.

Öljylä

Muistitiedon mukaan rakennus rakennettiin huoltoaseman tarpeita varten. Myös tontin nimi Öljylä viittaa tähän toimintaan. Muistitiedon mukaan toiminta ei olisi kuitenkaan käynnistynyt vaikka kaikki rakennettiin valmiiksi.

Ympäristö ja pihapiiri

Liekorannan kieverirakennus sijaitsee välittömästi Asemakadun varressa. Kadun pohjoispuolella on Vammalan rautatieaseman rakennuksia ja ratapiha. Länsipuolella on Vammalan vaneritehtaan asuin- ja konttorirakennus 1960-luvulta ja vaneritehtaan teollisuusalue. Eteläpuolella on entisiä pelto- ja niittyalueita, jotka ovat metsittyneet. Itäpuolella on tontti, jolla on asuinrakennus ja tiilinen talousrakennus 1920/30-luvulta. Näiden takana on vanhaa peltoa ja huoltoasema 1930-luvulta. Piha on pääosin hiekkapintainen, nurmikkoa ja pihapuita on tontin reunoilla ja eteläosassa. Tontilla on mm. Terijoen salavia.

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet Sastamalan historia. Ulvio Uno, Kieverinpoika muistelee. 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat.

Suulliset lähteet Peltonen, haastattelu syyskuussa 2004

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

Historiallinen taloushistoria

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

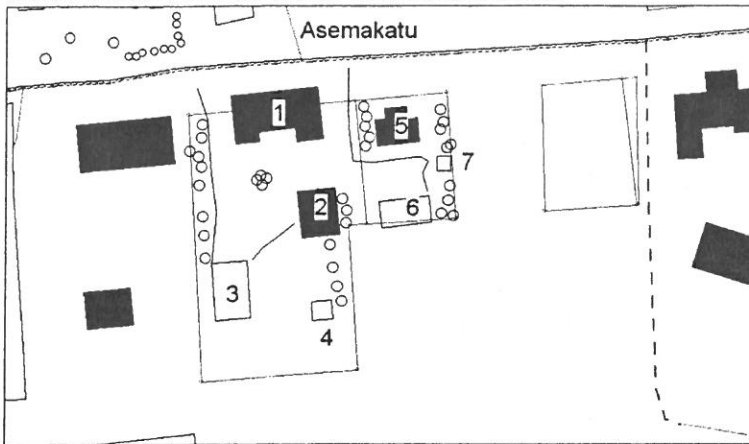
Perustelu Asemankadun varrella oleva rakennus on rakennettu Tyrvään rautatieaseman (1895) lähelle majoitus- ja ravintolapalveluita tarjoavaksi kieveriksi vuonna 1900. Rakennus toimii edelleen alkuperäisessä käytössä. Nykyinen ulkoasu on rakennettu pääasiassa 1950- ja 2000-luvun remonteissa. Liekoranta on osa rautatien synnyttämää liike- ja rakennustoimintaa. Öljylän tontilla olevat hyvin säilyneet korjaamorakennus ja huoltamoksi suunniteltu rakennus muodostava Liekorannan kanssa kokonaisuuden rautatieaseman

Liekoranta ja Öljylä (24)

Rakennusinventointi 2004

	vieressä.
Arvoluokka	2
Lisätietoja, toim.pidesuos.	Liekorannan ja Öljylän tonttien rakennettu kokonaisuus, johon kuuluvat kievarirakennus, asuinrakennus, huoltamorakennus, korjaamorakennus ja kaksi ulkorakennusta, tulisi ehdottomasti säilyttää. Erityisesti pitäisi huolehtia, että huoltamo- ja kievarirakennus säilyvät. Rakennusten mahdollisissa muutos- ja korjaustoimenpiteissä tulee käyttää perinteisiä materiaaleja, työtapoja ja teknisiä ratkaisuja. Rakennusten alkuperäiset rakennusosat tulisi pyrkiä säilyttämään. Uudisrakentamisessa tulee tarkkaan huomioida vanhan rakennuskannan ominaispiirteet, kuten esim. materiaalit, mittakaava ja rakennusten sijainti.
Liitteet	kuvaliite ja asemakartta
Valokuvat	digikuvia kohteesta
Inventoija	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 3.9.2004
Tallentaja	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 6.9.2004

VAMMALA/NUUPALA/LIEKORANTA

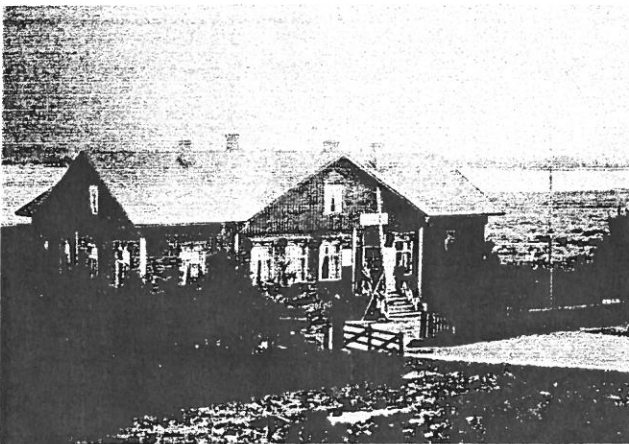

Liekoranta

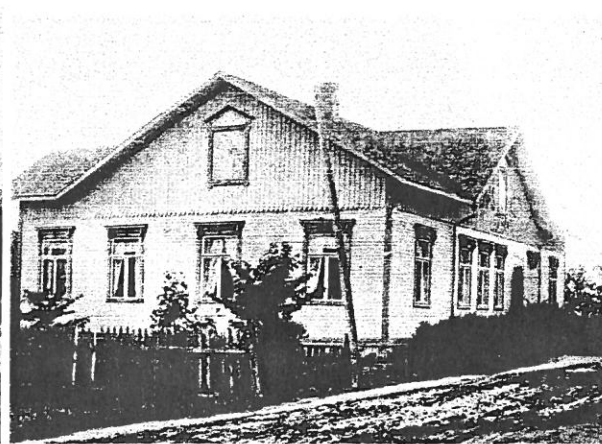
1. kievari (1900/1950/2000)
2. asuinrakennus (1930-l)
3. talousrakennus (1950-l)
4. grillikota (1980-l)

Öljylä

5. konttori/asuinrakennus (1920/30-l)
6. autokorjaamo (1920/30-l)
7. talousrakennus (1920/30-l)

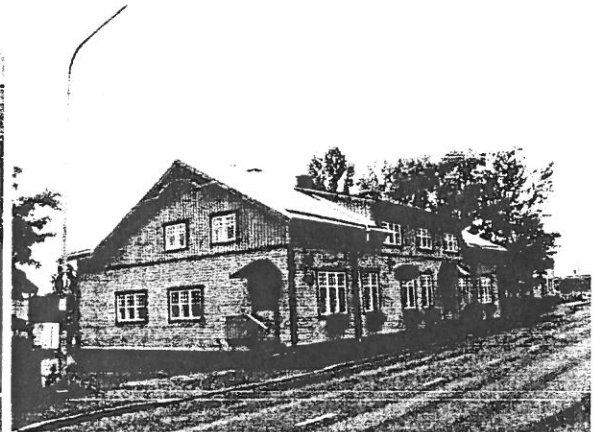
Liekoranta vuonna 1906

Ulkoasu ennen 1950-luvun muutoksia

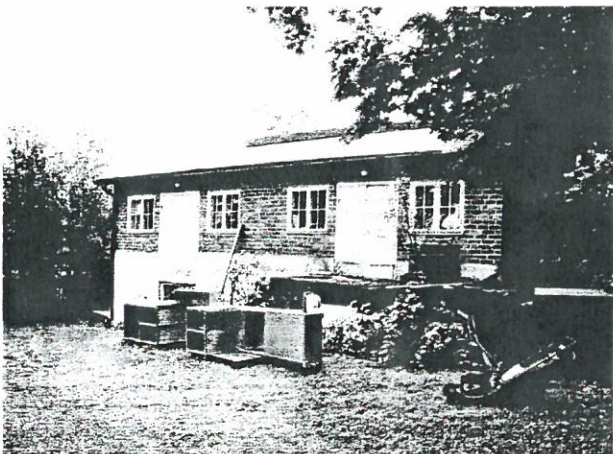
Liekoranta vuonna 2004

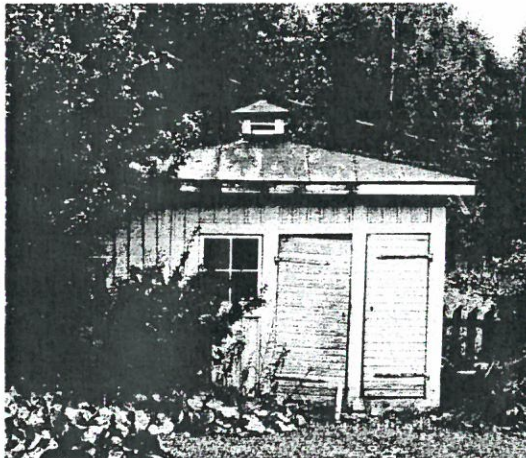
Liekorannan asuinrakennus

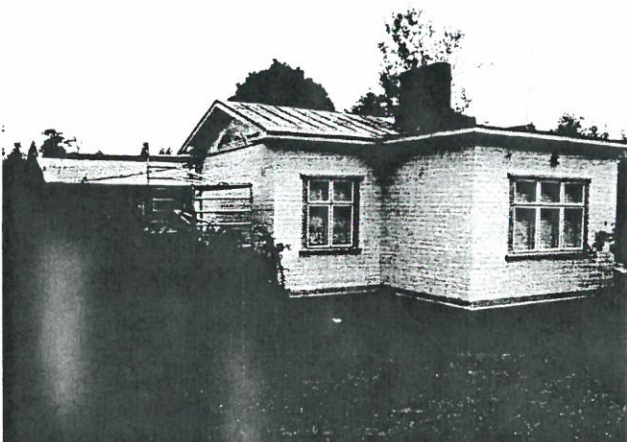
ÖLJYLÄ, suunniteltu Gulfin huoltoasemaksi

Öljylä, korjaamorakennus

talousrakennus

(Öljylä) huoltamo, julkisivu pohjoispuolelta

pihan puolelta, etelästä.

Muistola, kansakoulu (25)

Rakennusinventointi 2004

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Nuupala	Kiinteistö id	19
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-404-3-1
Osoite	Asemakatu 169, 38210 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	opetus	Itäkoord	0
Hist. tilatyyp	tontti	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyp	tontti	Rak lkm	5
		Inventoitu	-

Kuvaus

Muistolan kansakoulun tontilla ovat koulurakennus (1900) maakellari (1900-l alku) ja varastorakennus (1950-l). Näiden lisäksi pihapiirissä ovat uudehko varastokatos ja lämmin teollisuushalli.

Kookas (1) koulurakennus (n.14x35 m.) on rakennettu lohkotuista kivistä tehdyille kivijalalle. Rakennuksessa on lyhytnurkkainen hirsirunko, joka on vuorattu kolmiosaisella vesilistoin erotetulla vuorauksella. Seinän alaosa on pystyä helmiponttipaneelia, keskiosa on keilapontattua vaakalautaa ja ylhäällä on kapea kenttä peiterimavuorausta. Ikkunat on T-jakoiset, 6-ruutuiset, valkoiseksi maalattu. Osassa on säilynyt vanhaa lasia. Ikkunoiden vuorilaudoissa on uusrenesanssiin vivahtavaa koristelua. Rakennuksen väriyty, vuoraus keltaiseksi ja nurkkalistat sekä ikkunoiden vuorilaudat ruskealla, vahvistaa kuvaa. Maali on paikoin kulunut pois mutta näkyvissä ei ole merkittäviä lahovaurioita. Satulakatto on katettu betonitiilellä ja näyttää pääosin ehjältä. Profiloituissa tiilipiipuissa on nähtävissä rapautumista. Länsisivulla on rakennuksen päissä satulakattoiset frontonit, joissa on kiilaikkuna koriteena. Rakennuksen itäpuolella on kolme pientä umpikuistia, joissa on ruutuikkunat ja peiliovet. Kuistien kivijalkaa on korjattu betonilla. Kuistien katot ovat pulpettimallia, oven kohdalla vastaharja, jossa on tympanonkoriste. Yhtä kuistia on laajennettu lisäkatoksella, joka on kuitenkin purettavissa pois. Kuistien katoissa on pieniä lahovaurioita. Kaakkoispäädyssä on hiukan kookkaampi umpikuisti, jossa on satulakatto. Vintin ikkunana on kolme vierekkäistä kiilaikkunaa.

(2) Maakellari on rakennettu suurista lohkotuista kivistä. Pohjaltaan kellari on neliön muotoinen. Sisäkatto on holvattu neljäosaiseksi rataakiskojen ja tiilimuurauksen avulla. Rakenteen suojana on uudehko kate. Rakennukseen kuuluu koristeellinen tuuletuspiippu.

Historia

Muistolan tontti on lohkottu Nuupalan kylän Innilän tilan maista vuonna xxx.

Muistolan kansakoulu on perustettu vuonna 1895. Aluksi koulu toimi vuokratiloissa, ensin Härmän ja myöhemmin läheisen Innilän tilalla. Nykyinen koulurakennus valmistui vuonna 1900. Jatkosodan lopulla Muistolan koululla säilytettiin myös ilmatorjuntamateriaalia. Muistolan uusi koulu valmistui vuonna 1953, jonka jälkeen vanha koulu toimi teollisuustuotantorakennuksena. 1900-luvun loppupuolella tontilla on säilytetty

rakennusliikkeen rakennusmateriaalia. Tontille on myös rakennettu pitkä varastokatos ja peltirakenteinen teollisuushalli. Vuonna 2004 suunnitelmissa on muuttaa koulu asuinkäyttöön.

Muistola -nimi syntyi vuonna 1894, jolloin riitoja synnyttänyttä kouluasiaa käsiteltiin valtuustossa. Samassa kokouksessa luettiin ilmoitus, jossa Nikolai II oli antanut hallitsijanvakuutuksen ja vahvistanut Suomen perustuslait. Yleisessä innostuksessa tuli kouluasia hyväksytyä. Tämän muistoksi talollinen Antti Impola ehdotti koulun nimeksi Muistola, joka myös hyväksyttiin. Usein vanhat nimet ovat kadonneet ja jääneet pois käytöstä Muistolan kohdalla näin ei ole käynyt, joskin paikka ja rakennus ovat muuttuneet.

Ympäristö ja pihapiiri

Koulun tontti sijaitsee Vaunusuon laajan peltoaukean laidalla. Rakennus näkyy selkeästi Asemakadulle ja Häijääntielle. Tontin eteläreunalla on pieni tontti, jolla on pieni asuinrakennus 1900-luvun vaihteesta. Sen eteläpuolella on Teukun tilakeskus. Pohjoispuolella on Häijääntie ja Innilän tilakeskus. Itäpuolella nousee metsäinen rinne, jonka takana on kumitehtaanteollisuusalue. Länsipuolella aukeaa laaja Vaunusuon peltoaukea ja Liekovesi. Tontti on toiminut viimeiset vuosikymmenet varastona. Erilaista rakennustarviketta on ympäri tonttia. Pihapiiri on myös hoitamaton ja osittain pusikoitunut.

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet Mäkelä Juha, Vammalan keskustataajaman maisemaselvitys 2000, Vammalan kaupungin tekninen palvelukeskus. Lammi Esko, Asevarikko 3 – perustamisesta nykypäivään, Vammala. Piilonen, Tyrvään kunta 1869-1968. 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

Historiallinen sivistyshistoria

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Rakennus on rakennettu kouluksi vuonna 1900. Kookas rakennus on näkyvällä, keskeisellä paikalla laajan peltoaukean laidalla. Rakennus on ulkoisesti säilynyt vanhassa asussa; vuoraus, ikkuna, vuorilaudat, kuistit ym. Kokonaisuuteen kuuluu myös kivirakenteinen maakellari. Pihan laiduille rakennetut varastokatos ja lämmin halli ovat muuttaneet kokonaisuutta.

Arvoluokka 2

Lisätietoja, toim.pidesuos. Vanhan rakennuskannan, koulurakennuksen ja maakellarin säilyminen olisi turvattava. Rakennuksen korjaus- ja muutostöissä tulee käyttää perinteisiä materiaaleja, työtapoja ja teknisiä ratkaisuja. Vanhat Muutosten suunta tulisi olla mielellään vanhaan asuun palauttava. Mahdollinen

Muistola, kansakoulu (25)

Rakennusinventointi 2004

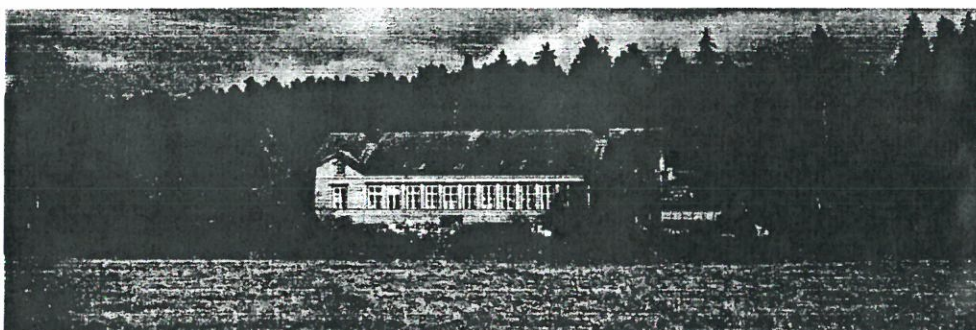
uudisrakentaminen tulee sovittaa alueen rakennettuun ympäristöön, erityisesti koulurakennuksen näkyvyyttä maisemassa ei saisi huonontaa. Tämä koskee myös tontilla ja pellolla olevaa pusikkoa.

Liitteet	kuvaliite ja asemakartta
Valokuvat	digikuvia kohteesta
Inventoija	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 12.10.2004
Tallentaja	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 12.10.2004

**VAMMALA/
NUUPALA/
MUISTOLAN
KANSAKOULU**

1. koulurakennus (1900)
2. maakellari (n. 1900)
3. varasto (1950-l?)
4. lämmin halli
5. varastokatos

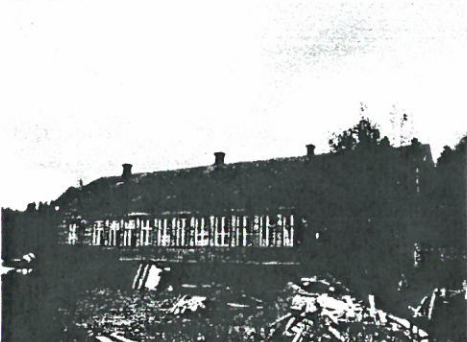
koulurakennus Asemakadun suunnasta

kuisti

kaakkoispääty

eteläpuolelta

maakellari

Raivion työväentalo (26)

Rakennusinventointi 2004

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Nuupala	Kiinteistö id	29
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-404-2-44
Osoite	Raivionkatu 17, 38210 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	omakotialue	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	kokoontuminen	Itäkoord	0
Hist. tilatyyppi	tontti	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyppi	tontti	Rak lkm	1
		Inventoitu	-

Kuvaus

Radan varressa olevalla tontilla on (1) Raivion työväentalo (1914)

(1) Rakennus (n. 13x29 m.) on rakennettu lohkotuille nurkkakiville. Hirsirunko on vuorattu keilapontatulla vaakalaudoituksella. Vuoraus on maalattu punamullalla, nurkka- ja ikkunalistat ovat valkoiset. Ikkunat ovat ristikarmillisia 6-ruutuisia ja 4-ruutuisia. Osa ikkunoista, mm. salin ikkunat ovat kookkaita T-karmillisia, joissa yläikkuna on jaettu pieniin ruutuihin. Satulakatto on katettu betonitiilellä. Yksinkertainen tympanonkoriste.

Rakennus on ulkopinnoiltaan hyvin säilynyt. Vanhaa materiaalia ovat mm. ikkunat ja ulkovuoraus. Julkisivuun on puhkaistu näyttämön kohdalle uusi ovi.

Historia

Tontti on lohkottu Jaatsin tilasta . 1900-luvun alussa se tunnettiin Arnellin tonttina. Pieni asuinrakennus sijaitsi nykyisen työväentalon länsipään paikalla. Vuonna 1914 tontille rakennettiin Raivion työväentalo.

Ympäristö ja pihapiiri

Työväentalo sijaitsee Raivion asuinalueen pohjoisreunalla. Tontti jää Raivionkadun ja rautatien väliin. Tontilla on työväentalon lisäksi ruoho/hiekkapihaa. Tontin laidalla kasvaa muutama koivu. Pääosa tonttia ympäröivästä rakennuskannasta on rakennettu pian radan valmistumisen jälkeen 1900-luvun vaihteessa. Poikkeuksen muodostaa koillispuolla oleva uudehko omakotitalo. Työväentalo sijaitsee näkyvällä paikalla asuinalueen keskeisessä risteyksessä. Aikaisemmin työväentalon nurkalla oli rautatien ylitys Nälkälänmäkeen oli työväentalon sijainti oli vielä merkittävämpi. Kiviset portinpylvää osoittavat vanhan portin ja tien sijainnin.

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet Kartta Raivion palstatilasta, J Niemistö, Tyrvää 1903, Vammalan kaupungin arkisto. 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat. Tainio Risto, Muistikuvia Nälkälänmäestä pikkupojan silmin sekä polun varrelta poimittua

Suulliset lähteet

Raivion työväentalo (26)

Rakennusinventointi 2004

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

Historiallinen aatehistoria

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Rakennus on rakennettu Raivion työväentaloksi vuonna 1914. Rakennus on ulkoisesti hyvin säilynyt aikakautensa asussa. Se on keskeinen osa 1900-luvun vaihteessa syntyneiden ja hyvin säilyneiden Raivion ja Näлкälänmäen asuntoalueiden yhteisöhistoriaa. Rakennus sijaitsee näkyvällä paikalla rautatien varrella.

Arvoluokka 2

Lisätietoja, toim.pidesuos. Työväentalo tulee säilyttää. Rakennuksen mahdollisissa korjaustoimenpiteissä tulee käyttää perinteisiä materiaaleja ja työtapoja. Rakennuksen alkuperäiset ja vanhat rakennusosat tulisi pyrkiä säilyttämään Uudisrakentamista tontilla tulisi yleisesti ottaen välttää, mikäli siihen kuitenkin on painavia perusteita, tulee uudet rakennukset ja rakenteet huolellisesti sovittaa tontin ja ympäristön olemassa olevaan rakennuskantaan materiaalien ja mittasuhteiden sekä sijainnin osalta.

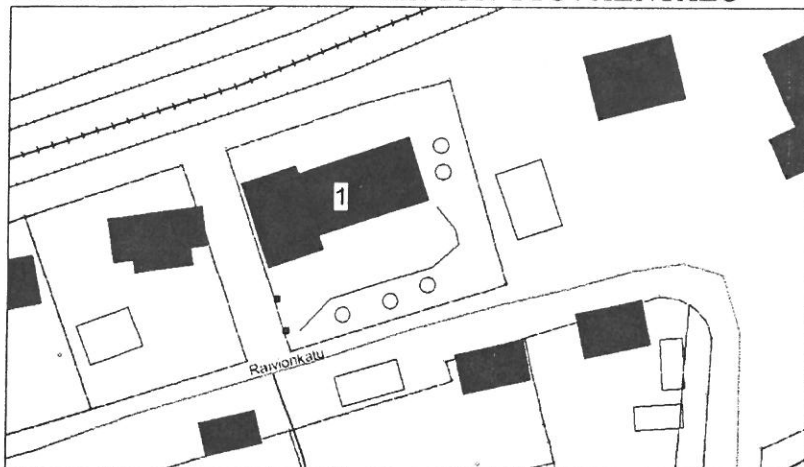
Liitteet kuvaliite ja asemakartta

Valokuvat digikuvia kohteesta

Inventoija Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
14.10.2004

Tallentaja Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
27.10.2004

VAMMALA/ NUUPALA/ RAIVION TYÖVÄENTALO

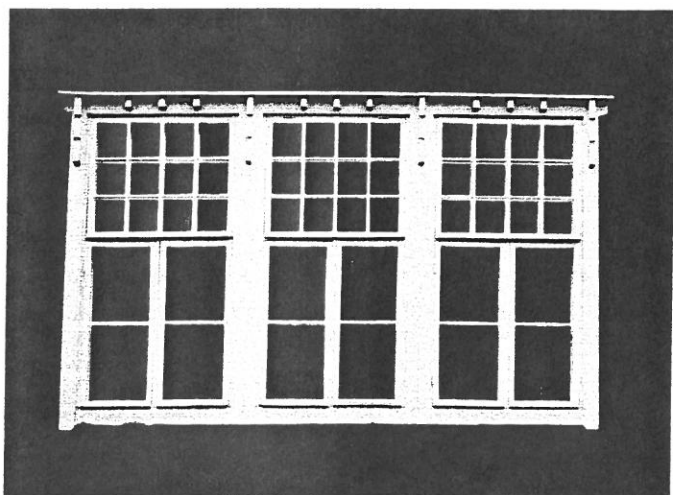
1. Raivion työväentalo, rek. nimi Torppa

itäpuolelta

lounaasta, kuvan vasemmasta laidasta kulki alun perin reitti Raivion pohjoisosaan ja Näлкälänmäkeen.

salin ikkunat

Ratapihan asuinrakennus (27)

Rakennusinventointi 2004

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Nuupala	Kiinteistö id	34
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	404-3-46
Osoite	Asemakatu 25 a	Alue	0
Aluetyyppi	ratapiha	Peruskartta	2121, 07
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	Itäkoord	0
Hist. tilatyyppi	tontti	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyppi	tontti	Rak lkm	2
		Inventoitu	-

Kuvaus

Ratapihasta 1990-luvulla erotettulla tontilla on (1) asuinrakennus (1890-l), (2) talousrakennus (1950-l?) ja omenapuita sisältävä puutarha.

Rakennusryhmään kuului lisäksi Asemakadun varressa oleva maakellari, joka on purettu 1990-luvulla.

Asuinrakennus on rakennettu lohkotuista kivistä tehdyille kivijalalle. Hirsirunko on vuorattu keilapontatulla vaakalaudoituksella, seinän yläosa ja vintinpäädyt ovat peiterimavuorausta. Vuorauksen väri on vaaleanruskea ja vaaka- ja pystykenttien välissä on valkoiseksi maalattu vesilista, johon kuuluu koristetelista. Seinäpinta on jaettu myös profiloituilla pystylistoilla. Ikkunat ovat T ja TT jakoiset 6- tai 9-ruutuiset. Päädyissä ja frontoneissa on kiilaikkuna. Rakennuksessa on satulakatto, jonka päissä ovat satulakattoiset frontonit, joissa on satulakatto. Näiden frontonien (4kpl) alapuolella on 9-ruutuinen ikkuna, jonka otsalaudassa on keskellä koriste. Satulakatto on katettu betonitiilellä. Sisäänkäyntien kohdalla on pieni katos, johon kuuluu koristeellinen tukirakenne.

(2) talousrakennus on uudempi sotien jälkeen rakennettu. Paikalla oli 1895 rakennettu varastorakennus.

Historia

Rakennusryhmä, asuinrakennus, talousrakennus ja maakellari rakennettiin vuonna 1895 aseman henkilökunnan käyttöön. Rakennuksista on säilynyt vain asuinrakennus. Ratapihan itälaidalla sijainnut rakennusryhmä on myytiin yksityiselle 1990-luvulla. Tyylillisesti rakennus muistuttaa asemarakennusta, koristelu on huomattavasti yksinkertaisempaa.

Ympäristö ja pihapiiri

Tontti sijaitsee Vammalan asemapihan itäreunalla ja se rajoittuu pohjoisessa rataan ja etelässä Asemakatuun. Tontin länsipuolella on E-liikkeen myllyrakennus (1954) ja vesitorni (1930). Itäpuolella entinen osuusliikkeen kaupparakennustontti, johon purkamisen jälkeen 1990-luvulla rakennettiin elementtirakenteinen liikerakennus. Tonttien rajalla on puustoa. Tontilla on asuinrakennuksen ja talousrakennuksen välissä runsaasti omenapuita sisältävä puutarha.

Kaava

pvm

Suojelu

Ratapihan asuinrakennus (27)

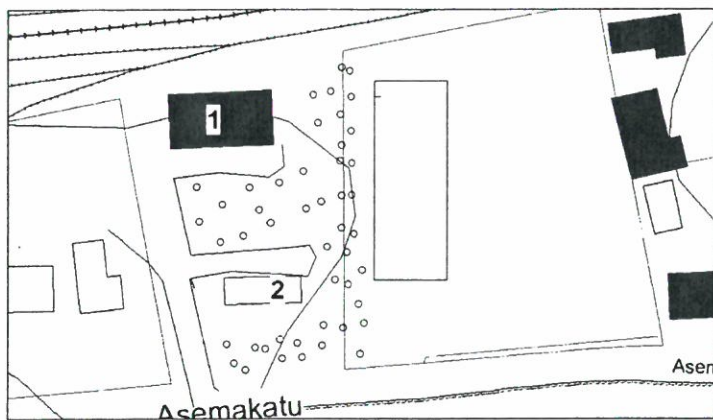
Rakennusinventointi 2004

- Kirjalliset lähteet** Rakennusluettelo v. 1994 ja kartta 1960-luvulta, VR:n Tampereen yksikkö. 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat.
- Suulliset lähteet** Veikko Törmänen, Vr :n isännöitsijä, haastattelu 20.10.2004, Tampere

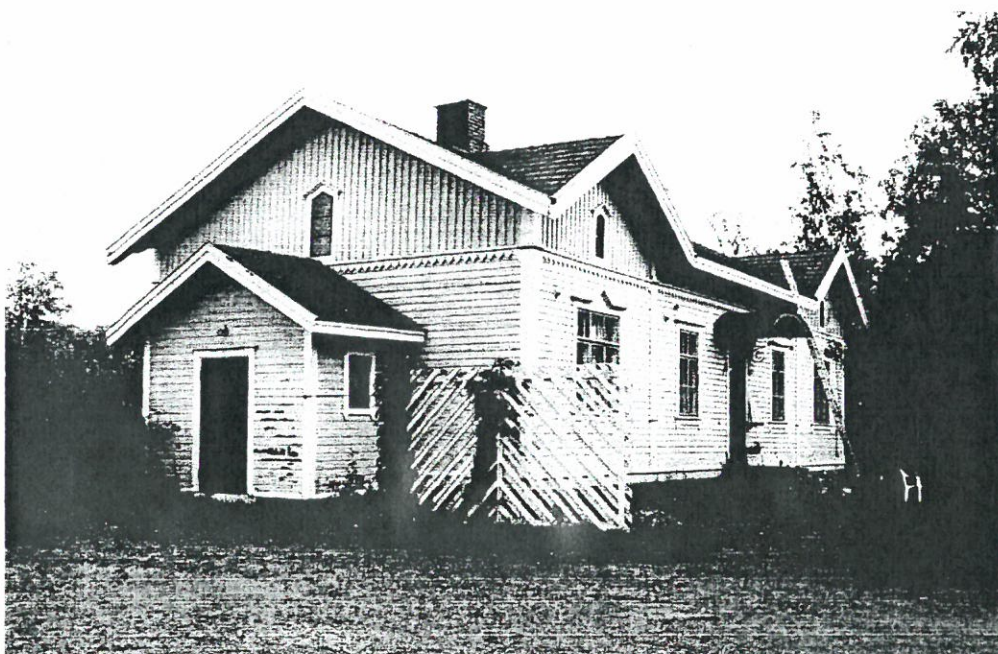
Kulttuurihistoriallinen arvo

- Rakennushist.** rakennusperinteinen
- Historiallinen** liikennehistoria
- Ympäristöarvo** maisemallisesti keskeinen sijainti
- Perustelu** Asuinrakennus ja puutarha kuuluvat kiinteänä osana vanhaan useita rakennuksia sisältäneeseen asemamiljööseen. Asuinrakennus on säilynyt ulkoisesti rakennusaikansa tyyliä ja se on näkyvällä paikalla radan varressa.
- Arvoluokka** I
- Lisätietoja, toim.pidesuos.** Ratapihan kokonaisuuteen kuuluneen ja rautatien varteen sijoittuvan asuinrakennuksen säilymiseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Uudisrakentaminen tulee sovittaa rakennettuun ympäristöön mittakaavan, värien, materiaalien ja rakennusten sijoittelun suhteen. Rakennusten korjauksissa tulee käyttää perinteisiä materiaaleja, työtapoja ja teknisiä ratkaisuja. Asuinrakennuksen alkuperäiset ja vanhat rakennusosat tulisi pyrkiä säilyttämään.
- Liitteet** kuvaliite ja asemakartta
- Valokuvat** digikuvia kohteesta
- Inventoija** Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
14.10.2004
- Tallentaja** Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
20.10.2004

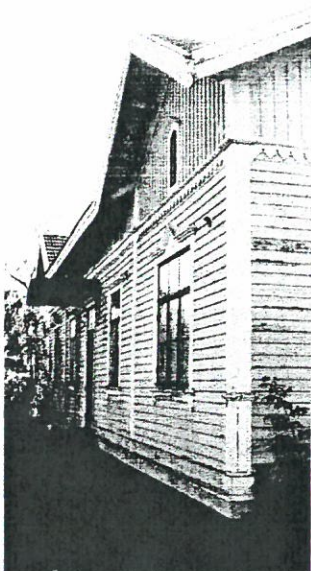
VAMMALA/ NUUPALA/ RATAPIHAN ASUINRAKENNUS

1. *asuinrakennus (1890-l)*
2. *talousrakennus*

asuinrakennus lounaasta

pohjoissivua

Ratapihan rakennuksia (28)

Rakennusinventointi 2004

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Nuupala	Kiinteistö id	10
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-404-2-3
Osoite	Asemakatu 25, 38210 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	asema-alue	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	teollisuus	Itäkoord	0
Hist. tilatyypit	tontti	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyypit	tontti	Rak lkm	3
		Inventoitu	-

Kuvaus

Vammalan ratapihalla sijaitsevilla tontilla ovat (1) vesitorni (1930) ja (2) E-liikkeen mylly (1954) (3) lasikuituparakki (1970-l)

(1) Vesitorni on rakennettu lohkotuista kivistä tehdyille matalalle sokkelille. Rakennuksessa on vuoraamaton vahva tiilirunko. Rakennus on pohjaltaan noin 7 x 7 metriä, korkeutta on noin 20 metriä. Sisällä betoni/ratakiskorakenteisia kerroksia on neljä. Rakennuksessa on satulakatto, jossa on betonitiilikate. Ikkuna-aukot ovat kapeat ja yläosasta kaarevat. Ikkunat puuttuvat, tilalla verkko. Ylhäällä oli pallomainen, niittaamalla rakennettu vesisäiliö, joka purettiin 1990-luvun lopulla. Rakennus on tyyliltään lähinnä uusgotiikkaa, joskin VR:n ilmoituksen mukaan vesitorni on rakennettu vasta vuonna 1930, museoviraston kartoituksen mukaan 1931. Tyylin ja rakenteiden puolesta rakennus voisi kyllä olla vanhempi.

(2) E-liikkeen myllynä toiminut rakennus on rakennettu vuonna 1954. Rakennuksessa tapahtui viljan lajittelu, kuivaus ja jauhaminen. Rakennuksessa on betonirakenteinen kellari, kerros ja vinttikerros. Lisäksi rakennukseen itäpäässä on kookas torniosa, jossa on kaksi lisäkerrosta. Välipohjat ovat betonirakenteiset, välissä on koksikuonaa eristeenä. Runko on puhtaaksi muurattua tiiltä. Rakennuksen katto muodostuu kahdesta pulpettikatosta, joden välissä on ikkunarivi, kate on betonitiiltä, torniosassa on samantyyppinen katto, kate on huopaa, joka on uusittu hiljakkoin. Ikkunat ovat pieniä ja pääosin 1-ruutuisia. Ikkunat sijoitettu pääosin vinttikerrokseen, jossa niiden muoto noudattaa katon muotoa. Itäpuolella on betonirakenteinen lippa, jossa on kaato rakennuksen suuntaan. Rakenne on osittain ruostunut ja rapautunut. Tulevaisuudessa se tullaan korvaamaan kevyemmällä.

(3) Lasikuiturakenteinen parakki on 'VR:n Porin yksikön perusparannusyksikön rakennus 1970-luvulta.

Historia

Rakennukset ovat kuuluneet aikaisemmin ratapihan rakennuksiin. E-liikkeen mylly on rakennettu 1954 vuokratontille. Toiminta päättyi ilmeisesti 1990-luvun alkupuolella, jonka jälkeen rakennus myytiin vuonna 1993 Tornipaja Oy:lle, joka käyttää rakennusta puusepäntoiminnan toimitilana. Vuonna 1997 Tornipaja oy osti maapohjan Ratahallintokeskukselta, jolloin myös läheinen vesitorni ja parakki siirtyivät yrityksen omistukseen.

Vesitorni on myytävänä.

Myllyn vieressä oli pistoraide, joka on purettu 1900-luvun loppupuolella.

Ympäristö ja pihapiiri

Rakennukset sijaitsevat pienellä tontilla asemapihan itälaidalla, lähellä Asemakatua. Länsipuolella on asema-alueeseen liittyvä hiekkakenttä ja pohjoispuolella rata. Itäpuolella on vanha rautateiden asuinrakennus, puutarha ja talousrakennus. Eteläpuolella on Asemakatu, tontin etelälaidalla kasvaa koivikko.

Kaava pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet Mäkelä Juha, Vammalan keskustataajaman maisemaselvitys 2000, Vammalan kaupungin tekninen palvelukeskus. Rakennusluettelo v. 1994 ja kartta 1960-luvulta, VR:n Tampereen yksikkö.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist.

Historiallinen taloushistoria

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu E-liikkeen myllyrakennus (1954) on hyvin säilynyt ja edustava esimerkki aikansa teollisuusrakentamisesta. Rakennus liittyy ratapihan kulttuurihistoriallisesti arvokkaaseen rakennuskantaan. Vesitorni (1930) on hyvin säilynyt ja kiinteä osa vanhan ratapihan rakennuskantaa. Rakennukset ovat maisemallisesti keskeisellä paikalla rautatien ja Asemakadun varrella.

Arvoluokka I

Lisätietoja, toim.pidesuos. Ratapihan rakennuskantaan ja toimintaan liittyvät vesitorni ja myllyrakennus tulisi säilyttää. Rakennusten mahdollisissa muutos- ja korjaustoimenpiteissä tulisi käyttää perinteisiä materiaaleja ja työtapoja. Mahdollisessa uudisrakentamisessa tulee korostetun tarkkaan huomioida nykyisen rakennuskannan ominaispiirteet, kuten esim. materiaalit, mittakaava ja rakennusten sijainti.

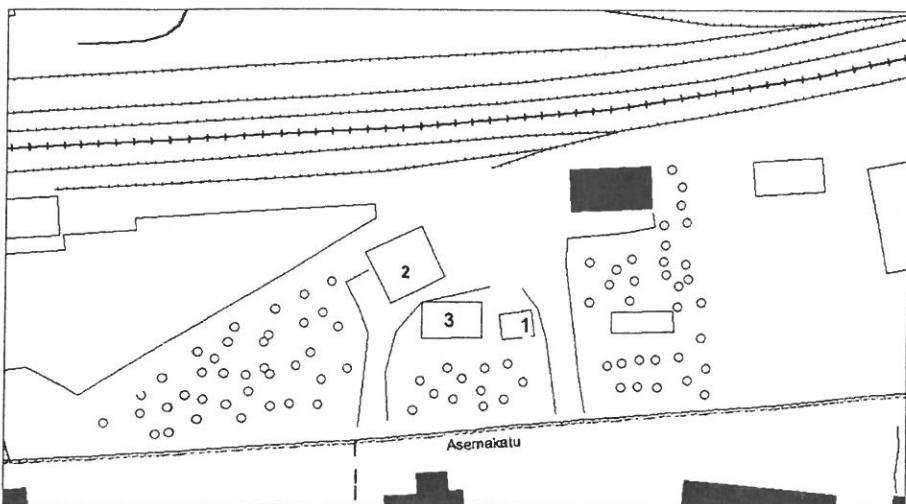
Liitteet kuvaliite ja asemakartta

Valokuvat digikuvia kohteesta

Inventoija Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
12.10.2004

Tallentaja Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
20.10.2004

VAMMALA/ NUUPALA/ RATAPIHAN RAKENNUKSIDA, E-liikkeen mylly ja VR:n vesitorni

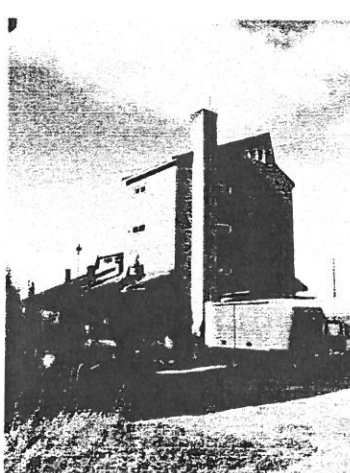
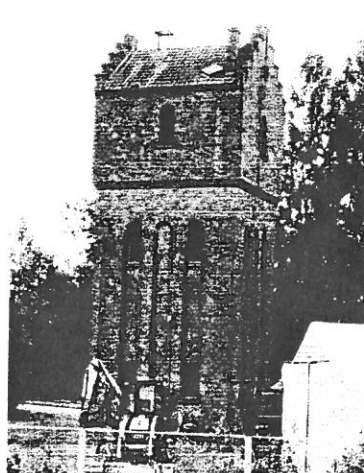
1. vesitorni (1930) 2. E-liikkeen mylly (1954) 3. parakki (1970-l)

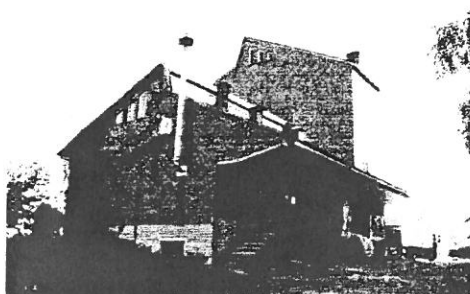
yleiskuva lounaasta. Keskellä mylly ja sen takana vesitorni. Vasemmalla näkyy myös puinen VR:n asuinrakennus

vesitorni

mylly itäpuolelta

lounaasta

Rautatieaseman rakennukset (29)

Rakennusinventointi 2004

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Nuupala	Kiinteistö id	9
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-404-1-44-1
Osoite	Asemakatu 25, 38210 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	ratapiha	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	liikenne	Itäkoord	0
Hist. tilatyypit	tontti	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyypit	tontti	Rak lkm	10
		Inventoitu	-

Kuvaus

Vammalan rautatieaseman alueella ovat (1) asemarakennus (1895/1925) (2) asuinrakennus (n.1895) (3) asuinrakennus (1942), (4) talousrakennus 1 (1895), (5) talousrakennus (1895) 2, (6) maakellari (n.1900), (7) maakellari (1895), (8) tavarasuojat (1930), (9) sauna (1962) ja (10) akkuhuone (n. 2000). (11) O.K. Sastamalan viljavarasto ja kuivaamo (1940/60-l)

Alueelta on purettu rakennuskantaa, joista huomattavimmat ovat asemapääliskön asuinrakennus/talousrakennukset 1980-luvulla ja veturitalli 1990-luvulla. Purettu rakennukset ovat olleet pääosin ratapihan reuna-alueella.

1990-luvulla tapahtuneet järjestelyiden seurauksena ratapiha ja sen eteläiset osat kuuluvat Ratahallintokeskukselle ja ratapihan pohjoispuoli VR yhtymälle.

Ratapihasta erotetulla tontilla on lisäksi E-liikkeen mylly ja vesitorni, jotka ovat käsitelty eri lomakkeella. Samoin eri tontilla on rautatien asuinrakennus (1895), joka on käsitelty omalla lomakkeella.

Asemapihan koilliskulmalta on purettu tiilinen veturisuojat 1990-luvulla. Lisäksi ratapihan itälaidalla ovat rautatien henkilökunnan asuinrakennus, vesitorni ja E-liikkeen viljavarasto, jotka nykyisin yksityisomistuksessa. Asemaa vastapäätä on SOK:n varastomakasiini.

(1) Koristeellinen, lähinnä uusrenesanssia edustava, asemarakennus on rakennettu lohkoituista kivistä tehdylle kivijalalle. Rakennus valmistui vuonna 1895 ja sitä laajennettiin eteläpuolelle kahdella siivellä vuonna 1925. Siivissä on perustana betonisokkeli. Hirsirunko on vuorattu pääosin keilapontatulla vaakalaudoituksella. Seinän ylä- ja alaosa on rajattu vesilistalla ja paneeloitu koristeellisella pystypaneelilla. Ikkunoiden alla on lisäksi erilliset koristepeilit. Vuorauksen väri on keltainen, listat ja koristelu ovat valkoiset. Räystäistä tukevat koristeelliset konsolit. Ikkunat ovat kookkaat 6-ruutuiset. Ristikarmit ja pokat ovat maalattu vihertävänharmaalla. Satulakatto on katettu betonitiilellä. Rakennuksessa ovat peiliovet, joiden yläpuolella on metallinen, koristeellinen katos, jotka eivät ole alkuperäisiä vaan ilmeisesti 1900-luvun alkupuolelta. Rakennus on hyväkuntoinen ja ulkoasua on kunnostettu 1962 ja 1998. Ulkoasu ja materiaalit ovat suurelta osin säilyneet alkuperäisessä asussa. Vuorausta ja ikkunoita on vähäisissä määrin jouduttu uusimaan. Asemalaituria on

korotettu, jolloin asemarakennuksen kivijalka on jäänyt laiturin pintaa alemmaksi. Laiturin ja rakennuksen väliin on jätetty syvennys, joka jättää kivijalan näkyviin. Syvennyksen reunassa on nykyaikainen galvanoitu metalliaita, lisäksi yhdelle ovelle on rakennettu syvennyksen yli vastaavat metalliset portaat.

(2) asuinrakennus (n. 9x11) on rakennettu yhtenäiselle lohtkotuista kivistä tehdyille kivijalalle. Hirsirunko on vuorattu keltaisella keilapontatulla vaakalaudoituksella. Ikkunat ovat vanhat 6-ruutuiset, karmit ja pokat ovat maalattu vihertävänharmaalla. Nurkkalistast ja leveä vesilista on maalattu valkoiseksi. Päätykolmiot on pystypaneloidut. Satulakatto on katettu betonitiilellä. Kahden pilarin kannattama avokuistissa on satulakatto, joka on katettu tiilikuvioidulla pellillä. Portaat ja sokkeli betonirakenteiset, kaiteet ristikkokoristellut. Kuisti on uusittu hiljakkoin. Rakennus on VR:n tietojen mukaan rakennettu heti alkuvaiheessa. Rakennuksesta puuttuu kuitenkin ajan koristelu. Vuoraus ehkä nuorempi?

(3) Henkilökunnan asunnoiksi tarkoitettu asuinrakennus (n. 10x23 m.) on rakennettu betonisokkelille. Hirsirunko on vuorattu vaaleanruskealla peiterimavuorauksella. Ikkunat ovat vanhat 9-ruutuiset. Rakennukseen kuuluu kolme pulpettikattoista, pilareiden kannattamaa avokuistia. Portaat betonirakenteiset. Kuistit uusittu hiljattain. Rakennuksessa on satulakatto, joka on katettu betonitiilellä. Rakennus on tyyliltään 1920/30-lukua, Rakennusvuosi on 1942.

(4) ja (5) Talousrakennukset (mm. liiteri) ovat rakennettu lohkotuista kivistä tehdyille saumaamattomalle kivijalalle. Rakennukset ovat vuorattu pääosin punaiseksi maalatulla leveällä keilapontatulla vaakalaudoituksella. Rakennuksiin kuuluu eteläpuolella oleva kyliäinen, jossa on käytetty koristeellista peiterimavuorausta. Ikkunoiden ja ovien vuorilaudat ovat valkoiset ja nurkista ristissä. Ovet ja ikkunat ovat vanhoja, ovien pintapanelointi uudempaa. Satulakatto on katettu huovalla ja kolmiorimalla. Vuorausta on korjailtu. Rakennusvuosi on 1895.

(6) Maakellari on kivi- ja tiilirakenteinen. Sisätilat ovat maalattu valkoiseksi. Sisäkatto on holvattu, tukena on käytetty ratakiskoja. Rakennuksen suojana on satulakatto, joka katettu huovalla ja kolmiorimalla. VR:n ilmoituksen mukaan rakennettu 1890-luvulla.

(7) Maakellari on kivi- ja tiilirakenteinen. Rakennuksen mansardikato on katettu huovalla ja kolmiorimalla. Pohjoispääty on muurattu tiilestä, räystäissä ja oviaukossa profiointia. Ovi on vanha, joskin panelointi on uudempi. Oven yläpuolella on kivi, johon on hakattu vuosiluku 1895. Katolla on koristeellinen tiilipiippu ilmanvaihtoa varten.

(8) Makasiinin länsipää on rakennettu lohkotuista kivistä tehdyille kivijalalle. Itäpäässä makasiini on korkeampi ja siinä on betonisokkeli. Rakennus on vuorattu keltaiseksi maalatulla peiterimavuorauksella. Ovien ja ikkunoiden vuorilaudat ovat valkoiset. Kattotuolien päihin on sahattu koriste. Satulakatto on katettu betonitiilellä. Ovet paneloidut ja ruskeaksi maalatut. Eteläpuolella ovien kohdalla katossa on vastaharja. Länsipäädyssä koristeellinen vuoraus mm. yläosan vuoraus päättyy sahakoristeluun, joka nojaa alapuolen peiterimaan. Päädyssä on 6-ruutuine ikkuna. Rakennusvuosi on VR:n ilmoituksen mukaan 1930. Mahdollisesti rakennettu kahdessa vaiheessa. Länsipääty on mahdollisesti vanhempi.

Historia

Rautatieasema on nykyisen rakennetun maiseman sydän. Tampere-Pori radan valmistuminen ja Tyrvään aseman perustaminen vuonna 1895 veti puoleensa Nälkälänmäen ja Raivion asutus- ja pienteollisuusalueen. Suurempaa teollisuutta edustavat Liekoveden rannalle 1890-

Rautatieaseman rakennukset (29)

Rakennusinventointi 2004

luvulla perustettu höyrystys, joka myöhemmin kehittyi vaneritehtaaksi. 1900-luvun alkupuolella luoteispuolella toimi puunjalostustehdas ja maatalouskoulu syntynyt saha/Vammalan vaneritehdan 1890-luvulla rakennettu radan ja aseman seurauksena alueelle syntyi asutusta 1890-luvulta alkaen.

Rautatieaseman tontti on lohkottu Nuupalan kylän xxx talon maista. Ensimmäisessä vaiheessa rakennettiin asemarakennus, jonka piirustuksina käytettiin Oulun rautatien IV luokan tyyppi- ja piirustuksia. Tampere-Pori välisen radan asemien ja rakennusten suunnittelijana pidetään Knut Nylanderia, joka toimi Valtionrautateiden rakennussuunnittelijana parikymmentä vuotta kuolemaansa 1886 saakka. Asemarakennusta laajennettiin 1925 ja ulkokuorta on kunnostettu vuosina 1962 ja 1998. Samassa yhteydessä rakennettiin myös asemapääliskön asuinrakennus (purettu) ja virkailijoille toinen asuinrakennus. Asuinrakennuksiin liittyivät myös talousrakennukset ja maakellarit. Veturitalli (1895) purettiin 1990-luvulla. Asuinrakennus (2) ja sen talousrakennukset ovat myös 1890-luvun lopulta. Rautatien puiston suurimmat puut ovat myös istuettu alkuvaiheessa. Tavarasuojat ja vesitorni ovat VR:n tietojen mukaan vuodelta 1930, joskin niitä voisi pitää vanhempinakin. Nuorempaa rakennuskantaa ovat asuinrakennus (3), joka on vuodelta 1942. Sotien jälkeen rakennettiin myös E-liikkeen ja SOK:n rakennukset ratapihalle. 1900-luvun loppupuolella ratapihan alueelta on purettu veturisuojat, asemapääliskön asuinrakennus ja pienempiä talous- ja varastorakennuksia. Ratapihan kaakoiskulmalla olevat E-liikkeen rakennus, vesitorni ja asuinrakennus ovat myyty ja erotettu erilliselle tontille 1990-luvulla.

Sopimus menettelytavoista valtakunnallisesti merkittävien rautatieasema-alueiden säilyttämiseksi ja suojelemiseksi. Sopimus tehtiin VR:n ja museoviraston välillä vuosina 1997 ja 1998. Lista sisältää 115 asema-alueita, yksi niistä on Vammala.

Ympäristö ja pihapiiri

Ratapihan rakennukset sijoittuvat radan ja asemakadun väliselle vyöhykkeelle. Pääosin rakennukset sijaitsevat pihan länsiosassa. Rakennukset sijaitsevat puistomaisella alueella, jossa on runsaasti vanhoja kuusia ja vaahteroita. Itäpuolella on laaja hiekkakenttä, joka toimii aseman parkkialueena. Kentän itäpuolella on vielä pihaan aikaisemmin kuuluneet vesitorni ja henkilökunnan asuinrakennus. Kentän eteläpuolella on Asemakatu ja Liekorannan kievärirakennus. Lounaispuolella Vammalan Vaneritehtaan alue. Asemapihan pohjoispuolella alkaa Nälkälänmäkenä tunnettu asuinalue.

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet Mäkelä Juha, Vammalan keskustataajaman maisemaselvitys 2000, Vammalan kaupungin tekninen palvelukeskus. Rakennusluettelo v. 1994 ja kartta 1960-luvulta, VR:n Tampereen yksikkö.

Suulliset lähteet Veikko Törmänen, Vr :n isännöitsijä, haastattelu 20.10.2004

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

Historiallinen liikennehistoria

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

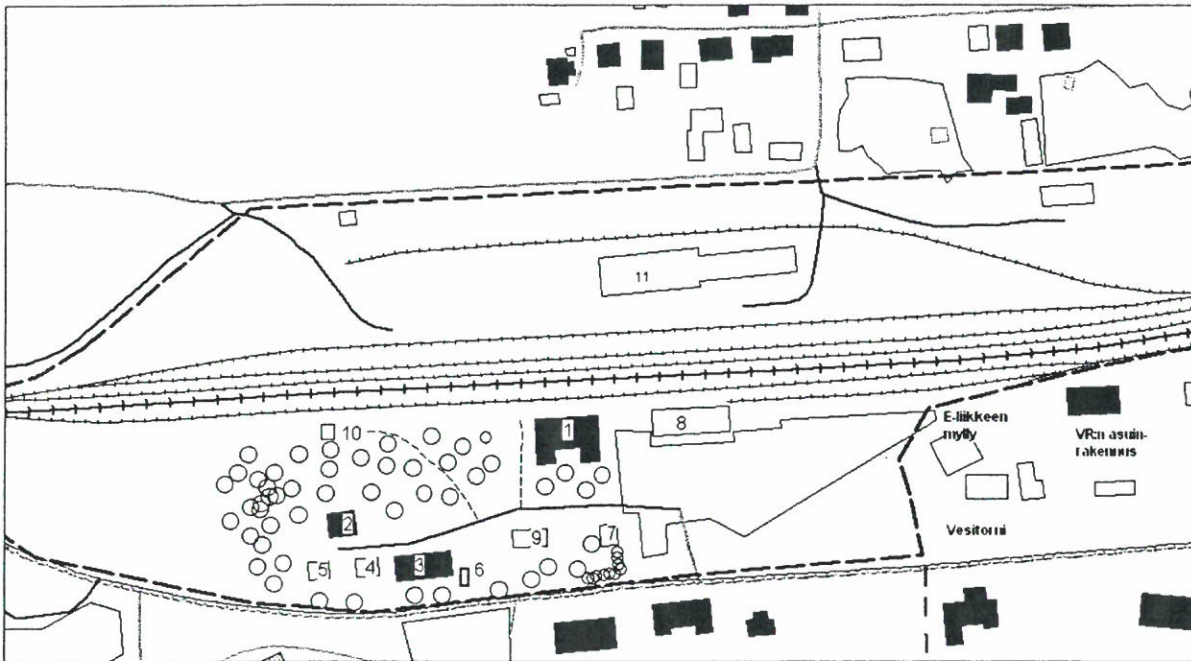
Rautatieaseman rakennukset (29)

Rakennusinventointi 2004

Perustelu	Vanha rakennuskanta, asemarakennus, kaksi asuinrakennusta, kaksi maakellaria, kaksi talousrakennusta ja edustavat hyvin aikansa asemarakentamisen perustyyppinä. Rakennuksia yhdistää aseman puisto ja ne muodostavat ehjän kokonaisuuden. Rakennukset ja niiden materiaalit ovat hyvin säilyneet vanhassa asussa ja korjaustöissä on pyritty käyttämään samantyyppistä materiaalia. Ratapihan kokonaisuuteen on vielä huomioitava eri tontilla olevat asuinrakennus (1895), mylly (1950-l) ja vesitorni (1930).
Arvoluokka	1
Lisätietoja, toim.pidesuos.	Sopimus menettelytavoista valtakunnallisesti merkittävien rautatieasema-alueiden säilyttämiseksi ja suojelemiseksi. Sopimus tehtiin VR:n ja museoviraston välillä vuosina 1997 ja 1998. Lista sisältää 115 asema-aluetta, yksi niistä on Vammala. Nykyisen rakennus- ja puistokokonaisuuden säilyminen tulee turvata.
Liitteet	kuvaliite ja asemakartta
Valokuvat	digikuvia kohteesta
Inventoija	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 7.9.2004
Tallentaja	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 8.9.2004

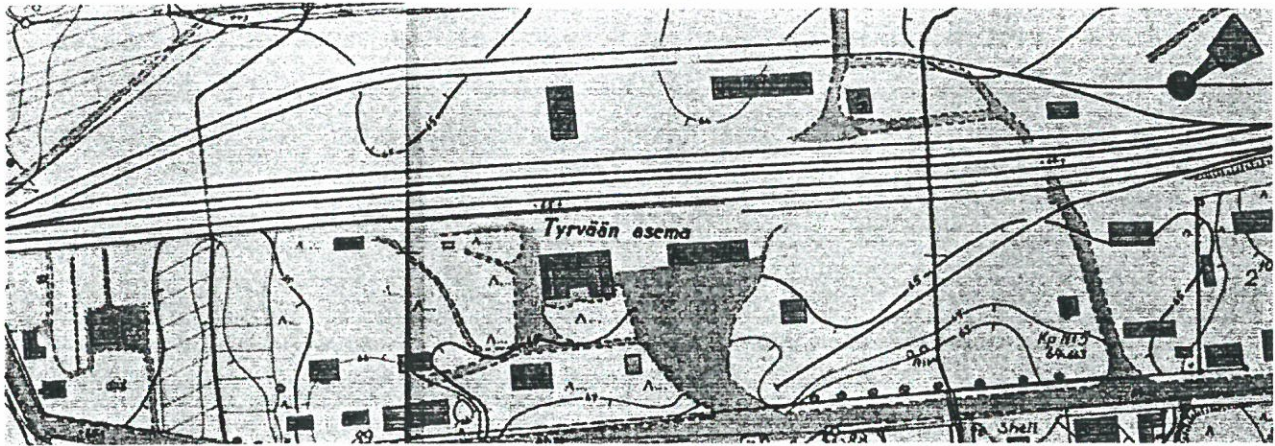

VAMMALA/ NUUPALA/ VAMMALAN RAUTATIEASEMA

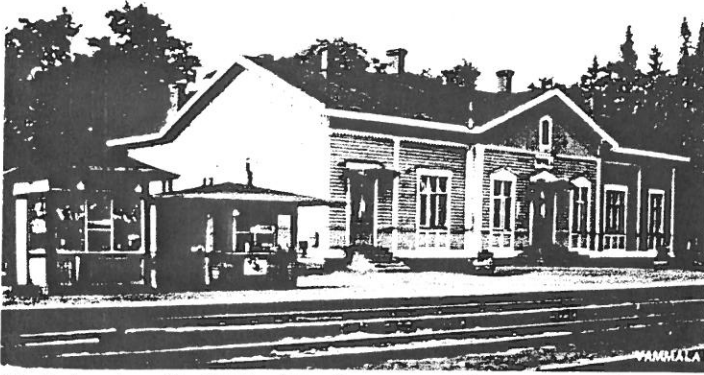

Katkoviiva: Ratahallintokeskuksen ja VR-yhtymän maa-alue. Kaakkoiskulmassa olevat E-liikkeen mylly, vesitorni ja VR:n asuinrakennus ovat myyty ja erotettu omaksi tontiksi 1990-luvulla. Länsiosasta on purettu asemapäällikön asuin- ja talousrakennukset.

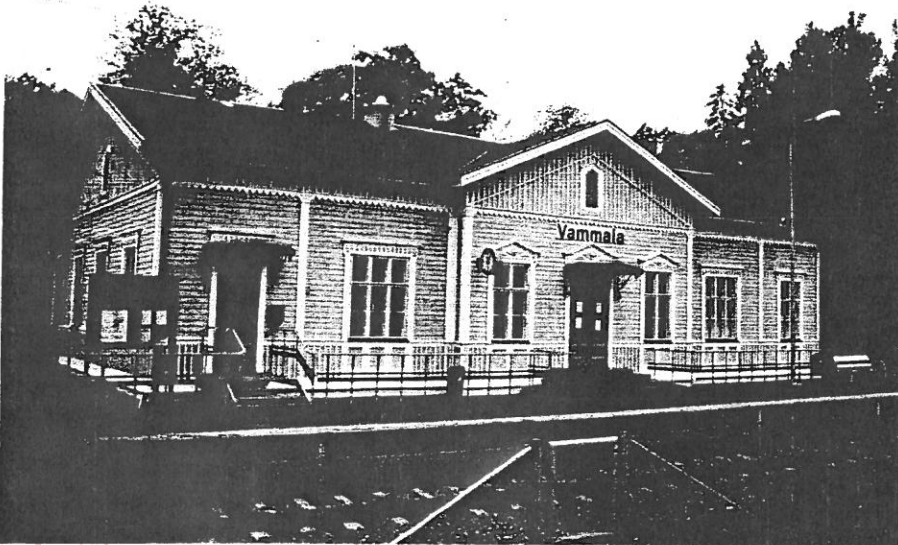
1. asemarakennus (1895), 2. asuinrakennus (1890-l) 3. asuinrakennus (1942) 4-5 talousrakennuksia (1895) 6. maakellari (1900-l) 7. maakellari (1895), 8. tavarasuoja (1930), 9. sauna (1962) 10. akkuhuone (2000), 11. SOK:n varastoja (1940/60-luku)

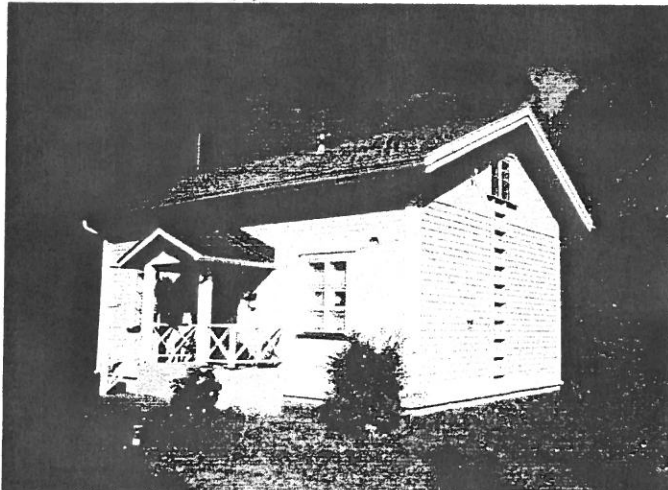
Pohjakartta 1949-50, kartassa näkyvät länsipään asemapäällikön rakennukset, joita erotti muusta asema-alueesta laskuoja ja peltoalue. Nykyinen piha/parkkipaikka oli huomattavasti pienempi ja sen tilalla oli aikaisemmin pieni rakennus ja pistoraide. Koilliskulmalla näkyy purettu veturitalli kääntöpöytineen. Kartasta puuttuvat lisäksi asemarakennuksen koillispuolella olleet kioskirakennukset.

Kaksi erityylistä kioskirakennusta ja asemarakennus 1950-luvun kortissa. Kortin om. Raimo Lahtinen

asemarakennus (1)

asuinrakennus (2)

asuinrakennus (3)

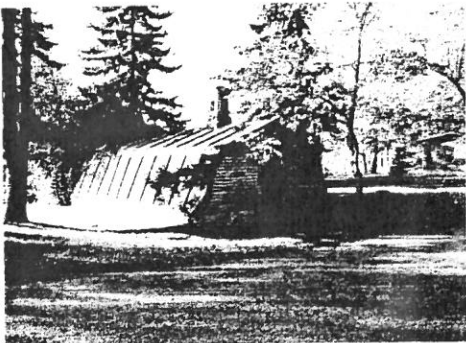

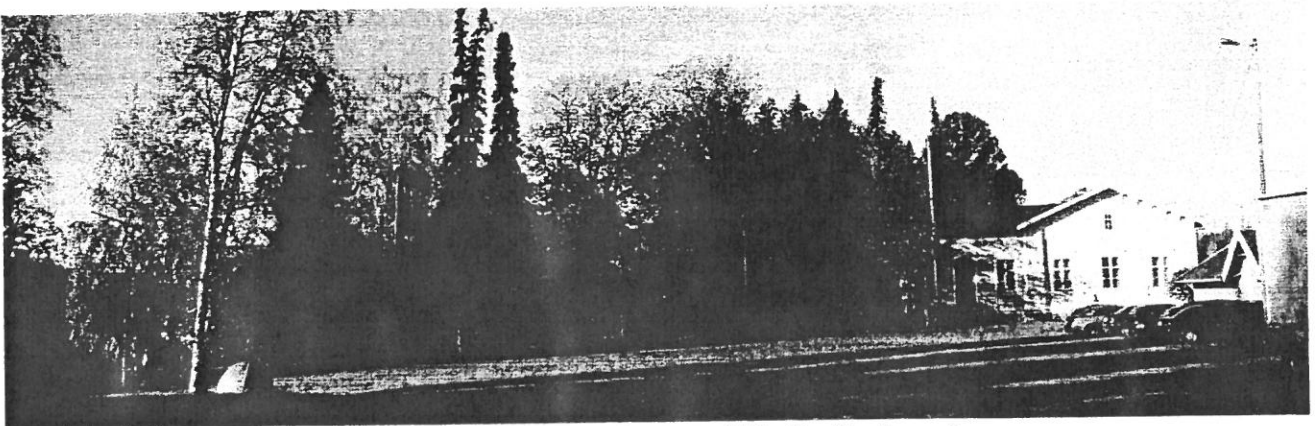
makasiini (8)

talousrakennus (4) ja (5)

kellarirakennus (7)

Vammalan rautatieaseman puisto ja asemarakennus idästä päin kuvattuna.

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Nuupala	Kiinteistö id	17
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-404-4-26
Osoite	Asemakatu 165, 38210 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	maatalous	Itäkoord	0
Hist. tilatyypit	kantatalo	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyypit	kantatalo	Rak lkm	10
		Inventoitu	-

Kuvaus

Tilakeskuksessa ovat 1. asuinrakennus (1890-91, laajennettu 1910), 2. asuinrakennus "mummonmökki" (1800-l) 3. aitta/ratassuoja (1890-l) 4. liiteri (1900-l) 5. sauna/kanala (1940-l) 6. kellari (1890-l) 7. navettarakennus (1900) 8. AIV-rakennus/varasto (1940/50-l) 9. vilja-aitta (1900-l vaihde) 10. riihi (1800-l)

Rinteessä oleva asuinrakennus on rakennettu nykyiselle paikalle vuonna 1890 ja laajennettu länsipäästä salilla ja kahdella kamarilla 1910-luvulla. Rakennuksessa on hyödynnetty vanhempaa asuinrakennusta. Rakennuksessa on yhtenäinen lohkotuista kivistä tehty kivijalka. Hirsirunko on vuorattu keiilapontatulla vaakalaudoituksella. Pohjoispuolella on säilynyt alkuperäinen vuoraus, eteläpuoli uusittu. Seinän yläosa on vesilistan erottama ja pystypaneloitu. Vuoraus on maalattu punamullalla. Ikkunat ovat nykyaikaiset kolmikertaiset 1980-luvulta, pokat ruskeaksi petsatut. 6-ruutuisuus jäljittelee vanhaa. Myös vuorilautojen yläosan uusrenesanssiin vivahtava koristelu on uusittu. Länsipään ikkunat ovat alkuperäiset. Rakennuksessa on satulakatto, joka on katettu betonitiilellä. Osa piipuista vanhoja, profiloituja. Julkisivun puolella on kaksi hyvin säilynyttä koristeellista umpikuistia, joissa on aumattu satulakatto. Itäpäädyssä on satulakattoinen umpikuisti. Sisätiloissa on säilynyt vanhoja 1800-luvun ovia. Pirtissä on kookas pilariuuni, jonka muurasi 1890-luvulla Petrell. Myös vanhoja kaakeliuuneja on säilynyt.

2. Asuinrakennus (n. 5x8 m) on rakennettu nurkkakiville ja siinä on pitkänurkkainen hirsirunko. Rakennus on vuoraamaton, väristä ei näkyviä jälkiä. Myös päädyt ovat hirsirakenteiset, vuoliaiskatto. Ikkunat ovat olleet 6-ruutuiset, useimmat puuttuvat. Oven yläpuolella ollut kuisti on lahonnut/purettu pois. Satulakatto on katettu profiilipellillä. Rakennuksen välipohjat ovat purettu lahovaurioiden vuoksi. Omistaja suunnittelee rakennuksen kunnostamista. Oven vieressä olevassa hirressä on vuosiluku 1809, joka voi viitata rakennusvuoteen. Rakennusaika joka tapauksessa 1800-luvun alkupuolelta. Omistajan mukaan siirretty 1900-luvun vaihteessa talon yhdelle tädille asuinmökiksi.

3. Rakennuksessa on kaksi aittaa (puori) ja ratashuone. Rakennus on tehty nurkkakiville. Aitassa on lyhytnurkkainen punamullalla maalattu hirsirunko, nurkat lohenpyrstöliitoksiin. Ratashuone on rankorakenteinen. Sen rakenteissa on käytetty vanhoja hirsiiä, joista yhdessä on vuosiluku 1792. Ratashuonen on vuorattu peiterimavuorauksella. Rakennuksessa on satulakatto, joka katettu profiilipellillä.

5. Saunarakennus on kaivettu rinteeseen ja se on betonirakenteinen. Sen päällä on lautarakenteinen kanala, jossa on ruutuikkunoita ja satulakatto. Rakennus on tehty sotien jälkeen, 1940-luvun loppupuolella. Malli ja idea on mahdollisesti otettu rintaman korsusaunoista.

6. Maakellari on rakennettu suurista lohkotuista luonnokivistä holvaamalla. Rakennetta suojaa lyhytnurkkaisista hirsistä tehty rakenne, jossa on satulakatto.

7. Navetta on rakennettu yhtenäiselle lohkotuista kivistä tehdylle kivijalalle. Navettaosuus on rakennettu pystyhirsistä. Kivijalan päällä on kaksi hirsikertaa, jonka jälkeen on pystyhirret. Näiden päällä on vielä kaksi hirsikertaa. Rakennetta on tuettu nurkkien metallivahvistuksilla. Vinkkelin muodostava kapeampi talliosuus on normaali lyhytnurkkainen rakenne. Rakennus on vuoraamaton ja punamullalla maalattu. Yläosa/vintti on rankorakenteinen on vuorattu peiterimavuorauksella. Ikkunat ovat pieniä 6-ruutuisia. Vintinpäädyissä on moniruutuiset kiilaikkunat. Rakennuksessa on satulakatto ja se on katettu profiilipellillä. Sisäpuolelle on rakennettu myöhemmin tiiliseinä. Rakennusvuosi on mahdollisesti 1900. Rakennus on osittain huonossa kunnossa. Katon vuotamisen vuoksi osa välipohjaa on romahtanut. Rakennus on myös kallistunut etelänsuuntaan. Talliosan alahirsissä myös lahovaurioita.

8. AIV-rakennus on mahdollisesti 1930-luvulta. Kokeilu epäonnistui ja pilasi läheisen kaivon. Myöhemmin rakennusta on muutettu kellariksi ja pieneksi traktoritalliksi.

9. Vilja-aitta on rakennettu lohkotuille kivijalalle. Lyhytnurkkainen hirsirunko on vuorattu peiterimalla eteläpuolelta. Rakennusaika 1900-luvun vaihte.

10. Paririihi on rakennettu nurkkakiville. Rakennuksessa on pitkänurkkainen, vuoraamaton hirsirunko. Satulakatto on katettu profiilipellillä. Katon vuotamisen vuoksi toisen riihen kattotulit ovat osittain huonossa kunnossa. Kiukaat ovat säilyneet. Rakennettu 1800-luvulla. Rakennuksen katos "lakka" on purettu tien läheisyyden vuoksi.

Historia

Teukku on Nuupalan kylän vanhoja kantataloja. Vanha kylätontti sijaitsi Liekoveden rannalla nykyisen vaneritehtaan paikalla. Nykyiselle tontille tila on siirretty 1800-luvun aikana. Teukun pihapiiri oli aikaisemmin hieman alempana, siten että nykyinen Asemankatu kulki pihapiirin läpi. Liikenteen lisääntyessä isäntänä 1877-1923 ollut Juho Vilhonpoika Teukku päätti siirtää pihapiirin kauemmaksi tiestä. Asuinrakennus rakennettiin 1890 ja siinä käytettiin hyväksi vanhaa pirttiä. Myös muu rakennuskanta, navetta, aitat, vilja-aitta ja maakellari ovat rakennettu tässä 1900-luvun vaihteen siirrossa. Rakentamisessa hyödynnettiin vanhaa materiaalia, joka näkyy vanhoina vuosilukuina ja navetan pystyhirsirakenteessa. Pihan vanhin kasvillisuus on myös 1900-luvun alkupuolelta. Teukku toimi kievarina vuosina 1906-1910. Muistiteidon mukaan asuinrakennusta jatkettiin 1910-luvulla kievarin seurauksena länsipäästä salilla ja kahdella kamarilla.

Ympäristö ja pihapiiri

Teukun pihapiiri sijaitsee Asemankadun varrella. Rakennukset ovat osittain kivisessä rinteessä ja osaksi vaunusuon peltoaukealla. Pihaa suojaa tien suuntaan pensasaita. Lisäksi on suuria kuusia ja vaahtera. Eteläpuolen pihassa on omenapuita ja marjapensaita. Koristepensaita ovat mm. ruusupensaat. Rinteen vuoksi pihassa on matalia kivipenkereitä.

Teukku (30)

Rakennusinventointi 2004

Pohjoispuolella tontti on enemmän luonnontilainen, muodostuen kivisestä rinteestä, jossa kasvaa lehti- ja havupuita. Osa rakennuksista muodostaa tiiviin ja pienen pihapiirin.

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet

Mäkelä Juha, Vammalan keskustataajaman maisemaselvitys 2000, Vammalan kaupungin tekninen palvelukeskus. Teukun talon papereita, om. Teukku Erkki. Piilonen, Sastamalan historia 3. 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat.

Suulliset lähteet

Teukku Erkki, haastattelu marraskuussa 2004

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist.

rakennusperinteinen

Historiallinen

asutushistoria

Ympäristöarvo

maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu

Teukku on Nuupalan kylän kantataloja. Nykyinen pihapiiri on syntynyt 1900-luvun vaihteessa, jolloin tilaa siirrettiin muutamia metrejä pohjoiseen. Vuosisadan alkupuolella Teukku toimi kestikeivarina. Rakennusryhmään kuuluu 10 tältä ajalta olevaa rakennusta. Tilakeskus sijaitsee näkyvällä paikalla Asemakadun (ent vanha vaunutie) varrella. Pihapiirissä on runsaasti vanhaa puutarhakasvillisuutta.

Arvoluokka

1

Lisätietoja, toim.pidesuos.

Teukun laaja ja monipuolinen rakennettu kokonaisuus tulisi säilyttää. Erityisesti pitäisi huolehtia, että asuinrakennukset säilyvät. Rakennusten korjauksissa tulee käyttää perinteisiä materiaaleja, työtapoja ja teknisiä ratkaisuja. Rakennusten alkuperäiset rakennusosat tulisi pyrkiä säilyttämään. Mahdolliset muutos- ja korjaustyöt tulisi tehdä entistään. Tilakeskusta ympäröivä maisema, pellot, tie ja metsä tulisi säilyttää nykyisellään. Mahdollisessa uudisrakentamisessa tulee korostetun tarkkaan huomioida vanha pihapiirin ominaispiirteet, kuten esim. materiaalit, mittakaava ja rakennusten sijainti.

Liitteet

kuvaliite ja asemakartta

Valokuvat

digikuvia kohteesta

Inventoija

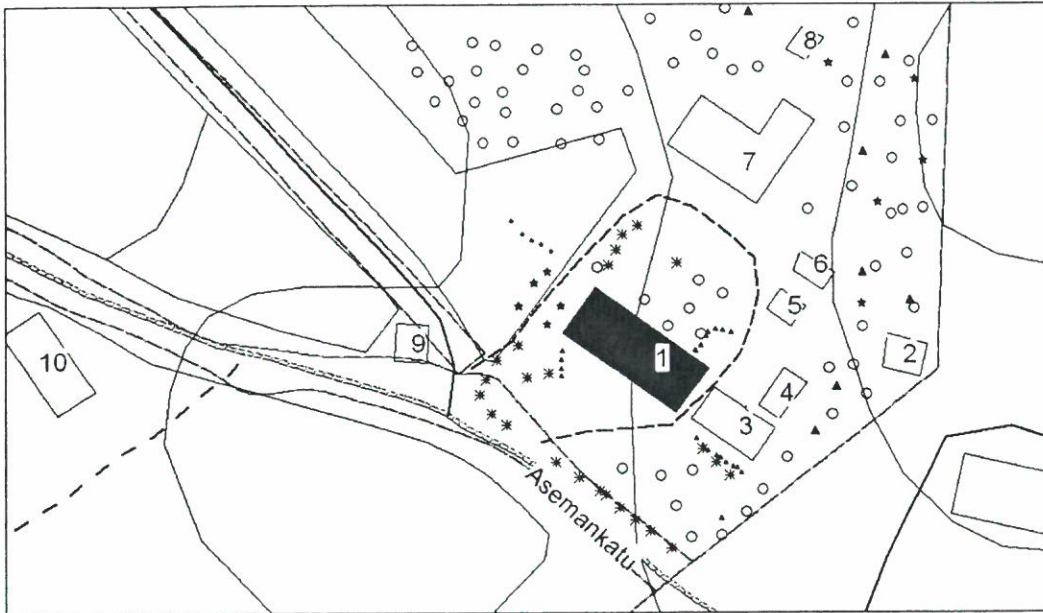
Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
17.11.2004

Tallentaja

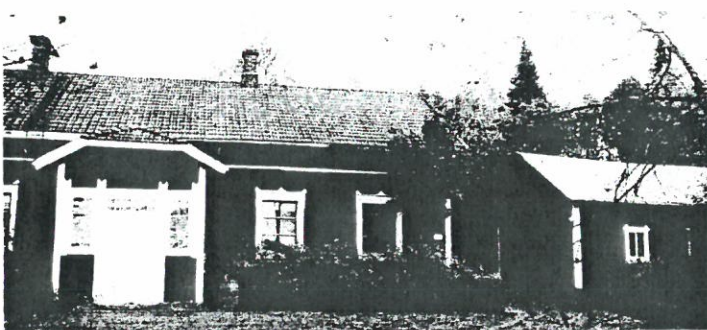
Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
18.11.2004

VAMMALA/ NUUPALA/ TEUKKU

1. asuinrakennus
2. mökki
3. aitat/ratassuoja
4. liiteri
5. sauna/kanala
6. maakellari
7. navetta
8. kellari/varasto
9. vilja-aitta
10. riihi

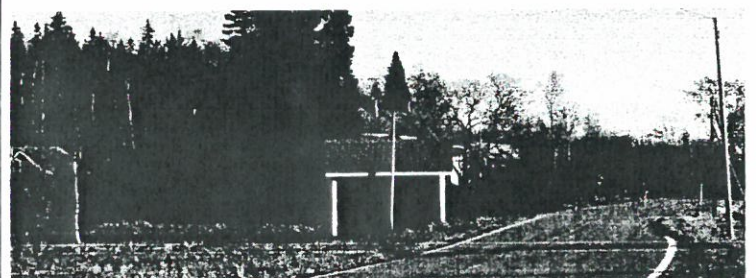
asuinrakennus ja aitat

"mummonmökki"

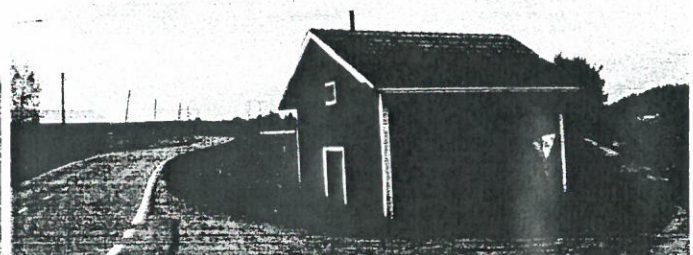
navetta

navetta, vilja-aitta asuinrakennus ja tie länsipuolelta

maakellari ja sauna/kanala

vilja-aitta, takana näkyy talon riihi

Vaneritehdas (31)

Rakennusinventointi 2004

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Nuupala	Kiinteistö id	15
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-8-1-5
Osoite	Asemakatu 38, 38210 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	teollisuus	Itäkoord	0
Hist. tilatyypit	tontti	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyypit	tontti	Rak lkm	12
		Inventoitu	-

Kuvaus

Tontilla ovat vuonna 1951 rakennettu ja viidesti laajennettu (1) vaneritehdas (1950/60-l/1967/1970-l/1995/ 2000), 2. vanha lämpökeskus (1951), 3. vanerivarasto (1970) 4. katkaisukuorimo (1975) 5. hautomo (1994) 6. tukimittaus (1996) 7. palavien nesteiden varasto (1970-l) 8. aitaus Liekovedessä (1950-l) 9. varistorakennus (1970-l) 10. voimalaitos 11. raaka-aineen säilytyskenttä 12. lämpövoimala, Fortum 2001.

1. Vaneritehtaan vanhin osa on vuodelta 1951. Rakennusta on jatkettu viisi kertaa. Rakennuksessa on pääosin tiilirunko, välikatot ja lattiat ovat betonivalua. Ikkunat ovat ruutuikkunoita, pääasiassa yhtenä nauhana, päädyssä erillisinä. Viimeiset laajennukset ovat 1990- ja 2000-luvulta ja ne ovat tiilielementeistä tehty. Rakennuksessa on loiva satulakatto, sisällä tuotantotiloissa on korkea, pääosin 1-kerroksinen tila.

2. Lämpövoimala on rakennettu vuonna 1951. Rakennuksessa on tiilirunko ja pulpettikatto. Ikkunat ovat pääosin länsi- ja itäpuolella korkeina riveinä. Rakennuksessa on nähtävissä funkkiksen piirteitä. Rakennukseen kuuluvan piipun korkeus on 63 metriä. Nykyisin rakennus ei ole enää lämpövoimalakäytössä. Rakennuksessa on tehtaan toiminnan kannalta tarpeellisia sähkölaitteita. Rakennuksen ja piipun tulevaisuus avoin.

Historia

Paikalla on aikaisemmin ollut Nuupalan tiivis ryhmäkylä, joka isonjaon jälkeen alkoi hajota talojen siirtyessä kauemmaksi rannasta. Tontit jäivät vanerivaraston ja vanhan lämpövoimalan alle ja väliin.

Vammalan vaneritehtaan perusti Lahdessa toimineen Fennia Faneriosakeyhtiön Oy:n omistanut vuorineuvos J. Th. Lindroos. Vanhimmat tehdasta koskevat piirustukset ovat vuodelta 1944. Ilmeisesti rakentaminen alkoi 1940-luvun loppupuolella ja tuotanto alkoi vuonna 1951. Tehdas rakensi myös kolme 1,5 kerroksista asuinrakennusta Varikonkadun varrelle 1940-luvun loppupuolella. Ne ovat myöhemmin myyty yksityisille.

Vuonna 1963 Fennia Faneriosakeyhtiö myytiin ryhmälle, johon kuuluivat August Asko-Avonius, Askon tehtaat Oy ja Upo Oy. Heiltä Vammalan vaneritehdas siirtyi Enqvist Oy:lle. Vuonna 1965 Vammalan Vaneritehdas siirtyi Enqvist Oy:n kaupan yhteydessä G.A. Serlachius Oy:lle. Vuonna 1983 Serlachius myi yhtiön Grahn-Yhtymälle. Vuonna 1986

nykyinen omistaja, Visuvesi Oy osti tehtaan konkurssiin menneeltä Grahn-Yhtymältä. Samalla nimi muuttui nykyiseksi Vammalan Vaneri Oy:ksi.

Ruovedellä toimivan Visuvesi Oy:n historia alkaa vuonna 1915 Virroille Hauhuunkylään perustetusta sahasta. Halkokauppiaina aloittanut Elis Lahtinen osti vuonna 1917 puolet sahasta ja muutamaa vuotta myöhemmin loput. Vaneritehdas perustettiin vuonna 1940, jolloin saha ja vaneritehdas tulivat perusetun Visuvesi Oy alle. Sodasta johtuneet esteet lykkäsivät vanerin valmistumisen aloittamisen aina vuoteen 1953. Nykyisin Lahtisen perheyhtiönä toimivan Visuvesi Oy:n alaisuudessa ovat vaneritehtaat Ruovedellä ja Vammalassa. Lisäksi on jalostetehdas ja

Vammalan Vaneri on nykymitoissa pieni tuotantoyksikkö. Kapasiteetti on noin 23 000 m³ vuodessa. Henkilöstöä on noin 160 ja tuotannosta; vaneri, pinnoitettu vaneri, filmipinta, paperipinta ja lasikuitupinta, menee vientiin noin 90 %

Liekovedessä on rantaan rajoittuva noin 250 x 400 metriä oleva puuaitaus, jossa uittamalla tulleita puita on säilytetty ennen käyttöä. Aita muodostuu tolpeista, joista osa on juntattu pohjaan, lisäksi on käytetty vaakalaudoitusta. Rakenne on ilmeisesti 1950-luvulta. Nykyisin vaneritehdas käyttää rakennetta edelleen tukkien säilytykseen upottamalla ne pohjaan, jolloin puu säilyy pitkään käyttökelpoisena.

Ympäristö ja pihapiiri

Vammalan vaneritehdas sijaitsee Liekoveden pohjoisrannalla. Idässä tontti rajoittuu harvaan asutukseen ja vanhoihin rantapeltoihin. Pohjoispuolella on Asemakatu ja Vammalan rautatieaseman alue. Lännessä alkavat Vaunusuon laajat peltoaukeat, jotka Liekoveden rannassa ovat pääosin jääneet kasvamaan umpeen.

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet Mäkelä Juha, Vammalan keskustataajaman maisemaselvitys 2000, Vammalan kaupungin tekninen palvelukeskus. Koponen Hannu, Suomen vaneriteollisuus 1893-2000, Helsinki 2001. Rakennusluvat, Vammalan kaupunki. 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist.

rakennusperinteinen

Historiallinen

teollisuushistoria

Ympäristöarvo

maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu

Vammalan 1951 perustettu, edelleen toimiva vaneritehdas muodostaa näkyvän maisemaelementin Liekoveden rannalla. Erityisesti lämpökeskuksen 63 metriä korkea piippu muodostaa maisemallisen kiintopisteen. Tehdas (1951) on saanut nykyisen muotonsa useissa laajennuksissa. Alkuperäisestä käytöstä poistunut vanha lämpökeskus (1951) parhaiten säilynyt. Osa paikkakunnan teollista historiaa.

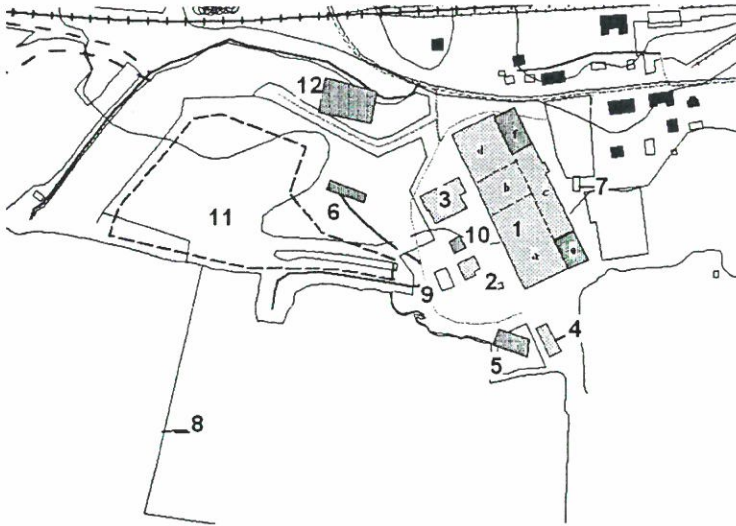

Vaneritehdas (31)

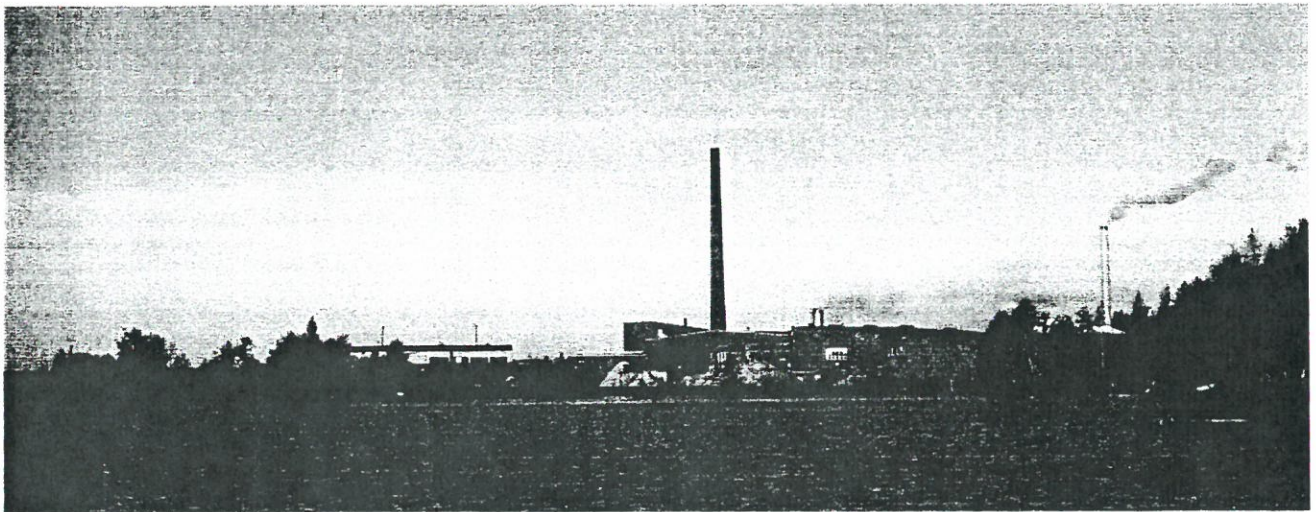
Rakennusinventointi 2004

	Tehtaan sijoittutumiseen vaikuttivat vesistöt ja rautatie.
Arvoluokka	3
Lisätietoja, toim.pidesuos.	Vaneritehtaan näkyvin maamerkki, lämpökeskus ja sen piippu, tulisi säilyttää. Rakennuksen korjauksissa tulisi käyttää perinteisiä materiaaleja, työtapoja ja teknisiä ratkaisuja. Voimalarakennuksen alkuperäiset ja vanhat rakennusosat tulisi pyrkiä säilyttämään.
Liitteet	kuvaliite ja asemakartta
Valokuvat	
Inventoija	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 28.10.2004
Tallentaja	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 1.11.2004

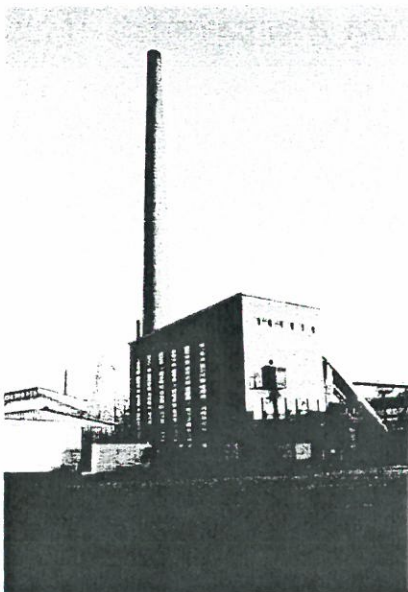
VAMMALA/ NUUPALA/ VANERITEHDAS

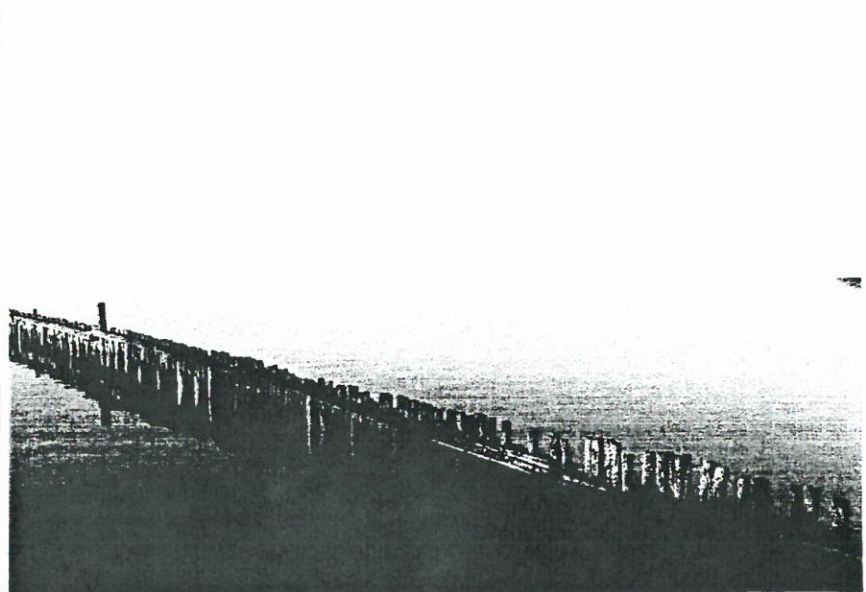
1. vaneritehdas (a=1951 b=1950/60-l c=1967 d=1970-l e=1995 f=2000)
2. vanha lämpövoimala (1951)
3. vanerivarasto (1970-l)
4. katkaisukuorimo (1975)
5. hautomo (1994)
6. tukin mittausta (1995/96)
7. palavat nesteet (1970-l)
8. tukkiaitausta (1950-l)
9. varasto (1970-l)
10. voimalaitos (1990-l)
11. raaka-ainevarastoalue
12. lämpövoimala (Fortum)

Vammalan vaneritehdas idästä. oikealla näkyvä piippu on Fortumin lämpövoimalan piippu

vanha voimalaitos

Liekveden tukkiaitausta

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Varila	Kiinteistö id	1
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-7-8-1
Osoite	Aarnontie 238, 38200 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	taajama	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	hallinto	Itäkoord	0
Hist. tilatyyppi	kantatalo	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyppi	tontti	Rak lkm	11
		Inventoitu	-

Kuvaus

Tontilla olevissa rakennuksissa toimivat Vammalan kaupungin virastot. Alun perin rakennukset ovat rakennettu Tyrvään piirimielisairaalan käyttöön. Lisäksi on sairaalaa vanhemman Ojansuun virkatalon asuinrakennus. Tontilla ovat (1.) Vammalan kaupungintalo (sairaalarakennus) (1923) (2) . Ojansuun tilan päärakennus (1800-l loppupuoli) (3) sikala- ja tallirakennus (1932) 4. Paviljonki (1934) 5. viljavarasto/kellari (1942) 6. varastorak. (1930/40-1) 7. ruumishuone (1936) 8. talousrakennus 9. huoltorakennus 10. asuinrakennus, Puistola (1957) 11. asuinrakennus, Ansiola (1950). Näiden lisäksi Tampereentien ja Sarkiankadun risteyksessä on 1930/40-luvulta oleva puinen rakennus, jossa toimi sairaalan kuntoutuskoti.

Vuonna 1923 valmistuneen sairaalarakennuksen suunnitteli Axel Mörne. Rakennuksen keskiosa on 4-kerroksinen, pohjakerros, kaksi pääkerrosta ja hiukan matalampi neljäs kerros. Rakennuksen itä- ja länsipuolella on L- muotoiset, 3-kerroksiset siipirakennukset. Rakennus on julkisivun puolelta suorakaiteen muotoinen. Julkisivu on pituudeltaan 71,5 metriä. Rakennuksessa on pohjakerroksen korkuinen betonilla vuorattu sokkeli, jossa on harkkokuvio. Sokkelin rakenne on vesibetonia, josta kuivumisvaiheessa on vesisuihkulla pesty hieno sementti pois. Pinta on jäänyt näinollen pääosin kivipintaiseksi. Rakennuksen runko on tiilirakenteinen, ulkoseinät 60 cm ja sisäseinä 45 cm. Tiilipinta on rapattu ja maalattu keltaiseksi. Räystäään alla on valkoiseksi maalattu profiloitulistia, joka jatkuu samalla tasolla keskiosan läpi. Ikkunat olivat alunperin pohjakerroksessa ja neljännessä kerroksessa neliön muotoiset T-jakoiset, 4-ruutuiset. Varsinaisissa kerroksissa olivat korkeammat 6-ruutuiset. Nykyiset 4- ja 6-ruutuiset puulistaikkunat jäljittelevät vanhoja puitejakoja. Keskiosassa ja siivissä on aumakatto, joka on katettu punaiseksi maalatulla saumapellillä. Katolla on eteläpuolella keskiosan molemmin puolin pulpettikattoiset leveät kaavelit, joissa on 4-ruutuisia ikkunoita. Katolla on useita lisäksi ns. lunetti-ikkunoita. Eteläpuolella on rakennuksen sisäkulmissa on betoni/rautarakenteiset parvekkeet. Rakennuksen pohjoispuolella on keskellä rakennusta klassittinen portaali. Sen pääovea kehystävät harkkopilasterit, joiden yläpuolella on avoparveke, johon kuuluu koristeellinen kaide ja balusterit. Parvekkeen yläpuolella on rajattu kenttä, jossa on koriste ja vuosiluku "1923". Ulko-ovi moderni lasi/metallirakenteinen.

Sisätiloissa on tehty muutoksia mm. 1930- ja 1960-luvulla. Suurempi saaneraus oli vuorossa vuonna 1978. Saneerauksen suunnitteli arkkitehti Helge Railo. Tässä yhteydessä

pääsisäänkäynti muutettiin rakennuksen eteläpuolelle ja rakennettiin kulmauksiin tuuletusparvekkeet. Uusi pääsisäänkäynti sai myös suojaksensa tuulikaapin.

Rakennus muutettiin sairaalakäytöstä kaupungintaloksi vuonna 1994. Tässä yhteydessä tehtiin sisätiloihin teknisiä muutoksia. Nykyiset sisätilat, pinnant ja materiaalit, ovat pääosin 1970- ja 1990-lukujen ratkaisuja. Alkuperäistä, massalattiat ja peiliovet, ei ole säilynyt juurikaan.

2. Ojansuun virkatalon entinen asuinrakennus on rakennettu matalalle lohkotuista kivistä tehdyille kivijalalle. Rakennus on rapattu vaaleanruskealla sileällä rappauksella. Satulakatto on aaltoilevalla eterniittilevyllä. Räystäänaluset on vuorattu laudoituksella, päädyissä kissanpenkit. Räystäsvuoraus, kuten myös ikkunoiden väri on violetti. Ikkunat ovat pääosin ristikarmilliset. Rakennuksen eteläpuolella on puuvuorattu satulakattoinen kuisti.

3. Sikalarakennuksessa on betonisokkeli ja tiilirunko. Rakennuksessa on pääosin aumakatto, joka on katettu eterniitti (?) aaltolevyillä. Pääsisäänkäyntiä on korostettu korkealla klassistisella valkoiseksi rapatulla kehyksellä, jossa on vihreäksi maalattu ovi ja ruutuikkuna. Rakennuksessa oli alun perin sikala, talli, karjakeittiö, valjashuone ja autotalli.

4. Kävelypihan paviljonki on rakennettu betonisokkelille. Rakennus on rankorakenteinen ja se on vuorattu etelä- ja Pohjoispäädyistä keltaisella peiterimavuorauksella. Itä- ja länsisivut ovat avoimet ja niitä kannattavat kolme valkoiseksi maalattua pylvästä. Keskellä ollut väliseinä erotti miesten ja naisten puolet. Molemmilla puolilla on katoksessa pitkä seinävieruspenkki, jonka jalkaosassa on pientä koristelua. Vahvasti sammaloitunut aumakatto on katettu aaltolevyllä. Kävelypihaan kuulunut korkea aita on purettu pois.

10. Puistola ulkoisilta piirteiltään tyypillinen 1950-luvun asuinrakennus. Sokkeli on koristettu liuskekivellä ja rakennus vuorattu vaalealla rappauksella. Pienen katoksen kannattajana ovat tiilipylväät. Satulakatto on katettu punaisella tiilellä. Rakennuksessa on 1- ja 2-kerroksiset osat. Lisäksi on kellaritilat ja korkeammassa osassa myös vinttikerros. Rakennuksen suunnittelu- ja luonospirustukset teki rakennusmestari Hannes Ylinen, pää- ja työpiirustuksen laati rakennusmestari Heikki Prusi.

Historia

Aloite Tyrvään piirimielisairaalan perustamisesta tehtiin Tyrvään tuomiokuntaan kuuluvien kuntien neuvottelukokouksessa Karkussa maaliskuussa 1917. Samana kesänä neuvoteltiin Lääkintöhallituksen ja Senaatin kanssa valtioavun saamisesta hankkeelle. Rakennuksen suunnittelijaksi valittiin Axel Mörne. Kolmantena toimenpiteenä oli sopivan maatilan tai maa-alueen hankkiminen sairaalaa varten. Jo joulukuussa ostettiin Oskari Hyrkin maatila 30 000 markan hinnalla. Lisäksi samaan aikaan käytiin neuvotteluita maa-alueesta Rautajoen tilan isännän kanssa. Neuvottelut Rautajoen kanssa kariutuivat isännän ja hänen poikansa kuolemaan sisällissodan yhteydessä. Huolimatta Hyrkin ostosta pidettiin parhaimpana paikkana Ojansuun virkatalon asuintonttia, joka oli luonnonkauniilla paikalla lähellä Rautaveden rantaa. Lähellä olisi myös Vammalan kauppala ja Tyrvään rautatieasema. Vuonna 1921 Ojansuun vuokraajalta Juho Ojansuulta ostettiin vuokra-ajan loppuaika. Lopullisesti tontti ostettiin vuonna 1934. Kaupassa sairaalan haltuun siirtyi n. 25 hehtaaria peltoa ja n. 34 hehtaaria metsää.

Ojansuun yksinäistalon kyseinen asuinpaikka oli valittu 1700-luvun lopulla tai 1800-luvulla. Vanhempi Ojansuun talon paikka on nykyisen tontin pohjoispuolella olevalla pellolla.

Sairaalan rakennustyöt alkoivat vuonna 1922 tontin kivien räjäyttelyllä. Rakennustöistä teki halvimman tarjouksen Oy Rakennustoimisto Constructor Ab Helsingistä. Sairaalarakennus valmistui vuonna 1923. Ojansuun vanhasta pihapiiristä säilyi aluksi muutamia rakennuksia. Ojansuun tilan asuinrakennukseen tuli sairaalan konttori, asuintiloja ja keskusvarasto. Ojansuun rakennuksista säilyi myös navetta, joka muutettiin sairaalan sikalaksi ja talliksi. Juuri valmistuneen Tampereentien varteen jäi myös talon vilja-aitta. Seuraavalla vuosikymmenellä rakennettiin tiilinen sikalarakennus (1932), Kävelypiha ja paviljonki (1934), Kellari ja kanalarakennus (1936, purettu myöhemmin) ruumishuone (1936) Viljavarasto/peruna- ja juurikaskellari (1942) ja sikalan jatkeeksi hirsinen lampola (1943). Esillä oli myös sairaalan lisäsiiven rakentaminen, johon ehdittiin hankkia jo Mörneltä piirustukset. Hanke kariutui 1930-luvun alun lamakauteen. Samalla vuosikymmenellä aloitettiin ympäristön hoitotoimenpiteet. Tonttia tasoitettiin ja länsipuolella olevaan puutarhaan istutettiin 51 omenapuuta ja 250 marjapensasta. Pohjoisrajan orapihlaja-aidat ja kookkaat lehtipuut (tammi, lehmus) ovat tältä ajalta.

Henkilökunnan asuinrakennuksia olivat Pajamäen kupeessa olleet ns. punainen rymylä (kunnostettu 1938) ja Rymylä (1947). Sairaalaan vastapäätä rakennettiin Ansiola -niminen asuinrakennus vuonna 1950. Piha-alueen itäpuolelle rakennettiin vuosina 1956/57 henkilökunnan asuinrakennus Puistola. Rautaveden rantaan rakennettiin vuonna 1950 kesähuvi "Simpukka". Se on nykyisin yksityisomistuksessa. Kuntainliitto myi 1970-luvulla Sylvään pientaloalueen Sarkiankaudun varrelta omakotitontteja, joihin sairaalan henkilökunnalla oli etuosto-oikeus.

Piirimielisairaalan laaja omaraisuus, joka perustui maatalouteen, karjanhoitoon ja puutarhaan päättyi 1970-luvulla. Maanviljelyksen päättymisen jälkeen Vammalan kaupunki osti sairaalan maita 93 hehtaaria vuonna 1989. Laaja puutarha, jossa oli kymmeniä omenapuita sijaitsi sairaalaalueen länsiosassa. Tämä puutarha on nykyisin parkkipaikan ja Aarnotien alla. Muutamia omenapuita on vielä nähtävissä Aarnontien varressa ja Ojansuun talon ympäristössä. Toinen maisemasta kadonnut piirre oli kaakkoispuolella oleet halkovarastot, joiden paikalla on nykyisin nurmikenttä.

Sairaalan toiminta päättyi vuosien 1992-93 vaihteessa. Uudeksi omistajaksi tuli Vammalan kaupunki, joka muutti rakennuksen kaupungintaloksi.

Ympäristö ja pihapiiri

Sairaalan pihapiiri, puisto ja rakennukset, sijaitsevat Tampereentien varrella. Rakennukset ovat pääosin tien eteläpuolella, pohjoispuolella on kaksi talousrakennusta ja yksi asuinrakennus. Tontti on pääosin puistomainen rajoittuen eteläreunaltaan luonnotilaiseen havumetsään. Rakennusten ympärillä on nurmikenttää, jolla on vanhaa puustoa, pensasaitoja ja suuria lehti- ja havupuita. Länsiosaa hallitsee asfaltoitu parkkialue. Ojansuun talon ympärillä on matala aita ja omenapuita. Rakennuksen edustalla on vanha tammi.

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet

Mäkelä Juha, Vammalan keskustataajaman maisemaselvitys 2000, Vammalan kaupungin tekninen palvelukeskus. Piilonen Juhani, Sastamalan historia 3 1860-1920, Vammala 1997. Isojakokartta 1778, maakirjakartat 1640-l. 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat. Palmgren Heikki, Piirimielisairaalaista kaupungintaloksi,

Kokemäki 1999.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

Historiallinen sosiaalihistoria

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Tontilla on toiminut maalaistalo, sairaala ja nykyisin kaupungintalo. 1800-luvulla tontilla oli Ojansuun kantatalon tilakeskus, josta on säilynyt päärakennus. Piirimielisairaalan historia alkaa vuodesta 1923, jolloin kookas Alex Mörnen suunnittelema sairaalarakennus valmistui. Sairaalan toimintaan liittyvät paviljonki (1934), ruumishuone (1936), puutarha (1930-l), kuntoutuskeskus (1930/40-l) ja lähistön henkilökunnan asuinrakennukset (1950 ja 1957) Sairaalan omavaraisuuteen liittyvät rakennukset sikala ja viljavarasto ovat 1930- ja 40-luvulta. Näiden asutus- ja sairaalahistoriaa ilmentävien piirteiden säilyttäminen olisi toivottavaa.

Arvoluokka 1

Lisätietoja, toim.pidesuos. Nykyisen kaupungintalon tontin vanhempaan käyttöön, virkatalo, piirimielisairaala/maatila, liittyvät rakenteet tulisi säilyttää. Samoin olisi huomioitava erilaiset asuinrakennukset, joita rakennettiin ympäristöön. Samoin alkuperäisen puiston ilmeen ja monipuolisuuden säilyttäminen olisi tärkeää. Rakennusten mahdollisissa korjaustoimenpiteissä tulee käyttää perinteisiä materiaaleja ja työtapoja. Alkuperäiset ja vanhat materiaalit tulisi säilyttää korjaustoimenpiteissä. Mahdollisessa uudisrakentamisessa tulee korostetun tarkkaan huomioida vanha pihapiirin ominaispiirteet, kuten esim. materiaalit, mittakaava ja rakennusten sijainti.

Liitteet kuvaliite ja asemakartta

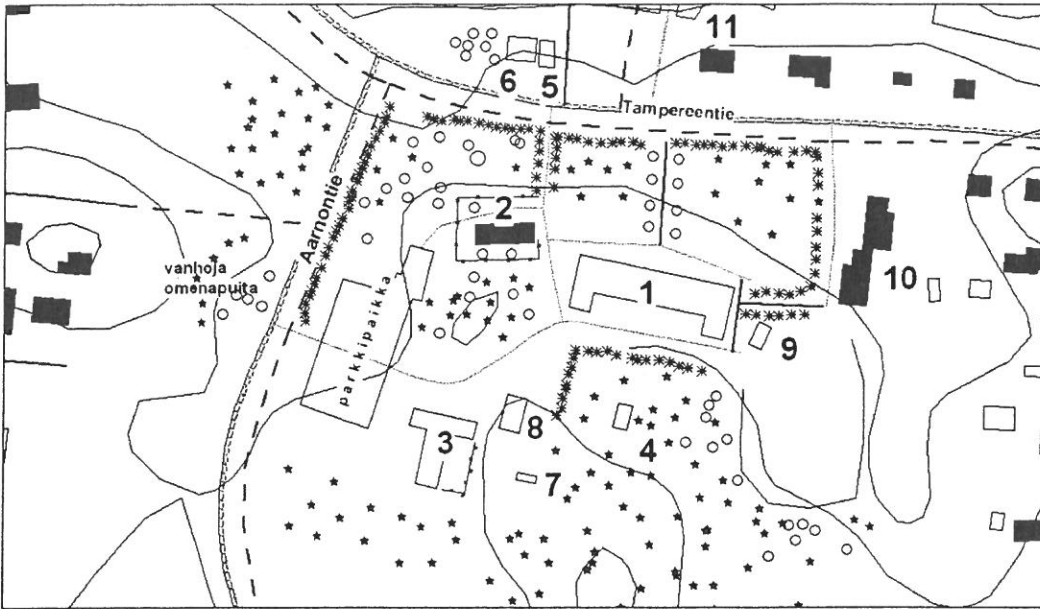
Valokuvat digikuvia kohteesta

Inventoija Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
30.8.2004

Tallentaja Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
2.9.2004

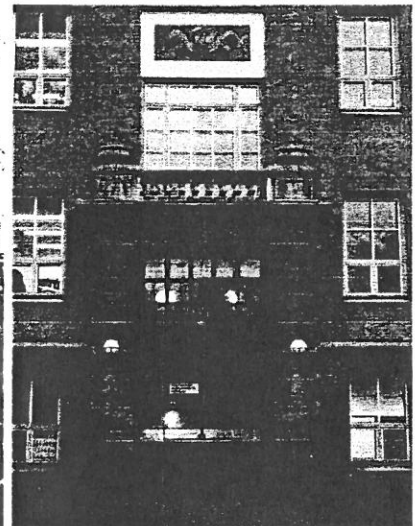
VAMMALA/ OJANSUU/ KAUPUNGINTALO

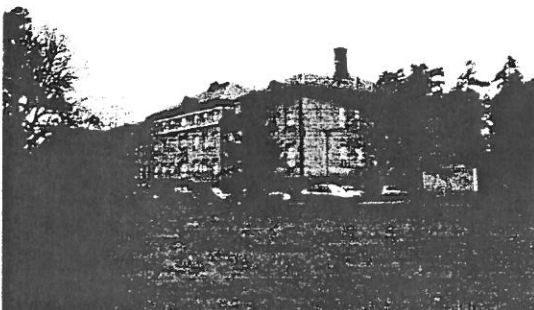
(1.) Vammalan kaupungintalo (ent. sairaalarakennus) (1923) (2) . Ojansuun tilan päärakennus (1800-l loppupuoli) (3) sikala- ja tallirakennus (1932) 4. Paviljonki (1934) 5. viljavarasto/kellari (1942l) (6.) varistorak. (1930/40-l) (7.) ruumishuone (1936) 8. talourakennus (1990-l) 9. huoltorakennus (2000-l) 10. asuinrakennus, Puistola (1957) 11. asuinrakennus, Ansiola (1950). Näiden lisäksi rannassa on sairaalaan kuulunut sauna ja Sarkiankadun varressa kuntoutuskeskus.

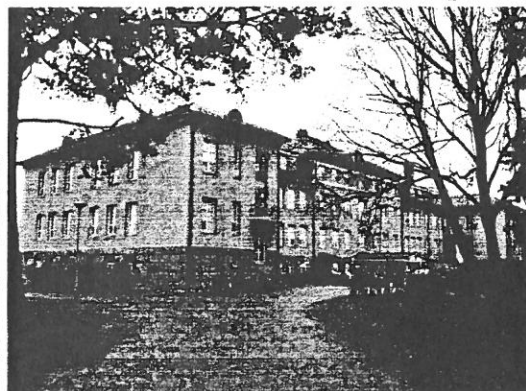
Nykyinen kaupungintalo luoteesta

vanha pääovi

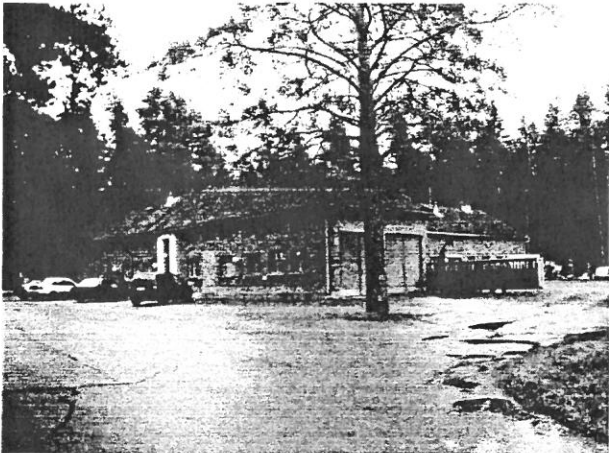

kaakosta

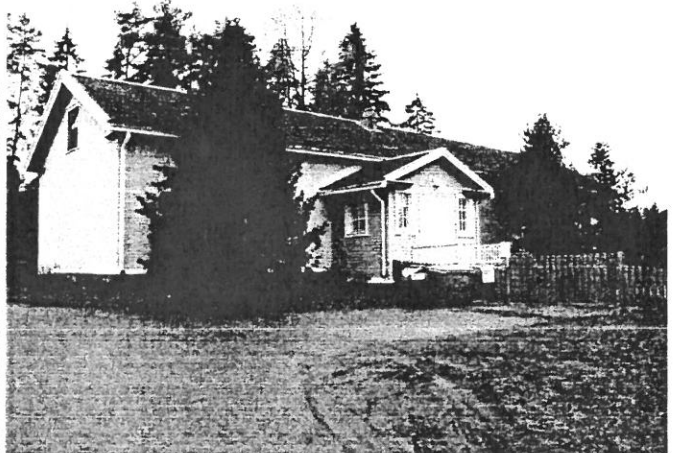

lounaasta

Talous- ja asuinrakennuksia

sikalarakennus, nyk. korjaamo ja varasto

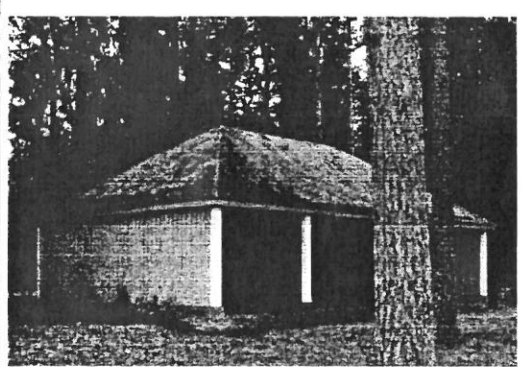
Ojansuun virkatalo, nykyisin päiväkot

viljavarasto

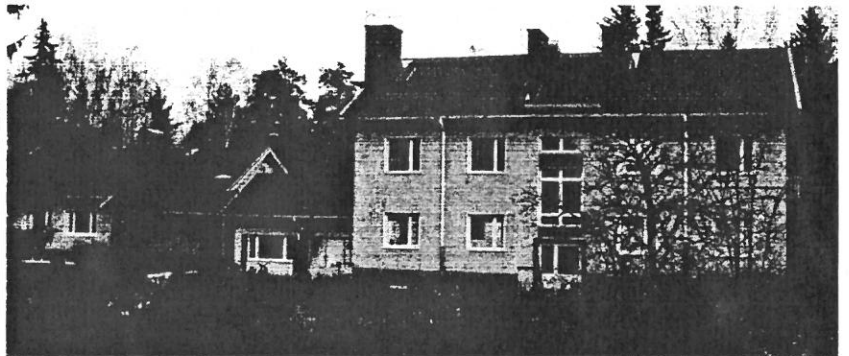
ruumishuone

paviljonki

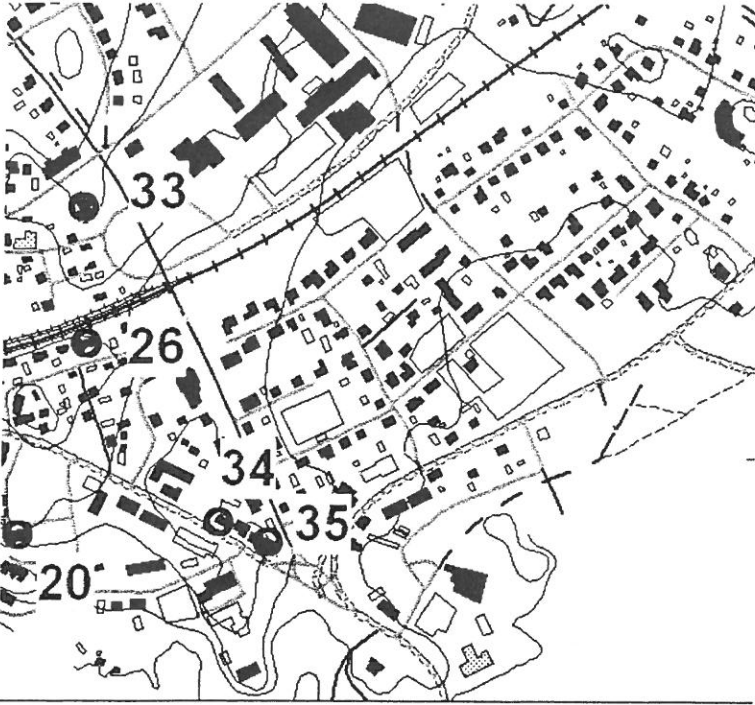

asuinrakennus: Ansiola

asuinrakennus: Puistola

ALUELOMAKE: PAPPILA

Pappilan alueelta on inventoitu

- 33. Muistolan päiväkoti 1929/
- 34. Ulvion asuinrakennus n. 1900.
- 35. Uosson terveystalo 1939/50/53

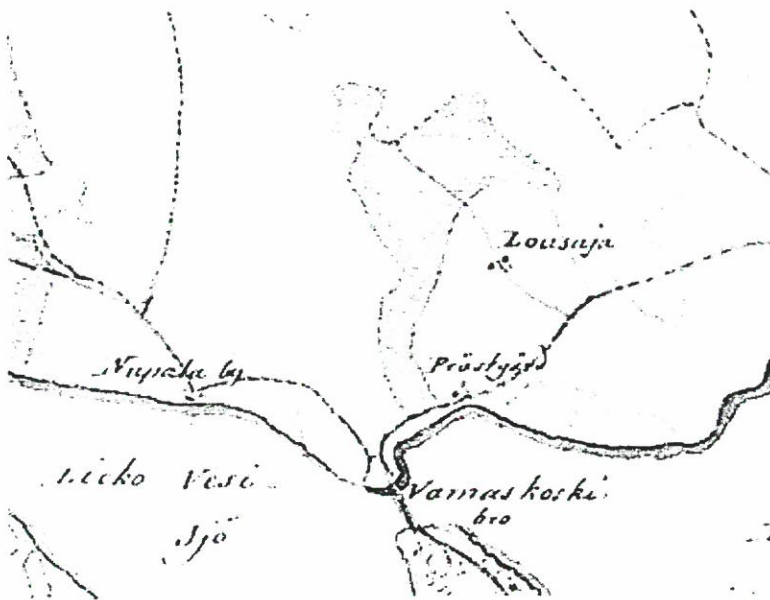
Lisäksi Varikonkatu 20, 22 ja 24 ovat rajattu arvoalueeksi.

Kohteet 20 ja 26 ovat Nuupalan kylän puolella.

KUVAUS

Pappilan maat sijaitsevat Vammaskosken pohjoisrannalta alkavana kaistaleena, joka suuntautuu kohti luodetta. Itäpuolella on Lousajan ja Kallialan kylän maita ja länsipuolella on Nuupalan kylän maat. Nykyisin pappilan maat kuuluvat pääosin Sastamalan kaupunginosaan. Historiallisesti Pappilan ranta-alue muodostuu kahdesta osasta. Lännessä on Vammaskoskeen ulottuva metsäinen selänne, itäosan ollessa savipohjaista laaksoa, jossa pappilan pellot sijaitsivat. Nykyisin Pappilan Vammaskosken ja Rautaveden Pappilanlahden rannalla olevat metsäharjanne ja peltoalueet ovat muuttuneet osaksi Vammalan kaupunkitaajamaa. Vanhin rakennuskanta on keskittynyt lähelle rantaa vanhojen valtavyölien, Asema- ja Sastamalankadun varrelle. Näiden teiden varrelle jäävät mm. vanha (1810) ja uusi pappila (1923). Näiden valtavyölien varrella ovat myös entinen Tyrvään kunnan terveystalo (1939) (Uosso), Vammalan pääkirjasto sekä Tyrvään käsi- ja taideteollisuusoppilaitos. Näiden pohjoispuolelle jäävän omakoti- ja koulualueiden rakentaminen alkoi 1950-luvulla. Asuntoalueen pohjoisosassa näkyvä maamerkki on vuonna 1959 rakennettu vesitorni. Ensimmäinen koulurakennus oli metsän keskelle, Nälkälänmäen kupeeseen vuonna 1929 rakennettu Muistolan alakansakoulu. Koulukäytön jälkeen rakennusta laajennettiin päiväkodiksi. Nykyisten Muistolan kouluna tunnettujen rakennusten rakentaminen alkoi 1950-luvulla. Pappilan asutuksen pohjoisrajaksi muodostui Satakunnantie, joka rakennettiin 1970-luvulla. Samanikäinen asutus jatkuu itäpuolella olevan Lousajan kylän mailla. Satakunnantien pohjoispuolelle perustettiin 1940 Asevarikko 3, jonka laaja alue tuli osittain myös Pappilan alueelle.

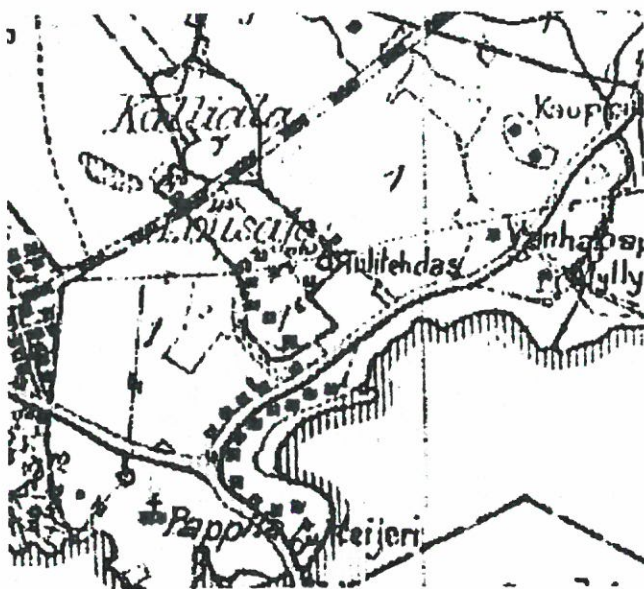

Kartta: Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Keskenikäinen ja viitteellinen kartta näyttää hyvin Pappilan maiseman 1700-luvun loppupuolella. Pellot sijaitsivat vanhan pappilan (Prästgård) ympäristössä ja olivat osin vielä niittyä. Länsipuolella oli metsäalue, joka ulottui Vammaskoskeen saakka.

HISTORIA

Liikennehistoriallisesti Pappila sijaitsee keskeisellä paikalla Vammaskosken pohjoisrannalla. Vesistöt, Kokemäenjoki ja Rauta- sekä Kulovesi tarjosivat hyvän kulkureitin rannikolta pitkälle sisämaahan. Kosken yläpuolella olevaan niemeen perustettiin kirkko mahdollisesti 1200-luvulla. Kotiseutututkija Antero Wareljus kirjoitti 1850-luvulla pappilaa edeltäneen kylän olleen Vammaskosken niskalla. Koskenpää nimisessä kylässä oli 4-5 taloa ja se olisi yhdistetty pappilaksi 1400-luvulla. Pappilan sijoittumiseen vaikutti kirkon läheisyys, mutta myös Vammaskoski, jonka kalastusoikeuksilla oli merkittävä sija keskiajalla. Pappilalle pyrittiin usein myös luovutettaman pitäjän keskeinen, parhaisiin kuuluva maatila. Vanhan pappilan ja Vammaskosken kautta kulki myös vanha postitie, joka mainitaan jo 1500-luvulla. Postitiestä erkani Vammaskoskella myös Vaunutienä tunnettu haarautuma.

Pappilan alue rakentui hitaasti. 1900-luvun alkupuolella Vanhan ja uuden pappilan lisäksi rakennuskantaa oli vanhojen valtateiden, nyk. Asemankatu ja Sastamalankadun varrella. Tässä vaiheessa Nuupalan puolella tiivis asutus oli levinnyt jo Pappilan rajaan saakka. Pappilan maiden keskellä lisäksi oli Lousajan kylän taloille kuuluva maa-alue, jolle syntyi asutusta ja tiilitehdas 1900-luvun vaihteessa. Pappilanlahden rannalle perustettiin myös uittoyhdistyksen tukikohta. Ensimmäinen asemakaavasuunnitelma Pappilan alueelle valmistui vuonna 1936, joka koski Nuupalan rajan tuntumassa olevaa metsäistä harjannetta. Alueelle suunniteltiin Pappilan omakotialuetta jonka pääkatuna olisi

ollut Pappilankatu (nyk. Varikonkatu), joka olisi päättynyt rukoushuoneen tonttiin. Eteläpuolella rataa olisi ollut lisäksi kaivopuisto. Nykisin paikalla on leikkikenttä. Asemakadun ja Sastamalankadun varteen oli merkitty suurempia liike- ja asuinrakennuksia. Rakennusjärjestys vahvistettiin 1938, mutta pyykitys siirtyi aina sodanjälkeiseen aikaan. Vuonna 1955 Nuupalan ja

Pappilan alueet liitettiin Vammalan kauppalaan ja alueen kaavoittaminen alkoi. Näлкälänmäki ja radan pohjoispuolinen alue saivat kaavan 1956 ja eteläinen vuonna 1959. Kaavat pohjautuvat vuoden 1936 suunnitelmaan. Nämä 1950-luvulla tehdyt kaavat ovat osittain edelleen voimassa. Tarkistuksia on tehty Varikonkadun ja koulualueella 1970- ja 80-luvulla.

Arvot

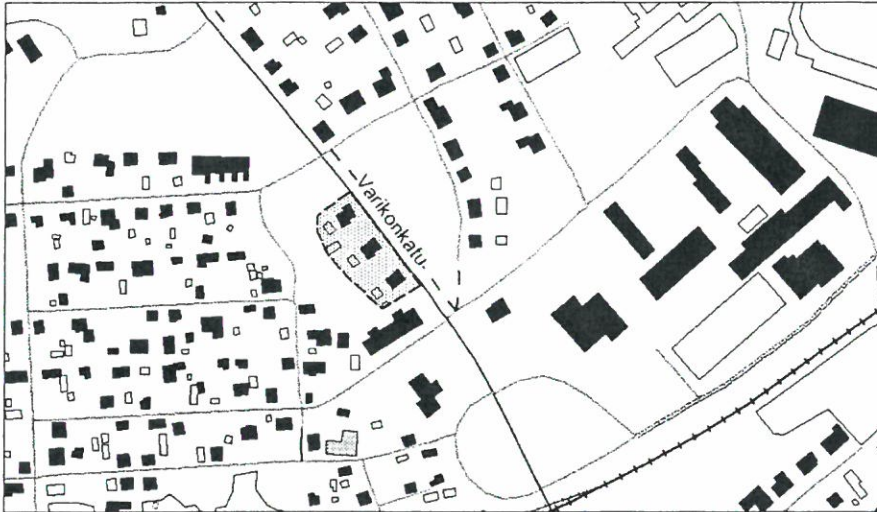
Pappilan vanhin asutus sijoittuu vanhan ja nykyisen valtaväylän, Sastamalankadun, varrelle. Kadun rakennuskanta on inventoitu Pirkanmaan maakuntamuseon Nina Rinta-Porkkusen toimesta vuonna 2002. Inventointikertomukset löytyvät *Vammalan kulttuuriympäristöinventointi, rakennetun ympäristön selvitys, Keskustan asemakaavamuutosalueet* –raportista. Tässä inventoinnissa merkittäviä kohteita ovat Uosson terveystalo, Muistolan alakansakoulu (nyk. päiväkot) ja Ulvion tontti jotka liittyvät vaiheeseen, jolloin Tyrvään kunnan hallinnollinen ja taloudellisesti aktiivinen keskusta oli Asemakadun varrella. Hieman myöhempää aikaa edustavat Varikonkadun asuinrakennukset, jotka liittyvät läheiseen vaneritehtaaseen. Pappilan omakotialueen rakentaminen alkoi myös sotien jälkeen. Nämä 1950-luvulla rakennetut kokonaisuudet muodostavat oman elementin alueen rakentamisessa.

Toimenpidesuosituks

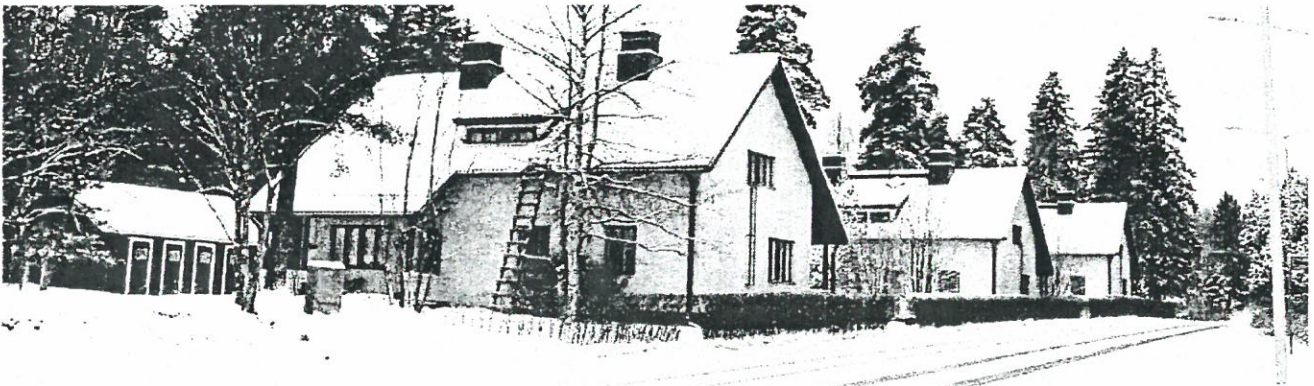
Alueen kaavat ovat suurelta osin 1950- ja 70-luvulta. Tulevan suunnittelun pohjaksi olisi hyvä inventoida Pappilan omakotialue kokonaisuudessaan. Alueen rakentaminen alkoi sotien jälkeen ja sinne sijoittui mm. kouluja.

ARVOALUE: VARIKONKATU 20, 22 JA 24

tontit 912-6-8-9, -10 ja -11

*rakennukset muodostavat yhtenäisen katukuvan, jonka taustalla näkyy lisäksi korkea kuusikko.
Kuva otettu marraskuussa 2004.*

Kuvaus

Varikonkadun varrella olevalla tonteilla on kolme vuonna 1948 rakennettua 1,5 kerroksista omakotitaloa. Rakennuksiin kuuluu punaiseksi maalattu lautarakenteinen talousrakennus. Lisäksi on yhteisrakennus vuodelta 1955. Pihat ovat hoidettuja puutarhapihoja, joilla kasvaa muutamia kookkaita mäntyjä. Varikonkadun varrella pihoja suojaa pensasaita. Lännessä pihapiirit rajautuvat kapeaan metsäkaistaleeseen ja Nälkälänmäen asuinalueeseen. Eteläpuolella on vuonna 1975 valmistunut rivitalo.

Asuinrakennuksessa on betonisokkeli, runko on vuorattu vaalealla rappauksella, Pystyjakoiset ikkunanpuitteet ovat ruskeat, satulakatot ovat katettu tummanruskealla tiilellä. Erityisesti kuistin rakenteissa käytetty pyöreä ja ruskeaksi maalattu puu on mielenkiintoinen ajan yksityiskohta. Rakennukset, asuin- ja talousrakennukset ovat kokonaisuutena hyvin säilyneet. Varikonkatu 24:ssä ikkunat ja talousrakennus on uusittu.

Historia

Pappilan alueisiin kuuluvan metsäalueen kartoitus ja kaavoitussuunnitelma tehtiin vuonna 1936, rakennussuunnitelma vahvistettiin 1938. Sodat siirsivät suunnitelmia ja pyykittäminen valmistui vasta vuonna 1953. Tässä vaiheessa kortteli 22, joka rajoittui Varikonkatuun, Nälkälänmäkeen ja Nuupalankatuun oli jaettu useisiin tontteihin. Korttelin tontit varasi paikkakunnalle vaneritehdasta suunnitellut Fennian Faneeritehdas. Asuinrakennukset suunnitteli KK Rakennus-osasto, piirtäjänä Erkki Luoma. Rakennuslupaa haettiin vuonna 1946 päivätyillä piirustuksilla. Tonttivarauksesta huolimatta Varikonkadun varrelle rakennettiin vain nykyiset kolme asuinrakennusta. Tontteihin rajoittuvan aumakattoisen 1-kerroksisen sauna- ja talousrakennus on vuodelta 1955. Sen suunnitteli arkkitehti A. Lepikkö Samaan aikaan rakennettiin Liekoveden rantaan vaneritehdas, jonka tuotanto alkoi vuonna 1951. Varikonkadun tonttien nykyinen asemakaava on vuodelta 1978.

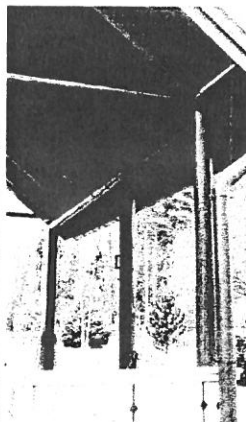
Arvot

Rakennuskanta on hyvin säilynyt ja muodostaa yhtenäisen kokonaisuuden Varikonkadun varrella. Rakennukset liittyvät alueen 1940/50-luvun asutus- ja teollisuushistoriaan. Rakennukset rakennutti sotien jälkeen Liekoveden rantaan sijoittunut Fennian Faneeritehdas. Rakennukset olivat ensimmäisiä, jotka rakennettiin sotien jälkeen Pappilan omakotialueeksi suunnitellulle alueelle.

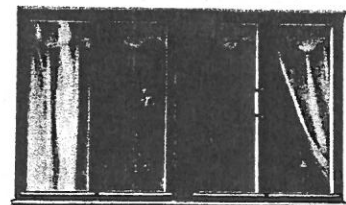
Varikonkatu 20, 22 ja 24

Varikonkatu 20

kuistin rakenteet

ikkuna

talousrakennus

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Pappila	Kiinteistö id	37
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-6-16-4
Osoite	Nuuppalankatu 21, 38210 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	kaupunkikortteli	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	opetus	Itäkoord	0
Hist. tilatyyppe	tontti	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyppe	tontti	Rak lkm	1
		Inventoitu	-

Kuvaus

Muistolan päiväkodin tontilla on vuonna 1929 rakennettu koulurakennus, jota on kahdesti laajennettu vuosina 1961 ja 1986. Tontilla on lisäksi pieniä huolto- ja talousrakennuksia.

(1) Rakennuksen vanha osa on rakennettu lohkotuista kivistä tehdylle kivijalalle. Hirsirunko on vuorattu punaiseksi maalatulla peiterimavuorauksella. Ikkunat ovat kookkaat ristikarmilliset ja 6-ruutuiset. Satulakatto on katettu tiilellä. Itäpuolella on suurista kivistä rakennetut portaat. Rakennuksen itäsivuilla on rakennuksen mittainen ja pulpettikattoinen pyväiden kannattama katos. Länsipuolella talonmittainen avoterassi. Katos ja terassi ovat uudempaa rakennetta. Vanhaa koulurakennusta rakennusta on laajennettu kahdella siivellä vuonna 1961. Laajennusta jatkettiin vielä vuonna 1986 pohjoispuolelta. Uudemmat osat ovat matalia, perusta on betonia ja runko tiiltä, joka on rapattu vaaleaksi. Ikkunat ovat 1-ruutuisia tuuletusikkunalla varustettuja. Loiva satulakatto on katettu punaiseksi maalatulla saumatulla pellillä.

Historia

Vanha, puurakenteinen osa valmistui Muistolan alakansakouluksi vuonna 1929. Rakennus oli hirsinen, vuoraamaton rakennus, jossa oli eteläpäässä suuri luokkahuone ja sen mittainen kapea eteinen. Pohjoispäässä oli opettajan asunto. Luokkaan ja opettajan asuntoon oli omat sisäänkäynnit itäpuolelta, jossa oli rakennuksen pitkän sivun päissä klassististyylliset avokuistit.

Historiallisesti Jaatsin tilan maille noussut Nälkälänmäen ja Raivion alueiden "kaavoitus" ja rakentaminen rajautui idässä Nuupalan ja Pappilan rajaan. Alakansakoulun tontti olikin ensimmäinen, joka tuli Pappilan puolelle. Tontti lohkottiin Pappilan maista vuonna xxxx.

Koulurakennuksen suunnittelija oli paikkakunnalla hyvin tunnettu suunnittelija (Heikki) Pirjola. Suuret ikkunat viittaavat rakennusajan ajatuksiin auringonvalon tärkeydestä oppilaille. Lähistöllä on ollut myös opettajan kasvimaata ja talousrakennus. Alkuvaiheessa tonttia ympäröi Pappilan metsä, ainoastaan länsipuolella oli Nälkälänmäen asutusta.

Koulukäyttö päättyi uuden koulun valmistumisen jälkeen 1950-luvulla. Koulun jälkeen rakennus muutettiin päiväkotikäyttöön. Ensimmäinen laajennus tehtiin H Prusin vuonna 1961 tekemien piirustusten mukaan. Toisen laajennuksen piirustukset ovat vuodelta 1986.

Muistolan päiväkoti (33)

Rakennusinventointi 2004

Suunnittelijana oli rakennusarkkitehti Margit Kalvo Insinööritoimisto Aimo Lehtimäki Oy:stä. Nykyisin rakennus on edelleen päiväkotikäytössä.

Ympäristö ja pihapiiri

Muistolan päiväkodin tontti sijaitsee Varikonkadun varrella. Länsipuolella on Nälkälänmäkenä tunnettu asuntoalue. Piha on nurmi/hiekkapintainen, jolla kasvaa harvakseltaan koivuja ja mäntyjä. Lisäksi pihamaalla on muutamia kiviä ja lasten leikkivälineitä mm. hiekkalaatikoita, keinuja ym. Pihaa rajaa matalahko puurakenteinen aita, johon kuuluu 1950-luvulta olevat metalliportit.

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet Tainio Risto, Muistikuvia Nälkälänmäestä pikkupojan silmin sekä polun varrelta poimittua. Rakennusluvut, Kaupungin rakennusvalvonna arkisto. 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

Historiallinen sivistyshistoria

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Muistolan päiväkoti muodostuu kahdesta, selkästi erotettavasta erikäisestä osasta. Osat 1929 ja 1961/1986 ovat säilyneet ulkoisesti rakennusaikakautensa asussa. Vanha kouluosa liittyy myös historiallisesti läheiseen Nälkälänmäkeen. Rakennuskokonaisuus on maisemallisesti keskeisellä paikalla Varikonkadun varrella. Koulukäytön jälkeen rakennus on ollut päiväkotina.

Arvoluokka

2

Lisätietoja, toim.pidesuos. Vanha koulurakennus tulisi säilyttää. Rakennuksen korjauksessa tulee käyttää perinteisiä materiaaleja, työtapoja ja teknisiä ratkaisuja. Rakennuksen alkuperäiset rakennusosat tulisi pyrkiä säilyttämään. Uudisrakentamisessa tulee huomioida vanha pihapiirin ominaispiirteet, kuten esim. materiaalit, mittakaava ja rakennusten sijainti

Liitteet kuvaliite ja asemakartta

Valokuvat digikuvia kohteesta

Inventoija Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
14.10.2004

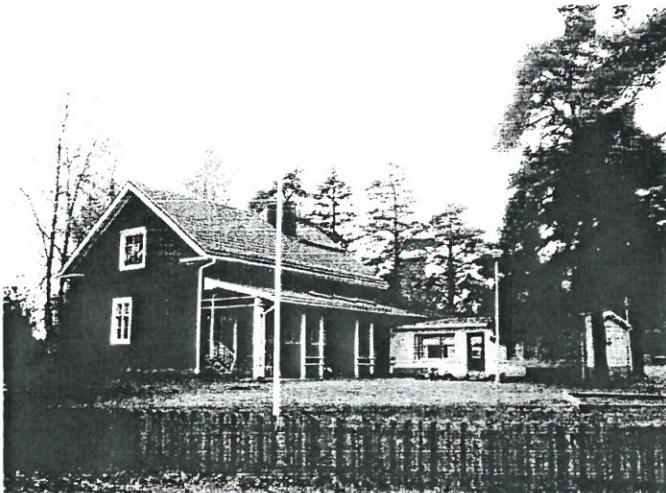
Tallentaja Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
18.10.2004

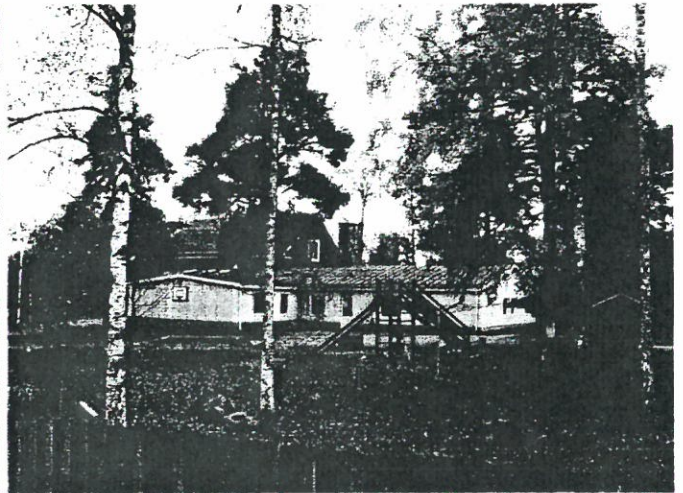
VAMMALA/PAPPILA/MUISTOLAN PÄIVÄKOTI

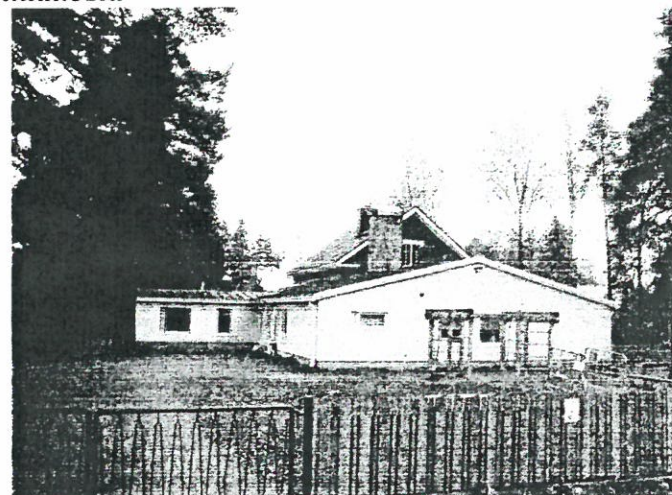
1. Muistolan päiväkoti (1929, laajennus 1961 ja 1986)

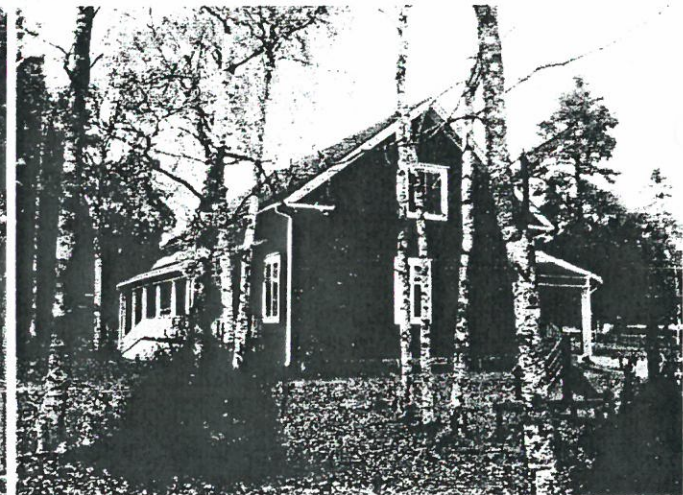
kaakosta

koillisesta

luoteispuolelta, näkyvä pääty on rakennettu 1986.

etelästä

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Pappila	Kiinteistö id	8
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-409-1-103 ?
Osoite	Asemakatu 11	Alue	0
Aluetyyppi	kaupunkikortteli	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	Itäkoord	0
Hist. tilatyypit	asutustila	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyypit	tontti	Rak lkm	3
		Inventoitu	-

Kuvaus

Tontilla ovat vanha (1) asuinrakennus (1900-1930-l) ja (2) ulkorakennus(1900-l vaihde). Lisäksi tontilla on uudehko lasiseinäinen kukka- ja puutarhamyymälä. (1988)

Asuinrakennus (n.17x8m) on rakennettu lohkotuista kivistä tehdylle kivijalalle/nurkkakiville. Länsipääty on hirsirakenteinen ja itäpääty on lauta/puru -rakenteinen. Rakennus on vuorattu keltaiseksi maalatulla vuorauksella, joka on jaettu vaakalistoin kolmeen kenttään.

Alimmainen kenttä on pystyvuorattu helmiponttipaneelilla, keskimmäinen keilapontatulla vaakalaudalla ja ylhäällä on pystyvuorauksena käytetty helmiponttipaneelia. Ikkunat ovat pääosin 6-ruutuiset, vintin päädyissä on 9-ruutuiset. Eteläkulmassa ovat normaalia hiukan kookkaammat moniruutuiset ikkunat ts. vanhat näyteikkunat. Ikkunoista osa on mahdollisesti alkuperäisiä, osa on korjattu sotien jälkeen puulistalla. Satulakatto on katettu betonitiilellä 1950-luvulla. Asuintiloja on alakerran lisäksi vintillä. Asuinrakennus on rakennettu kahdessa, mahdollisesti kolmessa vaiheessa 1890-,1900- ja 1930-luvulla.

Talusrakennuksessa on aikaisemmin ollut sauna, puucee ja halkoliitereitä. Nykyisin liiterit ovat osittain varastotilana. Rakennus on rakennettu nurkkakiville. Se on lautarakenteinen, lukuunottamatta hirsirakenteista saunaa. Rakennus on vuorattu punaiseksi maalatulla peiterimavuorauksella. Satulakatto on katettu profiilipellillä. Talusrakennus on samanikäinen asuinrakennuksen kanssa.

Kevyt, pääosin lasiseinäinen rakennus on rakennettu puutarhaliikkeeksi vuonna 1988

Historia

Asuinrakennuksen länsipää on rakennettu hirsirakenteisena 1900-luvun vaihteessa. Rakennusta laajennettiin 1900-luvun alkupuolella rakentamalla nykyinen itäpääty rankorakenteisena. Samoin vintin muuttaminen asuintilaksi on 1900-luvun alkupuolelta. Mahdollisesti vasta 1920/30-luvulla. Rakennuksen laajentajana pidetään Uno Ulviota. Rakennuksen itäpäässä on pieni liiketila, jossa toimi mm. Bertta Ulvion hattuliike aina 1960-luvulle saakka.

Herman Ullvéin ja hänen poikansa Uno Ulvion aikana ulkorakennuksessa toimi Tyrvään vesitehdas. Ulkorakennus oli tähän aikaan vinkkelin muotoinen. Sotien jälkeen rakennuksessa toimi savikiekkotehdas ja 1960-luvulla se toimi kuorma-autotallina. Nämä toiminnot olivat pääosin vinkkeliosassa, joka purettiin kukka- ja puutarhamyymälän tieltä. Samalla katosi

tontilla ollut vieressä ollut omenatarha. Nykyinen omistaja osti kiinteistön 1988 ja puutarhamyymälä valmistui vuonna 1988.

Herman Ullvén liittyy myös kiinteästi Liekorannan historiaan.

Ympäristö ja pihapiiri

Rakennukset ovat Asema- ja Jaatsinkadun risteyksessä. Rakennusten väliin jäävä pieni piha hiekkapintainen ja sitä suojaa tiheä pensasaita. Asuinrakennuksen ympärillä on vähän nurmikkoja sekä pihlaja ja lehmus. Tonttia ympäröivä rakennuskanta on eri-ikäistä. Ympäristössä on mm. Uosson terveystalo (1939), asuin- ja liikerakennus (1960-l) Pappilan navetta (1800-l) kerrostalo (1980-l)

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat. Tyrvään museon kuva-arkisto.

Suulliset lähteet haastattelu Reijo Riutta, lokakuussa 2004

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

Historiallinen taloushistoria

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Rakennukset ja tontti liittyvät Tyvään kunnan keskusraitin liiketoimintaan 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla. Tontilla on toiminut mm. Tyrvään vesitehdas, Bertta Ulvion hattuliike, savikiekkotehdas, kioski ja viimeisenä uudisrakennuksessa oleva taimitori. Asuin- ja talousrakennus ovat säilyneet 1900-luvun alkupuolen asussa ja materiaaleissa. Lisäksi on puutarhamyymälä 1980-luvulta. Rakennukset ovat näkyvällä paikalla Asemakadun varrella. Asuinrakennus on myös viimeisiä ja vanhimpia puurakenteisia asuinrakennuksia Asemakadun varrella.

Arvoluokka 2

Lisätietoja, toim.pidesuos. Vanha rakennuskanta, asuin- ja talousrakennus, tulisi säilyttää. Rakennusten mahdollisissa korjaustoimenpiteissä tulisi käyttää perinteisiä materiaaleja ja työtapoja. Mahdollisessa uudisrakentamisessa tulee huomioida vanha pihapiirin ominaispiirteet, kuten esim. materiaalit, mittakaava ja rakennusten sijainti.

Liitteet kuvaliite ja asemakartta

Valokuvat digikuvia kohteesta

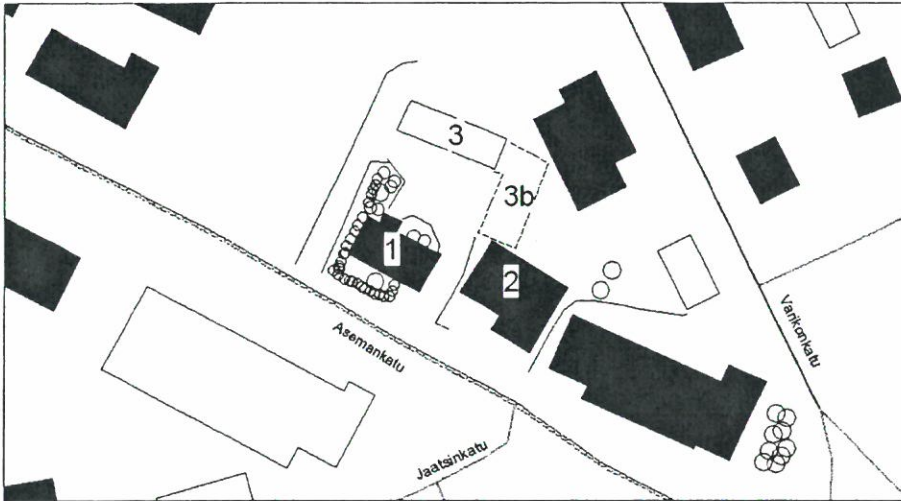
Inventoija Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
14.10.2004

Tallentaja Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo

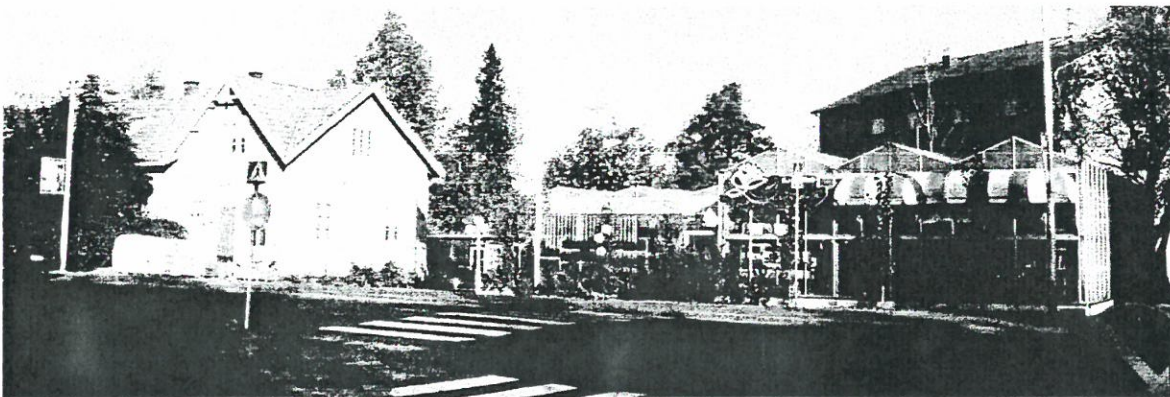

19.10.2004

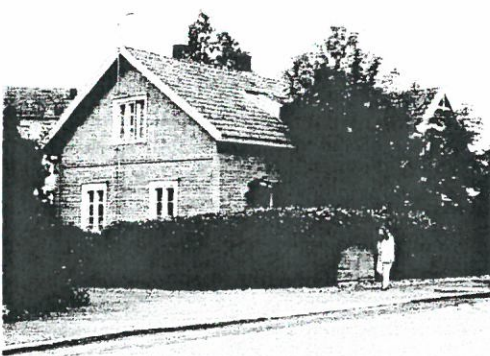
VAMMALA/PAPPILA/ULLVÉN

1. asuinrakennus (1900-l vaihde) 2. taimitori (1980-l) 3a. talousrakennus (1900-l alku) 3b purettu osa, mm. vesitehdas

Asuinrakennus ja taimitori. Rakennusten välissä näkyy taustalla oleva punainen ulkorakennus

lounaasta

sisäpihan puolelta

talousrakennus

Uosson terveystalo (35)

Rakennusinventointi 2004

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Pappila	Kiinteistö id	7
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-8-10-2
Osoite	Varikonkatu 2, 38210 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	kaupunkikortteli	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	hoito	Itäkoord	0
Hist. tilatyyppi	tontti	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyppi	tontti	Rak lkm	2
		Inventoitu	-

Kuvaus

(1) Tontilla on vuonna 1938-39 rakennettu ja 1940/50-luvulla päätyjen osalta korotettu rakennus, joka tunnetaan Uosson terveystalona. Lisäksi on puurakenteinen (2) autotalli/varasto.

Terveystalo on (1) suurehko (n. 15x44 m) ja 2-kerroksinen rapattu tiilirakennus. Rakennuksen keskiosa on päätyjä hieman korkeampi ja leveämpi. Keskiosassa on näyttävä, rungosta ulkoneva funkkishenkinen porraskäytävä, joka nousee rakennuksen satulakattoa korkeammalle. Myös ikkunajaotuksessa on nähtävissä funkkiksen piirteitä. Porraskäytävässä on kapeat ja korkeat ikkunarivit. Rakenteen katolla on lipputanko. Sisäänkäynnin suojana pieni katos. Rakennuksessa on kellari, sokkelin näkyvät osat ovat siististi hakattua, lohkottua ja saumattua kiveä. Rakennuksen sisäänkäyntien portaat ovat myös kivirakenteiset, metallikaitein. Tiilirunko on rapattu karkeasti ja maalattu roosan väriseksi. Ikkunat ovat pystyjaolla jaettuja 2- tai 3-ruutuisia. Sisäpihan puolella on nauhaikkunoita. Ikkunat, jotka olivat alkuperäiset tai sotien jälkeen laitetut, korvataan elo-syyskuussa 2004 Tiivin tekemillä alumiinipokaisilla ikkunoilla. Rakennuksen satulakatto on katettu hiljattain tiilellä.

Autotalli/varasto on rakennettu betonisokkelille. Rankorakenteinen rakennus on vuorattu vihreällä peiterimavuorauksella. Satulakatto on katettu tiilellä. Ikkunat vanhat. Rakennus on rakennettu ilmeisesti 1950-luvulla.

Historia

Rakennus valmistui kunnan terveystaloksi vuonna 1939. Taustalla oli halu lisätä Tyrvään kunnan palveluita uudessa keskustassa, sillä jäihän sairaala kauas kauppalan taakse. Nuupalassa oli jo huomattava määrä yritystoimintaa aseman ympäristössä. Lisäksi kunnantaloksi oli valittu lähein Jaatsi. Aloitteen Uosson lääkäri- ja apteekkitalosta tekivät taloustirehtööri Herman Salli ja rakennusmestari Väinö Alanen. Taloon tulisi apteekki sekä apteekkarin ja kunnanlääkärin asunnot. Lisäksi talon liiketiloihin muutti Tyrvään säästöpankki. Rakennuksen sanotaan olleen Suomen ensimmäinen nimenomaan terveystaloksi suunniteltu rakennus. Suunnittelijana oli arkkitehti Bertel Strömmer. Tässä vaiheessa rakennus oli keskiosasta 2-kerroksinen, päätyjenollessa 1-kerroksiset ja tasakattoiset. Apteekin avajaiset olivat 1.4.1939.

Rakennukseen ei kuitenkaan tullut tiloja terveystalolle, jolloin rakennuksessa ei voitu tarjota

neuvolapalveluita. Sodan jälkeen tilanne muuttui kun kuntaan saatiin Ruotsin Skövden kunnan ns. kummikuntarahoja. Ensimmäisenä korotettiin rakennuksen pohjoispääty nykyiseen korkeuteen. Suunitelmat teki Heikki Prusi ja ne ovat vuodelta 1949. Korotus valmistui vuonna 1950 ja tiloihin tuli äitiys- ja lastenneuvola. Eteläpääty, jonka ensimmäisenä käyttäjänä oli apteekki, korotettiin hiukan myöhemmin. Piirustuksen korotuksesta teki Bertel Saarnio vuonna 1952. Eteläpään korotukseen tuli asuintiloja. Päädyt saivat korotuksen yhteydessä satulakatot. Rakennuksen funktionalistiset piirteet ovat vähentyneet muutosten johdosta. Nykyinen muoto, johon kuuluu karkeapintainen rappaus ja satulakatot ovat enemmän 1950-luvun henkisiä. Rakennuksessa oli uutena kunnanlääkäriin A.I. Kallan toimitilat ja asuntoja. Rakennuksen hiukan matalemmista päädyissä on toimintut liikeyrityksiä. Ensimmäisiä olivat tiloissa oli mm. säästöpankki ja apteekki, joista viimeksimainittu toimi talossa aina vuoteen 1992 saakka. Myöhemmin talossa ovat toimineet mm. käsityökeskus, eri yhdistyksiä ja kotiteollisuuskoulu. Nykyisin tiloissa on asuntojen lisäksi yhteisökoti -toimisto ja ruokala/kahvila.

Ympäristö ja pihapiiri

Liike- ja asuinrakennus sijaitsee Asema- ja Varikonkadun risteyksessä. Ympäristön rakennuskanta on iältään ja tyyliltään heterogeenistä. Asemakadun varrella on myös muita nuorempia liike- ja asuinrakennuksia. Eteläpuolella risteystä on ns. uusi Pappila, josta suuri kivinavetta (1880) on näkyvin rakennus. Itäpuolella Tyrvään käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen rakennuksia. Pohjoispuolella on omakotialuetta. Naapurissa, luoteispuolella, on lasiseinäinen kukka- ja puutarha-alan yritys sekä 1980-luvulla rakennettu 3-kerroksinen elementtikerrostalo. Terveystalon julkisivun puolella oleva kapea piha on asvaltoitu ja toimii autojen parkkipaikkana. Sisäpiha on pääosin sorapintainen, reuna-alueilla on lisäksi nurmikkoja ja kaksi omenapuuta.

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet Mäkelä Juha, Vammalan keskustataajaman maisemaselvitys 2000, Vammalan kaupungin tekninen palvelukeskus. Muisitkuvia 1930-luvun Nälkälänmäestä pikkupojan silmin. Rakennusluvat, Kaupungin rakennusvalvonna arkisto. Pekka Koskisen antamia tietoja, Tyrvään seudun museo.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

Historiallinen sosiaalihistoria

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Bertel Strömmerin suunnittelema rakennus on rakennettu Tyrvään kunnan terveystaloksi vuonna 1939. Näiden lisäksi rakennuksessa on toiminut useita yrityksiä mm. säästöpankki ja apteekki. Rakennus on katukuvan kannalta keskeisellä paikalla Asema- ja Varikokadun risteyksessä. Nykyinen ulkoasu on syntynyt 1940/50-luvulla tehtyjen päätyjen korotuksen aikana.

Arvoluokka

2

Uosson terveystalo (35)

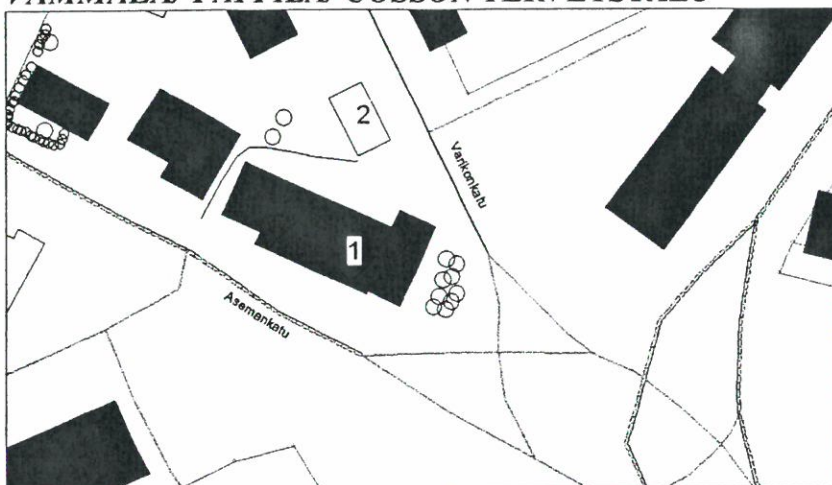
Rakennusinventointi 2004

Lisätietoja, toim.pidesuos. Asuin- ja liikerakennus tulisi säilyttää. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee sovittaa nykyiseen rakennettuun ympäristöön mittakaavan, värien, materiaalien ja rakennusten sijoittelun suhteen. Rakennusten korjauksissa tulisi käyttää ajan perinteisiä materiaaleja, työtapoja ja teknisiä ratkaisuja. Alkuperäiset rakennusosat tulisi pyrkiä säilyttämään.

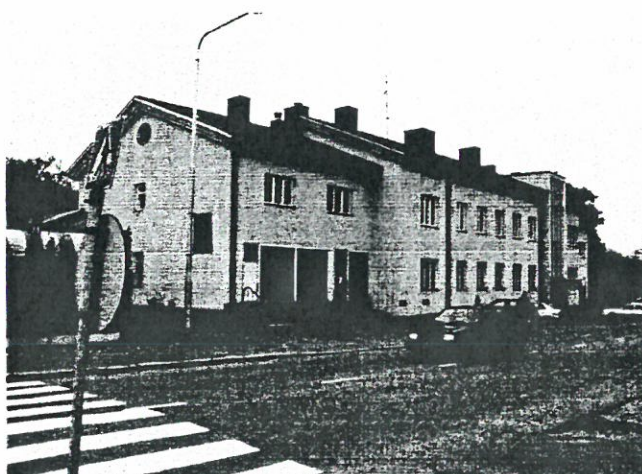
Liitteet	kuvaliite ja asemakartta
Valokuvat	digikuvia kohteesta
Inventoija	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 3.9.2004
Tallentaja	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 6.9.2004

VAMMALA/ PAPPILA/ UOSSON TERVEYSTALO

1. Uosson terveystalo 1938, päätyjen korotus 1949 ja 1952. 2. ulkorakennus 1950-l.

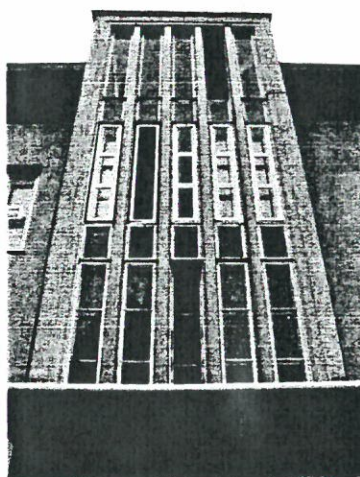
Julkisivu Asemakadun puolelta

etelästä

Näkymä Varikkokadun puolelta

Julkisivun funkkishenkinen ulkoneva porraskäytävä, keskelle on ehditty jo vaihtaa raskaamman näköiset, alumiinipokaiset ikkunat

KyläMaijala (37)

Rakennusinventointi 2004

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Roismala	Kiinteistö id	39
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-482-2-174
Osoite	Nuutilankuja 1 b	Alue	0
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	Itäkoord	0
Hist. tilatyyppi	lohkotila	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyppi	tontti	Rak lkm	3
		Inventoitu	-

Kuvaus

Kylä-Maijalan pihapiirissä ovat asuinrakennus (1900-l vaihde) 2.vanha talousrakennus ja 3. uusi autotalli/varasto.

Asuinrakennus on vinkkelinmuotoinen ja rakennettu lohkotuista kivistä tehdyille kivijalalle. Rakennuksen alla on pieni kellaritila. Hirsirunko on vuorattu tummapunaiseksi maalatulla peiterimalla. Yläosassa on vaakapanelointi. Vuorausta syvemmillä olevat Ikkunat ovat vanhaa jäljittelevät alumiinipokaiset. Satulakatto on katettu betoniitiellä. Kattotuolien päissä on koristeleikkaus. Lounaiskulmalla on uudehko umpi/avokuisti, jossa on pulpettikatto leveällä vastaharjalla.

Historia

Ympäristö ja pihapiiri

Kylä-Maijalan pieni pihapiiri sijaitsee matalalla kumpareella. Ympärillä aukeaa laaja, tasainen peltoaukea. Eteläpuolella on Turkuun ja Tampereelle vievä valtatie 12 noin 200 metrin päässä. Pohjoispuolella on noin 100 metrin päässä Nuutilan kantatila ja Hopun teollisuusalue. Pihapiirissä on nurmikkoa ja muutamia koristepensaita ja -kasveja, ilme nykyaikainen. Lisäksi pihassa on muutama kookas pihapuu, mm. koivuja ja kuusi

Kaava pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

Historiallinen asutushistoria

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Kylä-Maijalan rakennuksista asuinrakennus on rakennettu 1900-luvun vaihteessa. Rakennus on näkyvällä paikalla Tampere-Turku - tien varrella. Kylä-Maijala on osa Liekoveden rantaan sijoittuvaa

KyläMaijala (37)

Rakennusinventointi 2004

laajaa peltoja ja tilakeskuksia sisältävää agraarimaisemaa.

Arvoluokka

3

Lisätietoja, toim.pidesuos. Asuinrakennus tulisi säilyttää. Sen mahdollisissa muutos- ja korjaustoimenpiteissä tulisi käyttää perinteisiä materiaaleja ja työtapoja. Tilakeskusta ympäröivä peltomaisema pitäisi säilyttää avoimena. Mahdollisessa uudisrakentamisessa tulee huomioida vanha pihapiirin ominaispiirteet, kuten esim. materiaalit, mittakaava ja rakennusten sijainti.

Liitteet

kuvaliite ja asemakartta

Valokuvat

digikuvia kohteesta

Inventoija

Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo

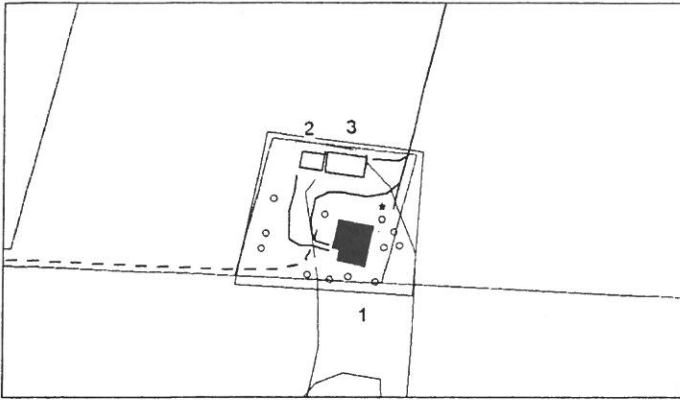
17.11.2004

Tallentaja

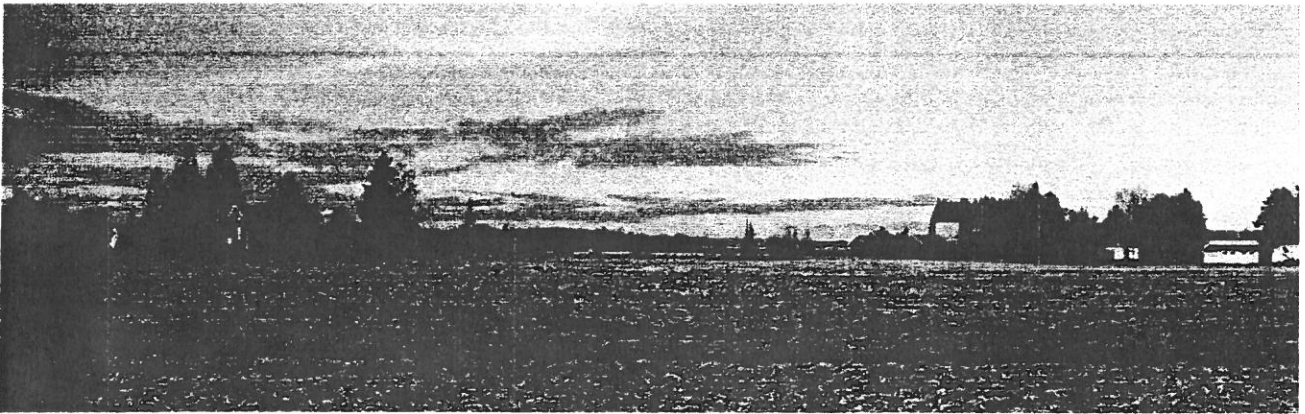
Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo

23.11.2004

VAMMALA/ ROISMALA/ KYLÄ-MAIJALA

1. *asuinrakennus*
2. *talousrakennus*
3. *uusi talousrakennus, autotalli*

Vasemmalla on Kylä-Maijala Turuntien ja Huittistentien risteyksestä nähtynä. Oikealla näkyy Nuutilan tilakeskustan rakennuksia. Teollisuusalueen laajennus on suunniteltu kuvan etualalle.

asuinrakennus lännestä

talousrakennukset eteläpuolelta

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Roismala	Kiinteistö id	6
Kunta	Vammala	Kiinteistötunnus	912-482-1-157
Osoite	Hopunkatu 13, 38200 Vammala	Alue	0
Aluetyyppi	teollisuusalue	Peruskartta	2121,07
Kohdetyyppi	maatalous	Itäkoord	0
Hist. tilatyyppe	osatalo	Pohjoiskoord	0
Nykyinen tilatyyppe	tontti	Rak lkm	10
		Inventoitu	-

Kuvaus

Nuutilan tilakeskuksessa ovat 1. asuinrakennus (1913 laajennettu 1934), 2. vanha asuinrakennus/talli, ratassuoja (1887/1910) 3. aittarivi/varasto (1880-l/1911) 4. navettarakennus (1888/1910/1920/1974) 5. vilja-aitta (1914) 6. riihi/kuivuri (1890/1971), 7. kuivikesuuli (1948) 8. kalustosuuli (1915) 9. puimasuuli (1947) ja 10. kuivuri (1998). 11. rakennus on purettu.

1. Asuinrakennuksen länsipääty on rakennettu vuonna 1913, itäpäädyn huoneet ja kuisti on rakennettu vaarinpirtiksi vuonna 1934. Rakennuksessa on yhtenäinen lohkotuista ja saumatuista kivistä tehty kivijalka. Vanhan puolen perustuksiin on tehty suurista lohkotuista kivistä tehty kellariosa, seinässä vuosiluku 1913. Vaarinpirtin kivijalassa on betonirakenteinen kellariosa, joka on yhteydessä vanhempaan. Rakennuksessa on lyhytnurkkainen hirsirunko, joka on vuorattu vuonna 1950-luvulla peiterimavuorauksella. Tätä ennen rakennus oli vuoraamaton ja punamullalla maalattu. Vuoraus oli ensin valkoinen, nykyinen vihreä lateksipohjainen väri on 1970-luvulta. Rakennuksessa on satulakatto, jonka betonitiilikate on 1940-luvulta. Pihan puoleisella puolella rakennuksessa on kolme umpikuistia. Niistä itäisin, vuonna 1934 on koristeellisin, vaaka- ja pystylaudoitusta, enemmän ikkunoita. Rakennuksen ikkunat ovat vuodelta 1993 ja ne ovat alumiinpintaisia ja jäljittelevät vanhaa jakoa.

2. Vanhempi asuinrakennus on rakennettu talon antamien tietojen mukaan vuonna 1887. Aikaisemmin rakennus oli nykyistä pidempi. Pohjoispäätä lyhennettiin uuden asuinrakennuksen valmistumisen jälkeen. Samoihin aikoihin (1910-l) rakennusta jatkettiin eteläpuolelta. Näihin tiloihin tuli talli ja kaksi ratassuojaa. Rakennuksessa on osin lohkotuista kivistä tehty kivijalka ja osin nurkkakivet. Vanhemman asuinpäädyn runko on pitkänurkkainen hirsirakennus, joka on vuorattu pihan ja pohjoisen puolelta punaisella peiterimavuorauksella. Takaosa on vuoraamaton ja punamullattu. Ikkunat ovat 6-ruutuiset, helat 1800-luvun loppupuolen mallia. Otsalaudassa on koristelua. Rakennukseen kuuluu yksinkertainen umpikuisti, jossa on paneliovi ja sen yläpuolella koristeikkuna. Talli- ja ratasosassa on lyhytnurkkainen hirsirunko, joka on vuorattu punaiseksi maalatulla peiterimavuorauksella. Nykyisin asuinosa on varastona ja talli ja ratasosa autotallina. Rakennuksessa on nähtävissä pieniä lahovaurioita, etupäässä pihan puolella, jossa maanpinnan nousu on peittänyt kivijalan. Kokonaisuuden ulkoasu on hyvin säilynyt. Omistaja halusi purkaa rakennuksen.

3. Solallinen riviaitta, jossa on kaksi aittaa, on rakennettu suurille lohkoituille nurkkakiville. Pitkänurkkainen hirsirunko on maalattu punamullalla. Solan aidassa on koristeleikkauksia, kannatuspylväissä profilointia. Aittojen jatkeena on lautarakenteinen varastotila, jossa on säilytetty mm. suurta mankeliä. Rakennusvuodeksi on mainittu 1911, joka saattaa viitata vain lautarakenteiseen osaan. Omistaja aikoo purkaa rakennuksen tarpeettomana.

4. Navetassa on betonisokkeli, peiterimalla vuorattu hirsirunko. Satulakatto on katettu profiilipellillä. Navetta on muurin tiiliin merkityn vuosiluvun perusteella rakennettu vuonna 1888. Rakennukseen on tehty muutoksia 1910 ja 1920. Nykyinen ulkmuoto on vuodelta 1974, jossa rakennukseen tehtiin mm. AIV-siilo, peiterimavuoraus ja betonisokkeli. Ikkunat ovat pääosin tältä ajalta, poikkeuksen tekevät vintin koristeelliset ikkunat ja vuorilaudat. Omistaja aikoo purkaa rakennuksen tarpeettomana.

5. Vilja-aitassa on yhtenäinen lohkoituista kivistä tehty sokkeli. Lyhytnurkkainen hirsirunko on vuorattu eteläpuolelta pystylaudoituksella, muuten rakennus on vuoraamaton.

6. Riihirakennus on rakennettu vuonna 1890. Rakennusta on jatkettu 1974 kuivuriosalla. Riihiosa on pitkänurkkainen, vuoraamaton hirsirakennus. Eteläpuolella on pieni katos, jota hirret tukevat. Riihiosa on pääpiirteissään säilynyt.

Historia

Muistitiedon mukaan Nuutila muodostui 1870-luvulla, jolloin Roismalan kylän Vilppalan kantatalo teki konkurssin. Vilppala jaettiin kahtia ja toisen puolen osti Hyrkki, jolta Matti Nuutila osti tilan vuonna 1874. Nykyinen isäntä edustaa viidettä polvea ja tila toimii nykyisin viljelytilana. Eläimistä luovuttiin 1980-luvulla.

Ympäristö ja pihapiiri

Nuutilan pihapiiri sijaitsee laajan peltoalueen laidalla pienellä mäenkumpareella. Kumpareen itäreunalla on kuusiaitaa ja muuta kasvillisuutta mm. omenapuita. Piha avoin hiekka/heinäpiha. Itä- ja pohjoispuolella on kapea peltoalue, jonka takana alkaa Hopun teollisuusalue, jonka rakentaminen alkoi 1970-luvun puolenvälin jälkeen. Nykyisin kivenheiton päässä on useita liikeyrityksiä, viimeisimpinä Lidl -ketjun kauppa. Länsi- ja eteläpuolella aukeaa laaja peltoalue, jossa näkyy muutamia pellon saarekkeisiin keskittyneitä tilakesksia. Nuutilan rakennusryhmä jatkuu luoteispuolella olevalle toiselle kuusikkomäelle, jonka rinteessä on riihi, kaksi suulia ja uusi kuivuri. Tilan kaakkoispuolella, Hopun teollisuusalueen laidassa on vähäinen määrä asutusta 1900-luvun alkupuolelta aina 1960-luvulle.

Kaava

pvm

Suojelu

Kirjalliset lähteet Mäkelä Juha, Vammalan keskustataajaman maisemaselvitys 2000, Vammalan kaupungin tekninen palvelukeskus. 1920-luvun pitäjänkartat ja 1950-luvun peruskartat.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

Rakennushist. rakennusperinteinen

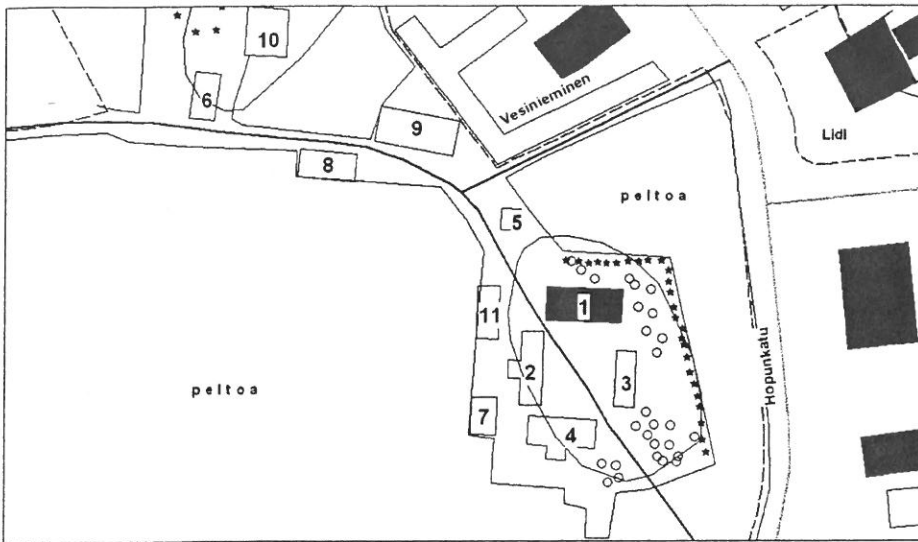
Nuutila (38)

Rakennusinventointi 2004

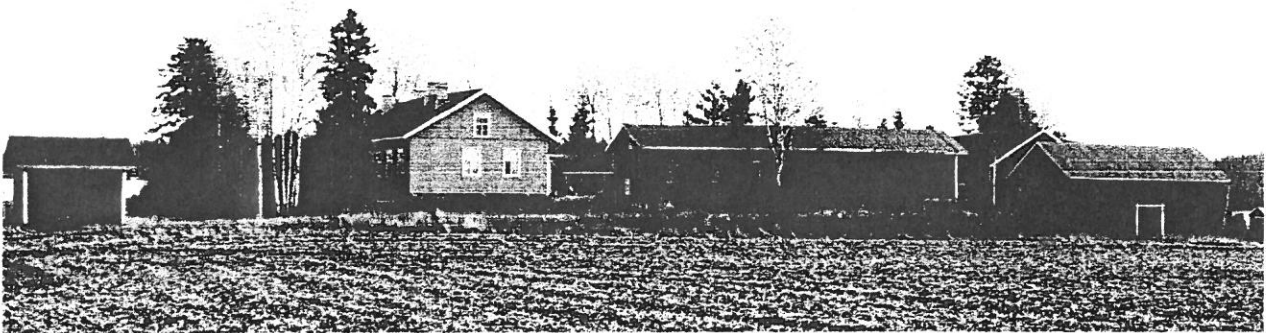
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Nuutilan tilakeskus on Roismalan kylän osatalo ja asuinpaikka 1870-luvulta. Suojaisan, perinteisen neliöpihan muodostavat asuinrakennukset, aitat ja navetta. Pihapiirin rakennuskanta on pääosin 1880- ja 1910-luvulta. Pihapiirin luoteiskulmalla on lisäksi vilja-aitta. Perinteistä rakennuskantaa ovat vilja-aitta ja muunneltu riihi. Nuutilan tilakeskus muodostaa myös selkeän rajan laajan agraarimaiseman ja Hopun 1970-luvun jälkeen syntyneen teollisuusalueen välille.
Arvoluokka	1
Lisätietoja, toim.pidesuos.	Omistaja haluaisi purkaa neliöpihasta vanhemman asuinrakennuksen, aitat ja navetan huonokuntoisina ja tarpeettomina. Kultuurihistorian näkökulmasta Nuutilan neliöpiha ja muu vanha rakennuskanta muodostavat edustavan kokonaisuuden 1800-luvun loppupuolelta. Vanha rakennuskanta tulisi säilyttää kokonaisuutena. Rakennusten kunnostuksessa tulisi käyttää perinteisiä materiaaleja ja työtapoja. Alkuperäiset ja vanhat materiaalit tulisi säilyttää. Uudisrakentaminen tulee sovittaa nykyiseen rakennettuun ympäristöön mittakaavan, värien, materiaalien ja rakennusten sijoittelun suhteen.
Liitteet	kuvaliite ja asemakartta
Valokuvat	digikuvia kohteesta
Inventoija	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 2.11.2004
Tallentaja	Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo 3.11.2004

VAMMALA/ROISMALA/NUUTILA

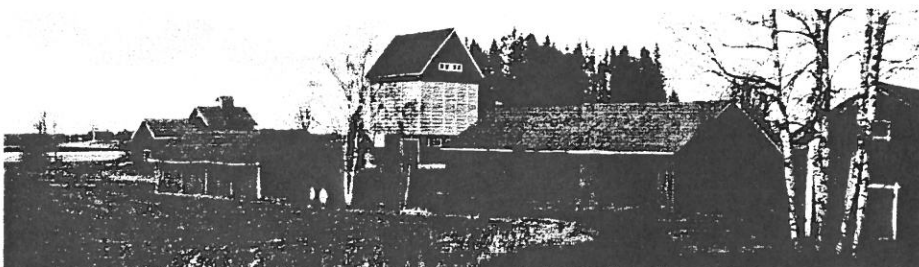
1. *asuinrakennus (1913/34)*
2. *asuinrak. talli, ratassuoja 1887/1910*
3. *aitat, varasto (1880-l/1911)*
4. *navetta (1888/1974)*
5. *vilja-aitta 1914*
6. *riihi/kuivuri (1890/1971)*
7. *kuivikesuuli*
8. *kalustosuuli*
9. *puimalasuuli*
10. *kuivuri (1998)*
11. *purettu rakennus*

näkymä länsipuolelta, vilja-aitta, asuinrakennus, aitat, vanha asuinrak./ tallit, navetta ja kuivikesuuli

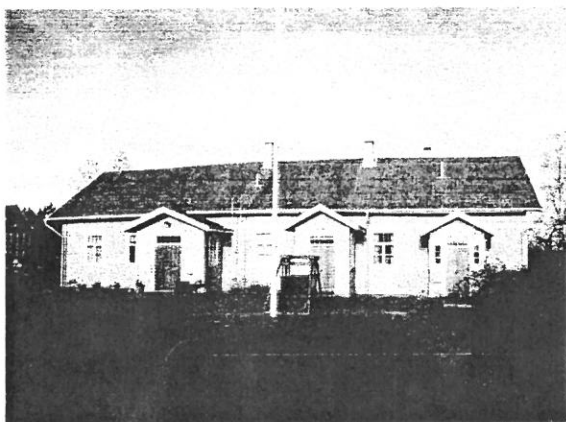

Nuutilan pihapiiri kaakosta, navetta, vanha asuinrakennus, asuinrakennus ja aitta/varastorakennus

talouspuoli, riihi/kuivuri, uusi kuivuri, kalustosuuli, puimasuuli ja vilja-aitta

Pihapiirin rakennukset

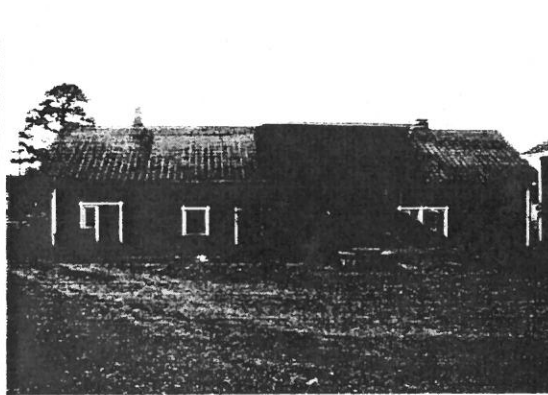
asuinrakennus 1913/34

talli, ratassuoja ja asuinrakennus 1910-1/1887

aitta ja varastorivi (1880-1/1911)

navettarakennus (1888/1910/1920/1974)